Міністерство освіти і науки України
Інститут педагогіки НАПН України
Інститут філософії НАН України
Інститут історії України НАН України
Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

УКРАЇНА
в гуманітарних і соціально-економічних вимірах

МАТЕРІАЛИ
III Всеукраїнської наукової конференції
(присвяченої 100-річчю Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара)

30-31 березня 2018 р.

Частина II

Міністерство освіти і науки України
Інститут педагогіки НАПН України
Інститут філософії НАН України
Інститут історії України НАН України
Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

УКРАЇНА
в гуманітарних і соціально-економічних вимірах

МАТЕРІАЛИ
III Всеукраїнської наукової конференції
(присвяченої 100-річчю Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара)

30-31 березня 2018 р.

Частина II

Дніпро
2018

УДК 303
ББК 63.3
У 45

Редакційна колегія:

Іваненко Валентин Васильович, д.і.н., проф., проректор з науково-педагогічної роботи у сфері гуманітарної освіти та виховання молоді Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.
Токовенко Олександр Сергійович, д.філос.н., проф., декан факультету суспільних наук і міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.
Іщенко Ігор Васильович, д.політ.н., доц., завідувач кафедри міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.
Горбатенко Володимир Павлович, д.політ.н., проф., заступник директора Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України
Касьянов Георгій Володимирович, д.і.н., проф., зав. відділу новітньої історії та політики Інституту історії України НАН України
Пометун Олена Іванівна, д. пед. н., проф. член-кореспондент НАПН України, головний науковий співробітник відділу суспільствознавчої освіти Інституту педагогіки НАПН України.
Хамітов Назіп Віленович, д.філос.н., проф., провідний науковий співробітник відділу філософської антропології Інституту філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України
Крилова Світлана Анатоліївна, д.філос.н., проф., завідувач кафедри філософської антропології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова
Висоцький Олександр Юрійович, д.політ.н., проф., професор кафедри міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.
Кривошеїн Віталій Володимирович, д.політ.н., проф., завідувач кафедри соціології Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.
Третяк Олексій Анатолійович, д.політ.н., доц., завідувач кафедри політології Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.
Окороков Віктор Броніславович, д.філос.н., проф., завідувач кафедри філософії Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
Ключник Руслан Максимович, к.політ.н., доцент кафедри політології та міжнародних відносин Університету імені Альфреда Нобеля.

У 45 Україна в гуманітарних і соціально-економічних вимірах. Матеріали III Всеукраїнської наукової конференції. 30-31 березня 2018 р., м.Дніпро. Частина II. / Наук. ред. О.Ю.Висоцький. – Дніпро: СПД «Охотнік», 2018. – 268 с.

У збірник вміщено матеріали Третьої Всеукраїнської наукової конференції «**Україна в гуманітарних і соціально-економічних вимірах**», що присвячені осмисленню проблем сучасної Україні в соціальному, політичному, історичному, філософському, культурологічному, філологічному, правовому, економічному, педагогічному та інших дискурсах, визначенню дієвих заходів та оптимальних шляхів подолання негативних та кризових явищ у різноманітних сферах української дійсності. Рекомендовано для студентів, аспірантів і викладачів вищих навчальних закладів, науковців.

© Колектив авторів, 2018
© ДНУ ім. Олеся Гончара, 2018

СЕКЦІЯ VI.
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ І НАУКИ В УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЯХ

В. В. Іваненко

ТРАНСФОРМУВАННЯ ОСВІТИ: ПРАКТИКА, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

Сучасний освітній процес в Україні, який перебуває у постійному русі, трансформації, виробленні нової парадигми навчання, формування особистості нового часу, вимагає не лише, так би мовити, перебудови на марші, але й осмислення перспектив, вироблення чітких орієнтирів у бурхливому просторі університетського буття.

Видається особливо доречним зупинитися на деяких аспектах формування і втілення в життя сучасної моделі української вищої освіти з позицій досвіду класичного Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, якому нині виповнюється сто років. За приблизними підрахунками, наш навчальний заклад за цей час закінчило близько 150 тисяч осіб. Погодьтеся, це надзвичайний потенціал, реалізований в освіті, науці, техніці, літературі, мистецтві, суспільній діяльності. Це покоління високоосвічених громадян, які складали і складають основу інтелектуального і духовного розвитку свого часу й своєї країни.

Наведу лише один приклад – університет носить ім’я видатного українського письменника і свого вихованця Олеся Гончара, чий сторічний ювілей ми урочисто відзначимо 3 квітня. Але особистостей такого масштабу у різних сферах життя є чимало серед випускників нашої Альма-матер. Їх внесок пошановано ювілейними виданнями, портретними галереями, іменними аудиторіями, цілою низкою наукових конференцій. Все це є могутнім прикладом для наслідування сучасним поколінням студентства.

Як зауважив відомий американській підприємець XIX століття Джордж Пібоді, «освіта – це борг, який нинішнє поколінням має сплатити майбутньому». Якщо продовжувати цю метафору, можемо констатувати, що наш борг зростає, оскільки завдання, які стоять перед освітою нинішньою, – не лише складні, але й революційно-іноваційні. Цілком очевидно, що ми на порозі нових технологічних змін та проривів, прискорення загально цивілізаційних процесів. Сучасна вища школа інкорпорована в усі суспільно значимі сфери життя, задіяна у світових наукових парадигмах, а відтак, безперечно, не може не реагувати на виклики часу.

Тому найважливішим обов’язком університетської освіти має стати формування сучасної української інтелектуальної еліти, яка б могла запропонувати своїм співгромадянам нові взірці майбутнього, ідеали, моделі поведінки, що допоможуть модернізувати країну.

Глибоке й докорінне реформування освітньої системи, викликане багатьма внутрішніми та зовнішніми чинниками, необхідне для її зміцнення і поступального розвитку. Більше десятка років ми перебуваємо у стані реалізації Болонського процесу в університеті, впроваджуємо новітні підходи у навчанні, застосовуємо сучасні освітні стандарти, плани, програми, моделі й технології, спрямовані на підвищення рівня знань і конкурентоспроможності майбутніх фахівців. Іноді цей процес сповнений академічного драматизму, проте він незворотній.

Центральною фігурою навчання є звісно, студент. У цьому зв’язку хочеться звернути увагу на можливості глобальної мережі Інтернет, які відкривають широ-

кий доступ до різноманітних джерел інформації. Тому функція і особа викладача також перебувають у стані перманентної модифікації. При цьому інтелектуальна цінність унікальних знань, носієм яких є конкретний педагог-науковець, багатократно посилюється. Окрім того, освітній процес останнього часу показує, що виникають труднощі у спілкуванні молоді, зокрема в усній репрезентації знань. Не випадково психологи визначають надмірний вплив на молоде покоління, таких інформаційних технологій, зокрема, як гаджетозалежність, що має бути подолано шляхом гармонізації взаємодії між людиною і технологіями.

На нашу думку, надзавданням сучасного освітнього процесу в Україні є вихід не лише на найновітніші моделі навчання, а й безпосередня участь у вирішенні гострих соціальних питань. Ось тому не зайве нагадати, що у будь-якому випадку людиноцентричний підхід до процесу і результатів освіти передбачає усебічний розвиток нашої гуманітарної сфери.

Таку нагальну суспільну потребу і необхідність наочно засвідчили останні роки нашої новітньої історії. Ми спостерігаємо піднесення справжнього патріотизму як фундаментального чинника консолідації української нації, держави, суспільства, зміцнів і реалізувався у різних формах волонтерський рух. Все це, на наш погляд, є одним з результатів виховної роботи з молоддю, системного підходу до її організації, інтегрованого у повсякденне життя університету і спрямованого своїм основним вектором на формування у наших студентів сучасної світоглядної культури й активної громадянської позиції.

Переконаний, що органічне поєднання наукових здобутків і духовності є саме тим шляхом, на якому фахівці стануть не тільки висококласними професіоналами, але й усебічно розвиненими особистостями з широким світоглядом, здатними прогресивно перетворювати дійсність. Добро, гуманність, обов'язок, справедливість, сумління, честь – людські якості, гостро затребувані сучасним суспільством. Тому не слід забувати простої істини – освіта є справжнім вартовим свободи.

О. В. Уманець

ВИЩА ОСВІТА В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ РЕФОРМ: РЕАЛІЇ ТА СУПЕРЕЧНОСТІ

Реформування національного освітнього простору в сучасних соціокультурних реаліях є яскравим віддзеркаленням процесу формування нової світоглядної парадигми української спільноти, європейський вектор якої визначає сенс і спрямованість культурних тенденцій. Як фундаментальні засади сучасної державної політики у сфері освіти, яка згідно зі ст. 5 Закон України «Про освіту» є державним пріоритетом, що забезпечує інноваційний, соціально-економічний і культурний розвиток суспільства, ст. 6 зазначеного Закону стверджує людиноцентризм, нерозривний зв'язок із світовою та національною історією, культурою, національними традиціями. Водночас із спрямованістю вищої освіти на забезпечення високого рівня професійної компетентності, конкурентоздатності фахівця це слугує фундаментом творення гармонійної соціалізованої особистості, «вписаної» в національний і світовий культурний простір, у «knowledge society», позначене утвердженням знання як фундаментальної цінності соціуму [1, с. 98].

Проте реалії сучасної вищої освіти демонструють тенденції проблематизації її змісту, усталених алгоритмів співвідношення учасників освітнього процесу та впровадження інноваційних освітніх модусів за умов формування. Принцип академічної автономії освітніх закладів є чинником забезпечення високого рівня фахової

підготовки та поглиблення спеціалізації майбутнього фахівця відповідно до індивідуальної освітньої траєкторії та студентоцентричної концепції освіти. Однак за цих умов загострюється питання щодо балансу фахових навчальних дисциплін та дисциплін гуманітарного циклу, зокрема вибіркових. Шляхи долання цієї суперечності вбачаються в ретельному урахуванні професійної спеціалізації при складанні нових програм означених дисциплін з передбаченням формування та практичного застування професійних компетентностей та водночас з урахуванням потреби сучасного українського соціуму у формуванні особистості з усвідомленою громадянською позицією, інтегрованої в національний та світовий культурний простір.

Студентоцентрична орієнтованість системи освіти, зміна знаннєвої концепції освіти компетентнісною, детермінує й модифікування усталених функцій його учасників. Відносно пасивне вивчення – відтворення почутого – прочитаного – законспектованого замінюється активною діяльністю як у формуванні власної освітньої траєкторії, зокрема й завдяки сертифікатним програмам, так і в змістовному наповненні освіти шляхом набуття знань і компетентностей у процесі самостійній роботі. За цих умов функціональне коло сучасного викладача демонструє зростання ваги ролі тьютора-наставника, який керує індивідуальною освітньою траєкторією студента з урахуванням його особистих пріоритетів та майбутньої спеціалізації.

Особливої уваги при цьому потребує організація самостійної роботи. З боку викладача – це використання традиційних форм (реферати, повідомлення і т. ін.) та запровадження нових. Серед них – flipped-learning, e-learning, круглий стіл, дебати, ділові ігри, групові проекти та дискусії, які передбачають максимальну активність як індивідуальної, так і групової діяльності студентів, сприяючи водночас динамізації складових компетентностей та досягненню високого рівня компетентностей, передбачених проектом Tuning. З боку студента – усвідомлена позиція активного здобувача нового знання, дотримання принципу академічної доброчесності (що сьогодні є вельми проблематичним), формування критичної та самостійної позиції при опануванні нової інформації, здатність до її застосування відповідно до фахової спеціалізації тощо.

Реалії сучасного освітнього простору демонструють активізацію запровадження дуальної освіти, відповідної до компетентнісного підходу та спрямованої на єднання теоретичного та практичного векторів фахової підготовки. Збільшення її ваги в системі освіти проблематизує усталені функціональні механізми освіти уведенням працедавця як активного учасника навчального процесу та максимально підвищує вмотивованість студента в досягненні результатів, активізує формування індивідуальної освітньої траєкторії, що сприяє осмисленню навчання не як самодостатнього процесу, а як компоненти фахової реалізації, що водночас є чинником досягнення високої якості освіти.

Поширення дистанційної форми навчання, попри загальновизнані її переваги – мобільність, зручність, демократичність тощо, висуває перед учасниками освітнього процесу низку складнощів, пов’язаних із необхідністю адекватного сполучення мультимедійного забезпечення та інтерактивного спілкування у форматах студент-викладач та студент-студент, необхідністю постійної оновлюваності та різноманіття навчально-методичних матеріалів, синхронних та синхронних форм як навчання, так і форм контролю [2,с.148], а також формуванням адекватної самооцінки рівня засвоєних знань студентом.

Список використаних джерел

1. Стасевська О. А. Модифікація цінностей інформаційного суспільства / О. А. Стасевська // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Філософія / редкол. : А. П. Гетьман та ін. – Х. : Право, 2017. – № 1 (32). – С. 93–102. 2. Уманець О. В. Дистанційне навчання в контексті реформування вищої освіти / О. В. Уманець //

Сучасні практики вищої юридичної освіти і педагогіки: [тези доповідей учасників X конференції школи педагогічної майстерності Національного юридичного університет імені Ярослава Мудрого]. – Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2016. – С. 148–149.

А. В. Прохоров

ЧЕЛОВЕКОВЕДЧЕСКИЙ ФОРМАТ К.Р.РОДЖЕРСА КАК КОНСТРУКТ ПЕДАГОГИКИ ФРАКТАЛЬНОГО САМОРАЗВИТИЯ

Тематический термин «педагогика фрактального саморазвития» призван акцентировать внимание на перспективных результатах сегодняшнего изменения научной мыследеятельности [1,с.29-30]. Возникшие ориентиры постнеклассической методологии уже позволили нам продвинуться в разработке и применении постнеклассических идей фрактальности человека, его фрактального саморазвития [2; 3]. «Попытки» модернизации имеющегося опыта предпринимаются и в области теории саморазвития обучающегося и специалиста, где ещё долгое время будут значимы успехи Валентина Ивановича Андреева (1940 – 2015). Один из вариантов уважительных эстафетных изысканий находится в русле осмысления форматов человековедения предтечей академика, в том числе психолога и психотерапевта Карла Рэнсома Роджерса (1902 – 1987).

Его материалы анализировались нами матричным способом. К аспектам общей характеристики индивидуальной антропологической системы были отнесены адаптированные фрагменты ряда трактовок понятия «формат» из различных источников. Выводы таковы. Свои профессиональные находки К.Р. Роджерс стремился сделать общедоступными. Некоторые его отчёты о выполнении рабочих программ снабжались графическими рисунками. По мере освоения достижений научно-технического прогресса информационный контент распространялся при помощи аудио и видеосредств, облекался в цифровую форму. Стиль подачи текстов, построение их структуры и развитие мыслей были весьма логичными. Многолетняя практика сопрягалась с осторожным, нащупывающим и одновременно смелым развитием геометрии образного континуума, отражающим единство внутреннего и внешнего миров. Знакомство с его публикациями склонило к аргументированному глубокому анализу переводной книги (общая редакция Е.И. Исениной) под названием «Взгляд на психотерапию. Становление человека» [4].

Для обретения содержательной характеристики указанного формата применялся уже многократно апробированный системный инструмент с основными компонентами-представлениями о человеке, его саморазвитии, помощи самодвижению. В отличие от Е.И. Исениной, нами установлено, что в значение слова «человек» К.Р. Роджерс включал и интегрированные процессы творческого саморазвития, пр. Его философский подход был фрактальным. Однако набор элементов в совокупности человеческих тел (органическом и надорганическом) не стал полным. Что определило неклассическую ограниченность человековедческой философии К.Р. Роджерса и в то же время её близость к современным постнеклассическим воззрениям нравственной ориентации. Данный поиск привёл к усовершенствованию понимания странноаттрактной природы комплексного самодвижения индивида и формулировки предложенного нами закона фрактального саморазвития человека с добавлением к нему рекомендательного положения.

Обобщим познанное. В конечном отношении более значима не картина объективной действительности, которая создаётся педагогикой, а помощь, оказываемая подопечному через формирование у него реалистичного феномелогического

гештальта. Стратегическим образом, который сообщается обучающемуся с целью увеличения вероятности жизненного успеха выпускника, должен быть не рисунок его профессиональной, зауженной компетентности, а изображение фрактальной жизненной целостности специалиста и её динамики. Этому способствует и осмысление человековедческого формата К.Р. Роджерса как одной из базовых составляющих педагогики творческого саморазвития В.И. Андреева. Нам оно позволило утвердиться в правильности постнеклассического расширения их моделей. Полученная концептная ёмкость системного конструкта реалистично превосходит смысловой содержательный потенциал ретроспективного тематического «аналога», сохраняя его педагогическую ценность. Такое «видение» антропологических категорий выходит за рамки живого существа, субъектного самодвижения и традиционного опыта их форматизации в интересах дальнейшего совершенствования педагогической деятельности.

Список использованных источников

1.Андреев В.И. Концепция, законы и идеология гарантированного качества образования на основе творческого саморазвития человека (акмеоквалитология образования): монография. Казань: Центр инновационных технологий, 2013. 296 с. 2.Прохоров А.В. Закон фрактального саморазвития как результат творческого взаимодействия с аттрактным стимулом академика В.И. Андреева // Андреевские чтения: современные концепции и технологии творческого саморазвития личности: сборник статей участников Всероссийской научно-практической конференции с международным участием, 25 марта 2016 г. Казань: Центр инновационных технологий, 2016. С.225-229. 3.Прохоров А.В. Концептуально-педагогические основы саморазвития человека: монография. Рязань: Концепция, 2014. 136 с. 4.Роджерс К.Р. Взгляд на психотерапию. Становление человека / пер. с англ. М.М. Исениной; общ. ред. и предисл. Е.И. Исениной. М.: Издательская группа «Прогресс», «Универс», 1994. 480 с.

А. О. Мігалуш

ПІДТРИМКА МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ ТА НАУКОВА МІГРАЦІЯ: НАГАЛЬНІ ПИТАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ

На сьогодні з усіх сторін лунають заклики до того, що наука має відповідати запитам сучасного суспільства, підготовка спеціалістів варіювати з потребами ринку праці, а фінансування ВНЗ має залежати від їхньої конкурентоспроможності. Система освіти в даних умовах має стати гнучкою та включати альтернативні шляхи навчання і підготовки молодих кадрів, які будуть поповнювати ряди професіоналів долучених до різних сфер виробництва та послуг. В цьому колі нагальних питань в розвитку освіти слід відвести значну роль підтримці інновацій та проблемі наукової міграції. Розвиток науки і збереження інтелектуального потенціалу країни є не просто нагальними потребами для України, а базовими питаннями адже від інноваційних розробок залежить не лише покращення умов життя українців, а й виведення держави на високі позиції міжнародного ринку.

Слід звернути увагу на потенціал молодих дослідників, а саме школярів та студентів. При повноцінному фінансуванні їхніх наукових розробок можна забезпечити необхідними для життя ресурсами не лише своїх громадян, а й створити конкурентоспроможні товари. Так розробка колінного суглобу для протеза студента першого курсу машинобудівного інституту КПІ ім. Ігоря Сікорського Михайло Довгополого та його команди, якщо її дофінансують, може надати шанс на нормальне пересування великій кількості поранених бійців з зони АТО і навіть витіснити зарубіжні аналоги. Розробка харківських студентів, що навчаються на кафедрі комп'ютерних систем та мереж Національного аерокосмічного університету

«ХАІ», яка була визнана на Хакатоні NASA (форумі розробників), може врятувати від пожеж не лише українські ліси, а й в усьому світі. Слід звернути увагу й на проекти школярів: Самуїла Кругляка «Отримання електроенергії з атмосфери», Катерини Малкіної з утилізації пластикових відходів, Артема Кудрявенькова «Розумне водопостачання», Наталії Моніної «енергія від залізниць». Про інноваційні розробки молоді можна розповідати і розповідати, але краще здійснювати їхнє фінансування. Міністерство освіти та науки фінансує з бюджету лише незначну частину проектів (з вересня 2017 року 123 проекти, в 2016 році було 79 проектів [1]) і зазвичай ці кошти не покривають витрати розробників. Саме тому дослідники змушені звертатися до міжнародних компаній і іноземних інвесторів які інколи ставлять вимогу права на розробку.

Слід відмітити й той факт, що дуже часто молоді люди які отримують іноземне фінансування проектів разом з тим отримують й можливість виїхати на навчання закордон. Наприклад, школяр Самуїл Кругляк крім диплому на Олімпіаді геніїв отримав можливість безкоштовно навчатися в США та значну стипендію. Закордоні ВНЗ зацікавлені в талановитій молоді з України. «Дослідження показують, що за останні роки стрімко зростає чисельність українських громадян в іноземних університетах: динаміка з 2009 по 2015 рік склала 129%. Якщо порівнювати два останні роки, то приріст складає майже 29%, або ж 13 266 осіб»[2]. Держава втрачає талановиті кадри які могли б піднімати українську економіку, і це не дивно, адже шанси реалізувати свій потенціал закордоном вищі.

Питання міграції школярів та студентів сьогодні мають турбувати не окремі ВНЗ які не справляються з набором абітурієнтів, а державних діячів, які мають замислитися над розробкою нової стратегії боротьби з науковою міграцією. Україна не може, як наприклад Китай, запропонувати дослідникам, що виїхали закордон високі заробітні плати з бюджету але може зацікавити вітчизняні компанії або меценатів вкладати ресурси в науку. Так в Великобританії інноваційні проекти молоді підтримує Фонд Принца Чарльза. І завдяки цьому більше ніж 28000 молодих людей відкрили бізнес, а також більше ніж 120000 дівчат та хлопців реалізували свій потенціал в різних сферах науки, освіти, мистецтва та спорту. В Україні існують фонди але про них мало знають і їхніми послугами користується незначна кількість людей. Потрібно розвивати і підтримувати вітчизняну систему грантів та соціальних замовлень, робити її прозорою та поширювати інформацію про можливості отримання фінансування для молодих вчених. Адже від того як держава підтримає ініціативи молодих дослідників залежить й те чи залишаться вони і працюватимуть на благо України.

Список використаних джерел

1.123 наукові проекти молодих вчених отримають державне фінансування – рішення МОН [Електронный ресурс]. – Режим доступа: https://mon.gov.ua/ua/news/usi-novivni-novini-2017-09-19-123-naukovi-proekti-molodix-vchenix-otrimayut-derzhavne-finansuvannya-rishennya-mon. 2.Жабін С. Міграційні наміри молодих учених НАН України: за даними соціологічного опитування 2017 року/ Жабін Сергій, Казьміна Олена, Василюк Олександр [Електронный ресурс]. – Режим доступа: https://commons.com.ua/uk/migracijni-namiri-molodih-uchenih/.

А. А. Кравченко

СЕНС ОСВІТИ ПОСТМОДЕРНОГО СУСПІЛЬСТВА

Сучасна освітня парадигма вимагає нових підходів щодо змістової наповненості та цільової спрямованості навчання. Освіта завжди сприймалась як засіб включення особи в загальнолюдський культурний простір, а сенсом освіти було

формування ціннісних орієнтацій та загальнолюдських базисних основ добра, істини, краси, творчості, відповідальності.

Постмодерний погляд на освіту змінює розуміння сенсу освіти. Так, за Ж.-Ф. Ліотаром, освіта має надавати лише ті знання, які принесуть економічну вигоду. Тобто самі знання виробляються й будуть вироблятися для того, щоб бути проданим, щоб набути вартості в новій продукції [2,с.18]. Новий статус знання призводить до докорінної трансформації ролі освіти: університет втрачає функцію формування ідеалів, а продукує лише компетенції. Студента вже не повинно турбувати питання «Чи є це істинним?», а лише питання «Для чого це потрібно й чи можна це продати?» Володіння продуктивною компетенцією має бути таким, що продається. Отже «припиняє існування… компетенція, що визначається за іншими критеріями: істинне-хибне, справедливе-несправедливе тощо…» [2, с.124].

Але задля того щоб продавати знання, вони мають бути затребуваними. З урахуванням того, що знання та інформація подвоюються щороку, то після закінчення навчання з наукових та технічних спеціальностей, знання, отримані на перших курсах, застарівають. Тобто строк придатності інженерного диплому дорівнює близько трьох років. Без постійного оновлення знань спеціаліст втрачає власну конкурентоздатність.

Саме тому обов'язковою вимогою сучасної освіти стало навчання впродовж життя. Освіта сьогодні сприймається не як підготовка до життя, а як спосіб життя, необхідна складова праці сучасного спеціаліста. Отже головним завданням новітньої освіти стає необхідність не стільки дати нові знання, скільки створити умови для розвитку особистості, навчити способам і навичкам самостійного отримання знань та засобам продукування нових знань. Такі завдання не можна вирішити без розвитку інтелектуальних, творчих, креативних здібностей особистості.

Якісна освіта майбутнього повинна орієнтуватися на розвиток творчої здібності людини, а це в свою чергу із необхідністю призведе до актуалізації людського начала. Сама економіка у своєму розвитку призводить до цього. Формується потреба «перекваліфікації» старанного виконавця, ефективної найманої робочої сили у творчу людину. Важливим прикладом усвідомлення цього є праця П.Друкера «They're not employees, they're people» (Вони – не наймані працівники, вони – люди) [1,с.155-156]. Те, про що вже давно говорить філософія освіти, стало реалією ринку праці. Перспектива очевидна: творча здібність, «універсальний розум або професійний кретинізм – ця антитеза очевидна сьогодні будь-якому споживачу розуму» [3,с.196].

Звичайно, що внаслідок потужного впливу індустріальної ідеології буде користуватися попитом «професійний кретинізм». Споживач освітніх послуг сам прагне бути зведеним до функції, його мрія – бути максимально пристосованим для використання. Проблема в тому, йому видається, що немовби для цього необхідно культивувати тільки ту здібність, за яку безпосередньо платить роботодавець. Нібито уся основа людської культури абсолютно не присутня у цих професійних здібностях та компетенціях, нібито вони виростають на пустому місці. І питання не у вузькості професійних знань, а у бідності їх змісту. Адже міра споживання культури, змістовної глибини знань тут обмежується ззовні відношенням корисності. Споживач прагне засвоїти знання, уміння, навички рівно стільки, скільки йому необхідно для того, щоб бути самому придатним для використання. Тож освіта, що керується і надалі принципом корисності, буде потрапляти у все більшу залежність від освіти, що спрямована на розвиток творчих здібностей людини.

Тож створення творчих критичних моментів навчання, продукування принципово нових шляхів пояснення та сприйняття матеріалу із застосуванням інтерак-

тивних можливостей сучасного навчального процесу мають створити найбільш сприятливу атмосферу для формування практико-орієнтованої, комунікативно-успішної, інтелектуальної, творчої, критично мислячої особистості яка здатна самостійно опановувати нові знання впродовж життя.

Проблемним, з точки зору новітніх підходів у навчанні, залишається питання перевірки та оцінювання знань. Чи спроможна система тестової перевірки знань оцінити навички творчого підходу, інтелектуального новаторства або креативного мислення? Ця проблема заслуговує на те щоб стати основою для подальших ґрунтових наукових досліджень.

Список використаних джерел

1.Дракер П. Они – не наемные рабочие, они – люди//Российский журнал менеджмента, 2004. – Т.2. – №2 – С. 155-156. 2.Лиотар Ж.-Ф. Состояние постмодерна. – М.: Ин-т эксперимент. социологии, Спб.: Алетейя, 1988.- 160 с. 3.Лобастов Г. Педагогические этюды. – М.: Принт,2003. – 328 с.

Л. М. Рыбакова

О РЕФОРМЕ СОЗНАНИЯ

Кроме философии нет другого средства, чтобы понять тенденцию современного общественного развития: состояние общества, его противоречия, производительные и непроизводительные силы, конструктивные и деструктивные общественные, в особенности производственные, отношения. Нет потому, что только силой абстракции мы можем вырваться «из плена» эмпирии, повседневности, ходячих иллюзий, догм и представлений. Чтобы перейти от одного состояния общества к другому, желательно лучшему, что правда не всегда бывает, необходим новый мысленный образ действительности, философская конструкция нового строения общества. Разумное общество строит свои основания и план действий на основе научной теории. Говорить – «теория», значит говорить «разум». Разум философии проявляется в разумности самой действительности. Если же действительность долгое время остается нежеланной, тягостной, неразумной, то причины изъянов и просчетов следует искать в той философской теории, на основе которой данное общества построено, организовано.

Кризис современной философской теории. Только практике дозволено выносить окончательный вердикт относительно прогностической силы той или иной научной теории. Сама по себе, эта сила научного, теоретического, философского прогноза – сродни божественной эманации, она открывает «глаза», позволяет увидеть «путь», доставляет «метод» – средства решения теоретических и практических задач на вновь избранном, и как правило принципиально новом, пути развития общества.

Однако, гласит закон Ньютона, сила действия равна силе противодействия. Чем сильнее та или иная философская теория, мировоззрение входят в жизнь, тем сильнее они сами себя отрицают, они передают богатство содержания своих абстрактных идей – действительному, конкретности, практике бытия. Все разумное и действительное какой–бы то ни было философской системы, со временем, становится «разумом» действительности, реальной жизни. Со временем, разум теории приходит в противоречие с разумом ею же оплодотворенной формы общественной жизни. Практический разум бунтует против старых теоретических форм, в лоне которых он вырос, произрос, созрел. Так дети бунтуют против своих «отцов», желая стать лучше. Они не знают «как», но, как правило, все же это им уда-

ется. Недостающие образцы поведения, ресурсы, знания, опыт они черпают из собственной деятельности и окружающей их человеческой среды: кооперации, сотрудничества, общения. Для «теории» – это выход за собственные пределы. Возврат в лоно всемирной истории философии. Возврат в теоретическое «чистилище». И без этого возврата нет теоретического прогресса, нет движения вперед, ни в теории, ни в практике общественного бытия. В таких случаях остается только имитация движения, развития, прогресса. Остается только видимость, иллюзия, или «общеукрепляющий» повседневный «бег на месте».

Недостатки в системе преподавания. Сегодняшнее состояние в этом вопросе можно определить одним словом – «катастрофа», если угодно – «деструкция». Здесь два возможных сценария для объяснения причин тому, что произошло: либо властвующий субъект, принимавший решение о том, что курс лекций по философии в вузе должен составлять 16 часов – очень мудр. Это в том случае, если он сознательно «спасал» отечественную науку и образование от «произвола» философов; либо властвующий субъект не понимает, что весьма сомнительно и представляется абсолютно невозможным, той созидающей роли в развитии нации и свободного демократического государства, которую выполняет философия. Философия и есть «народ», но «теоретически отображенный народ». Философия идет от народа и возвращается к нему в многообразии теоретических форм. Философия «служит» и «подчиняется» только народу и больше никому. Президенты приходят и уходят, а философия – вечна, и исчезает только со смертью самого народа, нации, а вот при смене государства она всего лишь меняет свою теоретическую форму, чтобы адаптироваться к новым социальным условиям, иначе ее могут даже «сжечь», «закопать», «зарыть», как некогда в Древнем Китае, что, правда, бросает некоторый элемент «тени» при осмыслении величайшей мудрости этого народа, и в том числе – философской: тень падает на правителя, но не на народ, и тем более не на философию.

Если государство или его правящие мужи не понимают, что философия это и есть мера измерения свободы своего народа, и выбор лучшего пути при существующих условиях в любом вопросе: от экологии до рационального пользования любым системным ресурсом страны, то пусть и дальше отводят на философию в вузе 16 часов.

Если правительство не хочет встречаться с цивилизованной теоретической критикой и уважительным отношением к властям, то оно будет встречаться с ней на площадях, в криках и агрессиях толпы, или в надписях на парадных, которые будут, первым делом шокировать их детей и внуков.

Если правительство не хочет «подавать руки» для теоретической критики – философии, то оно вынуждено будет жать руки и выслушивать крикливые требования случайной или организованной толпы, всевозможных «рупоров», которые по произволу зачисляют себя в число оппонентов существующим властям только на том основании, что они однажды громко «извергли» очередную площадную брань (так, кстати, нравящуюся стадному духу толпы) или «выплеснули» нечто «против» в масмедиа: они во главе толпы, они ее «мысль», а мысль, как известно «убить нельзя», они непобедимы. Это кажимость. А вот то, что действительная философия разума непобедима и неистребима, это истина, это миллиарды раз подтвержденный факт всей мировой истории цивилизации.

Какую философию необходимо и должно преподавать в университетах Украины? В курсе философии должно быть изложено основное теоретическое содержание мировой философии на протяжении всей истории культуры. Студенты должны изучать оригинальные тексты мировой философии и сдавать по ним экза-

мены, как это имеет место, скажем, в Сорбонне, Кембридже и других мировых университетах. Эти страны, быть может, потому экономически и политически «передовые», что пользуются «передовым опытом» – опытом чистого разума, то есть философии – всех поколений людей, государств, наций. И они наперед знают, что им могут сказать их возможные оппоненты. Редкий китаец скажет что–нибудь лучше, скажем, Конфуция, ибо и в самом деле: «Тень от летящей птицы – не движется». И если студент любого высшего учебного заведения свободного демократического государства Украина остается только в «тени» мировой философии, которая пролетает над ним за 16 часов так быстро, что он не способен даже осмыслить, что же произошло, то он способен двигаться только в пивной бар или дискотеку. Он на всю жизнь останется римским воином с одной универсальной формулой жизни – «хлеба и зрелищ».

Уровень философского образования и уровень развития философской науки взаимосвязаны, как отцы и дети. Нет первого, нет второго. Изолировать философию от народа – значит совершить преступление и перед Богом, и перед людьми. Только философия способна пробудить истинный разум творческого субъекта, только она способна открыть ему вершины и высоты абсолютного духа, только она способна поднять свой народ с рабских колен и открыть путь к царству свободы, к истинам научного гуманизма.

О. А. Ерёмченко

ПЕРСПЕКТИВЫ ПЕРЕХОДА УКРАИНСКОЙ НАУКИ К МОДЕЛИ ОТКРЫТОГО ДОСТУПА

Организация научно-исследовательских процессов в современной Украине основана на устоявшейся традиционной модели передачи данных. Сегодня главными проводниками новых научных результатов являются публикации в подписных периодических изданиях, книги и монографии. В то же время глобальное научное сообщество сталкивается с рядом новых вызовов, обусловленных широким распространением новых информационно-коммуникационных инструментов, началом эпохи Big Data, размыванием границ национальных научных систем и высоким уровнем включенности высокоразвитых стран в глобальные профессиональные сети.

Одним из основных вызовов для современной научно-образовательной среды является проблема доступа к актуальной научной информации. Для Украины эта проблема усугубляется скромными объемами финансирования для пополнения библиотечных фондов, зачастую – отсутствием подписок на ведущие отечественные и зарубежные научно-периодические издания, лимитированным доступом к крупнейшим международным библиометрическим базам научной периодики и патентов и аналитическим инструментам работы с ними.

Вместе с тем, наличие доступа к последним разработкам позволяет сократить число исследований, дублирующих уже проведенные, улавливать и следовать мейнстримам глобальной научной мысли, актуализировать исследовательские стратегии, стимулировать ученых к включению в международный научный дискурс. Эти предпосылки дают мощнейший толчок к развитию модели открытой науки в ряде развитых стран.

Новые модели трансляции научного знания постепенно вытесняют традиционные, а устоявшаяся информационно-коммуникационная среда претерпевает серьезные изменения. И для того чтобы Украина не оказалась в аутсайдерах по ско-

рости и объемам обмена знаниями, транслируемых вне национальной научной системы, необходимо уже сейчас смещать акценты в пользу «золотого пути», повышая роль журналов открытого доступа.

Общемировой тенденцией в области развития науки и технологий является экспоненциальный рост объемов производства и накопления знания. При этом эффективность системы передачи информации еще в середине XX в. признавалась важнейшим фактором, определяющим закон экспоненциального роста объема знаний [4].

Следствием прогрессирующих темпов роста производства научного знания становится невозможность для ученых знакомиться со всем объемом новой информации. К примеру, для того чтобы быть в курсе последних тенденций и открытий в области оптики, исследователь должен ежегодно знакомиться с более чем 50 тысячами публикаций в ведущих международных журналах. В 2016 г. количество проиндексированных научных документов в категории «оптика» в БД Web of Science Core Collection (WoS CC) составило 53842 [5]. Это значит, что еженедельно исследователь должен ознакомиться с 1120 публикациями (из расчета 48 рабочих недель в году), что очевидно невозможно.

В лучшем случае, посильной планкой для исследователя является чтение двухтрех публикации в день, что составляет чуть более 1 % от общемирового публикационного потока в области оптики в центральной коллекции журналов WoS CC. А если добавить к этому потоку научные документы, опубликованные в национальных журналах и патентные данные, то получится, что специалист по оптике может охватить менее 1% от общего количества произведенной научно-технической информации в предметной области.

Следовательно, в условиях постоянного наращивания объемов научных документов, когда ученые физически не могут рефлексировать на всю публикуемую коллегами информацию, чрезвычайно важным становится вопрос о повышении видимости собственных результатов исследований в общем информационном потоке.

Политика зарубежных стран в области науки направлена на распространение новых знаний и склоняет ученых к использованию ресурсов открытого доступа. Например, политика открытого доступа Национальных институтов здоровья США (National Institutes of Health) с 2009 г. требует от всех исследователей финансируемых NIH размещения рецензируемой рукописи в Национальной библиотеке медицины PubMed Central в течение одного года после официальной даты публикации [2].

Европейская комиссия с целью стимулирования инновационного потенциала также осуществляет политику, направленную на распространение научных данных. Так к 2016 г. не менее 60% публикаций, выполненных за счет государственных средств должны быть доступны в открытом доступе [1]. Одной из стран, наиболее активно продвигающих модель открытой науки, является Дания. Так, в 2014 г. датский Министр высшего образования и науки С. Карстен Нильсен поставила следующую цель: достигнуть 80% публикаций в открытом доступе в 2017 г., и 100% научных документов – в 2022 г. [3].

Украинское научное сообщество активно осваивает возможности распространения результатов собственных исследований через публикации в электронных журналах открытого доступа. Так, в 2017 г. в WoS CC было проиндексировано 9803 научных документа с украинской аффилиацией, при этом треть из них (3231 документ или 33%) находились в открытом доступе. Отметим, что в среднемировой показатель публикационного потока в открытом доступе в 2017 г. находился на уровне 25%.

Вместе с тем, несмотря на некоторые смещение научного сообщества в сторону

реализации модели открытой науки, необходимым видится переход к комплексному внедрению идей и инструментов открытой науки. Такой подход должен включать как реализацию мероприятий на общегосударственном уровне, так и на уровне популяризации журналов открытого доступа и репозитариев среди ученых.

Список использованных источников

1.Scientific data: open access to research results will boost Europe's innovation capacity (2012) European Commission / Brussels. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-790_en.htm. 2.NIH Public Access Policy Details (2009) / NIH. http://publicaccess.nih.gov/policy.htm. 3.100% Open Access in 2022: Denmark sets out ambitious targets (2014) / OpenAIRE. 4.https://www.openaire.eu/newsletter-items/denmark-ambitious-oa-goals. Price D.J. (1963) Little Science, Big Science // N.Y.: Columbia University Press. 5.Web of Science Core Collection (2018) / Clarivate Analytics. http://apps.webofknowledge.com.

Н. М. Лакуша

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО КУРИКУЛУМУ ЯК ІНТЕГРОВАНЕ ЗАВДАННЯ ДЛЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Європа багатолика, багатогранна і амбівалентна. Чи уявляють громадяни України, що є Європа, чим саме Україні треба поступитися, що саме активно впроваджувати, а що зберегти зі своєї спадщини, інтегруючись у Європу? Україні нікуди не потрібно йти. Потрібно змінювати свою свідомість і свій світогляд. Адже справжню цікавість Європи можна викликати лише якщо не тільки запозичувати, а й пропонувати щось корисне, зрозуміле й розумне, і при тому власне, автентичне. Але чи здатні ми запропонувати свою модель, при цьому зберігаючи свої цінності? [1, с.20].

Тут варто звернутись до питання формування національного курикулуму та його змісту. Національний курикулум у найпростішому визначенні є програмою (проектом, описом) за певними правилами змісту освіти у школах певної країни. Курикулярний процес синтезує у собі розум, культуру і сили як усієї нації, так і усієї людської цивілізації. Подібно до запчастин ЕОМ, які працюють по-різному в залежності від програмного забезпечення, так і система освіти може діяти по-різному в залежності від курикулуму.

У світі триває, можливо, мовчазне чи приховане змагання за кращий курикулум – тобто за найперспективнішу та найпрогресивнішу програму, алгоритм освітнього процесу. І це є вираженням процесів глобалізації як процесів конкуренції. І саме це викликає питання: чи може для України культурна глобалізація означати не підкорення певній схемі, а участь у конкурентній боротьбі і пропозицію власного плану?

Курикулярний процес став важливим, якщо не найважливішим, елементом освітньої політики. Україна повинна знайти свій шлях для вирішення цієї проблеми. Вона має багато шансів для кращого розвитку, але найбільш значущим є реформа курикулуму (змісту освіти). Україна не повинна копіювати Росію, США, Китай чи Європу. Але вона все ж подібно до них повинна зрозуміти, що завдання її курикулярного процесу – знайти вирішення проблем XXI століття, а не століття XX [1, с.166]. Національний курикулум, укладений з урахуванням світових досягнень у цій сфері, стане могутньою основою для розквіту плюралізму моделей університетів, вберігаючи індивідуальні творчі педагогічні пошуки від помилкових рішень і забезпечуючи їм спільний знаменник, викристалізуваний колективним розумом.

У той час, коли мова в усьому світі йде про те, яким чином освіта має мо-

дернізуватися, щоб уберегти людину і людство від катастрофи, що очікує планету внаслідок дій і діяльності некомпетентних людей, культур, суспільств, держав, Україна не може залишатися осторонь. І це, в першу чергу, стосується створення її національного курикулуму, що є інтегрованим завданням для освітнього менеджменту і науки [5, с.166]. Не варто багато про це говорити, адже освіта – є полем боротьби за капітал. І на цьому полі українським дітям потрібні чіткі стандарти, а всі гравці повинні чесно поводитися. Можливо тоді в українського народу з'явиться можливість формування ментальних рис нетерпимості до відомих вад українського характеру (комплексу меншовартості, пасивності тощо).

Стандарт має визначати єдність освітнього поля боротьби за капітал і слугувати правовою основою для розв'язання конфліктів між споживачами освіти та її виробниками. Стандарт – частина культури, включена в зміст освіти і покликана забезпечити входження до культурного поля підростаючого покоління. Узяті в лапки поняття не найкраще відображають те, що покликана забезпечити освіта, але розуміння стандарту як «частини культури» добре акцентує його сутність.

Формування стандарту освіти – це кристалізація усієї культури країни у світовому контексті в ту частку культури, що стане значущою за існуючу культуру. Освітній стандарт, по суті, є геном, у якому записано програму трансляції всієї української культури та її розвитку майбутньому поколінню. Помилка в цій генетичній програмі може бути дуже дорогою для суспільства.

Тож не можна приймати його ззовні, це має бути виплекана, вдумлива, рідна путь передачі духовного багатства наступному поколінню [1, с.168-169].

Так, освіченість не завжди рятує від зловживань нею, а власне, освіта не вирішує усі кризи суспільства. Як свідчить історія, тиран збирає найосвіченіших людей і змушує їх виконувати його завдання. На щастя, в Україні це вже майже неможливо.

Україна здобула шанс використати освіту заради інтересів людини, не стримуючи невпинність циркуляції знань, необхідних для успішного розвитку суспільства. У реалізації цього шансу надзвичайну роль відіграють власні освітні стандарти, і не лише як осереддя національної культури, а й усього найкращого світового досвіду для неї. Тільки за цих умов культурна глобалізація із загрози стане перспективою національного розвитку.

Список використаних джерел

1.Клепко С.Ф. Філософія освіти в європейському контексті / С.Ф.Клепко. – Полтава: ПОІППО, 2006. – 328 с.

Т. О. Перцева, Л. І. Конопкіна, О. Г. Черкасова, Т. В. Кірєєва, О. В. Мироненко

ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВИКЛАДАЧА – ШЛЯХ ДО РОЗБУДОВИ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ШКОЛИ УКРАЇНИ

Однією з найсуттєвіших проблем підготовки спеціалістів з вищою освітою є професійно-педагогічна компетентність викладачів, які забезпечують навчальний процес [1, 2, 3]. Дослідження останніх десятиліть XX ст. у галузі педагогіки вищої школи показали, що до навчального процесу з різних напрямів залучається велика кількість осіб (близько 74%) без фахового та педагогічного досвіду. Більшість з них не має педагогічної освіти, тому й не володіє методикою навчання дисциплін і, як наслідок, здійснює свою викладацьку діяльність на ситуативно-творчому рівні. Лише поодинокі викладачі володіють концептуально-творчим стилем діяльності й здатні якісно реалізовувати дидактичні матеріали навчального процесу,

впливаючи при цьому і на виховну складову.

Таким чином, перед викладачами-медиками старшого покоління постали нагальні запитання: хто вони, майбутні доценти й професори медичної науки? що вже сьогодні можна їм запропонувати задля кращої наукової, педагогічної та фахової реалізації у майбутньому? які поради, вказівки, настанови їм можна надати? яким чином їх підтримати, вказавши правильний вектор подальшого удосконалення?

З огляду на усе вищезазначене у 2017 р. на кафедрі внутрішньої медицини 1 Державного закладу «Дніпропетровська медична академія Міністерства охорони здоров'я України» (ДЗ «ДМА») були започатковані три професійні школи: «Школа молодого науковця», «Школа молодого викладача» та «Школа клініциста».

«Школа молодого науковця» стала інноваційним освітянським «брендом» кафедри у підготовці науково-педагогічних кадрів. Задля якісної підготовки майбутніх викладачів-науковців професори кафедри проводять заняття з аспірантами за технологіями міжнародних інноваційних навчально-тренінгових програм, зокрема стовно технологій написання та принципів оформлення наукової і науково-дослідної літератури (статей, тезів, патентів, інформаційних листів, галузевих нововведень тощо). Ними проводяться як індивідуальні, так і групові заняття.

Професори й доценти, пройшовши міжнародні курси з лекторської майстерності та академічного письма, навчають цим основам як аспірантів, так і клінічних ординаторів. На кафедрі їм забезпечений вільний доступ до електронних бібліотек та інформаційних ресурсів. Велика увага приділяється розвитку соціалізації молоді, яка навчається шляхом участі у творчих наукових конкурсах.

Започаткована на кафедрі «Школа молодого викладача» є інноваційним підходом до розбудови вищого медичного закладу. Підгрунтям до її створення, по-перше, було те, що практично ніхто з молодих викладачів, котрі приходять на терени педагогічної діяльності здебільшого після закінчення аспірантури, не має педагогічної освіти, оскільки під час навчання в аспірантурі основна увага молодого фахівця приділяється його дослідницькій діяльності, а не педагогічній. По-друге, курси, факультети та інститути підвищення кваліфікації викладачів у своїй роботі спрямовані на розвиток умінь і навичок або в галузі дисциплін, що викладаються, або у сфері інформаційних технологій. До того ж, не дивлячись на існування великої кількості спеціальної літератури з педагогіки, яка доступна і в бібліотечних фондах, і на електронних ресурсах, викладачі не завжди вміють нею користуватися. Нові ж пріоритети вітчизняної освіти спрямовані на запровадження спеціальної професійної підготовки насамперед молодих викладачів для роботи у вищій школі.

Отже, у рамках «Школи молодого викладача», започаткованої на кафедрі внутрішньої медицини 1 ДЗ «ДМА», відбувається модернізація змісту професійної підготовки аспірантів та молодих викладачів, які щойно закінчили аспірантуру, до праці в умовах Нової української вищої медичної школи. Молодь відвідує лекції, практичні та семінарські заняття, що їх проводять досвідчені викладачі, бере участь у методичних нарадах, групових тренінгах з оволодіння практичними навичками на муляжах, вчиться принципам складання тестових завдань «Крок».

Третя школа – «Школа клініциста» – є інноваційною формою післядипломної освіти. До її роботи залучаються не лише аспіранти й молоді викладачі, а й викладачі з великим досвідом роботи, лікарі-інтерни та лікарі тих лікувально-профілактичних закладів, які є клінічними базами кафедри. На засіданнях обговорюються та детально аналізуються найбільш складні клінічні випадки, розбираються діагностичні й лікувальні помилки, виносяться колегіальні рішення. Школа є необхідним підгрунтям до професійного зросту усіх викладачів-клініцистів.

Таким чином, поєднана робота викладачів медичного вузу у різних професій-

них школах може стати потужним підґрунтям до розбудови вищої медичної школи в рамках усієї країни.

Список використаних джерел

1.Інноваційні технології навчання в умовах інформатизації освіти / Р.С.Гуревич, М.М.Козяр, М.Ю.Кадемія, Л.С.Шевченко; за ред. член-кор. НАПН України Р.С.Гуревича. – Львів : ЛДУБЖД, 2015. – 396 с.2.Носков В.І. Компетентність як складова підготовки фахівців у гуманітарному вищому навчальному закладі / В.І.Носков, А.В.Кальянов, О.В.Єфросиніна // Соціальна психологія : Український науковий журнал. – 2006. – № 5. – С. 110–121. 3.Стрельніков В.Ю. Компоненти професійної компетентності викладача вищої школи / В.Ю.Стрельніков // Наукові записки ПОІППО: Моделі ключових та професійних компетентностей педагогічного працівника. – 2011. – Випуск 2. – 184 с.

L. Yu. Lichman

UKRAINIAN HIGHER SCHOOL LANGUAGE EDUCATION IDEAS AND EDUCATIONAL TECHNOLOGIES EVOLUTION DYNAMICS RELATING TO LIFELONG LEARNING THEORY

Lifelong learning issues in language education is growing more urgent due to a number of social, economic and existential causes. First of all, building linguistic and didactic capacity is directly bound with the quality of students' vocational training and, accordingly, with comfortable employment prospects. Therefore, updating the issues of continuous linguistic life support is observed to be of fundamental importance and quite predictable. In addition, in the current social, economic and geopolitical situation in the world and Ukraine, lifelong education is viewed as a necessary and significant educational segment, organically increasing the near term prospects for establishing a fundamentally new technological order in production and service.

In such conditions, implementing a strategy focused on innovative educational resources permanent and systematic upgrading throughout education and work appears to be particularly significant against the background of modernizing the state, industrial, economic and social institutions updating procedures, including the educational space, in particular, while pursuing a language policy in the higher education of Ukraine.

Analyzing the system of continuing education development in the higher school of Ukraine, primarily, in the aspect of improving the linguistic and non-linguistic department teachers' scientific and didactic qualifications, reveals the uniqueness of the national teaching staff's continuous training / retraining system. Thus, in the beginning of the 1990s, after the declaration of Ukraine's sovereignty, there arisen an extraordinary socio-political and cultural-educational situation, stipulated introducing large-scale educational reforms, including the permanent / continuous / postgraduate services delivery in order to upgrade the higher school employees' skills.

That situation substantially transformed the system of postgraduate education: the teachers' postgraduate education institutes significantly extended the practice of attracting high school philology specialists. In these new educational conditions, the university teachers and schoolteachers cooperation was built, first of all, on a peer learning principle: being retrained, the primary and secondary schoolteachers expanded their linguistic and methodological arsenal, while the academics, who held direct dialogue with the teachers' community, improved, first, polished up their scientific and methodological potential and, second, communicated with a school reality, that afterwards allowed the university teachers to correct the curricula, working programs and methods for building students' competence in languages. Beyond that, the higher and secondary school specialists' pedagogical interaction resulted in creating certain didactic definitions; at the

same time there surfaced discrepancies in implementing methods and technologies for building linguistic / foreign linguistic competence through the slight differences in using the methods at secondary school, gymnasium, lyceum, college or teachers training school. In general, the institutes of teachers postgraduate education provided ample opportunities and conditions for the university and secondary school teachers' skills continuous / permanent enhancement.

Besides, being involved in the teaching work at the postgraduate education institutes, the linguists were engaged in the «Znanie» society activities. The society organized foreign-language studios / clubs for training citizens, needed, for costs and social reasons, to improve their language knowledge. Along with this, within the framework of the cultural and national societies' activities, many university teachers improved the teaching procedures for anybody who wanted to be trained in foreign or minority languages. For example, in the late 1980s, Zaporizhzhya National University organized Bulgarian and Polish languages traineeship for all comers, both teachers and students – thus, from year to year Romano-German or English language teachers could receive options for mastering the Slavic languages.

In the late1990s, the structure of messianic language training was established in Ukraine: many teachers and higher school students eagerly attended religious and awareness-raising linguistic training classes, given mainly by specialists from America. Although the given classes were not top-level, they enabled the participants to master phonetic and syntactic skills.

It is worth noting the long-standing tradition of study placements with national or foreign training centers. In the 1990s, specialized learning activities, scientific and methodological experience exchange, participation in conferences and workshops, attending lectures and acquiring foreign colleagues' best practices, especially those from European or American educational organizations, enriched knowledge on the theory of linguistic competence [1] as well on the overseas experience of competency-based language learning implementation, par excellence. Therefore, along with other educational factors and resources, advanced training in the other educational institutions diversified and intensified the continuous improvement of teachers' foreign linguistic competence and the modernization of Ukrainian higher school students' foreign-language training.

References

1.Запорожский государственный архив – ф. 2054, оп. 9, ед. 1138, л. 87.

Н. О. Перцева, К. І. Мошенець

ІЗ ДОСВІДУ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНОГО МЕТОДУ НАВЧАННЯ CASE-STUDY У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ КЛІНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН ДЛЯ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ ВНЗ

В сучасних реаліях питання інтеграції України у світовий Європейський освітній простір є надактуальним. Пріоритетними серед сучасних вимог до якості медичної освіти в Україні є висока вмотивованість фахівця, готовність до постійного професійного самовдосконалення, уміння швидко та ефективно приймати рішення в різних практичних ситуаціях, високий рівень продуктивного клінічного мислення [3]. На допомогу класичним технологіям приходять нові, зокрема інноваційні інтерактивні педагогічні методи, що передбачають моделювання професійних ситуацій з практичної діяльності лікаря, пошук рішень через розв’язання як типових так і нетипових задач, аналіз кожної конкретної ситуації, що безперечно сприяє формуванню клінічного мислення, навичок взаємодії та співробітництва [1].

Метою даної статті є аналіз можливостей застосування такого сучасного методу інтерактивного викладання як case-study, їх переваги в поєднанні з класичними методами навчальних програм.

Кафедрою ендокринології ДЗ «ДМА МОЗУ» з 2016 року широко використовується технологія викладання в таких формах як case-study – аналіз конкретних клінічних випадків та ситуацій з медичної практики, навчальні групові дискусії та парне навчання.

Метод case-study — інтерактивний засіб аналізу конкретної клінічної ситуації, розв'язання практичних ситуаційних задач, постановка діагнозу, проведення диференційної діагностики та складання плану лікування для кожного конкретного випадку (кейсу) [2]. Медичні кейси, розроблені нашою кафедрою, являють собою клінічні ситуаційні задачі, представлені в різноманітних формах. Для зручної демонстрації кейсу кафедрою обрано друкована та мультимедійна форма. Об'єм інформації, викладений в кожному кейсі – достатній для прийняття обґрунтованого рішення, за умови засвоєння студентом теоретичних знань і навиків. Для успішного застосування даного інтерактивного методу викладачами кафедри ендокринології постійно проводиться робота з планування і створення кейсів, формулювання конкретних запитань для аналізу клінічної ситуації у кейсі, розробки методичного забезпечення студентів для підготовки до обговорення кейсу. Перед початком практичного заняття з використанням case-study викладач підбирає певні кейси, що відповідають меті та темі заняття, попередньо ознайомивши слухачів з переліком необхідної літератури, необхідної для підготовки до обговорення. На початку заняття студентів об'єднують у декілька підгруп по 5 осіб. Рішення кейсів проводиться в 5 етапів: – на першому – знайомство з клінічною ситуацією, де роль викладача – вступне слово, організація презентації, на другому – виокремлення аудиторією слухачів основного синдромокомплексу та факторів які впливають на його розвиток, обґрунтування можливих патогенетичних механізмів, під час обговорення – викладач – проводить оцінку індивідуального внеску студентів в аналіз ситуації, на третьому – пропозиції від аудиторії щодо шляхів діагностики, обґрунтування діагнозу та плану подальшого лікування, на четвертому – аналіз наслідків прийняття того чи іншого рішення, і зрештою на п'ятому – пропозиція одного або декількох алгоритмів рішення кейсу з урахуванням виникнення супутніх ускладнень та шляхів їх запобігання. Критерії оцінювання рівня підготовки кожного студента – рівень теоретичної підготовки, володіння практичними навичками, клінічного мислення, участь у дискусії, уміння взаємодіяти в групі, уміння прийняття правильного рішення за конкретних умов в нетиповій ситуації. За всіма критеріями рівень успішності серед студенів із застосуванням кейс-методу в доповнення до класичної форми навчання був вищим.

Висновки. Опитування (анонімне анкетування) серед студентів, що проходили навчання на кафедрі ендокринології ДЗ «ДМА МОЗУ» дозволило прийти до висновку, що використання методу case-study сприяло формуванню певного клінічного досвіду та вмінню його використовувати при розв'язанні задач з практичної медицини, застосуванню правильних рішень в умовах невизначеності, самостійній розробці алгоритму ведення пацієнтів у клініці, формуванню певної ефективної методики професійного самовдосконалення, підвищенню рівня мотивації – усвідомлення потреби в засвоєнні знань та вмінь, їх результативності та відповідності вимогам, розвитку комунікативних вмінь та навичок, що допомагає встановленню сприятливого деонтологічного контакту «лікар – пацієнт», напрацюванню навичок практичної колегіальності - вміння працювати в колективі, прислухатися та поважати думку колег, створенню психологічно комфортних умов для підвищення

впевненості лікаря в собі, в своїх професійних здібностях, інтелектуальній спроможності, розвитку аналітичних, практичних, творчих навичок і самоаналізу.

Список використаних джерел

1. Максименко С.Д. Педагогіка вищої медичної освіти: підручник/ С.Д. Максименко, М. М. Філоненко – К.: Центр учбової літератури, 2014. – 288 с. 2. Психологія і педагогіка. Проведення індивідуального заняття за методом аналізу конкретних навчальних ситуацій (case study): навчально-методичний посібник – Львів: ЛІБС УБС НБУ, 2012 – 145 с. 3. Сисоєва С.О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навчально-методичний посібник / НАПН України, Педагогічної освіти і освіти дорослих. К.: ВД «ЕКМО», 2011. – 324 с.

Н. С. Полудьонна

ПОРЯДОК РОЗРОБКИ МЕТОДИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ КУРСАНТІВ (СТУДЕНТІВ, СЛУХАЧІВ) В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ МВС УКРАЇНИ

Як відомо, успіх будь-якої діяльності визначається тими умовами, в яких вона здійснюється. Для самостійної роботи курсантів (студентів, слухачів) в освітньому процесі навчальних закладів МВС України також потрібна відповідна система нормативних, методичних та дидактичних матеріалів як одна з умов успішного проектування навчальної діяльності.

Фундаторами педагогічної думки з організації самостійної роботи студентів описані різні алгоритми (порядок) укладання завдань та матеріалів для самостійної роботи (Б.П. Єсіпов, Л.Г. Вяткін, М.Г. Гарунов, І.Я. Лернер, В.А. Козаков, Е.Д. Петрова, Н.А. Половникова, І.Б. Соколова та ін.). Апробований також й власний підхід автора роботи [5]. Так, у працях Б.П. Єсіпова [1] доведена необхідність не лише поурочного, але й перспективного планування самостійної роботи. В.А. Кан-Калік [3] вказував на необхідність виокремлення так званого «фундаментального дерева» самостійної роботи, що охоплює ключові знання з теми. Вчений рекомендував враховувати важливість та складність теми, форму навчання, місце проведення заняття, варіативні способи реалізації, систему контролю та обліку, а також різні прийоми звітності. На переконання В.А. Кан-Каліка, поза такої системи жоден вид самостійної роботи студентів не дасть навчально-професійного ефекту. В.А. Козаков [4] запропонував наступну схему планування самостійної роботи студентів: виокремлення вузлових питань теми та положень, які визначають її структуру; вибір найбільш раціональних форм; укладання методичних вказівок (алгоритмів); критерії оцінювання.

На нашу думку, враховуючи багаторічний досвід викладання, найбільш доцільним є тематичне планування самостійної роботи. Пакет завдань, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни, пропонується курсантам (студентам, слухачам) на першому ж занятті. Він складається з двох частин – обов'язкової та вибіркової. Це дає можливість використовувати прийом «накопичувальної оцінки», встановлювати рейтинги, надавати заохочувальні бали, навчитися учитися тощо. Зміст самостійної роботи курсантів (студентів, слухачів) визначається навчальною програмою дисципліни, підкріплюється методичними матеріалами, завданнями та вказівками викладача.

Пропонуємо порядок розробки методичних матеріалів самостійної роботи з методичними вказівками:

1) відповідно до кваліфікаційної характеристики фахівця розробляємо систему компетенцій (знання, вміння, навички, систему особистісних та професійно-

значимих якостей), які формуються змістом навчальної дисципліни;

2) визначення структурно-логічної схеми навчальної дисципліни (на які компетенції можна спиратися, які потрібно розвивати та до яких потрібно готувати). Тобто визначення «зони найближчого розвитку» за Л.С.Виготським [2]. Ця робота допомагає встановити зв'язок між темами навчальної дисципліни, між суміжними дисциплінами та з практикою;

3) виокремлення вузлових питань кожної теми з метою досягнення курсантом (студентом, слухачем) оптимального рівня засвоєння знань, сформованості вмінь та навичок;

4) складання різних за рівнем складності завдань (питання для самоконтролю, перевірочні тести, контрольні та творчі задачі), дотримуючись принципу «від простого до складного» з урахуванням їх практичної значимості. Обов'язкові методичні вказівки (інструкції, алгоритми, опорні дидактичні матеріали, технологічні карти, пам'ятки тощо) з виконання завдань, рекомендовані літературні джерела та нормативно-правові акти, форми представлення результату, терміни виконання та критерії оцінки з урахуванням якості виконання. На даному етапі важлива методична націленість на використання усіх видів знань (знання-знайомства, знання-копії, знання-вміння, знання-трансформації) (І.Я. Лернер) [6], а також дотримання принципу дозування завдань відповідно до об'єму часу, що передбачається на самостійну роботу тематичним планом.

5. Розподіл питань на самостійне опрацювання курсантом (студентом, слухачем) з розробкою завдань для контролю рівня їх усвідомленості; завдань для закріплення вузлових питань з теми задля раціонального їх використання під час опанування нової теми. Доцільно з цією метою використовувати ускладнені завдання із зайвими (або неврахованими) даними, завдання, які вирішуються нестандартно.

Як показав досвід, за описаним нами порядком укладання завдань самостійної роботи, досягається максимальна активність курсантів (студентів, слухачів) як в аспекті організації розумової праці, так й в прагненні до професійного та особистісного розвитку. До того ж саме така організації полегшує процес розробки комплексних навчальних посібників, методичних матеріалів, збірників ситуаційних задач тощо. Таке проектування самостійної роботи примушує викладача глибше проникнути в зміст навчальної дисципліни, виявити зв'язок між темами, побудувати навчальну інформацію за потрібною логікою, творчо підходити до підготовки занять, відкриваючи можливості навчальної інформації задля розвитку особистості курсанта (студента, слухача). Особливої важливості такий порядок в укладанні самостійних завдань має в системі дистанційної освіти.

Список використаних джерел

1. Есипов Б.П. Самостоятельная работа учащихся на уроках. – М.: Учпедгиз – 1961. 2.Выготский Л.С. Развитие высших психических функций. – М.: Изд-во АПН РСФСР, 1960. 3.Кан-Калик В. А. Педагогическая деятельность как творческий процесс. – М.: НИИВШ, 1977. – 64 с. 4.Козаков В.А. Самостоятельная работа студентов и ее информационно-методическое обеспечение : учебное пособие для вузов / Виталий Андреевич Козаков. – Київ : Высшая школа, 1990. – 247 с. 5.Полудьонна Н.С. Реалізація функцій самостійної роботи у процесі підготовки поліцейських кадрів в умовах вищого навчального закладу: педагогічний досвід // Соціально-гуманітарні науки та сучасні виклики. Матеріали ІІ Всеукраїнської наукової конференції. 26-27 травня 2017 р., м. Дніпро. Частина ІІ. / Наук. ред. О.Ю.Висоцький. – Дніпро : СПД «Охотнік», 2017. – С.16-17. 6.Лернер И. Я. Дидактические основы методов обучения. – М., 1981.

Л. М. Колосова

СТРАТЕГІЯ ДІЯЛЬНОСТІ МЕТОДИЧНОЇ СЛУЖБИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТИ

Проблема співвідношення державного і регіонального в політичній, соціально-економічній і культурно-освітній сферах життєдіяльності є актуальною і складною. Йдеться про децентралізацію, розподіл владно-розпорядчих, фінансово-економічних та культурологічних функцій між центром і регіонами, передачу цілого ряду управлінських функцій на місця. Процес децентралізації в Україні передбачає реформування всіх сфер життя місцевих громад. Одним із найбільших секторів, що надає послуги населенню на рівні громад, є освіта. Є очевидним, що децентралізація, прийняття нового Закону «Про освіту» ставить на порядок денний низку питань, пов'язаних із переглядом функцій як відділів, управлінь та департаментів освіти, так і районних (міських) науково-методичних установ в контексті наближення освітніх послуг до громади з дотриманням трьох основних принципів: принципу рівного доступу до якості освіти, принципу якості освіти і принципу ефективності [6]. Децентралізація потребує вирішення завдань і в галузі післядипломної освіти, визначення стратегічних напрямів співпраці та координації управлінської і науково-методичної діяльності задля мобільного реагування на зміни, що відбуваються в освіті, випереджальної підготовки педагогів і сприяння їх неперервному професійному розвитку, забезпечення швидкого і ефективного впровадження освітніх ініціатив у практику, реалізації очікувань споживачів методичних послуг з урахуванням специфіки регіону [2].

В сьогоднішніх умовах ми маємо певне розбалансування системи регіональної післядипломної освіти, оскільки утворення великої кількості ОТГ призвело або до зникнення в деяких районах методичних служб, або до появи нових структур управління освітою, які часто не мають відповідного кадрового забезпечення, внаслідок чого відбувається несистемна координація дій між ІППО і ОТГ, руйнація методичної вертикалі ІППО-РМК-вчитель, що негативно відображається на системі професійного становлення і самореалізації педагогічних працівників, їх фахового зростання, на створенні належних умов для постійної самоосвіти, самовдосконалення, розвитку дослідницьких здібностей і педагогічного таланту педагогів. У той же час, радикальні зміни в освіті вимагають цілісного підходу до управління розвитком кадрового педагогічного потенціалу регіону в умовах децентралізації.

При цьому слід врахувати, що саме післядипломна освіта в процесі оновлення суспільства і модернізації освіти виступає первинною ланкою, яка приймає на себе виклик змін, а отже є очевидною її першорядна роль стосовно потенційно здібного людського ресурсу, такого як управлінські й педагогічні кадри.

В цьому контексті надзвичайно зростає роль методичних служб усіх рівнів, їх стійка спільна позиція з організації якісної підготовки педагогічних працівників до роботи в новій освітній ситуації, активна співпраця щодо підвищення професійної компетентності педагогів та ефективного науково-методичного супроводу освітнього процесу в умовах об'єднаних територіальних громад.

Таким чином, розглядаючи нові умови функціонування освітньої галузі, ми констатуємо, що одним із нагальних питань сьогодення є оптимізація взаємодії методичних служб на регіональному рівні, без наявності якої не будуть успішно реалізовані ті цілі децентралізації, що орієнтовані на створення нової української школи.

Інноваційні процеси вимагають значних змін у функціонуванні та сфері діяльності методичних служб всіх рівнів. Важливим фактором професійного розвитку педа-

гогів в системі регіональної безперервної педагогічної освіти є встановлення ефективного взаємозв'язку між методичною вертикаллю: ОІППО → РМК(НМУ) → педагог.

В цьому контексті виникає необхідність у розробці нових моделей науково-методичного супроводу підвищення кваліфікації педагогічних і керівних кадрів, стратегій мережевої взаємодії методичних служб усіх рівнів, оптимізації їх діяльності в умовах регіональної післядипломної педагогічної освіти у вирішенні проблем оновлення змісту, педагогічних технологій, експериментальної та інноваційної діяльності освітніх установ, розвитку інноваційного потенціалу педагогічних кадрів, запровадження методичного сервісу.

З огляду на вищезазначене, одним із шляхів гармонізації інтересів методичних служб всіх рівнів у децентралізованій системі освіти, на нашу думку, є організація мережевої взаємодії через точкові опорні науково-методичні заклади, які б територіально були зручні для новостворених ОТГ, мали б необхідний кадровий потенціал, відповідну ресурсну і матеріально-технічну базу. Так, Миколаївським обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти було ініційовано створення Регіональних центрів розвитку освіти на базі опорних науково-методичних установ області, зокрема на базі міського науково-методичного центру міста Вознесенська, до якого увійшли ОТГ південно-західного регіону Миколаївської області. Мета **створення Регіональних центрів –** сприяння розбудові та розвитку регіональної **системи освіти в умовах** децентралізації шляхом ефективної взаємодії і співпраці науково-методичних та навчально-методичних лабораторій і кафедр МОІППО, районних (міських) методичних кабінетів (центрів), педагогів-новаторів, поглиблення експериментальної, пошукової, науково-дослідної роботи для забезпечення професійного зростання **керівних кадрів** та педагогічних працівників навчальних закладів **області.**

Діяльність **науково-методичної установи м. Вознесенська як Регіонального** центру здійснюється на засадах динамічності, гнучкості, мобільності, варіативності у змісті, формах, методах, технологіях, особистісно-орієнтованої спрямованості, неперервності, **прогностичності,** інноваційності, поєднання національних освітніх традицій **та** найкращого вітчизняного досвіду щодо професійного розвитку **педагогічних** працівників та керівних кадрів.

Організація Регіонального центру є логічним продовженням курсового підвищення кваліфікації і набуває сьогодні особливої актуальності. В рамках роботи Центру відбувається неперервне вдосконалення і розвиток професійної компетентності педагогів, осмислення, усвідомлення і практичне втілення нових ідей, формується готовність педагогів до роботи в умовах інноваційного розвитку освіти.

Головними векторами взаємодії між обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти і науково-методичним центром м.Вознесенська як Регіональним центром є: 1) координація спільних дій об'єктів науково-методичної роботи та професійний розвиток педагогічних працівників і керівних кадрів; 2) забезпечення реалізації принципів доступності, економічної доцільності та раціональності в організації підвищення кваліфікації педагогічних працівників та керівних кадрів; 3) удосконалення системи адаптації, підвищення кваліфікації та стажування педагогічних працівників і керівників навчальних закладів міста за новими освітніми моделями під час курсів підвищення кваліфікації та у міжкурсовий період; 4) виявлення, узагальнення й задоволення науково-методичних та інформаційних потреб педагогічних працівників і керівних кадрів освітніх установ міста щодо розвитку їх професійної компетентності; 5) науково-методичний, консультаційний та інформаційно-аналітичний супроводи діяльності суб'єктів освіти в рамках децентралізації; використання сучасних технологій в ор-

ганізації підвищення кваліфікації педагогічних працівників та керівних кадрів міста (консалтинг, стажування, дистант, дуальна форма, кейс-курси тощо); 6) поширення інноваційних освітніх продуктів, забезпечення обміну інформацією між суб'єктами освіти; 7) реалізація сучасної моделі системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників та керівних кадрів, яка б відповідала потребам педагогів; 8) визначення опорних навчальних закладів для організації стажувань, роботи авторських майстерень перспективного педагогічного досвіду, різноманітних форм підвищення кваліфікації педагогічних працівників та керівних кадрів.

Аналізуючи існуючий досвід такого нововведення, можна зробити висновок, що традиційно сформовані зв'язки, форми і методи спільної роботи в рамках діяльності Регіонального центру розширюються і модернізуються за рахунок більш продуктивної взаємодії на основі:

1) подібності місій (подолання опору, позитивний ціннісний настрій на практичне впровадження нововведень, інформаційний та науково-методичний супровід професійного зростання педагогічних і управлінських кадрів); цілей (спеціально організоване навчання, підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів установ освіти);

2) спільного вирішення актуальних для сучасної освіти проблем, яке відбувається в процесі проведення курсів підвищення кваліфікації, зустрічей з авторами підручників, науковцями, проведення конференцій, семінарів, круглих столів, навчальних тренінгів, засідань виїзної науково-методичної ради МОІППО і інших заходів на базі міста Вознесенська, визначення єдиних позицій відносно змісту і способів рішення пріоритетних для регіональної освіти задач в контексті державної концепції розвитку національної освіти;

3) взаємодоповнюваності функцій обласного інституту післядипломної педагогічної освіти і міського науково-методичного центру і розв'язуваних ними завдань в реалізації професійно-педагогічної освіти в рамках інноваційних форм підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, таких як, наприклад, дуальна форма освіти, кейс-курси;

4) взаємозбагачення ресурсами;

5) відкритих маркетингових і договірних відношень щодо надання освітніх послуг;

6) проектування на навчальних семінарах в ОІППО, а потім створення на місцях моделі гнучкої, варіативної системи науково-методичного супроводу, що забезпечує разом з ОІППО безперервність процесу професійного зростання і творчого розвитку педагога.

На нашу думку, саме у такий спосіб створюється єдиний регіональний методичний простір, в якому відбувається апробація нових інноваційних моделей навчання дорослих, поєднується теорія і практика, впроваджується науковий підхід в освітянську практику, розбудовується принципово нова гнучка методична система, що забезпечує безперервну підготовку педагогічних і управлінських кадрів щодо компетентнісного вирішення актуальних проблем освіти з максимальним наближенням до споживачів освітніх послуг.

Порівнюючи потреби і можливості ОІППО і міської методичної служби у створенні умов для розвитку освітніх установ і професійно-особистісного зростання педагогічних кадрів, можна спроектувати оптимальну модель їх взаємодії, що в значній мірі підвищить ефективність не тільки системи підвищення кваліфікації в регіоні, а й освіти в цілому.

Цілісність мотиваційних, змістовних, процесуальних, ресурсних компонентів такої взаємодії призводить до пріоритетної орієнтації на суб'єктну позицію кожного

педагога і особистісну оцінку цілей, змісту, технологій підвищення кваліфікації.

Список використаних джерел

1.Андрущенко В. П. Роздуми про освіту: статті, нариси, інтерв'ю / В. П. Андрущенко. – К. : Знання України, 2004. – 804 с. 2.Білик Н. І. Перспективи розвитку регіональної освітньої системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників [Електронний ресурс] / Н. І. Білик // Електронний науковий журнал «Імідж сучасного педагога». – 2017. – Режим доступу до ресурсу: http://isp.poippo.pl.ua/article/view/111646. 3.Возняк Г. В. Регіональний розвиток: сутність і методологічна основа / Г. В. Возняк // Регіональна економіка. - 2015. - № 3. - С. 34-43. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/regek_2015_3_6. 4.Зязюн І. А. Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи / І. А. Зязюн (ред.) ; АПН України, Ін-т пед. і психол. проф. освіти. – К. : Віпол, 2000. – 636 с. 5.Мариновська О. Теорія і практика впровадження інновацій у післядипломній освіті: розвиток професійної компетентності вчителя / Оксана Мариновська // Обрії : наук.-пед. журнал. – 2013. – № 1 (36). – С. 27–31. 6.Мета децентралізації в сфері освіти – наблизити освітні послуги до громади [Електронний ресурс] // Прес-центр ініціативи «Децентралізація влади». – 1310. – Режим доступу до ресурсу: http://decentralization.gov.ua/news/582.

Є. С. Крюкова, О. С. Амерідзе

УМОВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

На основі аналізу науково-педагогічної літератури під педагогічними умовами розуміємо необхідні чинники, від яких залежить висока ефективність й результативність впровадження інноваційних технологій.

Виходячи з положень про те, що успішність діяльності сучасного фахівця залежить від того, наскільки у нього сформовані професійні вміння, обов'язковою умовою підвищення якості підготовки майбутнього викладача до впровадження інноваційних технологій є формування його професійних умінь.

Аналіз вивченої наукової літератури дозволяє зробити висновок про те, що досить багато уваги в дослідженнях вітчизняних і зарубіжних авторів відведено характеристиці вміння як психолого-педагогічному поняттю. Ця проблема знайшла своє відображення у працях О. Абдуліної, О. Бульвінської, І. Зязюна, С. Кісельгофа, Г. Костюка, Н. Кузьміної, В. Сластьоніна, П. Щербаня та ін.

Серед головних умінь, які потрібні викладачу до впровадження інтерактивних технологій, О.Комар у своєму дослідженні виокремила наступні: 1) відібрати з усього різноманіття інтерактивних методів і форм потрібні для цього уроку в залежності від змісту навчання; 2) створити класне середовище, що відповідає змісту, активній навчальній діяльності і груповим методам, що потрібні на уроці [1,с.219].

Спираючись на аналіз науково-методичної літератури, різноманітні підходи науковців до класифікації професійно-педагогічних умінь та вивчення практичного досвіду провідних викладачів вищих навчальних закладів (К. Акуніна, О. Мелащенко, І. Мельникова), виділено наступні уміння, якими повинен володіти викладач при використанні інноваційних технологій.

Організаційні вміння: 1) керувати студентами й забезпечувати їх розвиток у процесі проведення інноваційних технологій; 2) вносити корективи в план заняття, враховуючи кожну ситуацію, яка склалася на занятті.

Комунікативні вміння: 1) забезпечувати адекватні відносини зі студентами; 2) зацікавити студентів процесом реалізації інноваційних технологій.

Конструктивні вміння: 1) прогнозувати, моделювати й аналізувати свої дії та дії студентів у процесі використання інноваційних технологій; 2) здійснювати інтерактивну, суб'єкт-суб'єктну взаємодію у навчально-виховному процесі; 3) здійснювати самоконтроль, самоаналіз, самооцінку власної діяльності;

4) обирати доцільні форми й ефективні методи, здійснюючи індивідуальний й диференційований підходи до студентів; 5) визначати типи методів і поетапне їх виконання, враховуючи труднощі засвоєння навчального матеріалу студентами; 6) створювати необхідні допоміжні засоби навчання, в тому числі технічні, для проведення занять.

Розвивально-виховні вміння: 1) формувати й розвивати емоційну сферу сприйняття, пізнавальні інтереси студента; 2) емоційно впливати на студентів з метою створення у них певного стану, спонукання до конкретних дій.

Практичні вміння: 1) планувати, моделювати, конструювати й проектувати заняття; 2) володіння технічними засобами навчання, комп'ютерною технікою, інтерактивними дошками.

Уміння в галузі педагогічної техніки: 1) володіти собою, оцінювати свої почуття в конкретній ситуації, психічний стан студентів, обирати потрібну тактику дій відповідно до типів технологій; 2) володіти голосом, темпом, тоном, ритмом педагогічного мовлення; 3) володіти жестами й мімікою, керувати своїм тілом: умінням ходити, стояти, сидіти; 4) володіти навичками психотехніки: вміти застосовувати знання про психіку людини для розв'язання виховних завдань.

Список використаних джерел

1.Комар О. Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивної технології : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Комар Ольга Анатоліївна. – Умань, 2011. – 405 с.

Т. В. Лабуткина

РОЛЬ КОНФЕРЕНЦИЙ В РЕШЕНИИ ПРОБЛЕМ СИНЕРГЕТИКИ ПРАКТИЧЕСКИХ И НАУЧНЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ И ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В числе мощных движущих сил развития сферы образования и воспитания – синергетика научных и практических результатов в этой области. Названный источник развития педагогики и образования давно используется и дает положительные результаты, однако явственно ощущается необходимость в раскрытии его потенциала на новом качественном уровне. В частности, представляет интерес повышение результативности взаимодействия между теоретической наукой образовательной сферы и практической деятельностью педагогов высшей школы. Среди эффективных средств достижения этой цели – конференции, объединяющие новые, глубоко обоснованные научные идеи и теоретические разработки с богатым опытом, представленным на основе обобщения эмпирического материала и результатов внедрения творческих, инновационных подходов преподавания. В настоящее время в широком спектре конференций, в которых присутствует рассмотрение вопросов образовательной деятельности высшей школы, можно выделить три группы. К первой относятся конференции, посвященные собственно педагогической и образовательной деятельности. В числе научных направлений этих конференций есть такие, в которых рассматриваются конкретные проблемы подготовки кадров различных специальностей высшей школы. Ко второй группе относятся конференции, на которых представлены исследования и разработки, объединенные определенной тематикой научно-практической деятельности в гуманитарной, экономической, естественной или технической сфере. В число научных направлений таких конференций могут входить направления, посвященные проблематике профильного образования, соответствующего тематике конференции.

Третья группа – конференции, посвященные рассмотрению глобальных проблем, формированию мировоззренческих позиций, исследованию тенденций развития различных сфер жизнедеятельности общества, разработке глобальных стратегий его развития. В числе проблемных, концептуальных вопросов этих конференций – вопросы образования. Если проанализировать программы конференций перечисленных групп можно отметить существенное отличие в процентном составе их участников, разделяя их на специалистов в области педагогических наук (условно назовем их педагогами-теоретиками) и специалистов в области высшего образования других профилей (условно назовем их педагогами-практиками). Эта особенность наиболее сильно проявляется для конференций первой и второй группы. Большинство тех или других специалистов в образовательных секциях определяется видом конференции. С одной стороны, такая неравномерность понятна и частично оправдана, – конференция привлекает специалиста, прежде всего, возможностью общения в рамках интересующей его тематики. С другой стороны, – для всех трех видов конференций справедлива польза не только привлечения большего числа участников (и педагогов-теоретиков, и педагогов-практиков), но и стремление к относительному выравниванию их процентного состава в числе участников соответствующих научных направлений. Цель предлагаемого доклада – акцентировать внимание на обозначенном аспекте повышения результативности конференций, включающих в себя работу научных направлений, посвященных рассмотрению вопросов образовательной деятельности, а также представить анализ подходов, обеспечивающих повышение активности взаимодействия педагогов-теоретиков и педагогов-практиков на таких конференциях. Далее перечислены вопросы, анализ которых предполагается в докладе:

1) неявное разделение секций конференции по вопросам педагогики и образования на две группы – секции, условно относимые к тематике работ педагогов-теоретиков или педагогов-практиков, и обеспечение соответствующего сопровождения работы этих секций с учетом такого разделения. Распараллеливание работы секций двух обозначенных выше групп научных направлений, если оба они присутствуют в конференции;

2) комплекс действий по стимулированию участия с докладами в работе секций по научным направлениям «непрямого» интереса участников (в секциях, представляющих интерес для педагогов практиков или для педагогов-теоретиков). Следует отметить, что речь в докладе идет только о средствах положительной мотивации;

3) комплекс действий по стимулированию работы в качестве слушателей в научных направлений «непрямого» интереса участников;

4) создание условий для получения в ходе конференции конкретных результатов по продолжению взаимодействия педагогов-теоретиков и педагогов-практиков. Например – для старта совместных образовательных проектов и программ (глобальных и локальных);

5) комплекс действий по популяризации результатов деятельности конференций с участием педагогов-теоретиков и педагогов-практиков, в том числе – формирование профессионального интереса к таким конференциям и у педагогов-теоретиков, и у педагогов-практиков, обеспечение осознания пользы и эффективности полученных результатов;

6) активное привлечение к подготовке конференции, ее научному и организационному сопровождению специалистов в области теоретической и практической деятельности в области преподавания;

7) преподаватели-теоретики могут стать активными участниками работы сек-

ций, посвященных проблемам преемственности образования, выступить модераторами взаимодействия преподавателей начальной и высшей школы, высшей школы и последипломного образования.

С. В. Матищук

РОЛЬ МАТЕМАТИКИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ КОЛЕДЖІВ

Нові суспільні умови, та нові завдання освітньої галузі «математика» потребують корекції існуючих шляхів досягнення мети, щодо поєднання навчання з подальшою продуктивною працею.

Ніяке знання математики не можна вважати повним, якщо воно не підкріплюється знанням обставин, за яких було встановлено певний математичний факт, що саме передувало цьому відкриттю і що не менш важливо хто його автор.

Наукові і технічні знання стали надбанням майже кожного, але загальне захоплення ними нерідко супроводжується втратою інтересу до елементу людської культури, до питань історії науки, зокрема математичної.

Одна з найбільших радостей у математиці – це невідпорне відчуття, що ти щось зрозумів правильно, до самого кінця…. А коли знаєш, як щось робити правильно, тяжко – для деяких упертих людей неможливо, - змусити себе пояснювати це неправильно [1,с.55].

В елементарній математиці зустрічаємо суміш всяких важливих і неважливих деталей. У вищій математиці намагаємось розділити різні елементи і вивчити кожний окремо [2,с.186].

Для тих студентів, хто зовсім не хоче вчити математику – хоча б впевнена арифметика, відсотки, базова геометрія, але чесно без імітації навчання та брехні про успішне опанування повної програми середньої школи.

Знати математику – це ставити проблеми про повсякденне життя і вирішувати математичними методами, це шукати зв'язок з минулим, з надбанням попередніх поколінь.

Так, при вивченні теми «Дійсні числа» можна згадати про множинність часу. А саме, що час агронома що садить і збирає урожай не такий як у інженера, і тим паче не такий як у банкіра, який позичає і чекає, поки йому повернуть гроші.

Дружба з числами посилює світло, а отже й опанування: за безладдям можна побачити порядок, якого інші, що не дружать із числами, не бачать [3,с.239].

При доведенні теорем по тій чи іншій темі запитуйте студента. З яких припущень він виходить ? Чим обґрунтовані вони ? Це може дратувати, але водночас може бути надзвичайно продуктивним.

Математика – найпрактичніша дисципліна - але більшість практичних задач занадто складні для шкільної програми. Пішоходи не ходять, а автомобілі не їздять з постійною швидкістю, натуральних чисел, точок, прямих в природі не існує, точно виміряти відстань неможливо …. Ніякого способу повністю позбутись абстракції в навчанні немає, та й непотрібно.

Оперувати чисельними даними хоча б простими формулами та відсотками потрібно в процесі навчання більшості спеціальностей, і агрономія, агроінженерія, бджільництво, облік і оподаткування не виключення.

Гіпотеза сучасних естонських математиків: «Всесвіт – це сукупність гігантських многогранників, утворених галактиками і супергалактиками». Вважалося, що космічна речовина, яку в побуті називають зірками, рівномірно розподіляється в

космосі. Доктор фізико-математичних наук Я.Ейнасто з інституту астрофізики й фізики атмосфери Академії наук Естонії дійшов висновку, що галактики та їх скупчення розміщені в порядку, що нагадує бджолинні стільники величезних розмірів – більше ніж 650 млн. світлових років. Стільники мають форми правильних многогранників. Сьогодні ця гіпотеза досліджується багатьма вченими. Можливо, в недалекому майбутньому комусь і пощастить її довести.

Викладання математики – складний, тонко побудований процес.

Для того, щоб прищепити любов до вивчення математики, потрібно розглядати її як єдине ціле, всі частинки якого не можуть існувати ізольовано одна без одної. Адже всі хто вивчають математику є її потенціальними будівниками, а будівник не може виконувати свою роботу, не маючи уявлення про мету ту що стоїть перед ним, що повинно бути результатом його роботи.

Це бачення мети і результатів повинно супроводжувати кожен крок в навчанні математики студентів коледжів.

Незнання математики приводить до неякісного будівництва до масової участі населення у різних фінансових аферах. На керівному рівні проявляється відомий ефект Данніга – Крюгера, коли некомпетентні люди твердо впевнені в своїй компетентності, приймають безвідповідальні рішення, просувають інших некомпетентних, репродукують та культивують невігластво в наступних поколіннях.

Отже, якщо викладач математики в процесі навчання акцентує увагу студентів на зв'язок математики з життям, то крім того, що він викликає інтерес до предмета, ще й формує такі важливі риси характеру як наполегливість, охайність, послідовність у роботі, критичне ставлення до роботи, кмітливість, чесність, любов до праці.

Практичне застосування математики сприяє ознайомленню з роботою підприємств і галузей народного господарства, що є умовою орієнтації інтересу студентів до вибраних професій.

Список використаних джерел

1.Джордан Елленберг Як ніколи не помилятися. Сила математичного мислення. – К: Наш формат, 2017. - 406 с. 2.Математична хрестоматія. Алгебра і початки аналізу. – К: Радянська школа, 1977. - 214 с. 3.Ерік Орсенна. Порив до Індії. – К: Темпора, 2014. - 311 с. 4.Слєпкань З.І. Методика навчання математики. Підручник для студ. мат. спеціальностей пед. навч. закладів – К: Зодіак – ЕКО, 2000. - 512 с.

С. А. Лебедева

К ВОПРОСУ О ПЕРСПЕКТИВАХ ПРИОБЩЕНИЯ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА К УДМУРТСКОЙ НАЦИОНАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЕ

Многоязычная поликультурная среда в Удмуртской Республике заставляет рассматривать вопросы языкового образования через призму межкультурной коммуникации и взаимодействия. Сегодня остро стоит проблема сохранения удмуртского языка среди самих удмуртов. Поэтому в настоящее время обозначились два объективно развивающихся процесса – возрождение национального самосознания и формирование межкультурного взаимопонимания и взаимодействия представителей различных народов.

Лучше всего приобщать человека к удмуртскому языку и культуре в дошкольном возрасте, когда ребёнок наиболее восприимчив к окружающей среде, а также к усвоению разговорного языка, связанного с бытовой сферой общения, и языка устного народного творчества [1]. Дошкольный возраст является сензитивным, то

есть его особенностями являются преобладание позитивных эмоций, особая чувствительность к языковым и культурным проявлениям, личная активность, интерес, гибкость в восприятии, оценивание «своего» и «другого», «иного».

Восприятие ребёнком ценностей отдельных культур при знакомстве с национальными народными сказками, песнями, играми, загадками, пословицами способствует овладению детьми мировой духовной культурой. Раннее обучение языкам играет положительную роль и в развитии интеллектуальных способностей ребёнка, даёт возможность приобщения детей к национальному языку и культуре с целью воспитания у них уважения и толерантности к носителям любой другой культуры. Также чем раньше ребенок приобщается ко второму языку, тем больше у него шансов не иметь проблем при овладении иностранными языками в дальнейшем [2].

Согласно исследованиям, дети до 10 лет обладают особыми интеллектуальными способностями к активному языковому познанию. В первую очередь выделяют ярко выраженную способность к имитации, радость, удовольствие в артикулировании и формулировании звуков, слов и готовность общаться. При благоприятных условиях он эмоционально может усвоить второй и третий языки. Л.С.Выготский отмечал, что ранний возраст как бы создан для изучения языков. Также учёный говорит о том, что эффективность овладения иностранным языком повышается по мере того, как изучение сдвигается к раннему возрасту. Исследователь полагает, что овладение двумя-тремя языками не замедляет овладения отдельно каждым из них [3].

Введение обучения удмуртского языка в дошкольное образование представляет возможным обозначить следующие перспективы:

1. Политико-экономические перспективы.

- создать образовательную ситуацию для изучения языков, гарантирующую в дальнейшем интеграцию личности в национальную и мировую культуры;
- интегрироваться будущему гражданину в любое языковое современное ему общество и совершенствовать его.

2. Социокультурные перспективы.

- положительно влияет на формирование идентификации своей культуры;
- открывает взгляд на дифференциацию культур и готовит ребёнка к принятию других культур.

3. Психолого-педагогические перспективы.

- развить возрастные психические и физиологические характеристики ребёнка, такие как любопытство и любознательность, как основу для познавательной и социальной активности, потребность в общении, готовность и способность к подражанию и артикуляции;
- предоставить ребёнку дополнительную возможность для гармоничного развития личности;
- развить положительное отношение ребёнка к другим языкам;
- заложить основы для формирования готовности к дальнейшему обучению и развитию;
- вооружить способами учебной деятельности («научить учиться»);
- оказать помощь личности в целях реализации её человеческих качеств [4].

Межкультурное воспитание детей дошкольного возраста направлено на реализацию культурологических функций современной системы образования: приобретение детьми знаний о человеческой культуре и понимание культурных различий, осознание важности истории и вклада этнических групп и национальностей в развитие отечественной и мировой культуры, формирование положительного отношения к культурному многообразию мира [2].

Список использованных источников

1.Кузнецова, Р. А. Раннее языковое образование в условиях поликультурной среды (на материале удмуртского языка): монография. – Ижевск: Институт компьютерных исследований, 2009. – 230 с. 2.Утехина, А. Н., Тройникова Е. В., Хасанова Л. И. Программа межкультурного воспитания молодежи в полиэтническом регионе / под ред. Т.И. Зелениной, Н.М. Платоненко. Ижевск: Изд. Дом «Удмуртский университет», 2007. – 147 с. 3.Выготский, Л. С. Психология развития ребёнка. – М.: Смысл; Эксмо, 2004. – 512 с. 4.Утехина, А. Н. Иностранный язык в дошкольном возрасте: Теория и практика : учеб. пособие / А.Н. Утехина. – 3-е изд., испр. – М.: Флинта: Наука, 2013. – 192 с.

Г. М. Новік, Л. В. Пономарьова

ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ ДО НОВИХ УМОВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ СТУДЕНТІВ ПЕРШОГО КУРСУ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Нова українська вища школа починає працювати на засадах особистістно-орієнтованої моделі освіти. Це формує свідоме і відповідальне ставлення зростаючої особистості до побудови власної освітньої і майбутньої професійної траєкторії. Одна із проблем сучасної вищої освіти, на яку ми звертаємо увагу, це навчальна адаптація студентів першого курсу до нових умов освітнього процесу. Адже її вирішення дає розвиток внутрішніх механізмів самодіяльності особистості: самооцінки, самопізнання та самовдосконалення.

Нами була звернута увага на те, що перший курс 2017 – 2018 навчального року Запорізького авіаційного коледжу, успішно пройшов фізіологічну і соціальну адаптацію, але при цьому навчальна адаптація була не на належному рівні. За результатами психологічного тестування взятого з джерела [1,с.259]. Також тестування показало, що показники успішності зимової сесії студентів стали нижчими порівняно з показниками шкільних атестатів на 32%. При аналізі процесу навчання виявлено, що значна частина першокурсників володіє репродуктивним методом, тобто вміє взяти матеріал, переказати чи переписати його. Не виявлено бажання студентами обирати якісні задачі і проблемні завдання середнього і високого рівня. Першокурсники дуже слабо володіють методом виявлення причинно-наслідкових зв’язків та аналізом.

Всі викладачі коледжу відзначають особливості і причини труднощів у навчанні студентів: слабка мотивація до навчання; студенти не завжди можуть простежити зв'язок між теорією і практикою; низький рівень творчого мислення; невеликий об’єм короткочасної пам’яті; довільна увага студентів практично не перекључається на післядовільну; неспроможність аналізувати отриману інформацію чи результати.

З метою подолання даних проблем в цьому навчальному році в коледжі була здійснена спроба проведення корекційних занять. На заняттях поєднувались матеріали таких дисциплін, як: математика, фізика, історія та біологія. На кожному занятті, на початку і в кінці, відстежувався емоційно – психологічний стан (тест Люшера) [4]. Корекційні заняття поділялися на дві частини – вербальну і невербальну [2,с.113]. Вербальна частина складалася з таких завдань: загальна усвідомленість (тест), загальна понятливість (наприклад, за 30 секунд назвати максимальну кількість предметів в аудиторії), арифметична розминка, знаходження відповідності, словник (розгадати анаграму), віднови рядок. Невербальна частина містила наступні види роботи: гра «Зрозумій іншого», складання фігур з розрізнених деталей, кодування (ребуси тощо), ізонитка. Зміст кожного завдання був пов'язаний з певною темою начальної дисципліни,яка викладається на першому курсі.

Студенти через вправи, тести, завдання з елементами тренінгу та гри розвивали основні психологічні процеси - увагу, пам'ять, мислення, уяву, що є основою доброго навчання. Матеріал на корекційні заняття надавали викладачі з наведених дисциплін і він проходив багаторазове повторення і закріплення.

Учасники особисто заповнювали свої досягнення по кожному виду роботи в індивідуальний бланк, який зберігався в особистій папці студента. Накопичення результатів і кількість відвідувань, дали змогу викладачам оцінити покращення знань студентів.

Отже, через корекційні заняття такого формату йде: 1) розвиток й вдосконалення психічних процесів уваги, пам'яті, мислення, що є основним фактором для покращення навчання і освоєння навчального матеріалу; 2) навички вирішення практичних завдань і якісних задач допоможуть студентам осмислено користуватися інформацією з різних джерел і навіть з Інтернету [3,с. 155]; 3) рівень розумових здібностей та комунікації підвищується через використання таких форм роботи як тренінг, бесіда, розвиваюча гра, тести, анаграма тощо; 4) засвоєння та об'єднання тем з різних дисциплін, дозволить студенту об'єднати та зрозуміти закономірності і закони світу, тобто сформувати сучасне, наукове світосприйняття.

Таким чином, корекційні заняття такого типу можуть бути рекомендовані для адаптації першокурсників у вищій школі.

Список використаних джерел

1.Анкета першокурсника// Психологічна служба навчального закладу:збірник/Т.Д.Іщенко, М.М.Хоменко, Т.П.Дудник – К.: Аграрна освіта, 2016. – 365 с. 2.Основи психології/ А.І.Вераксіс, Ю.І.Завалевський, К.М.Левківський. – Х. – К., 2005. – 416 с. 3.Новік Г.М., Чайка В.О. Інформаційне насилля//Вісник Одеського університету, 2017. – Випуск 2, с.151–160. 4.Тест Люшера // http://psytests.org/luscher/fullcolor.html.

О. А. Лисенко

ФАХОВИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ ІРЛАНДІЇ

До липня 2013 р. в Ірландії основними провайдерами програм за напрямом «професійно-технічна освіта» були Комітети професійно-технічної освіти (КПТО). 1 липня 2013 р., як результат прийняття відповідного закону [1], 33 КПТО були реорганізовані у 16 Центрів професійно-технічної освіти (ЦПТО). Управління професійно-технічною освітою є керівним органом зазначеного сектору і підпорядкується Міністерству освіти. Воно також вирішує питання, пов'язані із забезпеченням, координацією роботи та фінансуванням провайдерів освітніх програм цього напряму. Таким чином, в Ірландії основу сектору професійно-технічної освіти складають ЦПТО. Вони координують роботу шкіл, професійно-технічних, місцевих коледжів, центрів освіти для молоді, дорослих, центрів підготовки та інших установ, які забезпечують програми підготовки фахівців промислової галузі, сфери обслуговування тощо в підпорядкованому окрузі [3, с. 19−23; 4, с. 3−6].

Участь педагогічних працівників у заходах і програмах фахового розвитку координується місцевим ЦПТО. Педагоги зазначеного сектору освіти виявляють особливий інтерес до семінарів, майстер-класів, конференцій. Головними проблемами, що стоять на заваді їх фахового розвитку, є фінансові витрати, географічні бар'єри, робочій графік. Участь педагогів, майстрів виробничого навчання в програмах професійного розвитку забезпечується незначним бюджетним фінансуванням, яке розподіляється між центрами і складає € 300 000 на рік. Кожен ЦПТО

визначає пріоритетні напрями фахового вдосконалення підпорядкованого йому педагогічного складу, розробляє свої заходи і програми професійного зростання. Деякі центри використовують частину грошей для виділення грантів. Окрім прямого фінансування фахового розвитку педагогів, ряд агенцій і установ зазначеного сектору отримує додаткові кошти від Управління професійно-технічною освітою. Вони складають 1,3 млн. € на рік. Основними агенціями, які забезпечують педагогів заходами фахового розвитку, є Центр підтримки працівників професійно-технічної освіти, Технологічний інститут Вотерфорда / Національна агенція грамотності дорослих, Національний освітній консультативний центр та асоціації працівників ЦПТО. Сприяючи участі педагогів у заходах фахового вдосконалення, ЦПТО часто звертаються за підтримкою до спеціалізованих агенцій: Управління з безпеки життєдіяльності та охорони здоров'я, Асоціації з проблем доступу людей з обмеженими можливостями до вищої освіти.

Педагогічні працівники сектору професійно-технічної освіти, які працюють в установах, що отримують фінансування із державного бюджету, мають бути зареєстрованими в Раді вчителів і мати педагогічну освіту, що відповідає 8−9 рівню за національною шкалою кваліфікацій. Усі зареєстровані вчителі Ірландії за напрямом «професійно-технічна освіта» також мають доступ до програм фахового розвитку, що забезпечуються Міністерством і його Відділом педагогічної освіти. У 2016 р. на центри педагогічної освіти й інші програми професійного розвитку для вчителів шкіл було виділено 36,3 млн. € [2, с. 16-18, 23, 26-28].

Центр підтримки працівників професійно-технічної освіти був заснований у 1997 р. і є основним провайдером заходів фахового розвитку на національному, регіональному та місцевому рівнях. Основними напрямами, за якими в центрі підвищують кваліфікацію педагогічні працівники, є забезпечення якості освіти, розробка та оновлення навчальних програм, оцінювання навчальних досягнень учнів, новітні методи навчання, стимулювання навчального інтересу студентів, академічне письмо тощо. Центр підтримки працівників професійно-технічної освіти також забезпечує педагогічний склад відповідних закладів фаховою онлайн підтримкою та інформаційними ресурсами веб-сайту.

Проект «Національна агенція грамотності дорослих» був розроблений у партнерстві з кафедрою освіти дорослих і безперервного професійного розвитку Технологічного інституту Вотерфорда. У рамках проекту забезпечуються акредитовані програми педагогічної освіти на здобуття ступеня бакалавра гуманітарних наук (освіта дорослих), почесного ступеня бакалавра (освіта дорослих) та сертифікату з підвищення грамотності у галузі гуманітарних наук.

Одним із статутних обов'язків Національного освітнього консультативного центру є забезпечення програм професійного розвитку для консультантів шкіл, закладів професійно-технічної освіти, центрів освіти дорослих [2, с. 43].

Таким чином, в Ірландії участь педагогів професійно-технічної освіти у заходах фахового розвитку координується місцевими ЦПТО. У країні також започатковано ряд агенцій національного рівня, які сприяють фаховому зростанню педагогів.

Список використаних джерел

1.Education and Training Boards Act 2013: [Number 11 of 2013]. – Dublin: Stationery Office, 2013. – 104 p. Available at: https://www.oireachtas.ie/documents/bills28/acts/2013/a1113.pdf. 2.Further Education and Training Professional Development Strategy 2017-2019. – Dublin: Further Education and Training Authority, 2017. − 50 p. 3.Further Education and Training in Ireland: Past, Present and Future / Seamus McGuinness, Adele Bergin, Elish Kelly and others // Research Series, Number 34. – Dublin: The Economic and Social Research Institute, 2014. – 146 p. ***4.****Further Education and Training Strategy 2014 – 2019. – Dublin: Further Education and Training Authority, 2014. − 158 p.*

А. В. Андрущенко

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ І НАУКИ В УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЯХ

Постановка проблеми. Кожного дня щось змінюється, з'являється нове. але не завжди до цього готові. У зв'язку з цим постає багато питань та проблем, які потребують вирішення. Освіта і наука є одним із головних складників успішної держави, саме тому дана тема є актуальною сьогодні та надалі.

Мета доповіді – висвітлити основні проблеми освіти і науки в українських реаліях.

Аналіз останніх публікацій та джерел. На сучасному етапі вивченню проблем освіти і науки свої праці присвятили О.К.Алієв, Л.В.Батліна, М.М.Коропатник, Ю.Ю.Руденко, А.В.Савич та інші.

Однією з центральних проблем сучасної освіти та науки є неготовність забезпечення необхідним обладнанням. У зв'язку з технічним прогресом з'явилася нагальна потреба в нових засобах, але не кожний навчальний заклад може собі дозволити це. Тому є необхідність у виділенні державою коштів для облаштування лабораторій, комп'ютерних класів, бібліотек, тощо.

Іншою проблемою є некомпетентність деяких вчителів, невміння працювати з новими інтерактивними технологіями. Вирішити цю проблему можливо за умови створення спеціальних курсів, де педагоги мали б змогу навчитися, спробувати на практиці.

Інклюзивна освіта поширюється на території нашої держави. Закриваються спеціалізовані інтернати, відкривають спеціальні класи, учні з різними вадами навчаються сумісно з усіма. Тут постає питання: «Чи готові діти з інвалідністю до входу у соціум? Як їх сприйматимуть інші учні? Які складнощі виникнуть?» Тому для того, щоб вирішити дані питання, треба проводити психологічні тренінги, спеціалізовані заняття як для звичайних учнів, так і для учнів з вадами, так і для вчителів.

Гострою проблемою є постійна реформація освіти. Постійно з'являються поправки до програми та системи освіти, через що підручники та посібники вже не підходять для навчання. а нових ще не видано. Старі підручники, зміст і методи викладання не відповідають актуальним вимогам щодо її якості в сучасному світі. Сучасний і майбутній інтелектуальний потенціал освітньої сфери вимагає більше інвестицій.

У деяких навчальних закладах вони і зовсім відсутні.

Введення Болонської системи освіти почалося не поступово, а одразу, що спричинило проблему розуміння між студентами та викладачами. Необхідне поступове вивчення Болонського процесу, системи вцілому.

Наукові відкриття наших українських геніїв продаються за кордон, бо в інших країнах винаходи цінуються більше.

Низька заробітна плата та соціальна незахищеність учителів негативно відбиваються на якості освіти, не дозволяють підтримувати на належному рівні кваліфікацію вчителів.

Розшарування суспільства робить усе менш доступною якісну освіту для все більшої кількості дітей. Бідність переходить у спадщину, і освіта – з її нерівним доступом і поділом на елітні та звичайні школи, приватні та державні вищі навчальні заклади зконтрактним навчанням – стають механізмом відтворення соціальної нерівності.

Мультинаціональність країни вимагає створення шкіл та класів, окремих груп

для національних меншин. Виникає необхідність навчати дітей рідною для них мовою, але не завжди вистачає педагогів.

Також проблемою є відсутність контакту та зв'язку між батьками, учнями та вчителями. Навчання та виховання – це спільний, одночасний процес, який неприривно проходить як у школі, так і вдома. Саме тому необхідно налагоджувати стосунки.

Інтегровані уроки та інтегроване навчання потребує більшої уваги. Воно вбирає у себе перераховані вище проблеми, що свідчить про глобалізацію проблеми у єдине ціле.

Висновок. Отже, проблеми освіти і науки в сучасних українських реаліях є актуальними. До головних можна віднести: 1) недостатність фінансування сфери освіти і науки; 2) нестачу кадрів та їх кваліфікації; 3) проблему недосконалості інклюзивної освіти; 4) неготовність та некомпетентність спеціалістів до нових технологій. Дані питання мають широкий спектр і повинні бути вирішені.

Список використаних джерел

1.Матеріали XII Міжнародної конференції «Формування патріотизму та полікультурної компетентності майбутніх фахівців гуманітарно-педагогічного профілю», 19-21 березня 2015р., м. Бар/ наук.збірник/ в.82.- 308 с. 2.Проблеми і перспективи розвитку середньої освіти в Україні [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://osvita.ua/school/method/1032/. 3.Актуальні проблеми розвитку освіти і науки в умовах глобалізації. Матеріали II всеукраїнської наукової конференції 28-29 жовтня 2016 р. Частина I, Дніпро.- 292 с.

В. В. Гончарук

ОСНОВНІ СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ ГОТОВНОСТІ УЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ДО ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ

Людина була і залишається невід'ємною частиною природи, тому її життєдіяльність цілком залежить від благополуччя природного середовища. Гармонійні стосунки людини і природи є запорукою життєздатності і здоров'я людської цивілізації XXI століття, проте, характеризується різким порушенням рівноваги природного середовища, що зумовлюється некерованою науково-технічною діяльністю, зловмисним природокористуванням, забрудненням навколишнього середовища, неконтрольованим землекористуванням, розширенням рамок урбанізації, порушенням норм експлуатації природних ресурсів, переважанням матеріальних потреб над духовними, відсутністю контролю з боку відповідних державних органів за дотриманням правозахисних норм природокористування тощо. Причинами такого стану довкілля є відсутність сформованої екологічної культури суспільства, недосконаліть природоохоронних компетенцій усіх верств населення, і, як результат, складна екологічна криза. В умовах сьогодення реальними є ознаки екологічної катастрофи, які стосуються не лише окремо взятої країни, а всього людства.

У наш час актуальною є проблема оптимізації взаємодії людини і природи за рахунок підвищення рівня екологічної культури особистості. Професійна підготовка учителя у ЗВО згідно із завданнями концепції «Нова українська школа» спрямовується на формування у нього екологічної культури.

Мета дослідження – визначити й охарактеризувати компоненти готовності учителів природничих спеціальностей до формування екологічної культури учнів.

Проблема екологічної культури студентів природничого факультету була і залишається надзвичайно актуальною для науковців – представників різних галузей знань. Загальні положення екологічної освіти і виховання, питання формування

екологічної культури особистості вивчали Г. Бєлєнька, І. Борисова, А. Волкова, О. Захлєбний, І. Звєрєв, В. Крисаченко, О. Лабенко, С. Лебідь, Н. Лисенко, І. Матрусов, О. Мащенко, Р. Науменко та ін.

Викладач під час своєї педагогічної діяльності з метою формування екологічної культури особистості повинен використовувати новітні методи, форми і прийоми навчання, за допомогою яких він: стимулюватиме молодих людей до постійного пошуку нової інформації про навколишнє середовище; сприятиме розвитку їх творчого мислення, виробленню в них уміння передбачати можливі наслідки природоперетворювальної діяльності; забезпечуватиме розвиток у них дослідницьких умінь і навичок, а також умінь приймати екологічно доцільні рішення; залучатиме їх до практичної діяльності з розв'язання проблем навколишнього природного середовища. У сучасному соціоцивілізованому світі людина стикається з величезною кількістю надзвичайно складних проблем, від розв'язання яких залежить не лише якість сучасного життя, але й сама можливість існування людства в майбутньому.

Екологічна культура виступає регулятором людської діяльності. Вона є за своєю суттю своєрідним «кодексом поведінки», що лежить в основі екологічної діяльності та екологічної поведінки. За змістом її слід розглядати як сукупність знань, норм, стереотипів і правил поведінки людини в оточуючому її природному світі [2, с. 115]. У процесі навчання студенти повинні навчитися не лише обґрунтовувати свої світоглядні позиції, а й користуватися здобутими знаннями у повсякденному житті. Отже, чітко простежується світоглядний і прагматичний аспекти. Це і становить основний зміст екологічної освіти на сучасному етапі.

Екологічна культура визначається вченими як засіб характеристики рівня відносин людини до природи Вона охоплює усі сфери матеріального і духовного життя суспільства. Екологічна культура особистості передбачає наявність у людини певних знань і переконань, готовності до діяльності, а також її практичні дії, які узгоджуються із дбайливим ставлення до природи [1].

Під екологічною культурою особистості ми розуміємо сукупність практичного і духовного досвіду взаємодії людини із природою, що забезпечує взаємоузгоджений, гармонійний розвиток її у суспільстві і природі.

У формуванні екологічної культури особистості особливе місце займає екологічне виховання, під яким розуміємо частину педагогічної діяльності, спрямованої на розвиток у дітей і необхідних рис для встановлення гармонійної взаємодії з природою. Сукупність цих рис і є екологічною культурою майбутнього учителя природничих спеціальностей.

Отже, структура екологічної культури включає такі компоненти: систему наукових знань про взаємодію в системі «природа суспільство – людина», спрямованих на пізнання процесів і результатів взаємодії – людини, суспільства і природи; інтелектуальні та практичні вміння, пов'язані з вивченням і оцінкою стану навколишнього середовища, передбаченням наслідків втручання людей у природні процеси. В екологічній культурі можна виділити три основні компоненти: когнітивний (знання), ціннісний (аксіологічний, ціннісні орієнтації), діяльнісний (вміння і поведінка).

Список використаних джерел

1.Баранский Н. Н. Методика преподавания экономической географии / Н. Н. Баранский. – М. : Учпедгиз, 1960. – 420 с. 2.Константинова Т. В., Зубарев А. Е. Экологическое краеведение во внеклассной работе учителя / Т.В.Константинова, А.Е.Зубарев // Социально-педагогические проблемы развития школы в новых экономических условиях: сборник материалов научно-практической конференции, посвященной памяти Д. М. Гришина. – Калуга : КГПУ им. К. Э. Циолковского, 2002. – С. 31-37.

В. О. Михайлова

ПРОБЛЕМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ІННОВАЦІЙ, РОЗВИТКУ ІТ-ТЕХНОЛОГІЙ ТА ІНТЕГРАЦІЇ НАУКИ Й ОСВІТИ ЯК СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

Дослідження інноваційних стратегій розвитку держави зумовлені потребами становлення України як повноправного суб'єкта міжнародної спільноти на основі розбудови економічно розвинутого, демократичного, і що важливо для України, правового суспільства. Адже демократія може розвиватися лише в тих країнах, де діють закони одні для всіх членів суспільства, трактуються однаково для всіх і виконуються всіма, незалежно від посад і владних повноважень. Інакше, що ми вже спостерігаємо, демократія перетворюється в політизовану анархію.

Розмах інноваційних процесів пов'язано як з державною інноваційною політикою підтримки їх зародження та розвитку, так і з ефективним управлінням цими процесами, що має бути забезпечено заходами з підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації менеджерів, керівників інноваційних проектів та програм за освітніми програмами інноваційного менеджменту, а також підвищення кваліфікації державних службовців (певних категорій, які займаються питаннями державної інноваційної політики) з проблем інноваційного розвитку України [1].

Ефективність створення та розвитку держави залежить від місця науки, чи достатньо уваги та підтримки вона одержує. Проте, в Україні підтримки вона не має, а тому нові знання, замість впровадження їх у своїй державі, опиняються з різних причин за кордоном.

На даний час в Україні ніяк не сформується нова модель суспільного розвитку, основними характеристиками якої повинні стати політичний плюралізм, громадянське суспільство, демократичні права і свободи особи.

Надзвичайно важливий політичний аспект стратегічного розвитку України полягає у визначенні державного устрою. У сучасному державному устрої України виникло унікальне поєднання елементів парламентської республіки, президентського правління і радянської влади. Змішування різнорідних форм правління, як правило, призводить до неспроможності політичної влади, її дискредитації в очах народу і, зрештою, до політичної кризи (чому ми є свідками), наслідки якої можуть бути трагічними для країни [1].

Незважаючи на девальвацію гривні і конфлікт на Сході, ІТ-ринок України розвивається швидше інших галузей. За останні п'ять років він збільшився в два з половиною рази і зайняв третє місце з експорту товарів і послуг. В Україні працює понад 90 тис. ІТ-фахівців. У 2015 році вони заробили $ 2,5 млрд тільки в сфері розробки ПЗ. На думку «GlobalLogic Україна», щоб ІТ-галузь України успішно росла, в першу чергу необхідно підняти рівень інженерної освіти до загальносвітового. І це не межа. Компанія з розробки та виробництва програмного забезпечення «GlobalLogic Україна» прогнозує, що за наступні три роки ринок ІТ збільшить частку в ВВП України вдвічі. На думку «GlobalLogic Україна», щоб ІТ-галузь України успішно росла, в першу чергу необхідно підняти рівень інженерної освіти до загальносвітового [2].

Усе це ставить для України завдання розробити довготривалу стратегію науково-освітнього розвитку, визначення наукових та науково-технічних пріоритетів. Структурній перебудові економіки надається вирішальне значення для забезпечення переходу на інноваційну модель зростання і впровадження економіки знань.

Для визначення подальшого розвитку України у цьому напрямі слід виділити

складові елементи сучасних знань: 1) доступна, якісна та безперервна освіта населення на основі нових наукових знань; 2) економічні стимули й інституційний режим, що заохочують до ефективного використання національних і глобальних знань у всіх секторах життєдіяльності; 3) ефективна інноваційна система, що об'єднує в єдиний комплекс економіку, наукові, академічні та дослідницькі центри; 4) інфраструктура, що з'єднує елементи інноваційної системи між собою та із зовнішнім середовищем; 5) держава як ініціатор та координатор процесів розбудови на основі нових знань.

Стратегічні завдання новітніх знань: 1) консолідація методологічних та інформаційних систем, освітньо-професійних, освітньо-наукових, освітньо-виробничих інфраструктур і комунікацій у рамках єдиного національного інноваційного простору; 2) посилення міжнародної інтеграції України в гуманітарній сфері та суміщення національної інноваційної системи з технологічною платформою глобального постіндустріального суспільства; 3) забезпечення вертикальної мобільності України, що відповідає національним завданням і наявному потенціалу суспільства, в питаннях включення в глобальну систему розподілу праці, визначення динаміки та напрямів розвитку передових країн світу і переваг від результатів сучасної НТР [3].

Список використаних джерел

1.Лапко О. Інноваційна діяльність в системі державного регулювання/О.Лапко. – К.: ІЕП НАН України, 1999. – 254 с. 2.http://igate.com.ua/news/16648-kakie-perspektivy-it-otrasli-v-ukraine. 3.Білецький В. Стратегія інноваційного розвитку економіки України // Стратегія інноваційного розвитку економіки та соціальної сфери України: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. вчених, студентів і практиків, 9–10 жовт. 2008 р., Ласпі, Автоном. республіка Крим. – Донецьк, 2008. – С. 11–20.

Т. В. Орлова

АКТУАЛЬНІСТЬ ІСТОРИЧНИХ КУРСІВ У СУЧАСНІЙ ВИЩІЙ ШКОЛІ УКРАЇНИ

У вітчизняній вищій школі до недавнього часу на всіх спеціальностях викладався нормативний курс «Історія України». Зараз він практично повсюдно знятий. Чи правильний це крок? З одного боку, були нарікання на його зайвість через вельми потужне викладання дисципліни у середній школі. Готуючись до незалежного зовнішнього тестування, випускники опрацьовували величезний обсяг матеріалу, який потім чули у скороченому вигляді від університетських викладачів. Питання: чи читалися лекції під девізом «Historia est magistra vitae»? Чи був це дійсно рівень вищої школи? Не повторення фактів і дат минулого, які мають сприяти патріотичному вихованню (насправді дати підстави поставити ту чи іншу оцінку за іспит), а аналіз процесів і тенденцій на регіональному та глобальному рівні, що має допомогти вирішувати проблеми сьогодення і торувати шлях у майбутнє?

Історія – ідеологічна наука. Саме слово «ідеологія» походить від грецьких слів idea – уявлення і logos – вчення, буквально – «наука про думку». Хіба історія не вивчає реалізацію ідей, прагнень, концепцій? Або навпаки: їхню нереалізованість? Як на рівні держави, так і на рівні окремих людей. Це має безпосереднє відношення до студентства України, яка на теперішній момент продовжує багатовікову боротьбу за свою незалежність. Нині – за умов небаченої в історії людства гібридної війни, яку веде Росія. І ця війна ведеться не тільки проти нашої держави. Складовими, крім усього іншого, є інформаційна, світоглядна, історична війни. Події останніх років, що призвели до територіальних втрат на Півдні і на Сході України, свідчать і про те, що ми програємо Росії за названими напрямками. Підкреслимо важливість

протистояння в історичній війні з Росією, у якій та задіяла колосальний арсенал засобів. Треба розуміти, що історія є складовою масової свідомості тієї чи іншої спільноти, основою національної ідентичності. Потужна обробка масової свідомості населення Російської Федерації має результатом 86% підтримки особи №1 – Володимира Путіна, який в злочинний спосіб намагається вирішувати долю своєї людності й інших народів. Агресія з боку путінської РФ значною мірою сприяла згуртуванню українства, проте повної консолідації не відбулося. Мається на увазі не тільки проросійськи налаштоване населення окупованих територій. Важливіше те, що масовий виїзд за кордон наших співвітчизників свідчить: вони не пов'язують своє майбутнє з майбутнім усього українського народу. Особливе занепокоєння викликає націленість на еміграцію значної частини української молоді.

Варто враховувати особливості генерації Z, до якої належать наші студенти – люди, народжені після 1995 року. Серед характеристик соціологів покоління, яке вступає в доросле життя по всіх країнах світу, підкреслимо: це покоління є інтернаціональним і відчуває відторгнення до патріотизму й націоналізму; у його представників більше спільного із друзями в Інтернеті, ніж із співгромадянами. Разом із тим покоління Z характеризується більшою відповідальністю та серйозністю, ніж попередні генерації. Молодих людей цікавлять кар'єра і політика, вони більш серйозно ставляться до питань соціальної несправедливості. Саме представники цього покоління вийшли на Майдан восени 2013 р., протестуючи проти того, що в України відбирали європейське майбутнє, залишаючи її колонією Росії. У такому прагненні, у самоорганізації, до якої долучилися представники й інших поколінь, виявилася тенденція до консолідації українства.

Проте не є таємницею, що після Революції Гідності посилюються настрої розчарування. Разом із тим, євроінтеграційний рух відкриває нові можливості для самореалізації за кордоном. Хто ж буде розбудовувати нову Україну? Хто буде творити з неї насправді європейську державу? А хто пояснюватиме молоді, що це можливо? Що в України і в Україні у постколоніальну добу відкриваються широкі можливості? Особливо для людей, які одержують освіту нового ґатунку. У такій освіті важливе місце мають посісти проблемі курси історії України. Їх завдання – сприяння орієнтації молоді у теперішньому і майбутньому. У Київському національному університеті імені Тараса Шевченка другий рік викладаються нормативні курси: «Україна в контексті світової історії», «Україна в контексті європейської історії», «Україна в європейському цивілізаційному вимірі». Подібні курси життєво необхідні, оскільки допомагають надії нації – кращій молоді розуміти світ, Україну, себе, вибудовувати стратегії і тактики не тільки виживання за умов складностей сучасного світу, але й прогресивного розвитку. Відповідальність викладачів історії на всіх рівнях у підготовці і читанні проблемних курсів з історії України в окреслених умовах надзвичайно зростає. Це – виклик нашого часу, на який треба давати гідну відповідь.

С. В. Вятчаніна, Н. Г. Назаренко

ПОДОЛАННЯ АДАПТИВНОГО СИНДРОМУ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ДО ЧУЖОЇ КУЛЬТУРИ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Виховання поваги до культурних особливостей представників різних національностей на початковому етапі вивчення української мови як іноземної вимагає від викладачів особливих зусиль у навчанні майбутніх фахівців сприймати, розуміти й цінувати різноманіття культур.

Вперше поняття «міжкультурна комунікація» було сформульоване американськими вченими Д.Трегером і Е.Холлом. Їх праці стали засадничими в теорії міжкультурної комунікації [4, с.3], де базовим стає поняття культури [3, с. 48].

Доведено, що на початку адаптації іноземні студенти перебувають у шоковому стані через численні труднощі, пов'язані з різними факторами, у них закономірно формується адаптивний синдром [2, с.279–285].

З метою поліпшення процесу адаптації на підготовчому відділенні НУФВСУ проведено дослідження етнопсихологічних, мотиваційних та особистісних проблем іноземних студентів в мультинаціональних групах на початковому етапі їх навчання у взаємодії з представниками домінантної (української) організаційної культури [1, с.6–10].

На початку навчання іноземні студенти, як правило, мають низький рівень інформованості про соціальну, політичну, економічну систему в Україні, традиції, культуру, звичаї та систему вищої освіти.

Проблеми початкового періоду адаптації іноземців, який триває один навчальний рік, коли вони навчаються на підготовчому відділенні, ускладнюються в перші п'ять-шість місяців кліматичною, культурною, релігійною, лінгвістичною, поведінковою і навіть гастрономічною різницею між країною перебування та батьківщиною. У вивченні української мови важливу роль відіграє мотивація навчального процесу, яка залежить від якості навчального матеріалу, майстерності викладача та правильної організації цього процесу. Іноземці, які навчаються в Україні, стикаються з потребою адаптуватися до організаційної культури вищого навчального закладу. Адаптаційний процес в мультинаціональній групі дуже складний, що пов'язане з різною системою освіти в різних країнах, особливостями мов, релігійними та етнопсихологічними особливостями, різними мотивами здобуття освіти тощо.

Результати дослідження дали змогу систематизувати усі труднощі адаптаційного процесу та виокремити організаційні, навчальні, дидактичні, етнопсихологічні, комунікативні, побутові труднощі.

Дослідження виявили, що дискримінації за національною ознакою чи расових міжнаціональних суперечностей у студентському середовищі університету не існує, що свідчить про високий рівень толерантності й ефективності міжкультурної комунікації в сучасному українському суспільстві загалом.

Список використаних джерел

1. Вятчаніна С. В. Довузівська підготовка іноземних абітурієнтів з урахуванням етнопсихологічних особливостей контингенту. / С. В. Вятчаніна. // Актуальні тенденції розвитку світової психологічної та педагогічної практики. – Львів: ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2014. – С.6–10. 2. Di Marko N. Stress and Adaptation in cross-cultural transition // N. Di Marko – Psychological reports, 35, 1974. – 279 – 285 p. 3. Hall E. The Silent Language. // E. Hall. – Doubleday, New York, 1959. – 240 p. 4. Trager G. Culture as Communication: A Model and Analysis. // G. Trager, E. Hall. – Greenwich. CT: Fawcett, 1954. – 249 p.

А. Л. Переведенцева, О. Г. Гоцуляк

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ І КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ВИПУСКНИКІВ-БУДІВЕЛЬНИКІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

На сучасному ринку праці в умовах безперервної модернізації виробництва найважливішими якостями спеціаліста стають ініціативність, здатність творчо мислити та знаходити правильні рішення у нестандартних ситуаціях. Роботодавці зацікавлені не тільки у професійній компетентності випускників, але і в їх комунікативності та рівні технічної культури. Крім того, сучасний кваліфікований

спеціаліст повинен не тільки володіти певним набором знань і навичок, але й уміти орієнтуватися у нестандартних виробничих ситуаціях і знаходити нові, нетипові виробничі рішення.

Сьогодні необхідне формування й розвиток соціально орієнтованої особистості, яка повною мірою реалізовує свій потенціал; становлення знаючого спеціаліста, відповідального за результати та якість своєї діяльності.

Розвиток міст та оновлення технологій сприяє інтенсивному перетворенню будівельної галузі, а це, у свою чергу, зумовлює гостру потребу у кваліфікованих спеціалістах.

Основною метою професійної освіти є підготовка компетентного і кваліфікованого працівника, здатного на ефективну виконавську діяльність за фахом на конкурентному ринку праці.

Випускники мають знаходити теоретичне і практичне застосування своїм знанням і умінням, а отримана освіта забезпечує для молодого спеціаліста можливість самореалізації у професійній сфері. Науково-технічний прогрес призводить до стрімкого збільшення обсягу знань, які повинні накопичуватися в період навчання у вищих навчальних закладах, а також підвищує вимоги до рівня професійної підготовки. Тому необхідно перебудувати структуру і зміст навчального процесу не лише відповідно до сучасних вимог, але й з передбаченням перспективних напрямів науково-технічного прогресу. Саме зараз слід створювати та розвивати таку систему підготовки кадрів, які будуть задіяні не лише сьогодні, але й через певну кількість років.

Будівництво сьогодні «перестрибнуло» теорію і технологію суто спорудження будівель, межі галузі значно розширились, що зумовлює нові вимоги до професійної відповідальності і компетентності. Зокрема, напрям «Будівництво» включає ресурсну й енергетичну безпеку, екологію, розвиток територій, проекти «розумне місто». Інакше кажучи, слід по-новому бачити будівельну освіту відповідно до тієї концепції будівельної галузі, яка сформувалася в Україні і в світі. Адже виконання фахівцем будь-якого виду робіт будівельної галузі потребує обізнаності, що у свою чергу, неможливе без здобуття ним необхідного рівня професійної підготовки, оскільки знання з фізики, хімії, математики є базовими для вивчення спеціалізованих дисциплін у вищому будівельному навчальному закладі.

Сьогодні, говорячи про систему професійної освіти в контексті компетентнісного підходу, необхідно розуміти, що саме тут закладається фундамент майбутнього професіонала, і подальший успіх у його майбутній професійній діяльності буде визначатися тим, наскільки він зуміє реалізувати свій потенціал у реальній практичній діяльності. Для успішного вирішення професійно орієнтованих задач випускник повинен уміти аналізувати реальну ситуацію, знаходити оптимальні шляхи її поліпшення, пропонувати найбільш ефективні рішення виникаючих проблем, володіти навичками роботи з різними джерелами інформації. При цьому найважливішим напрямом формування професійної компетентності виступає посилення професійних якостей майбутнього фахівця. Професійній компетентності властива повна реалізація справжніх здібностей і цінностей людини як професіонала, виявлення і розвиток своїх можливостей, пізнання ним своєї власної природи і прагнення стати тим, ким він може і хоче стати. Це свідомий, цілеспрямований процес розкриття особистістю своєї власної активності та індивідуальності, реалізація власних зусиль, розвиток особистісних та професійних якостей в обраній професії.

Сучасний фахівець повинен виявляти професійну гнучкість, мобільність, адаптивність на ринку праці.

Конкурентоспроможність – узагальнений показник, що характеризує рівень професійної, соціальної і особистісної компетенцій випускника, забезпечує йому упевненість в своїх силах і здатність витримувати конкуренцію на ринку праці

порівняно з випускниками аналогічних навчальних закладів. Це здатність діяти в умовах ринкових відносин й отримати при цьому прибуток, достатній для науково-технічного вдосконалення виробництва, стимулювання працівників і підтримки продукції на високому рівні [2].

Кожна конкретна галузь виробництва дає свою відповідь на запитання, яким повинен бути конкурентоздатний фахівець, необхідний їм сьогодні і завтра. Правильно чинять ті керівники навчальних закладів, які мають угоди з підприємствами на підготовку фахівців, залучають до її здійснення на всіх етапах, включаючи керівництво практикою, дипломними роботами самих виробничників, використовуючи для навчання виробничу базу підприємств. Знання вимог ринку праці до випускників навчального закладу дозволяє розробити і обґрунтувати, а головне – реалізувати на практиці конкретні моделі конкурентоздатного фахівця різних професій і спеціальностей. Конкурентоздатний випускник повинен володіти такими інваріативними характеристиками: 1) високий рівень загальної освіти, загальної культури; 2) широка інформаційна загальноосвітня, загальнотехнічна, комп'ютерна, економічна, правова, психологічна, педагогічна підготовка в поєднанні з глибокими вузькопрофесійними, вузькопрофільними знаннями.

Для конкурентоздатного фахівця повинні бути характерні: 1) професійна компетентність, висока професійна майстерність і якість праці; 2) здатність самостійно планувати, здійснювати і контролювати свою трудову діяльність, особливо з використанням сучасної обчислювальної та інформаційної техніки; 3) уміння самостійно приймати рішення, передбачати їх можливий економічний і соціальний результат і нести відповідальність за прийняті рішення, результати своєї діяльності [3].

Компетентному та конкурентоздатному фахівцю потрібне уміння працювати як одному, так і в групі, в умовах колективних форм організації праці, а значить – бути комунікабельним і професійно мобільним.

Таким чином, для формування професійної компетентності студента коледжу – майбутнього працівника в будівельній сфері необхідні: володіння принципами взаємної співпраці, поєднання професійних якостей і особистісних позицій, прагнення до саморозвитку та самореалізації у своїй майбутній професійній діяльності. Тільки творчий настрій, жага знань і постійний пошук сприяють формуванню професійної компетентності техніка-будівельника, майбутнього фахівця, професіонала своєї справи. Саме вони пробуджують у нього справжню свідомість і творчу активність, прагнення до саморозвитку та самореалізації.

Список використаних джерел

1.Бібік Н.М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи : Бібліотека з освітньої політики. – К. : «К.І.С.», 2004. – С. 47-52. 2.Дідківська О.Г. Трансформації суспільного запиту на освіту в сучасних умовах в Україні // Вісник Хмельницького нац. ун-ту. Економічні науки. – 2015. – Т. 1. – № 6. – С. 233–238. 3.Дідківська О.Г. Напрями вдосконалення механізмів регулювання професійної освіти в Україні // Вісник Запорізького національного університету: збірник наукових статей. Педагогічні науки. – 2015. – № 3 (21). – С. 118–124. 4.Локшина О. І. Компетентнісна спрямованість розвитку європейської освіти / О. І. Локшина // Наукова скарбниця освіти Донеччини. – 2008. – № 2 (3). – С. 126-131.

Г. А. Гарагуля, О. Г. Черкасова

МОРАЛЬНО-ЕТИЧНЕ СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ

Реалії сьогодення вимагають удосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців, яке пов’язане, зокрема, з проблемою формування й розвитку в них наукового мислення та професіоналізму. Сучасна парадигма освіти знаходиться в

площині оновлення традиційних, моделювання і впровадження інноваційних технологій навчання. Підготовка майбутніх медиків є складовою професійної освіти і спрямована на забезпечення фахівців певним рівнем професійної майстерності, формування в них відповідних якостей з конкретної професіограми з одночасним розвитком загальної культури особистості. Реформування системи вищої освіти обумовлює підготовку висококваліфікованих у професійному та культуротворному сенсі фахівців, що будуть конкурентоспроможними з урахуванням модернізації та структурного й змістовного оновлення. Високоморальна особистість майбутнього лікаря складається з виховних зусиль його родини, педагогів загальноосвітніх закладів. Однак важливу роль відіграє й процес професійного становлення майбутнього лікаря у вищому навчальному закладі, на етапах після дипломної освіти, де провідні особистісні якості остаточно набувають сенсу професійних.

Основою ефективної роботи лікаря із хворим називають емпатію – здатність входити у стан іншої людини за допомогою уявлення та інтуїції. На важливості емпатії для ефективної діяльності лікаря акцентує увагу О.Юдіна. Емпатія, на її думку, забезпечує конструктивну взаємодію між лікарем і пацієнтом, сприяючи позитивним змінам у психологічному стані останнього. «Емпатійність, – стверджує дослідниця, – корисний спосіб професійного контакту з пацієнтами, внутрішній світ яких доволі складний і багатогранний», людина краще піддається лікуванню, якщо «лікар є достатньо емпатійним». Емпатійність студентів-медиків пов’язана з певним типом ідентифікації і залежить від особистісних якостей. Рівень емпатійності збільшується за умови цілеспрямованої виховної роботи, спрямованої на розширення емоційно-почуттєвої сфери як передумови кращого розуміння хворого [3].

За для досягнення позитивних результатів у педагогічному процесі повинен переважати метод навчання «виконання навчальних завдань» над методом «ознайомлення з інформацією» [2]. Одним з таких методів є курація хворого. Під час виконання цього завдання, студент освоює алгоритм успішної професійної діяльності та вчиться отримувати необхідну вірну інформацію для її здійснення.

При вивченні клінічних дисциплін, зокрема внутрішньої медицини, навчання студентів відрізняється специфічними особливостями. Так, крім усної та письмової підготовки до заняття, створення презентацій, вирішення завдань і тестування, навчання передбачає роботу з хворим. Під час навчання на кафедрі «Внутрішньої медицини 1», студенти оглядають тематичних хворих як самостійно такі разом із викладачем. Оформлюють отриману інформацію у вигляді учбової історії хвороби, яка є складовою виробничої практики, або фрагменту історії хвороби за темою заняття. Студент проводить повне об'єктивне обстеження хворого, проводить оцінку додаткових методів обстеження. Вивчення та аналіз даних додаткових досліджень, формулювання діагнозу, плану обстеження і лікування дозволяє студенту, розвиваючи навчально-пізнавальні та інформаційні компетенції, виробляти професійні компетенції лікаря-фахівця. Та саме головне, при безпосередньому спілкуванні з пацієнтами розвиваються комунікативні загальнокультурні компетенції, відшліфовуються практичні навички студента. За умов тісної співпраці викладач-студент-хворий у майбутніх лікарів формується морально-етична культура особистості лікаря. Її можна визначити як інтегративний особистісний феномен, який відображає готовність фахівця до здійснення професійної діяльності.

Комунікативні компетенції фахівця – це вміння продукувати й сприймати письмові та усні тексти різних жанрів у різних ситуаціях спілкування. До особливостей комунікативної поведінки належить також чітке визначення стратегічної мети мовного спілкування й вибір найбільш ефективних тактичних прийомів (наприклад, дотримання мовного етикету, вміння користуватися невербальними засоба-

ми спілкування та ін.). На першому етапі комунікації лікареві важливо правильно побудувати своє спілкування з пацієнтом, а саме максимально точно й швидко зібрати всю необхідну інформацію для встановлення діагнозу. На другому етапі необхідно зуміти якісно донести до пацієнта всю необхідну інформацію про призначене лікування та процедури [5]. Можна констатувати, що в таких умовах роль рівня сформованості комунікативної компетентності лікаря зростає.

Написання історії хвороби,чи її фрагмента (виклад результатів обстеження пацієнта, аналіз і обґрунтування висновків) - це велика і складна самостійна робота студента, тому викладач корегує можливі помилки методик обстеження і при необхідності допомагає інтерпретувати отримані дані [1].

Висновки. Самостійна робота з хворим сприяє формуванню комунікативних компетенції фахівця – це вміння продукувати й сприймати письмові та усні тексти різних жанрів у різних ситуаціях спілкування.

Спільна робота викладач-студент-хворий, формує особливості комунікативної поведінки, до яких належить також чітке визначення стратегічної мети мовного спілкування й вибір найбільш ефективних тактичних прийомів (наприклад, дотримання мовного етикету, вміння користуватися невербальними засобами спілкування та ін.). Студенти набувають навичок встановлення адекватних і емоційно сприйнятливих стосунків з хворими, вміння аналізувати свою поведінку і поведінку оточуючих. Такі види робот на клінічних кафедрах сприяють розвитку емпатії, формуванню гуманістичної спрямованості ціннісних орієнтацій студента й деонтологічно значущих якостей особистості майбутнього фахівця

Список використаних джерел

1.Андрійчук О. Виховання гуманності у студентів медичного коледжу в процесі фахової підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.07 / Андрійчук О.Я.; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2003. – 19 с. 2.Дедуль В.И. Организация управления самостоятельной работы студентов на кафедре внутренних болезней / В.И. Дедуль, В.Н. Снитко // Пути усовершенствования учебного процесса: сб. науч. тр. Гродно, 2012. – С. 74-77. 3.Юдіна О. М. Програма тренінгу сенситивності студентів-медиків / О. М. Юдіна // Практична психологія та соціальна робота. – 2004. – № 2. – С. 18–26. 4.http://studbooks.net/65022/psihologiya/protsess_lichnostnogo_stanovleniya_buduschego_vracha. 5.http://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/1873/Evtooshenko.pdf?sequence=1 &isAllowed=y.

Ю. О. Ярмоленко

СТАН ТА ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ОСВІТИ У СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ

Успішне вирішення завдань ефективного функціонування і подальшого розвитку аграрного виробництва першочергово залежить від формування справжнього господаря на українській землі, раціонального розподілу і використання трудових ресурсів, серед яких чільне місце займає сільська молодь. Лише високий рівень її трудової активності і зацікавленості в результатах своєї праці забезпечить відродження аграрного сектору економіки, сприятиме підвищенню ефективності виробництва сільськогосподарської продукції і загальному розвитку держави.

Важливі зміни характеру і змісту праці, що пов'язані з інноваційними умовами розвитку економіки, відбуваються нині й в сільському господарстві й це висуває підвищені вимоги до формування якісного інтелектуально - кадрового потенціалу, який буде спроможний генерувати та розповсюджувати нові знання й технології. А це, у свою чергу, дасть можливість реалізації конкурентних переваг зокрема аграрного виробництва, яке сьогодні відстає від багатьох виробництв економіки України. Тому, провідними напрямами діяльності суспільства повинні бути не тільки

підготовка підростаючого покоління до праці, залучення його до сільськогосподарського виробництва, але й досягнення високого рівня закріплення молодих кадрів на селі, створення таких умов, які б сприяли високопродуктивній праці молоді з високою професійною майстерністю, інноваційно - новаторською жилкою.

Незважаючи на певні зусилля органів державної влади, органів місцевого самоврядування, громадських організацій соціально - економічне становище сільської молоді залишається складним.

В Україні збереглася тенденція до зменшення закладів соціально-культурної та побутової сфери села (табл. 1) [3], що негативно впливає на можливість сільським дітям і молоді задовольнити свої культурні потреби і змістовно провести дозвілля.

Таблиця 1.

Розвиток культури в сільській місцевості

Кількість масових та культурних бібліотек, тис.	15,7	15,1	14,9	14,7	14,7	14,6	13,5	13,7	13,5
Бібліотечний фонд, млн. примірників	151	146	138	133	131	129	116,3	115,9	111,9
Кількість закладів культури клубного типу, тис.	17,7	16,8	16,5	16,4	16,4	16,4	15,3	15,6	15,5

Крім того, рівень побутового забезпечення сільського населення у 15–16 разів нижчий від міського, зате вартість послуг в 3–5 разів вища. 60% сільських поселень не мають відділень зв'язку, 77 – їдалень, 80% – спортивних споруд.

Дуже важливу роль у підготовці інтелектуально - кадрового потенціалу відіграє освіта.

Сьогодні в Україні діє широка мережа навчальних закладів освіти різних за типами і формою власності. Першою ланкою є дошкільне виховання. Проведений аналіз кількості закладів дошкільної освіти у сільської місцевості свідчить про їх збільшення на 3,4 % за період 2000 -2016роки. За цей же період зросла і кількість дітей майже у два рази, що є позитивним явищем. Але ж кількість місць у дошкільних закладах зростала повільніше, ніж кількість дітей (табл.2) [1].

Таблиця 2. Розвиток освіти в сільській місцевості

Показник	**Рік**								
	2000	**2005**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**
Розвиток освіти в сільській місцевості									
Дошкільні заклади									
Кількість дошкільних закладів, всього, тис	8,9	8,4	8,5	9,0	9,2	9,4	9,3	9,1	9,2
У них місць, тис	285	283	291	303	315	330	329	333	340
Кількість дітей у закладах, тис. осіб	159	192	247	277	297	309	310	310	316
Кількість дітей у закладах у розрахунку на 100 місць, осіб	56	68	82	89	91	87	88	87	87
Загальноосвітні навчальні заклади									
Кількість закладів	14927	14312	12936	12628	12457	12129	11891	11668	11215
Кількість учнів - усього, тис. осіб	2246	1845	1343	1297	1256	1226	1213	1197	1183
Кількість учнів у розрахунку на 10 тис. населення	*1406*	*1226*	*988*	*960*	*935*	*919*	*911*	*908*	*903*

Головною проблемою розвитку дошкільної освіти у сільської місцевості є фі-

нансування. Сьогодні воно здійснюється коштами держави, місцевих бюджетів, підприємств і внесками батьків. Часто дотаційні бюджети сіл не можуть самотужки утримувати дитячі дошкільні заклади. Розвиток дошкільних закладів ускладнюється і тим, що бюджети формуються від рівня охоплення дітей за попередній рік.

Наступною важливою ланкою системи освіти є загальноосвітня школа. Аналіз її стану показав, що за 2000 - 2016 роки кількість сільських шкіл скоротилась майже на чверть (табл. 2) [2], а кількість учнів скоротилась на 52,7%. Відповідно знизилась і кількість учнів у розрахунку на 10 тис. населення - на 64,2%. У першу чергу, це було пов'язано з демографічними факторами, а також еміграційними процесами.

Основною проблемою сільської загальноосвітньої школи є слабка матеріально - технічна база, а саме: багато шкіл потребують ремонту, або перебувають в аварійному стані, недостатнє комп'ютерне забезпечення, або його відсутність, що негативно впливає на якість освіти і не дає можливості випускникам сільських шкіл на рівних засадах конкурувати з випускниками міських шкіл. Ні менш важливою є проблема оплати праці працівників сіла, у тому числі, й освітян, що призводить до їх небажання працювати у сільської місцевості. Так дані табл. 3 свідчать, що попри зменшення різниці між грошовими доходами та сукупними ресурсами у сільській місцевості та містах у 2010 - 2016 роках, їх рівень у сілі залишається нижчим.

Таблиця 3. Грошові доходи та сукупні ресурси домогосподарств у сільській та міській місцевості

	У міських поселеннях						**У сільській місцевості**	
	у великих містах		**у малих містах**		**всього**			
	2010	2016	2010	2016	2010	2016	2010	2016
Грошові доходи	3636	6074	2893	4929	3358	5597	2607	4897
у % до показника великих міст	100	100	79,6	81,2	92,3	92,1	71,7	80,6
Загальні доходи	3744	6425	3111	5601	3507	6082	3087	6122
у % до показника великих міст	100	100	83,1	87,2	93,7	94,7	82,5	95,3
Всього сукупних ресурсів	3850	6622	3196	5679	3605	6229	3135	6258
у % до показника великих міст	100	100	83,0	85,8	93,6	94,1	81,4	94,5

Крім того, майже 20% учителів від загальної кількості педагогічних кадрів - пенсіонери, а понад 50% працюючих вчителів мають вік більше 40 років й 20 років педагогічного стажу. І такий стан речей зрозумілий, тому що сучасні соціально - економічні умови на сілі не мотивують молодь до праці у сільської місцевості.

Одним з напрямів покращення стану загальноосвітньої школи є продовження створення опірних шкіл, у яких сьогодні ще багато проблем.

Таким чином, пріоритетом розвитку освіти на сілі повинно стати створення умов для підвищення її якості (це вирішення проблем фінансування як з державного, так і з місцевого бюджетів), а також створення таких соціально - економічних умов, за яких молодь не тільки не буде виїжджати з сіла, а навпаки - буде туди приїжджати (в першу чергу, через вирішення інфраструктурних проблем і проблем оплати праці педагогічних працівників) [4] , що буде сприяти зростанню інтелектуально - кадрового потенціалу аграрного виробництва, а у кінцевому підсумку, подальшому розвитку економіки України.

Список використаних джерел

1.Статистичний бюлетень «Дошкільна освіта України» . [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http: // ukrstat.oro/ about. html. 2.Статистичний бюлетень «Загальноосвітні навчальні заклади України» . [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http: // ukrstat.oro/ about. html.

3.Статистичний бюлетень «Заклади культури, мистецтва, фізкультури та спорту України».[Електронний ресурс]. - Режим доступу: http: // www.ukrstat.gov.ua. ***4.****Ярмоленко Ю.О. Врахування елементів зовнішнього середовища як необхідна умова формування ефективної системи управління сталим розвитком АПК України. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції матеріали Всеукраїнської наукової конференції «Публічне управління: проблеми та перспективи» Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця. 2016. – С. 535-540. (28 жовтня 2016 р.).*

С. М. Антикало

ВИСВІТЛЕННЯ ДОСВІДУ РОБОТИ ТВОРЧОЇ ГРУПИ «ҐРОНО» В КОНТЕКСТІ ПОЛОЖЕНЬ КОНЦЕПЦІЇ «НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА» В НІКОЛЬСЬКОМУ РАЙОНІ

Комунальний заклад «Методичний центр Нікольської районної ради Донецької області» представляє доробок творчої групи «Ґроно», що сприяє реалізації основних положень «Нової школи», а саме: створенню такої системи роботи в школі, у якій буде приємно навчатись і яка даватиме учням не тільки знання, а й вміння застосовувати їх у житті; формуванню здатності реагувати мовними засобами на повний спектр соціальних і культурних явищ у навчанні, сприятиме виробленню вміння визначати навчальні цілі та способи їх досягнення, оцінювати власні результати навчання, навчатися впродовж життя [1].

У творчій групі вільно об’єдналися вчителі української мови та літератури Нікольського району, яких цікавить це питання. Ними розроблено циклів уроків з визначених напрямків, ілюстрованих мультимедійним супроводом, а також упорядковано посібники.

Головним завданням ТГ є розроблення рекомендацій і пробне впровадження їх у практику, пошук ефективних шляхів застосування.

Особистість – інноватор – патріот – такі базові орієнтири визначені «Новою школою» для педагогів сучасного та прийдешнього. Спільними для всіх компетентностей є так звані наскрізні вміння: читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, здатність логічно обґрунтовувати позицію, творчість, ініціативність, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв’язувати проблеми, здатність співпрацювати з іншими людьми. І саме реалізації цих завдань сприятимуть уповні форми та методи, пропоновані авторами наших посібників для впровадження в педагогічну діяльність – урочну та позаурочну.

«Культура мовлення і спілкування: вправи, поради, ситуації, ігри. Скарбничка методичних та практичних порад . Для вчителів-практиків української мови та літератури.

Пропонований посібник упорядкований, аби надати допомогу викладачам з цього предмету у забезпеченні реалізації новітніх підходів до викладання мови та реалізації мовленнєвої змістової лінії відповідно до програми у середній школі, сприяти комплексній її реалізації, інтегративній, такій, що передбачає взаємозв’язаний гармонійний розвиток умінь і навичок учнів, формує гуманістичний світогляд, духовний світ учнів, їхні моральні та естетичні переконання на основі загальнолюдських цінностей шляхом прилучення через мову до культурних надбань української мови в кон-

тексті культури світової.

Сподіваємося, що ці матеріали допоможуть педагогам зацікавити школярів навчальною діяльністю, а головне – стимулюватимуть їх до творчого пошуку, а викладачів - до віднайдення найбільш ефективних технологій мовної освіти, які в перспективі допоможуть врегулювати питання з мовленнєвою культурою в нашій країні і поліпшать ситуацію з нормою міжособистісного спілкування.

Спілкування державною мовою - це вміння усно і письмово висловлювати й тлумачити поняття, думки, почуття, факти та погляди (через слухання, говоріння, читання, письмо, застосування мультимедійних засобів).

Словники відіграють важливу роль у сучасній культурі, у них відбиваються знання, накопичені суспільством протягом століть. Особливо важливе місце посідають словники у житті сучасної людини. Чим далі рухається людство у різних сферах, тим більше з'являється нових термінів, понять, слів. І сучасний учень, перенасичує свій словниковий запас новомодними словами, забуваючи та нехтуючи тим скарбом, що переданий нам у спадок талановитими майстрами слова, письменниками та поетами України. Найпочесніше місце серед когорти велетнів слова посідає по праву улюблений поет мільйонів і гордість української літератури Т.Г.Шевченко. Саме тому з нагоди ювілею Великого Кобзаря і на вимогу часу членами ТГ «Гроно» було прийнято рішення про створення унікального в своєму роді тлумачного ілюстрованого словника, що стане скарбничкою мовних перлин і надасть можливість сучасним школярам зануритися у глибинний світ Шевченкового слова.

Цей словник відповідає усім вимогам щодо структури тлумачного словника. Окрім того, ви зможете на ілюстраціях побачити відтворення лексичного значення пропонованого слова. За основу змісту словника взяті твори Т.Г.Шевченка, що пропонуються чільною програмою та оновленою, у зв'язку із впровадженням нового Держстандарту. Також автори даного словника, члени ТГ «Гроно» доповнили перелік творів тими поезіями, які, на нашу думку, обов'язково мають бути опрацьовані учнями разом з викладачами, бо є шедеврами поетичного слова і окрасою творчого доробку Т.Г.Шевченка.

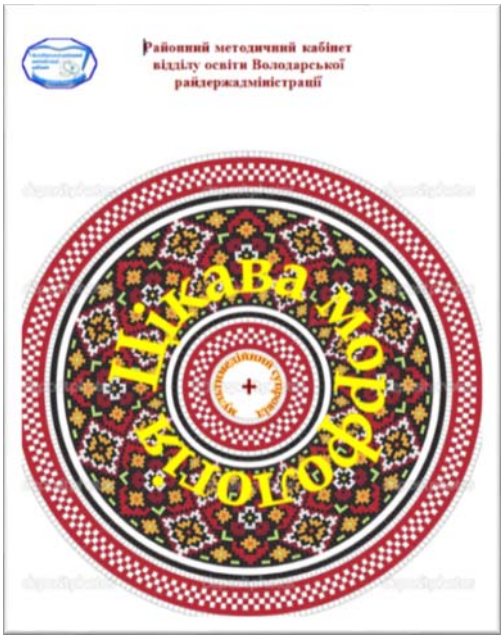

Методичний посібник-помагач + мультимедійний супровід. Цікава морфологія.(розробки циклів уроків). Для викладачів української мови загальноосвітніх шкіл, гімназій. – Володарське: 2016.- 290 с.

Видання містить розробки циклу уроків, що сприятимуть підвищенню рівня знань учнів з вивчення морфології. Цей матеріал спростить підготовку вчителя до уроку, дасть можливість урізноманітнити форми роботи з учнями, зацікавити

їх нестандартними завданнями, що сприятиме підвищенню рівня зацікавленості у вивченні мови як предмету шкільного курсу.

В умовах сучасної школи основна мета вивчення української мови полягає у формуванні національно свідомої, духовно багатої мовної особистості, яка володіє вміннями і навичками вільно послуговуватися засобами рідної мови в усіх видах мовленнєвої діяльності.

ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА = ВМОТИВОВАНИЙ УЧИТЕЛЬ= ОРІЄНТАЦІЯ НА УЧНЯ= ВИХОВАННЯ НА ЦІННОСТЯХ

Особливу увагу в освітньому процесі буде приділено вивченню державної мови. На цьому рівні закладатиметься база свідомого самовизначення учня як особистості, члена сім'ї, нації і суспільства, здатність толерантного ставлення до світу і людей.

Усі форми поведінки, які потрібні для ефективної та конструктивної участі у громадському житті, на роботі: уміння працювати з іншими на результат, попереджати і розв’язувати конфлікти, досягати компромісів, здатність розуміти твори мистецтва, формувати власні мистецькі смаки, самостійно виражати ідеї, досвід та почуття за допомогою мистецтва. Ця компетентність передбачає глибоке розуміння власної національної ідентичності як підґрунтя відкритого ставлення та поваги до розмаїття культурного вираження інших народів і культур. Саме реалізації цих завдань сприятимуть розроблені вчителями інтегровані уроки української літератури, які увійдуть до 4-го посібника «Українська література: інтеграції та інновації» (+ мультимедійний супровід).

«Ми маємо дуже тривалий в часі негативний відбір в професію: через низькі зарплати та низький соціальний статус, непрестижність професії, неякісну педагогічну освіту. Одна з сутнісних проблем українських педагогів – їхня вузька спрямованість. Вчителю української мови та літератури важко перекваліфікуватися у вчителя навіть зарубіжної літератури. Сучасні підходи до освіти передбачають міжпредметні зв'язки», – зазначає Ірина Когут [2].

Ми абсолютно не згодні з даним висловлюванням, адже вчителі нашого району вмотивовані, обізнані з суміжних дисциплін, готові і натхненні до інтеграції, абсолютно відповідають вимогам до викладача мови та літератури сучасності, підтвердженням чому є наша спільна робота. Нова школа – наш вибір.

Список використаних джерел

1.https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/54258. 2.https://reforms.platfor.ma/kogut-irina/.

В. П. Бурмага, В. І. Кабанов

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА СТУДЕНТІВ-ІСТОРИКІВ ЯК ЕТАП ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ

Практична підготовка є невід’ємною складовою професійного становлення майбутніх істориків. Студенти історичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара закріплюють теоретичні знання й отримують навички майбутньої професійної діяльності у ході декількох практик, одна з яких – педагогічна. Традиційно склалося, що організація й проведення цієї практики покладається на кафедру східноєвропейської історії, де накопичено багатий і цікавий досвід. З 22 січня по 17 лютого 2018 р. педагогічну практику проходило 52 студенти IV курсу на базі середніх загальноосвітніх шкіл м. Дніпра №№1, 9, 10, 12, 19, 23, 24, 28, 33, 37, 66, 67, 79, 81, 100, 128, Машинобудівного коледжу ДНУ імені Олеся Гончара та 8 шкіл за межами міста. Більшість із них давно співпрацюють з нашим університетом і упродовж тривалого часу приймають студентів.

Саме вони й формують освітній простір педагогічної практики, який, до речі, не є постійним і періодично змінюється. Тут на перше місце висувається вимога щодо забезпечення позитивних результатів у ході професійної підготовки студентів. Досягти високих її показників неможливо без доброзичливості й позитивного налаштування на співпрацю адміністрації й вчителів, які в переважній більшості є нашими давніми й перевіреними партнерами. Згідно з наказом ректора керівництво практикою від кафедри східноєвропейської історії покладалося на доцентів Бурмагу В. П., Дяченко О. В., Кабанова В. І. та Мирончука В. Д.

Будь-яка практика проводиться з метою оволодіння студентами сучасними методами, формами організації та знаряддями праці в галузі майбутньої професії, формування у них на базі одержаних у вищому навчальному закладі знань, професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних виробничих умовах, виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати у практичній діяльності [2, с. 3]. Не є виключенням і педагогічна практика, згідно з програмою якої вся робота студентів спрямовується на здобуття практичних навичок у навчальній, методичній та виховній діяльності. Для найповнішого розкриття різних здібностей і можливостей студентів важливо правильно спланувати роботу практиканта. З цією метою передбачається спільне (керівник практики від факультету – вчитель-методист – студент) обговорення й затвердження маршруту практики у вигляді календарного графіку, який скріплюється підписами двох керівників. На першому етапі практики передбачається знайомство студентів з навчальними закладами, поступове їх включення в навчально-виховний процес через психолого-педагогічні спостереження, проведення окремих елементів, а згодом пробних уроків. Завершальним етапом цієї роботи є проведення відкритих уроків, на яких обов’язково присутні обидва керівники, нерідко подібні заходи відвідують інші вчителі та навіть адміністрації навчального закладу.

Для прикладу наведемо короткий огляд декількох відкритих уроків, проведених вчителями-практикантами на доволі високому рівні. Тут нашим студентам довелося згадати теоретичні основи з методики викладання історії в школі, які в попередньому семестрі вивчалися в університетській аудиторії. Особлива увага на заняттях приділялася питанню щодо вибору типу й відповідної структури уроку (його складових елементів та кроків, які слід здійснювати для досягнення дидактичної мети). Усе це потребує ретельного обмірковування і врахування багатьох чинників, серед яких зміст навчального матеріалу, вік учнів, місце конкретного уроку в системі уроків з певної теми, дидактичні можливості й функції різних методів та навчальних технологій [1, с.214].

Своєю методичною яскравістю, насиченістю, вдалою структурою виділяється урок з історії України Харченко Аліни, проведений у 8 класі СЗШ № 9. Студентка обрала комбінований урок, який традиційно домінує в навчальному процесі середніх класів школи, й уміло поєднала окремі ланки процесу навчання, обумовлені дидактичною метою заняття, реалізувавши їх у конкретному його типі. Такий урок поєднує декілька провідних дидактичних цілей (засвоєння знань, їх застосування, тощо) і містить у собі елементи інших типів уроку, яких всього налічується десять [1,с.215].

Отже, Аліна ретельно продумала організаційний момент, перевірила домашнє завдання, актуалізувала знання та мотивувала навчальну діяльність учнів. Перед тим, як приступити до вивчення нової теми, вона запропонувала їм пригадати фактори, які стримували розвиток української культури на початку ХХ ст. Серед таких учні вказали столипінську реакцію та заборону на святкування сторіччя від дня народження Тараса Шевченка. В контексті застосування міждисциплінарних зв’язків на прохання вчительки учні згадали декількох українських письменників,

яких вивчали на уроках української літератури (П. Тичина, М. Рильський).

Розглянувши умови розвитку української культури, студентка поступово перейшла до вивчення освіти і науки та за допомогою учнів нагадала про уряди України того часу. Вивчення нового матеріалу відбувалося одночасно з його осмисленням: учні складали таблицю, яка демонструвала досягнення урядів Центральної Ради, гетьманату П. Скоропадського, Директорії в розбудові освіти і науки. Поряд із тим в класі заслухали заздалегідь підготовлені доповіді учнів про першого президента УАН В. І. Вернадського та про «Просвіту». Учнів вразила інформація про те, що в Полтавській губернії налічувалося 80 осередків «Просвіти», діяли 3 селянських університети та було встановлено пам'ятник Т. Г. Шевченку.

Розглядаючи літературу та мистецтво, студентка охарактеризувала діяльність мистецьких організацій («Гарт», «Плуг» та ін.), законодавчі документи, розвиток живопису, скульптури, музики, театру. Прізвища видатних українців фіксувалися на дошці, а їхні портрети демонструвалися на стенді. Певне емоційне враження на учнів справила доповідь про художника Г. І. Нарбута, який першим створив малюнки українських марок, грошей та герба України. До речі, наша вчителька-практикантка активно використовувала карту, що не характерно при вивченні культури. Альвіна показала учням міста, де були засновані перші українські університети та осередки української культури за кордоном (Прага, Падебради, Мюнхен).

Узагальнюючи та систематизуючи нові знання й уміння, вчителька запропонувала учням сформувати власне ставлення до вивчених фактів, на що більшість учнів охоче відгукнулись. Підведення підсумків уроку відбулося за допомогою фронтальної бесіди, після чого були оголошені та прокоментовані оцінки усім активним учням. До дзвінка практикантка пояснила домашнє завдання (параграф, таблиця реформ більшовицького уряду в галузі освіти і науки) та записала його на дошці.

В СЗШ № 128 під керівництвом вчителя Коваленко Карина і Мосейко Андрій підготували й провели відкриті уроки в 7 та 6 класах відповідно. Слід відзначити, що структура уроків, новий матеріал і спосіб його подачі були ретельно продумані. Так, розкриваючи тему: «Столітня війна (1337-1453 рр.)», Коваленко Карина обрала традиційну схему вивчення війни (причини, хід, наслідки), продемонструвала вільне володіння матеріалом, постійно і вміло підтримувала зв'язок із класом і наситила урок різноманітними методичними прийомами, які забезпечили їй успіх. Вивчення нового матеріалу супроводжувалося активним використанням дошки, де в схематичній формі демонструвалися династичні особливості й витоки територіальних претензій. Пояснення синхронізувалися з показами на схемі і запитаннями до учнів, які даючи відповіді, поступово самі вказали окремі причини війни. Засвоєння вивченого матеріалу відбувалося за допомогою гри і демонстрації фрагменту художнього фільму, що справило особливе емоційне враження на учнів. Після перегляду 5-хвилинного ролика Карина опитала учнів, потім знову вдалася до пояснення і передбачила роботу учнів з підручниками. Через відсутність досвіду педагогічної роботи вчитель-практикант спробувала пояснювати надто детально і глибоко для дітей 7 класу й мала в запасі надлишок підготовленого навчального матеріалу. Введення нових понять супроводжувалося відповідними позначками на дошці з демонстрацією історичних персоналій.

Ретельно підготовленим і проведеним на належному рівні виглядає урок Мосейка Андрія на тему: «Греко-перські війни (500-449 рр. до н.е.)». Після організаційного моменту Андрій поєднав актуалізацію пізнавальної діяльності учнів з повторенням раніше вивченого матеріалу, для чого активно використовувалася карта, а неповні відповіді доповнювалися поясненнями вчителя. В цілому вступна частина виглядала цілком вдалою, але в ході викладення нового матеріалу відчувалася певна розгубленість, записи на дошці велися дещо безсистемно, місцями зв'язок із кла-

сом губився. З метою закріплення вивченого матеріалу наприкінці уроку учні нетривалий час працювали з підручниками, після чого було проведено контрольне опитування. Отже, до типових недоліків обох уроків можна віднести «часову розгубленість» наших студентів, які часто-густо не можуть розрахувати час на уроці. На їхнє виправдання можна сказати, що тут дещо залежить ще й від класу. Крім того, відчувається відсутність твердих навичок роботи з дошкою, використання ТЗН, але вказані зауваги ніяк не знижують загальні досягнення наших студентів.

Не буде зайвим коротенький огляд відкритого уроку, проведеного Філяніним Євгеном в НВК № 12. У цій гімназії запроваджено дещо відмінний режим навчального процесу (уроки тривалістю по 40 хв. кожний проводяться парами з 5-хвилинною перервою), який забезпечують висококласні вчителі. Вони й поділилися власним педагогічним досвідом. Загальна внутрішня атмосфера тут цілком відповідає гімназії. Другий урок пари розпочався з актуалізації роботи учнів у вигляді запитань до класу, відповідей учнів (проявили високу активність) та узагальнюючих пояснень вчителя. Розповідаючи про середньовіччя, основний акцент було зроблено на розкритті природніх умов і життя людей – безпосередніх учасників процесів на європейському континенті. Особливість проведення уроку полягала в тому, що учні весь час вели діалог з вчителем. Виходило так, що за допомогою останнього учні з'ясували природні умови, в яких доводилося виживати людині, види їхньої діяльності, особливості й значення торгівлі, залежність характеру війни від природніх умов й т. ін. Якщо виникали хибні думки, то Євген вміло їх спростовував і навіював учнів до правильних висновків, працюючи з атласом, підкреслюючи причинно-наслідкові зв'язки, апелюючи до вже пройденого матеріалу. Час було розраховано точно, а за домовленістю з вчителем-наставником перевірка рівня знань передбачалася під час планового тестування через декілька уроків.

Далі зупинимося на уроці Цуканової Аліни, проведеному в 7 класі НВК № 33 на тему: «Похід монголів на Русь. Підпорядкування руських князів Монгольській імперії». Це урок вивчення нового матеріалу з чітко вираженими структурними елементами, який наповнений цілою низкою різноманітних методичних прийомів. Після проведення організаційного моменту й опитування учнів, Аліна приступила до викладення нового матеріалу. Оповідання вчителя-практиканта робилося емоційно і супроводжувалося записами на дошці (діти робили помітки в зошитах), демонстрацією малюнків, роботою з картою. Далі учні працювали з підручниками, після чого відбулося опитування у вигляді гри, працювали з фрагментами історичних джерел, виконували завдання на завчасно заготовлених бланках. Ця робота й була оцінена вже після закінчення заняття. Хотілось би відзначити вдалу комбінацію різних методів, завдяки чому діти не втомлювалися працювати, а переключалися з одного виду діяльності на інший. Кількість «історичних одиниць», запроваджених у ході уроку, цілком відповідала віку учнів. До недоліків цього уроку можна зарахувати трохи безсистемну роботу з дітьми, висока активність яких інколи виходила з-під контролю вчителя й заважала.

Вдало структуровані уроки із залученням наочності, ТЗН, дошки, підручників, документів, презентацій, інтеракцій провели Першина Альвіна (коледж), Уткін Павло (СЗШ №1), Харченко Віталій, Кравченко Артем (СЗШ №23). Наш студент–відмінник Трусько Богдан у ході проведення першого уроку на тему: «Англійська революція» припустився методичної помилки і, ретельно викладаючи матеріал підручника, не вірно розрахував час і практично не встиг розкрити реформи О. Кромвеля та Славну революцію. Таким чином, домашнє завдання він давав після дзвінка. Подібні прорахунки – не рідкість. Можливо у ході теоретичної підготовки доцільно більше уваги приділяти формуванню вмінь щодо виділення основного і другорядного навчального матеріалу, які відводити для самостійного вивчення. До

того ж, на нашу думку, деякі параграфи дуже великі за обсягом. У ході наступного уроку на тему: «Революція в Німеччині», Богданові вдалося уникнути помилок, які були йому вказані вчителем школи та методистом кафедри. У ході уроку були задіяні всі компоненти уроку, він точно за хронологічним графіком виклав новий матеріал, надав цікаві завдання на осмислення, узагальнення та систематизацію знань. До речі, наприкінці уроку учні отримали завдання порівняти причини і наслідки революції в Німеччині та жовтневого перевороту в Росії 1917 р.

Під час перебування на практиці наші студенти обов'язково беруть участь в реалізації плану виховних заходів закладу, який надає свою базу. Тут варто згадати виховну годину на тему: «Небесна сотня», проведену Бовсуновською Анастасією у 5 класі. На дошці містилися дати (21.11.2013 р. - 24.02.2014 р.) та гасла Революції гідності: «Слава Україні», «України – це Європа», «Ми – вільні», «Ми хочемо в Європу». Анастасія вміло врахувала вік учнів і підготувала відповідний сценарій свого заходу. Виконуючи завдання вчителя, діти на аркуші паперу обвели свою руку олівцем, а потім на кожному пальці малюнка написали те, що їм хотілось би знати про Небесну сотню. Їхні написи по-дитячому були прості й відверті: «Що таке Небесна сотня?», «Чому вона з'явилася?», «Чому вони загинули?», «Хто їх вбивав?», «Хто наказав їх вбити?». На кожне дитяче питання вчителька дала відповідь. Потім учні отримали картки з написами «Слава Україні», «Небесна сотня», «ЄС», «Революція гідності» й завдання спробувати пояснити ці слова. Діти активно намагалися відповідати й пояснювали це так, як розуміли. Особливо цікавими були відповіді учнів на завдання вчителя: «Пояснити, які асоціації у вас викликає слово «України»?». Найвдалішою з усіх відповідей п'ятикласників була: «Батьківщина, дім, свобода». На завершення діти переглянули фрагмент фільму «98 днів революції», фото загиблих бійців Небесної сотні, серед яких був наш земляк Сергій Нігоян. Після цього клас вшанував пам'ять Небесної сотні хвилиною мовчання. Наприкінці усі разом дійшли до висновку, що Небесна сотня не дарма віддала своє життя, оскільки в Україні почалися зміни і реформи.

Отже, у ході педагогічної практики проявляються здібності студентів, їхня схильність, професійна придатність до майбутньої педагогічної роботи. Хотілось би відзначити ще одну обставину: відбувається певна диференціація студентів, серед яких формується доволі потужна когорта випускників бакалаврату, зорієнтованих на педагогічну професію. Ці студенти, як правило, проявляють різні здібності й можливості, але усі вони після першого подібного досвіду вже усвідомлюють, що для досягнення педагогічного успіху доведеться наполегливо працювати над удосконаленням власної професійної підготовки.

Список використаних джерел

1. Пометун О. І. Методика навчання історії в школі / О. І. Пометун, Г.О. Фрейман. – К.: Генеза, 2006. – 328 с. 2. Терно С. О. Педагогічна практика студентів історичного факультету (Методичні рекомендації студентам, методистам, керівникам навчальних закладів, учителям). – Запоріжжя: ЗДУ, 2000. – 40 с.

І. В. Вигоднер, Є. В. Ляхович

ТИПОВІ ПОМИЛКИ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ТЕМИ «ІНТЕГРУВАННЯ ЧАСТИНАМИ У НЕВИЗНАЧЕНОМУ ІНТЕГРАЛІ»

Постановка проблеми. Диференціальне та інтегральне числення – найголовніші та найвідповідальніші розділи математичного аналізу; вагомість цих тем при викладанні вищої математики очевидна.

Формулювання цілей публікації. Розглянемо найтиповіші помилки, які допус-

каються під час вивчення одного з основних методів обчислення інтегралів – інтегрування частинами.

Основний матеріал. Помилки студентів з'являються ще до вико- ристання формули інтегрування частинами. Справа в тому, що зручна формула $\int (u(x) \pm v(x))dx = \int u(x)dx \pm \int v(x)dx$ автоматично переноситься на обчислення інтеграла від добутку декількох функцій. Необхідно ще на етапі безпосереднього інтегрування звертати увагу на відсутність аналогії між інтегралом від суми (різниці) функцій та інтегралом від добутку двох або більше функцій.

Деякі студенти невірно сприймають саму формулу інтегрування частинами як кінцевий результат. Застосувавши формулу, залишають відповідь у вигляді $uv - \int vdu$, не розуміючи, що новий одержаний інтеграл потребує подальшого обчислення.

Особливої уваги потребує той факт, що слухачі не вміють правильно розбити підінтегральний вираз на частини $u(x)$ та $dv(x)$. Безумовно, під час лекції викладачі класифікують основні типи інтегралів, які обчислюють частинами та вказують, яким чином треба розбити підінтегральний вираз. Але під час практичних занять доцільно ще до обчислення інтегралів запропонувати низку завдань, в яких треба тільки вказати, яку частину підінтегрального виразу треба вважати функцією $u(x)$, а яку диференціалом функції $v(x)$. Студенти повинні чітко розуміти, з якою метою використовується формула інтегрування частинами та відштовхуватися від того факту, що від виразу, який обраний як $dv(x)$, їм буде нескладно обчислити інтеграл.

Велика кількість студентів, навчившись користуватися формулою, все одно не можуть одержати правильну відповідь. Це обумовлено різними факторами. По-перше, незадовільне засвоєння безпосереднього інтегрування, в наслідок чого відбувається загублення константи при обчисленні інтегралів типу $\int \sin 4xdx$, $\int 6^{\frac{x}{7}}dx$, тощо. По-друге, не всі можуть зорієнтуватися відносно спрощення підінтегрального виразу, який утворюється після використання формули інтегрування частинами.

Наприклад:

$$\int (x^2+4)\ln(x+1)dx = \left| \begin{matrix} u = \ln(x+1) & du = \dfrac{dx}{x+1} \\ dv = (x^2+4)dx & v = \dfrac{x^2}{2}+4x \end{matrix} \right| = \left(\frac{x^2}{2}+4x\right)\ln(x+1) - \int \left(\frac{x^2}{2}+4x\right)\frac{dx}{x+1}.$$

У багатьох студентів на цьому етапі розв'язання закінчується. Треба орієнтувати, що для одержання остаточної відповіді (частіше в інтегралах так званої другої групи) після використання формули інтегрування частинами необхідно виконати спрощення, яке зведе підінтегральний вираз до суми (різниці) табличних значень. Це може бути скорочення, зведення до спільного знаменника з подальшим діленням почленно, ділення многочлена на многочлен, тощо. В даному прикладі остаточне рішення виглядає так:

$$\left(\frac{x^2}{2}+4x\right)\ln(x+1) - \int \left(\frac{x^2}{2}+4x\right)\frac{dx}{x+1} = \left(\frac{x^2}{2}+4x\right)\ln(x+1) - \frac{1}{2}\int \frac{x^2+8x}{x+1}dx =$$

$$= \left(\frac{x^2}{2}+4x\right)\ln(x+1) - \int \left(x+7-\frac{7}{x+1}\right)dx = \left(\frac{x^2}{2}+4x\right)\ln(x+1) - \frac{1}{2}\left(\frac{x^2}{2}+7x-7\ln|x+1|\right)+C.$$

Доцільно показати приклади, коли після використання формули необхідно пе-

рейти до іншого методу інтегрування, наприклад, заміни змінної:

$$\int \arcsin\frac{x}{8}dx = \left| \begin{matrix} u=\arcsin\frac{x}{8} & du=\frac{1}{8}\frac{dx}{\sqrt{1-\frac{x^2}{64}}} \\ dv=dx & v=x \end{matrix} \right| = x\arcsin\frac{x}{8} - \frac{1}{8}\int \frac{xdx}{\sqrt{1-\frac{x^2}{64}}} =$$

$$= x\arcsin\frac{x}{8} - \int \frac{xdx}{\sqrt{64-x^2}} = x\arcsin\frac{x}{8} + \frac{1}{2}\int \frac{d(64-x^2)}{\sqrt{64-x^2}} = x\arcsin\frac{x}{8} + \sqrt{64-x^2} + C.$$

Особливої уваги потребують ситуації, коли необхідно використати формулу інтегрування частинами декілька разів поспіль. Наприклад:

$$\int x^5 \log_7^2 3x dx = \left| \begin{matrix} u=\log_7^2 3x & du=2\log_7 3x\frac{3dx}{3x\ln 7} \\ dv=x^5dx & v=\frac{x^6}{6} \end{matrix} \right| = \frac{x^6}{6}\log_7^2 3x - \frac{1}{6\ln 7}2\int x^6 \log_7 3x\frac{dx}{x} =$$

$$= \frac{x^6}{6}\log_7^2 3x - \frac{1}{3\ln 7}\int x^5 \log_7 3x dx = \left| \begin{matrix} u=\log_7 3x & du=\frac{3dx}{3x\ln 7} \\ dv=x^5dx & v=\frac{x^6}{6} \end{matrix} \right| = \frac{x^6}{6}\log_7^2 3x -$$

$$-\frac{1}{3\ln 7}\left(\frac{x^6}{6}\log_7 3x - \frac{1}{6\ln 7}\int x^6\frac{dx}{x}\right) = \frac{x^6}{6}\log_7^2 3x - \frac{x^6\log_7 3x}{18\ln 7} + \frac{x^6}{108\ln^2 7} + C.$$

При розв'язанні даного приклада слід звертати увагу на те, що після першого використання формули перед інтегралом з'являється множник $\frac{1}{3\ln 7}$, який далі не може бути загублений, тому вираз, який утворюється після повторного використання формули зобов'язаний бути взятим в дужки. Схожа ситуація виникає при інтегруванні так званої третьої групи, коли під знаком інтегралу добуток тригонометричної та показникової функцій. Найпоширеніші помилки в цьому випадку – також невміння скористатися формулою вдруге, загублення множників перед інтегралом та непорозуміння, як звести одержаний результат до рівняння відносно початкового інтегралу.

Список використаних джерел

1.Пискунов Н.С. Дифференциальное и интегральное исчисление для втузов. Т.1.: Учебник для втузов / Н.С. Пискунов. – М.: Интеграл-пресс, 2009. – 416 с.

О. О. Бондарева, І. В. Тищенко

АНКЕТУВАННЯ ЯК СПОСІБ ОЦІНКИ ЗАСВОЄННЯ ЗНАНЬ

В вищому навчальному закладі протягом кількох років навчання здійснюється ефективне засвоєння головних професійних знань та навичок. Комплексне використання таких ефективних методів контролю знань, як усне опитування, практична робота, семінар, залік, екзамен, різноманітні тестування, ведення робочого зошиту тощо [1] дає змогу оцінити якість підготовки та засвоєння певної теми або практичної навички. Але значною проблемою залишається тривале збереження отриманих знань та вмінь [2].

Мета нашої роботи – за допомогою анкетування оцінити ефективність засво-

єння студентами-медиками матеріалів тематичної лекції та практичних занять з ендокринології.

Матеріали та методи: Анкетування проводилось серед студентів 4 курсу медичних факультетів Дніпропетровської медичної академії у 2017-2018 н.р. Застосовували спеціально розроблену нами анкету, яка містила питання стосовно вивчення однієї з найпоширеніших хвороб ендокринної системи – ожиріння: визначення поняття ожиріння, його класифікації, фактори ризику (ФР), наслідки тривалого ожиріння, методи лікування. Під час лекційного курсу розглядались окремі теоретичні питання з цієї проблеми. Під час практичного заняття, на якому вивчається дана патологія (перший день циклу), поряд з теорією закріплювались практичні навички на прикладі тематичного хворого: оцінка статури, вимірювання товщини підшкірної жирової клітковини (ПЖК), обводів талії та стегон, оцінка пропорційності розподілу ПЖК, калькуляція індексу маси тіла (ІМТ), призначення лікування тощо. До питань діагностики та лікування ожиріння повертались також на інших практичних заняттях з вивчення цукрового діабету, гіпотиреозу, хвороб наднирників. На початку лекційного курсу та на першому практичному занятті циклу студенти були попереджені про заплановане анкетування наприкінці останнього практичного заняття. Присутні були опитані анонімно, за згодою. Було роздано 50 анкет. Вікова категорія аудиторії - від 19 до 24 років.

Отримані результати. Всі анкети повернені заповненими повністю або майже повністю. Чоловіків виявилось 18 осіб, жінок 32 особи.

Правильне визначення терміну «ожиріння» надали 88% студентів. Класифікацію ожиріння за етіологією, розміром ІМТ та пропорційністю розподілу ПЖК засвоїли відповідно 90%, 96% та 82% студентів. Знають про головні ФР ожиріння 80% опитаних. Теоретично засвоїли методику діагностики ожиріння за ступенем та пропорційністю розвитку ПЖК 78% респондентів. Засвоїли основи призначення дієтотерапії, фізичних навантажень та медикаментозної терапії відповідно 60%, 74% та 58%.

Таким чином, тематичні лекції та практичні заняття, доповнюючи одне одного, сприяють засвоєнню теоретичних знань та практичних навичок. Анкетування наприкінці тематичного циклу дозволяє перевірити тривалість засвоєння знань та навичок з теми. Його результати можуть стати для студентів стимулом подальшого удосконалення в навчальній та науково-дослідницькій діяльності.

Список використаних джерел

1.Басманова Л.В. Методы контроля и оценки знаний и диагностика развития студента при использовании компетентностных методов обучения / Л.В. Басманова, И.Ю. Харламова // Профессиональное обучение в современном мире. – 2013. - № 2 (9). – С. 69-75. 2.Милевич А.С. К вопросу о современных технологиях контроля знаний студентов // Современные проблемы науки и образования [Електронний журнал]. – 2009. – № 6 (ч. 1) – С. 61-64. – Режим доступу: URL: http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=1328 (дата входу: 18.03.2018).

О. Ф. Борисенко, Г. М. Браткова

ГОТОВНІСТЬ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Одним із пріоритетів державної політики є оновлення філософії освіти, модернізація, розроблення та впровадження інновацій в освіті. Це актуалізує необхідність змін в управлінні навчальним закладом та підготовки педагогів до здійснення інноваційної діяльності.

Створення чіткої, керованої системи вивчення й упровадження найновіших досягнень науки та педагогічної практики в навчально-виховний процес є одним з найголовніших завдань керівників та методичних служб шкіл.

З метою відстеження стану готовності навчального закладу до інноваційної діяльності відділом моніторингу та ЗНО Сумського ОІППО було проведено дослідження, що охопило 40 навчальних закладів області.

Переважна кількість керівників ЗНЗ (88%) вважають, що запровадження інновацій сприяє підвищенню якості освіти.

Як зазначили респонденти-директори, в останні три роки в навчальних закладах були запроваджені такі освітні інновації: 1) зміни в умовах освітньої діяльності (комп'ютеризація, оздоровчо-спортивне обладнання, підручники нового покоління тощо) – 58% ; 2) зміни в технологіях навчання і виховання (запровадження проектних, особистісно-орієнтованих, модульних технологій тощо) – 55%; 3) зміни у формах, методах і засобах НВП (діалогові, діагностичні, тренінгові, мультимедійні тощо) – 45%; 4) зміни в змісті освіти (поширення варіативної складової навчального плану, створення авторських навчальних програм тощо) – 40%.

Слід звернути увагу на той факт, що лише 10% керівників засвідчили зміни в управлінні закладом.

Серед сучасних форм і методів управління навчальним закладом директори використовують моніторинг якості освіти управлінських рішень та педагогічні консиліуми, працюють над іміджем навчального закладу. Консалтинг, кейс-стаді, фандрайзінг як найсучасніші методи управління майже не використовуються.

Директори засвідчили, що навчальні заклади мають такі складові інноваційного потенціалу: сприятливий морально-психологічний клімат у колективі, атмосфера підтримки творчості – 85%; кадрові можливості – 75%; інформаційно-ресурсне забезпечення (Інтернет, електронні підручники, демонстраційні програми тощо) – 45% навчальних закладів.

Третина директорів відповіли, що навчальний заклад має матеріально-технічні можливості для здійснення інноваційної діяльності та лише 13% – науково-методичні можливості *(діаграма 1)*.

Діаграма 1. Складові інноваційного потенціалу закладів

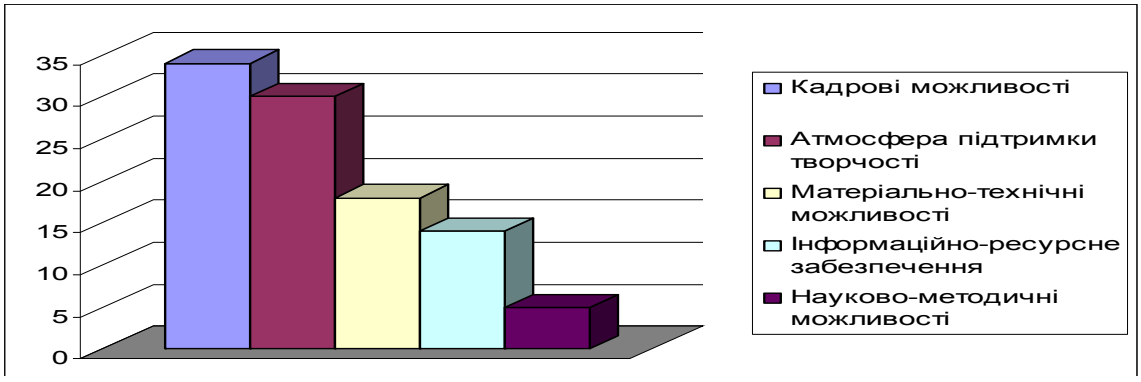

Майже всі директори (85%) переконані, що основними причинами, які гальмують упровадження нових ідей і технологій, є надлишок документообігу та звітності, велика завантаженість учителів (зазначили 85% респондентів) та недостатнє матеріальне-технічне забезпечення шкіл (75%). Процес запровадження інновацій гальмують також консерватизм в освіті (43%) та недостатнє володіння інформаційно-комп'ютерними технологіями (40%). Майже чверть педагогів вказала на психологічну неготовність педагогів до сприйняття нових ідей *(діаграма 2)*.

Діаграма 2. ***Причини, які гальмують упровадження інновацій***

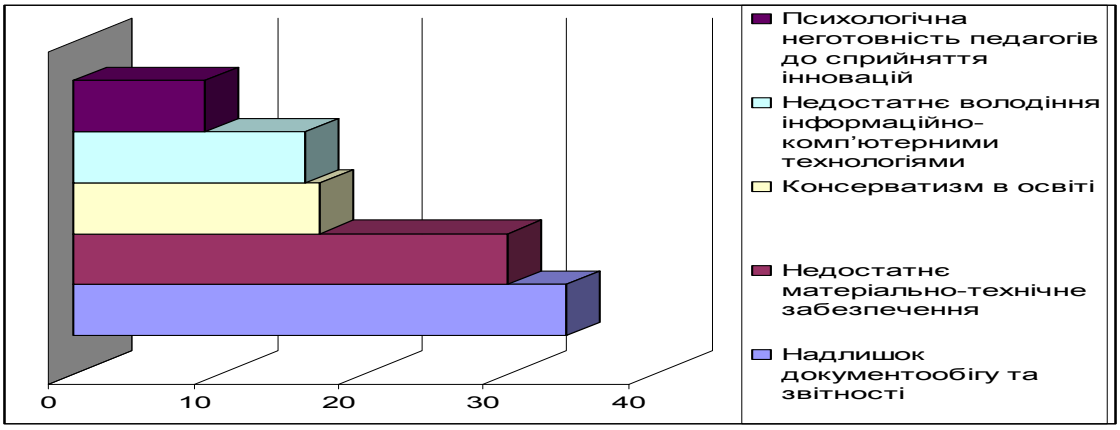

Інноваційний потенціал навчального закладу – це здатність педагогічного колективу сприймати, створювати та реалізовувати нововведення. Серед компонентів готовності педагогічного колективу до інноваційної діяльності виділяють такі компоненти: управлінський, мотиваційний, інформаційний та практичний. Аналіз відповідей респондентів-директорів свідчить, що найбільше педагогічні колективи навчальних закладів готові до інноваційної діяльності за мотиваційним, а найменш – за практичним компонентом.

Таким чином, розробляти стратегію та програму розвитку закладу освіти необхідно з урахуванням упровадження в управлінський та навчально-виховний процеси педагогічних інновацій.

Список використаних джерел

1.Даниленко Л. Менеджмент інновацій в освіті / Л. Даниленко. – К.: Шкільний світ, 2007. – 120 с. 2.Організаційно-педагогічні засади інноваційного розвитку ЗНЗ. Монографія / за ред.Г.Д. Щекатунової – К.: Педагогічна думка, 2013. – 264с. 3.Пекуляк І. Інновації в навчально-виховному процесі: етапи, принципи та алгоритми / І.Пекуляк // Управління освітою. – 2015.– № 22. – С.4-10.

М. В. Мельник, В. М. Водославський

СУЧАСНІ МЕТОДИ ВИКОРИСТАННЯ АСПЕКТІВ E-LEARNING ДЛЯ ПОКРАЩЕННЯ ЯКОСТІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «РЕСУРСОЗНАВСТВО ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН» ДЛЯ СТУДЕНТІВ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ ДВНЗ «ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

За останні десятиліття спостерігається бурхливий розвиток науково-методичних засад дистанційного навчання з метою підвищення ефективності засвоєння студентами нового матеріалу [1]. Інтенсивно розвиваються нові педагогічні підходи до комп'ютеризації навчального процесу, методи творчого навчання за допомогою телекомунікаційних засобів, педагогічні положення про дистанційне навчання [2].

Незважаючи на велике зацікавлення і проведені дослідження сучасна дистанційна освіта в Україні повторює традиційні класичні форми заочного навчання, не використовуючи всіх можливостей принципово нових форм і методів навчання.

Електронне навчання (e-learning) – система навчання за допомогою інформаційних, електронних технологій. Часто тлумачиться, як синонім понять дистанційне навчання, навчання з використанням комп'ютерних технологій. Саме

дистанційна форма освіти відкриває нові перспективи у вивченні предмету «Ресурсознавство лікарських рослин» на фармацевтичному факультеті. Оскільки самостійна робота студента стає більш ефективною, вмотивованою і контрольованою, а запропоновані платформи дистанційного навчання створюють належні умови при подачі теоретичного матеріалу у формі лекцій для студентів [3 - 4].

Метою нашої роботи було розглянути деякі способи підвищення якості вивчення дисципліни «Ресурсознавство лікарських рослин» за допомогою методів e-learning, зокрема використання відеоматеріалів про лікарські рослини та різні методи ресурсознавчих досліджень як новий спосіб викладу матеріалу та контролю знань студентів. Однією з важливих переваг e-learning є можливість розміщувати в курсі відеоматеріали лекцій, що значно спрощує сприйняття деяких аспектів вивчення шляхів поповнення ресурсних запасів, а також нових методів отримання лікарської рослинної сировини, яка б відповідала вимогам та нормам відповідних належних практик.

Не вирішеною проблемою, яка присутня в змісті типової програми «Ресурсознавство лікарських рослин», є наступні питання: 1) практичне застосування методів визначення урожайності ЛРС; 2) цілеспрямованої інтродукції лікарських рослин; 3) вивчення номенклатури лікарських рослин різних регіонів, а також можливості внесення науково обґрунтованих змін до даних списків; 4) картографування; 5) філогенетичний принцип пошуку нових лікарських рослин; 6) біотехнологія лікарських рослин; 7) нові шляхи одержання рослинних ресурсів.

Викладачами кафедри фармації ІФНМУ розроблено лекційний та методичний матеріал для проведення практично-орієнтованих занять з ресурсознавства лікарських рослин: 1) із застосування методів визначення урожайності ЛРС; 2) картографування (вивчаються принципи картографування, визначення ареалів проростання лікарських рослин); 3) філогенетичного пошуку нових лікарських рослин.

Також розроблено тестові завдання, які включають питання з методів та заходів відновлення заростей рослин, інтродукції рідкісних рослин і тих, що потребують особливих умов зростання, біотехнології лікарських рослин. Цей комплекс розширює теоретичні знання та сприяє формуванню практичних навичок та вмінь майбутніх фахівців. Таким чином, поглиблення вивчення питань ресурсознавства лікарських рослин, розширення та вдосконалення програми з даної дисципліни, надасть змогу проводити підготовку високопрофесійних спеціалістів в галузі ресурсних досліджень лікарських рослин.

Отже, розглянуті способи підвищення якості вивчення ресурсознавства лікарських рослин за допомогою відеоматеріалів про лікарські рослини та різні методи ресурсознавчих досліджень можуть значно збільшити ступінь зацікавленості студентів до дисципліни, надати нові можливості для творчості, закріплення різних професійних навичок. Викладачам розкривається нове широке поле для діяльності, самовдосконалення та реалізації принципово нових форм і методів навчання.

Список використаних джерел

1.Кайдалова Л. Г. Модульна технологія навчання : навч.-метод. посіб. для викладачів та студ. вищ. навч. закл / Л. Г. Кайдалова, З. М. Мнушко. – Х. : Вид-во НФАУ : Золотісторінки, 2002. – С. 28–30. 2.Коровайченко Ю. М. Фактори нормативного забезпеченнядистанційноїосвіти / Ю. М. Коровайченко // Нові технології навчання : наук. метод. зб. – К., 2001. – Вип. 30. – С. 254. 3.Кухаренко В. М. Дистанційне навчання : Умови застосування. Дистанційний курс : навч посіб. / В. М. Кухаренко, О. В. Рибалко, Н. Г. Сиротинко; за ред. В. М. Кухаренка. – 3-е вид. – Х. : НТУ «ХПІ» : Торсінг, 2002. 4.Кухаренко В. М. Навчально-методичний комплекс підготовки викладача дистанційного навчання [Електронний ресурс] / В. М. Кухаренко. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov. ua/e-journals/ITZN/em3 11.

Л. Є. Ісаєва, Ю. О. Міщенко, Н. С. Романова, І. А. Фоменко

ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ РАЦІОНАЛЬНОГО СТИЛЮ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Серйозною проблемою в організації навчальної діяльності в системі навчання у закладі вищої освіти є недостатня сформованість у студентів уміння вчитися, що викликає необхідність у корекції придбаних раніше навчальних умінь і навичок кожного студента. Необхідно відзначити об'єктивну складність перебудови навчальних навичок колишнього школяра при його вступі до закладу вищої освіти. Ця складність пов'язана не тільки з відмінністю змісту освіти та форм академічного навчання, а й із зростаючими вимогами до самоорганізації діяльності студентів.

На жаль, у закладах вищої освіти найчастіше відсутня єдина система озброєння студента знаннями про раціональний стиль навчальної діяльності. В результаті цього багато студентів, навіть на старших курсах, долають труднощі у навчанні шляхом «проб і помилок», тобто у найбільш неефективний спосіб. В першу чергу це торкається студентів-першокурсників. Як зазначають науковці, першокурсники не завжди успішно оволодівають знаннями не тільки тому, що отримали слабку шкільну підготовку, а також через несформованість умінь, які визначають готовність до навчання у вищій школі: уміння учитися самостійно, контролювати й оцінювати результати власної навчальної діяльності, розподіляти свій час для самостійної навчальної роботи й відпочинку, а також оволодівати загальними прийомами інтелектуальної діяльності [3, с. 217-219]. Особливого значення у зв'язку з цим набуває управління навчальною роботою студентів із боку викладачів, розвиток і удосконалення стилю навчальної діяльності у студентів.

Таким чином, **актуальність** даного дослідження полягає у необхідності розвитку компетентності студентів в організації власної навчальної діяльності як запоруки успішності у навчанні й подальшій професійній діяльності. Важливість цього дослідження тим більша, що в сучасних умовах перед фахівцями постає завдання оновлювати знання протягом усього свого професійного, творчого шляху. І не випадково! Щорічно оновлюється 5 % теоретичних і 20 % професійних знань, якими повинен володіти професіонал. У зв'язку з цим безперервна освіта в останні десятиліття стала життєвою необхідністю. Безперервна освіта є процесом, який охоплює все життя людини, а для її здійснення необхідно ще в період одержання професійної освіти оволодіти умінням учитися.

У зв'язку з актуальністю вирішення задачі формування у студентів «уміння учитися» постає питання про необхідність розробки ефективних методів формування у студентів ВНЗ раціонального стилю навчальної діяльності, яке і визначило **мету** даного пошукового дослідження. Основним **завданням** дослідження стала розробка відповідної комплексної програми щодо засвоєння студентами найважливіших навчальних умінь, яка б допомогла майбутнім фахівцям оволодіти раціональним стилем навчальної діяльності.

Об'єктом дослідження була організація студентами своєї навчальної діяльності у процесі вивчення дисципліни «Загальна та фізична хімія», а **предметом** – організаційно-педагогічні умови упровадження методів, спрямованих на формування у студентів раціонального стилю навчальної діяльності.

Наукова гіпотеза дослідження полягала в тому, що ефективне формування у студентів раціонального стилю навчальної діяльності можливе за наступних організаційно-педагогічних умов: розвитку навчально-пізнавальних умінь студентів та їх психічних функцій (увага, пам'ять), що забезпечують ефективність процесу нав-

чання; здійснення рефлексивного контролю й самоконтролю навчальної діяльності; застосування методів групової роботи в рамках технології навчання у співробітництві; розвитку самостійності студентів в організації навчально-пізнавальної діяльності й адекватної оцінки ними її результативності.

У процесі дослідження були застосовані наступні **емпіричні методи**: анкетне опитування за авторськими методиками «Дослідження труднощів, що виникають у студентів у процесі навчання», «Самооцінка студентами ступеню оволодіння навчальними уміннями», «Результати упровадження комплексної програми з формування у студентів раціонального стилю навчальної діяльності за оцінкою студентів» та «Аналіз чинників, що забезпечують запам'ятовування й засвоєння лекційного матеріалу» (модифікована методика Н. В. Бордовської); педагогічний експеримент; педагогічне тестування; аналіз продуктів діяльності. При математичній обробці одержаних результатів були застосовані методи непараметричної статистики.

Дослідження було проведене на кафедрі «Теорії металургійних процесів і хімії» Національної металургійної академії України. У дослідженні взяли участь студенти першого курсу металургійного та електрометалургійного факультетів (напрями підготовки «Металургія» та «Електромеханіка») груп МЕ 01-15, МЕ 03,18-15, МЕ 10-15 (експериментальна група – 11 досліджуваних) та МЕ 04-15, МЕ 06-16, МЛ 01-15 (контрольна група – 13 досліджуваних).

Одним із теоретичних завдань дослідження було з'ясування смислу ключового поняття «*раціональний стиль навчальної діяльності*».

Раціональним є той стиль навчальної діяльності, який убирає в себе як нормативні способи навчальної діяльності (доцільність яких перевірена на практиці), так і індивідуально-своєрідні способи навчальної діяльності, які визначаються самою людиною і оптимальність яких залежить від особистісних особливостей і переваг. Це стиль, націлений на самовдосконалення особистості, її творчо-конструктивний розвиток.

Вчитися раціонально – це значить оптимально використовувати всі знання і способи розумової діяльності, роботу всіх психічних процесів – уваги, пам'яті, мислення в період самостійної навчальної діяльності.

Сформованість раціонального стилю навчальної діяльності означає, що у студента є гнучкі навички та уміння, які забезпечують швидку і ефективну реалізацію наступних операцій і дій в ході виконання навчальної діяльності: установлення правильної послідовності вирішення завдань; раціональне використання свого часу та раціональна організація життєдіяльності; ефективне опрацювання навчальної інформації (її систематизація, аналіз змісту й смислових зв'язків, логічне узагальнення) та визначення ступеню її актуальності й значимості; аналіз й вирішення складних, проблемних питань; об'єктивна оцінка результатів своєї діяльності.

Раціонально організована навчальна діяльність передбачає, що студент не просто повинен володіти деякими уміннями й навичками навчальної праці, а й уміти з багатьох способів діяльності вибрати найбільш підходящий для конкретної ситуації.

Отже, *раціональний стиль навчальної діяльності* можна розуміти як стійку індивідуально-специфічну систему навчальних дій, які свідомо спрямовуються студентом на найбільш доцільну організацію навчального процесу й успішне досягнення навчальних цілей з найменшими витратами сил і часу [2].

В нашому дослідженні у відповідності з поставленими завданнями були виділені показники сформованості раціонального стилю навчальної діяльності: 1) володіння прийомами раціонального конспектування лекцій та обробки й засвоєння лекційного матеріалу; 2) уміння працювати з текстами з навчальної, методичної та довідкової літератури (раціональне читання й конспектування; виділення

головного із прочитаного; укладення плану, тез, анотацій, схем й таблиць, запитань до тексту, коментарів та висновків); 3) уміння ефективно запам'ятовувати необхідну інформацію; 4) уміння керувати своєю увагою в процесі навчальної діяльності; 5) уміння організовувати навчання у співробітництві; 6) уміння планувати свою діяльність і ефективно використовувати час (визначати мету, завдання, послідовність дій); 7) уміння створювати необхідні умови для ефективної розумової праці та відпочинку.

Як уже зазначалося, одним із основних завдань нашого дослідження було розробити й упровадити у навчальний процес комплексну програму щодо вдосконалення навчальних умінь студентів та розвитку їх психічних функцій, що забезпечують ефективність процесу навчання. Ця програма була розроблена і застосована при навчанні студентів експериментальної групи поряд із традиційними методами навчання. У контрольній групі навчальний процес відбувався за традиційною системою.

Комплексна програма була укладена нами на основі теоретичного дослідження педагогічних аспектів формування у студентів раціонального стилю навчальної діяльності, а також з урахуванням тих найбільших труднощів у навчанні студентів, які були виявлені нами у процесі анкетного опитування на початку дослідження. В першу чергу ці труднощі були викликані складністю ведення конспекту лекцій, несформованістю у студентів навичок роботи з навчальною, методичною й довідковою літературою, трудністю запам'ятовування навчального матеріалу, невмінням планувати свою навчальну діяльність та розподіляти свої сили й час.

Комплексна програма була спрямована на розвиток низки таких навчальних умінь студентів: уміння раціонально конспектувати теоретичний матеріал у ході лекції та здійснювати наступну роботу з обробки й засвоєння лекційного матеріалу; працювати з текстами з навчальної, методичної та довідкової літератури (раціональне читання й конспектування; виділення головного із прочитаного; укладення плану, тез, анотацій, схем й таблиць, запитань до тексту, коментарів та висновків); володіння прийомами раціонального запам’ятовування навчального матеріалу; уміння скеровувати увагу в процесі навчальної діяльності (концентрувати, розподіляти); організовувати й здійснювати спільну навчальну діяльність з товаришами по академічній групі (здійснювати навчання у співробітництві – в малих групах); здійснювати раціональне планування навчальної діяльності й використання часу, а також самоаналіз та самоконтроль власних досягнень; раціонально організовувати свою життєдіяльність, створювати умови для ефективної розумової праці та відпочинку.

З метою реалізації цієї комплексної програми в даному дослідженні були розроблені і надані студентам методичні рекомендації та проведені мікро-заняття щодо розвитку означених навчальних умінь. В процесі цих занять здійснювався рефлексивний контроль того, наскільки успішно відбувається формування і розвиток цих навчально-пізнавальних умінь, з якими труднощами стикаються студенти в ході їх, засвоєння, а також враховувались пропозиції студентів щодо шляхів більш ефективного засвоєння комплексної програми. Також протягом мікрозанять здійснювалася діагностика, спрямована на аналіз чинників, що впливають на запам’ятовування й засвоєння лекційного матеріалу, а також самоаналіз ступеню володіння навичками, які дозволяють оптимізувати процеси пам’яті в ході навчання (за модифікованою методикою Н. В. Бордовської).

Окрім того в ході педагогічного експерименту студентам експериментальної групи було запропоновано вести щоденник самоаналізу. Щотижня досліджувані мали описувати свої досягнення в процесі навчальної діяльності в ході вивчення дисципліни «Загальна та фізична хімія»: чому навчились, які труднощі не перебо-

рені, як вони використовують навчальні уміння, що дозволяють ефективно готуватися до лекційних та лабораторних занять, раціонально конспектувати та працювати з навчальною, методичною та довідковою літературою. Також у щоденнику студенти описували свої плани на наступний тиждень відносно удосконалення своїх навчальних дій.

Відповідно до змісту програми студентам експериментальної була запропонована методика, яка включала різні прийоми раціонального конспектування лекційного матеріалу та навчальної, методичної та довідкової літератури (скорочення, маркування, використання полів і т. д.). Конспект лекцій та навчальної, методичної та довідкової літератури вівся студентами у одному зошиті. Студенти контрольної групи здійснювали конспектування на свій розсуд.

Уміння ввести конспект лекцій оцінювалося протягом експерименту чотири рази (із рівними проміжками часу) як викладачем, так і самими студентами обох груп. Ступінь володіння студентами навичками конспектування лекційного матеріалу оцінювалася за певними показниками, а саме: акуратність ведення конспекту; використання полів (позначки, коментарі, знаки, запитання); виділення головного за змістом; дотримання інтервалу між рядками; використання скорочень; виділення розділів й підрозділів; використання просторового запису, маркування тексту; відображення лекційної інформації у вигляді схем, таблиць, малюнків; уміння складати тези; уміння розкривати зміст основних термінів. При тому, якщо ведення студентом конспекту відповідало усім 12 вимогам (показникам), то його досягнення оцінювалося максимальною кількістю балів – «12».

Студентам також було запропоновано методичні рекомендації стосовно того, як готуватися до лекції, як сприймати лекційний матеріал, адже для студентів-першокурсників це питання дуже актуальне, так як методи й прийоми викладання у вищому навчальному закладі кардинально відрізняються від шкільних.

Серед рекомендацій, які були надані студентам, містилися матеріали стосовно раціонального запам’ятовування навчального матеріалу та спрямовані на те, щоб ефективно керувати своєю увагою у процесі навчальної діяльності (концентрувати, розподіляти, переключати увагу). Рекомендації були спрямовані на розвиток в першу чергу довільної логічної пам’яті (осмисленого заучування, володіння прийомами довільного запам’ятовування, забезпечення швидкості й міцності запам’ятовування, легкості відтворення) та розвиток довільної уваги того, хто навчається (уміння концентрувати, розподіляти, переключати увагу).

Для вирішення загальної задачі студентам було запропоновано працювати в «малих групах» (у складі семи груп по два учасники), застосовуючи принципи навчання у співробітництві. В рекомендаціях студентам були висвітлені принципи колективної співпраці й організації самостійної спільної позааудиторної роботи (взаємне консультування, обмін інформацією).

Нами були розроблені й запропоновані студентам рекомендації щодо раціонального планування навчальної діяльності й використання часу, серед яких: визначення кінцевої мети й стимулів у діяльності, термінів й послідовності виконання важливих справ, використання довідкових засобів й засобів зв’язку з партнерами, способів переключення з одних видів діяльності на інші.

Кожному студенту необхідно піклуватися про своє здоров'я, для чого важливо дотримуватися здорового способу життя. Студентам було запропоновано рекомендації стосовно режиму дня й раціонального харчування, а також відносно того як чергувати працю і відпочинок, як правильно організовувати домашні навчальні заняття й своє робоче місце (освітлення, провітрювання приміщення, розміщення предметів, що застосовуються в процесі навчання).

Завдяки упровадженим нами педагогічним заходам наприкінці формувального етапу експерименту в експериментальній групі у порівнянні з контрольною групою було одержано низку позитивних результатів.

1. Труднощі, які виникали у студентів у процесі навчання в обох групах, зменшилися, але в експериментальній групі більш значною мірою. Так, в експериментальній групі значно зменшилась кількість студентів, у яких труднощі були пов'язані із складністю ведення конспекту (на 36%, в той час, як в контрольній групі – на 24%), складністю практичного застосування теоретичних знань при здійсненні навчальних експериментів (на 21%, в той час, як у контрольній групі результати залишилися на тому ж рівні), недостатньою сформованістю навичок організації спільної навчальної діяльності з товаришами по групі (на 20%, в той час, як в контрольній групі – на 8%).

2. Порівняння показників щодо сформованості навчальних умінь студентів за їх самооцінкою в обох групах наприкінці формувального етапу експерименту (у співставленні із ситуацією на констатувальному етапі) свідчить про те, що в експериментальній групі порівняно із контрольною також були досягнуті більш виражені результати. В експериментальній групі найбільше відносне зростання показників стосується наступних навчальних умінь:

«здійснювати раціональне планування навчальної діяльності та використання часу (визначення мети, завдання, послідовності дій)» (відносна зміна показника в експериментальній групі – 75%, в контрольній – 17%);

«формулювати коментарі» (відносна зміна показника в експериментальній групі – 60%, в контрольній – 17%);

«користуватися прийомами раціонального запам'ятовування навчального матеріалу» (відносна зміна показника в експериментальній групі – 60%, в контрольній групі зміни не відбулися);

«раціонально працювати з текстами з навчальної, методичної та довідкової літератури» (відносна зміна показника в експериментальній групі – 40%, в контрольній «–14%»);

«здійснювати підготовку до контрольних заходів (модульних контрольних робіт, захисту індивідуальних завдань)» (відносна зміна показника в експериментальній групі – 40%, в контрольній – «–14%»);

«здійснювати самоаналіз, самоконтроль своєї навчальної діяльності (ступінь засвоєння навчального матеріалу, причини труднощів у навчанні)» (відносна зміна показника в експериментальній групі – 40%, в контрольній – «–14%»);

«формулювати запитання до тексту» (відносна зміна показника в експериментальній групі – 33%, в контрольній – 17%);

«здійснювати підготовку до ефективної роботи на лабораторному занятті» (відносна зміна показника в експериментальній групі – 33%, в контрольній – 20%);

«раціонально організовувати свою життєдіяльність, створювати гігієнічні умови для ефективного розумової праці та відпочинку (режим, прогулянки, порядок на робочому місці, його необхідне освітлення і т. д.» (відносна зміна показника в експериментальній групі – 33%, в контрольній – «–13%»).

3. Забезпечення зворотного зв'язку дало можливість прояснити питання доцільності обраних нами педагогічних умов й застосованих методів й підходів щодо формування у студентів раціонального стилю навчальної діяльності за оцінкою самих студентів. Так, опитування показало, що 73% студентів вважають корисною упроваджену нами комплексну програму, а 64 % вважають корисною цю програму власне для себе.

Основним результатом навчання з використанням підходів і методів з удоско-

налення навчальних умінь студенти вважають: отримання більш високої відмітки з дисципліни «Загальна та фізична хімія» (відповіли 55% досліджуваних); підвищення інтересу до наукових знань (відповіли 55% досліджуваних); уміння організовувати та здійснювати спільну з іншими студентами продуктивну діяльність у результаті роботи в парах (відповіли 45% досліджуваних); досягнення більш високого рівня розвитку психічних функцій, які забезпечують процес навчання (уваги, пам'яті) (відповіли 45% досліджуваних); удосконалення своїх навчальних умінь – уміння працювати з текстами з навчальної, методичної та довідкової літератури; конспектувати лекційний матеріал і обробляти, осмислювати його в процесі самостійної роботи (відповіли 36 % досліджуваних).

4. Аналіз продуктів діяльності студентів дав можливість зробити висновки стосовно сформованості уміння вести конспект лекцій та навчальної літератури. За оцінкою викладача та студентів наприкінці формувального етапу експерименту в експериментальній групі порівняно з контрольною були досягненні у цьому питанні більш значні результати. Середній бал, що відображає володіння цим умінням за 12-ма показниками, в експериментальній групі дорівнював 7-ми балам, в той час як в контрольній групі – 6-ти балам.

5. Разом із тим, академічні досягнення студентів експериментальної групи на завершальному етапі експерименту виявилися трохи меншими, ніж в контрольній, але при цьому слід враховувати той факт, що за оцінкою студентів в експериментальній групі труднощі, пов’язані із слабкою шкільною підготовкою з дисципліни «Загальна та фізична хімія» на констатувальному етапі експерименту були більш значними, ніж в контрольній: студентів із слабкою підготовкою в експериментальній групі було на 11% більше, ніж у контрольній.

Отже, як показало наше дослідження, застосовані нами комплексна програма й методичні розробки щодо формування у студентів раціонального стилю навчальної діяльності в цілому виявились ефективними. Упровадження у навчальний процес даної комплексної програми сприяє розвитку пізнавальних психічних процесів й інтелектуальних умінь студентів, визначенню оптимальної стратегії їх самоорганізації й самовдосконалення, забезпечує високу продуктивність навчальної діяльності. Це дає підстави розширити дослідження на більш репрезентативних вибірках із подальшою перспективою застосування запропонованих нами підходів і методів у педагогічній практиці технічних закладів вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Современные образовательные технологии: учебное пособие / коллектив авторов; под ред. Н. В. Бордовской. – М.: КНОРУС, 2011.– 432 с. 2. Тарева Е. Г. Теоретические основы и педагогическая технология формирования рационального стиля учебной деятельности у студентов университета [Электронный ресурс]: дис. д-ра пед. наук: 13.00.01 / Е. Г. Тарева. – М.: РГБ, 2003. 3. Яблонко В. Я. Психолого-педагогічні основи формування особистості: навчальний посібник / В. Я. Яблонко. – К.: Центр навчальної літератури, 2008. – 220 с.

Т. А. Жержова

ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ОРИЕНТИРОВАННЫЕ ЗНАНИЯ КАК БАЗИС УСПЕШНОСТИ БУДУЩЕГО ВРАЧА АКУШЕРА-ГИНЕКОЛОГА

При рассмотрении пути реформирования системы высшего образования становится очевидно, что обновление современных образовательных процессов возможно только через научно обоснованное совершенствование педагогических технологий, предполагающих научно-аргументированное получение знаний вра-

чами-интернами акушерами-гинекологами в процессе последипломной подготовки, гарантирующее их успех в будущей профессиональной деятельности.

Процесс профессиональной подготовки сегодня ориентирован на формирование личной активности и ответственности будущих специалистов за качество своего профессионального образования. В связи с этим актуальным становится вопрос о процессе личностного усвоения научных и профессионально-ориентированных знаний, поскольку только в данном случае они могут быть арсеналом готовности к профессиональной деятельности будущего специалиста. Вопросы раскрытия творческого потенциала личности, формирования его мотивационно-ценностного отношения к профессиональной подготовке, создания условий для саморазвития и самопознания личности врача, формирования толерантности, диагностических и прогностических навыков, формирования исследовательской позиции личности, оптимизации методов активного обучения, дистанционного и дифференцированного обучения, использования тестирования и рейтингов, корректировки индивидуальных программ по результатам контроля сегодня как никогда ранее требуют своего решения [1].

Современное общество требует сегодня от специалистов высокого уровня личностной конкурентоспособности на рынке труда. Понимание будущими специалистами данного требования во многом определяет их личную потребность в процессе профессионального обучения, в познании и усвоении научных и профессионально-ориентированных знаний.

В процессе мотивации врачей-интернов на развитие собственной конкурентоспособности необходимо добиваться понимания каждым из них значимости учебы в целом, целей и задач учебного предмета, каждого занятия; вызывать интерес к изучаемому материалу; развивать творческие основы учебного процесса, в котором сочетаются традиционные подходы с инновационными решениями; поддерживать активность и творческие начинания интернов; стимулировать мотивацию профессионального совершенствования; вооружать обучаемых методами и приемами самостоятельной работы по приобретению новых знаний, навыков и умений; обучать их передовой технике личной работы и познавательной деятельности, ориентированной на свои индивидуальные особенности и их развитие; способствовать творческому и самостоятельному использованию полученных знаний в практической деятельности, повышать ответственность интернов за приобретение знаний, умений и навыков, их качество и совершенствование; повышать престиж профессиональной деятельности. Причем организация учебно-познавательной деятельности и руководство ею со стороны преподавателя ориентируется на активное участие интернов в учебном процессе [2].

Ориентиром, основанием и инструментом самоопределения личности в процессе профессиональной подготовки являются, прежде всего, научные и профессионально-ориентированные знания.

В контексте реформ образования нужно конкретизировать определённый круг фундаментальных знаний, необходимых будущим специалистам, суть которых составят вопросы политики государства в области здравоохранения, пути и средства её реализации, основные идеи, принципы, закономерности, технологии, передовой педагогический опыт.

Реализация новой образовательной политики предполагает способность преподавателя сегодня осуществить переход от инструктивно-информативного обучения к личностно- и профессионально-ориентированному, т.е. появилась необходимость сформировать способность и готовность преподавателя к самостоятельному конструированию содержания программ в соответствии с целями обучения.

Мотивационно-ценностное отношение врачей-интернов к будущей профессиональной деятельности - это единство объективного и субъективного, где объективное положение личности интерна является основой его избирательной направленности на ценности профессиональной деятельности, стимулирующие социальную и профессиональную активность и личную ответственность за результат своего обучения. Под избирательной направленностью в данном определении подразумевается осознанность, эмоциональность, интеллектуально-волевая активность личности [3].

Чтобы повысить заинтересованность в результатах образовательного процесса, необходимо максимально разнообразить содержание и методы работы преподавателей. Особенно важно в профессионально-личностном развитии врача приобретение таких качеств, как выдержка, самообладание, способность контролировать своё поведение в сложных конфликтных ситуациях, формирование волевых особенностей личности, которые определяют качество её характера: цельность, силу, твёрдость и уравновешенность. Преподаватель, прежде всего, является партнёром по общению. Он создаёт атмосферу доброжелательности, устраняет психологический барьер, создаёт положительную мотивацию для общения. Он использует те методические и дидактические приёмы, которые бы способствовали формированию у врачей-интернов желания, потребности в высказываниях, общении друг с другом, обмене мнениями. Управление процессом общения выражается в умении преподавателя создавать атмосферу не только доброжелательности, но и требовательности друг к другу, необходимо справедливо оценивать свою работу. Поэтому применяемые преподавателями приёмы и средства общения должны быть гибкими, ясно мотивированными и соотносится с конкретным учебным материалом и конкретной учебной ситуацией.

Профессиональная компетентность врача не исчерпывается узкопрофессиональными рамками. От него требуется в процессе профессиональной деятельности осмысление широкого спектра социальных, психологических, культурологических проблем и профессионально-личностной рефлексии. Рефлексивная оценка собственных действий, выделение профессионально-ориентированных знаний, а также умений ими пользоваться в зависимости от конкретной ситуации свидетельствует в свою очередь об уровне сформированности и умении применять накопившиеся знания и умения в процессе будущей профессиональной деятельности. Необходимо не просто расширять объём профессиональных знаний, формировать специальные умения и навыки, но и развивать рефлексивную культуру, позволяющую решать нестандартные задачи, постоянно возникающие в процессе будущей профессиональной деятельности. К принципам организации рефлексивной среды мы относим актуализацию и анализ практического опыта интернов, решение конкретных проблем, новизну, апробацию альтернативных способов профессиональной деятельности. Пересмотр собственных представлений, согласование позиций за счет выхода на рефлексивный уровень анализа позволяет интернам увидеть альтернативные пути решения профессиональных задач и в дальнейшем применять их в своей профессиональной деятельности.

Исходя из вышесказанного, можно утверждать, что содержание образования существенным образом необходимо трансформировать в процесс будущей профессиональной деятельности. Наибольшую эффективность в этом плане оказывают профессионально-ориентированные знания как базис успешности будущего врача акушера-гинеколога.

Список использованных источников

1.Дианкина М. С. Профессионализм преподавателя высшей медицинской школы (психолого-

педагогический аспект) / М. С. Дианкина. – М., 2002. – 256 с. 2.Образовательный стандарт послевузовской профессиональной подготовки специалистов. Специальность «Акушерство и гинекология». – М., 2010. 3.Бондаревская Е. В. Смыслы и стратегии личностно-ориентированного воспитания / Е. В. Бондаревская // Педагогика. – 2015. – № 1.

К. Ю. Гашинова, В. В. Дмитриченко

КОНТРОЛЬ ЗА ЯКІСТЮ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ПРИ НАВЧАННІ НА КЛІНІЧНІЙ КАФЕДРІ

При підготовці студентів-медиків в умовах застосування європейської кредитно-трансферної системи (ECTS) значну частину навчального навантаження викладача займає методологічна організація самостійної роботи студентів (СРС) та контроль за якістю її виконання. СРС – це особлива форма професійної підготовки, виконання якої вимагає активної розумової діяльності, що сприяє розвитку професійної компетентності [4]. СРС є невід'ємною обов'язковою ланкою процесу навчання, що передбачає, насамперед, індивідуальну роботу та колективну діяльність студентів із використанням програми навчання, підручника, інтернет-ресурсів, тощо. Однією з форм СРС є участь у роботі студентського наукового гуртка з дисципліни, виступ з доповіддю на студентській конференції або написання тез за результатами власної наукової роботи.

Під час організації СРС на кафедрі професійних хвороб та клінічної імунології Державного закладу «Дніпропетровська медична академія Міністерства охорони здоров'я України» співробітники враховують індивідуальні здібності студента, всіляко допомагають студентові розкрити свій творчій потенціал та виявити й розвинути кращі якості як майбутнього лікаря-фахівця. На всіх етапах СРС важливими є ділові відносини між студентом і викладачем − викладач поєднує управлінську, контролюючу та партнерську функції, а студент дотримується вказівок і рекомендацій викладача при виконанні цього виду роботи. Організація СРС потребує від викладачів кафедри не лише методичного забезпечення навчального процесу, а й постійної взаємодії зі студентом. Викладач має докладати усі існуючі можливості до такої співпраці.

За результатами СРС у межах часу, який зазначено у навчальному плані кафедри, для визначення рівня отриманих знань, вмінь та навичок викладачі здійснюють контрольні заходи, які є невід'ємною частиною навчання. Контроль СРС є формою зворотнього зв'язку та джерелом інформації для викладача про самостійне оволодіння студентом навчальним матеріалом та міцність його засвоєння [3]. Контроль за виконанням СРС викладач проводить під час практичних занять за темами змістовних модулей, проміжного та поточного контролів шляхом опитування та письмових відповідей на контрольні завдання (тестові, клінічні задачі). Контроль знань та вмінь при виконанні СРС – це продуктивний діалог між викладачем та студентом, що потребує від викладача зосередженості при проведенні контролю. Викладач повинен бути неупередженим по відношенню до студента та уникати будь-яких конфліктних ситуацій. Під час проведення контролю засвоєння матеріалу СРС викладач обов'язково здійснює оцінку рівня засвоєння студентом навчального матеріалу, а також уміння застосувати отримані навички на практиці. Необхідний комплексний підхід до оцінювання з урахуванням багатьох параметрів, серед яких усна мова студента та вміння письмового викладу, чіткість надання та ступінь обґрунтованості відповіді, творчій підхід до виконання СРС, обізнаність у новітніх діагностичних та лікувальних методиках. Але під час проведення поточного контролю, СРС не відображується за допомогою окремих балів (крім участі

у роботі гуртка або наукової роботи). тоді як існування бальної оцінки

Висновок. Введення бальної оцінки за СРС сприятиме підвищенню мотивації студентів до навчання.

Список використаних джерел

1. Акулова О. В. Инновационная подготовка педагогических кадров в условиях нелинейной организации образовательного процесса / О. В. Акулова // Вестник Герценовского университета. – 2007. – №1(99). – С. 30–32. 2.Гашинова К. Ю. Роль самостійної роботи у формуванні професійної компетенції лікаря / К. Ю. Гашинова, В. В. Дмитриченко // «Актуальні проблеми розвитку освіти і науки в умовах глобалізації»: матеріли II Всеукраїнської наукової конференції, 28–29 жовтня 2016 р., м. Дніпро. Частина I / Наук. ред. О.Ю. Висоцький. – Дніпро: Роял ПРИНТ. – С. 40–42. 3.Кайдалова Л. Г. Організація та контроль самостійної роботи студентів / Л. Г. Кайдалова // Проблеми фізичного виховання і спорту. – 2010, № 1. – С. 67–70. 4. Кунцевич З. С. Организация контролируемой самостоятельной работы студентов стоматологическогофакультета по дисциплине «Общая химия» / З. С. Кунцевич // Свиридовские чтения: сб. ст. Вып. 8. – Минск, 2012. – С. 286–291. 5.Лисенко А. В. Проблема контролю успішності самостійної роботи студентів // Стратегія посилення СРС у контексті приєднання України до Болонського процесу: матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції. – Харків, ХНАМГ. – 2004. – С. 190–191.

О. С. Чмир

РОЗВИТОК ЦИФРОВИХ РЕСУРСІВ НАУКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Відкритість та онлайнова доступність інформації – це загальносвітовий тренд, який визначає сучасний розвиток багатьох сфер людського життя – від адміністративних послуг, науки та освіти, - до ознайомлення з новинами, перегляду медіаконтенту та приватного спілкування. Постійно збільшується аудиторія різнопланових онлайн-курсів, через які зацікавлені у самовдосконаленні люди отримують нові знання та навички. Розширюється коло користувачів електронних бібліотек та архівів, з яких можна отримати доступ до спеціальної або художньої літератури. Наука не стоїть осторонь й використовує новітні інструменти та можливості. Це відбувається як завдяки виникненню нових техніко-технологічних можливостей (соціальні мережі, месенджери, програмне забезпечення для архівування, пошуку й передавання інформації), так і внаслідок зміни психології науковців.

Раніше для того, щоб сформувати тимчасовий творчий колектив для вирішення певного наукового або практичного завдання, необхідно було залучити колег-фахівців, що не лише мають необхідний досвід і кваліфікацію, а й географічно близькі. А нині такі колаборації можуть охоплювати різні країни та континенти. При цьому верифікація даних відбувається декількома групами спеціалістів, що можуть працювати автономно за єдиною узгодженою методикою або програмою. Літературні джерела формуються у хмарних сховищах із наданням усім членам творчого колективу доступу до них. Бази даних, статистична інформація, результати проведених експериментів також розміщуються у мережі, перевіряються й аналізуються усіма членами команди із залученням у разі потреби зовнішніх рецензентів. Гіпотези, проміжні результати дослідження, заключні висновки й пропозиції, будучи доступними для усіх членів творчої колаборації, постійно обговорюються та рецензуються онлайн. Сучасні технології, такі як документування операцій та розподілений реєстр, дозволяють засвідчити авторство щодо наукових розробок та унеможливити фальсифікацію. Все це підіймає наукові дослідження на новий рівень завдяки ефекту синергії учасників, скороченню часу на комунікації, зменшенню витрат на пошук інформації та її обробку. Разом із тим, кожне явище має як позитивні, так і негативні сторони. Ключовими елементами запобі-

гання ризикам є, на наш погляд, якість інформації, надійність процедур верифікації даних, безпека їх зберігання та передачі.

У контексті новітніх цифрових трендів пропонуємо розглядати створення Національного репозитарію академічних текстів (НРАТ), який згідно урядових рішень має стати інструментом «…розвитку освітньої, наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності…». Передбачається, що джерелом контенту репозитарію будуть інституціональні учасники. На підставі переданих ними даних формуватиметься реєстр академічних текстів та база їх повнотекстових версій, доступних для зареєстрованих (авторизованих) користувачів НРАТ. Також планується, що Національний репозитарій всебічно підтримуватиме практики академічної доброчесності. Його аналітичні можливості задовольнятимуть усі категорії користувачів та інституціональних учасників, включаючи наукові установи, заклади вищої освіти, центральні органи виконавчої влади, суб'єктів підприємницької діяльності, наукові установи, окремих дослідників тощо. Сказане стосується як структурування контенту за певними ознаками, так і більш глибоких системних досліджень щодо наукових шкіл й колективів, рівня представлених розробок, готовності до впровадження, фінансуючих організацій, регіонів, галузей і т.п. Важливе значення матиме створення повноцінної за охопленням джерел та застосовуваною методологією наукометричної бази.

Це – доволі амбітний і масштабний проект, який має стати дійсно інтегруючим для наукової, освітньої та інноваційної діяльності України. Разом із тим, ми вважаємо, що зазначеним функціоналом не можна обмежуватись. Необхідно передбачити для НРАТ: 1) можливість доповнення академічних текстів колекціями методик і баз даних, які були використані вченими при підготовці академічних текстів; 2) інтеграцію з базою патентної інформації, у результаті чого не лише формуватимуться короткі реферативні дані з описом вітчизняних патентів, а й утворюватимуться зв'язки з науковими роботами, авторами, творчими колективами та інституціями, які брали участь в розробці патентів; 3) додавання крупних масивів емпіричної інформації, які спочатку можуть бути не структуровані, належним чином не оброблені й не перетворені/трансформовані для вирішення конкретних завдань (т.зв. «великих даних»); 4) розміщення рукописів, препринтів, робочих матеріалів досліджень, технічних документів (т.зв. «сірої літератури»); 5) формування тематичних колекцій, складених з матеріалів, які відповідають актуальним напрямам розвитку науки і техніки.

Нарешті, не можна, на наш погляд, ігнорувати потребу користувачів НРАТ у віртуальному середовищі для спілкування, де вони зможуть: самостійно завантажувати опубліковані документи або ті, що готуються до друку чи розробляються; безпосередньо комунікувати з колегами; створювати спільноти за інтересами; задавати питання і отримувати відповіді від будь-яких зацікавлених осіб, також зареєстрованих в мережі; запитувати у авторів доступ до документів, які на інших ресурсах недоступні для ознайомлення і скачування.

В. А. Маковій, С. В. Пшеничнюк

ВИКОРИСТАННЯ ВЕБ-КВЕСТУ ЯК СУЧАСНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ДОСЛІДНИЦЬКОГО (ЕВРИСТИЧНОГО) НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Постановка проблеми. Зміна традиційної системи навчання вимагає більш широкого застосування різноманітних засобів навчання, які в першу чергу, повинні компенсувати дефіцит звукової та візуальної інформації,яка виникає вже сьогодні. Правильне застосування засобів Інтернету дозволяє поповнити цю нестачу,

дає нові можливості організації навчального процесу. Використання інформаційних технологій дає можливості вирішення професійних завдань,самонавчання і самоорганізації студента.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ця стаття ґрунтується на опублікованих теоретичних матеріалах Биховського Я.С.

Формування цілей статті. Мета цієї статті сприяти вирішенню теоретичної підготовки всіх учасників до використання технології веб-квесту і показати можливості інтерактивної взаємодії з комп'ютерами суб'єктів освітнього процесу.

Виклад основного матеріалу. Питання застосування освітнього веб-квесту складає лише те, яким чином студент використовує запропонований матеріал, а відповідно, яким чином розроблений той чи інший навчальний курс.

Ефективність здійснюється шляхом занурення в інформаційне технічне середовище учасників навчального процесу, розширення інтерактивної взаємодії.

Особливістю запропонованого засобу навчання є те, що необхідний для роботи матеріал знаходиться в різних джерелах: веб-сайтах, веб-сторінках, газетах, журналах, книгах, статтях.

Ще однією перевагою цього засобу є його гнучкість, можливість змінити відображений матеріал (достатньо змінити декілька параметрів в коді сторінки).

Під час роботи з веб-квестом розвивається інформаційна культура суб'єктів освітнього процесу, а також формується ряд компетенцій: самоосвіта і самоорганізація педагога і учасника освітнього процесу, набуття навиків використання інформаційних технологій в освітніх цілях, навики пошукової роботи в мережі Інтернет, вміння працювати в команді, можливість оцінювання результатів роботи тощо.

Робота над квестом поєднує в собі декілька етапів. На початковому етапі вибирають тему, розподіляють ролі в команді. Надалі починається індивідуальна робота учасників, спрямована на спільний результат. Всі учасники ставлять перед собою завдання для створення сайту, під керівництвом педагога публікує в Інтернеті результат свого дослідження. На кінцевому етапі відбувається оцінювання роботи як педагогом, так і учасниками, при якому враховується розуміння завдання, об'єктивність і достовірність використаної інформації, підбір її до заданої теми, логічність, критичний аналіз, структурованість інформації, визначеність позицій, методи і підходи до вирішення проблеми, індивідуальний підхід, професіоналізм у презентаційних результатах роботи.

Застосування вказаної технології на інтегрованих заняттях дає можливість всім учасникам освітнього процесу розвивати не тільки свою компетентність, а також використовувати отриманні знання на інших дисциплінах (предметах) в новій ігровій творчій формі, що повинно стимулювати пізнавальну діяльність студентів.

Для студентів - це самонавчання і самоорганізація, робота в команді, вміння знаходити кілька способів рішень проблемної ситуації, визначити найбільш раціональний варіант, обґрунтувати свій вибір, навик публічних виступів.

Реалізація. Створений веб-квест існує в мережі Інтернет за адресою: https://mpmek1.wixsite.com/webquest

Висновки. Розроблення, впровадження в навчальний процес сучасних інноваційних технологій, їхньої інтеграції з уже наявними технологіями, використання сервісів соціальних медіа, Інтернет тощо сприяє підвищенню якості навчального процесу, формуванню компетентного фахівця, здатного до роботи в інформаційному суспільстві та навчання впродовж усього життя.

Список використаних джерел

1. Быховский Я.С. Образовательные веб-квесты. Конгресс конференций. Сайт «Информацион-

ные технологии в образовании». [Электронный ресурс]. Режим доступа. 2. Гуревич Р. С. Інформаційні технології навчання: інноваційний підхід : навч. пос. / Р.С.Гуревич, М.Ю.Кадемія, Л.С.Шевченко; за ред. Р. С. Гуревича. – Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2012. – 348 с. 3. Кадемія М. Ю. Використання сервісів соціальних медіа в навчальному процесі ВНЗ : Блоги, Веб-квести, Блог-квести: навч. пос. / М. Ю. Кадемія. – Вінниця : ТОВ фірма «Ландо», 2013. – 198 с. 4. Хуторской А. В. Современная дидактика : учебное пос. / А. В. Хуторской. – 2-е изд. перераб. – М. : Высш. шк., 2007. – 639 с. 5. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посібник. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с. 6. Кононец Н. Технологія веб-квест у контексті ресурсно-орієнтованого навчання студентів / Кононец Н. // Витоки педагогічної майстерності. – 2012. – Вип.10. – 138 с. 7. Щербань П.М. Навчально-педагогічні ігри у вищих навчальних закладів: навч.посіб. – К. : Вища школа, 2004. – 207 с. 8. Иванова Л.А., Песоцкая П.С. Web-квест как средство повышения эффективности обучения иностранному языку // Между- народный журнал экспериментального обучения. – 2011. – №10. – 81 с.

О. В. Дяченко

ОСВІТА ДЛЯ НАРОДУ: ДО ІСТОРІЇ ПОЯВИ Й ДІЯЛЬНОСТІ НЕДІЛЬНИХ ШКІЛ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ СТОЛІТТЯ

ХІХ століття виявилося ключовим в історії вітчизняної педагогіки. В епоху своєрідного соціально-просвітницького ренесансу, що розпочався в Україні, найбільш новаційними проявами суспільно-педагогічної творчості кращих представників української нації були пошуки становлення системи закладів освіти з метою неформального поширення знань серед простого народу, який не мав коштів на навчання [5, с. 21].

В історії вітчизняної педагогіки значне місце посідає просвітницький рух на користь недільних шкіл – нетрадиційних закладів позашкільної освіти для дітей та дорослих, навчання в яких відбувалось у неділю (для осіб єврейської національності – в суботу) та святкові дні.

Історія розвитку недільних шкіл в Україні протягом другої половини ХІХ означена доробком кількох генерацій визначних вітчизняних педагогів, громадських та культурно-освітніх діячів.

Першими до висвітлення історії зародження, становлення і розвитку недільних шкіл звернулися їхні діячі – Х.Алчевська, М.Драгоманов, О.Кониський, М.Пирогов та ін. Спогади сучасників та історична хроніка діяльності недільних шкіл носять переважно довідковий, науково-популярний, мемуарний або оглядовий характер [4,с.228]. Заслуговують на увагу праці та публікації тогочасних істориків просвітницького руху – Д.Граховецького, Г.Житецького, Л.Миловидова та ін., де розкриваються різні аспекти діяльності недільних шкіл досліджуваного періоду.

Історія та діяльність недільних шкіл досить активно вивчалася дослідниками 50-70-х років ХХ ст., серед яких – О. Барабой, М. Блінчевська, Г. Жураківський, Г. Іонова, Я. Лінков, Р. Таубін, С. Чавдаров [5, с.22].

Недільні школи виникли ще у 1848-1849 рр. у Східній Галичині та на Закарпатті як «читальні для дорослих» [9, с. 89].

У середині ХІХ ст. найпоширенішою формою розповсюдження грамотності стали недільні школи (безкоштовні навчальні заклади для неписемних або малописемних дорослих і сімей, які не мали змоги відвідувати звичайну школу через брак коштів).

Ідею створення недільних шкіл подав О.І.Герцен молодому професорові історії Київського університету П.В.Павлову. Прогресивна інтелігенція бачила в цих школах не лише засіб поширення освіти, а й можливість зближення з народом. Офіційний дозвіл на відкриття такого закладу та практичну допомогу для його

створення забезпечив М.І.Пирогов, який тоді був попечителем Київського навчального округу [11].

В науковій історіографії прийнято вважати, що недільні школи в Наддніпрянській Україні вперше виникли у Києві, проте одну з перших недільних шкіл засновано 1858 р. у Полтаві [8, с. 52]. У 1859 р. в Києві відкрилося три недільні школи для робітників і ремісників. У їх створенні велику роль відігравали В. Антонович, П. Чубинський та інші. Значна роль у створенні недільних шкіл належить Т. Г. Шевченку, який активно допомагав у їх організації та праці, а також написав для них «Букварь южнорусскій» [6, с. 8].

11 жовтня 1859 р. відкрилася в Києві чоловіча недільна школа, яка нараховувала 110 учнів віком від 8 до 30 років, мала два класи: нижчий (перше й друге відділення) і вищий. Учні навчалися грамоти й основ арифметики, заняття відбувалися щонеділі та у святкові дні з 10 до 14 год.

Недільні школи набували великої популярності та з'являлися в різних куточках України (Харкові, Полтаві, Чернігові тощо). Загалом недільних шкіл в Україні (1859-1860) було відкрито більше ста. Трохи пізніше були засновані жіночі недільні школи. Серед жіночих недільних шкіл найвідомішою була Харківська, яка проіснувала близько 60 років і стала організаційно-методичним центром громадських (безкоштовних) недільних шкіл України. З 1870 р. її керівником стала Х.Д.Алчевська.

Уряд не надавав матеріальної допомоги недільним школам, а офіційна педагогіка їх не визнавала. Однак про них і не забували. Так, у 1860 р. попечителям навчальних округів було розіслано «Циркуляр Министерства народного просвещения от 4 мая 1860 года об ограничении прав воскресных школ» [7, с. 355]. У цьому документі, який зберігається в Центральному державному історичному архіві України, зокрема зазначалося, що навчання в недільних школах має обмежуватися Законом Божим, читанням і письмом російською мовою, елементарними відомостями з арифметики, малюванням, лінійним кресленням. Поступово недільні школи перетворилися на осередки революційних ідей, тому вони були закриті у 1862 р., а відновили діяльність лише в 1864 р. (мовою навчання стала виняткова російська).

Протягом 1870-1880-х рр. недільні школи відновили свою роботу і відігравали важливу роль у поширенні знань серед народу до початку ХХ ст.

Підводячи підсумки, зазначимо, що еволюція недільних шкіл є закономірним об‘єктивно зумовленим цілісним процесом, що відбувався у контексті зміни освітньої ситуації, певних конкретно-історичних умов та ідейно-ідеологічних тенденцій означеного періоду. Специфіка розвитку недільних шкіл України другої половини XIX ст. полягала у відкритому характері їхньої діяльності. Головні завдання недільних шкіл другої половини XIX ст. полягали у поширенні знань та підвищенні освітньо-культурного рівня населення, розумовому вихованні та розвитку дітей і дорослих (формуванні навичок самоосвіти, самовиховання і саморозвитку з метою подальшої самореалізації особистості), моральному вихованні та розвитку учнів (вихованні, формуванні та розвитку морально-духовної зрілості, світоглядних переконань учнів), соціалізації особистості дітей та дорослих.

Недільні школи України другої половини XIX – початку ХХ ст. виступили ареною апробації, запровадження та популяризації нових педагогічних методів, прийомів та форм організації навчально-виховної діяльності. Незважаючи на те, що цілісної дидактики недільного навчання створено не було, розроблені, апробовані та запроваджені діячами недільних шкіл методики викладання різних предметів, навчально-методична література використовувалися в українських школах першого радянського десятиліття. Вони сприяли подальшим дослідженням у галузі методології підручникотворення і навчально-методичного забезпечення позаш-

кільної освіти та освіти дорослих в Україні.

Список використаних джерел

1.Гніп М. Громадський рух 1860 рр. Кн. Перша: Полтавська громада / Михайло Гніп. – Харків: Держ. Вид-во України, 1930. – 236 с. 2.Граховецький Д. Перші недільні школи на Полтавщині та їх діячі (1860− 1862рр.) / Д. Граховецький // Україна. − 1928. − № 4. − С. 51-73. 3.Із спогадів старого полтавця // Молода Україна. − 1974. − № 7-8. − С. 12-13. (Уривок із щоденника О. Я. Конiського). 4.Коляда Н.М. До історії питання про створення недільних шкіл у Києві // Педагогіка і психологія. – 2001. – № 3–4. – С. 227–232. 5.Коляда Н.М. Недільні школи другої половини XIX – початку XX століття // Розвиток педагогічної думки і освіти на Черкащині: Монографія / Л.М.Андрощук, Л.Д.Березівська, О.А.Біда та ін.; За заг. Ред. Н.С.Побірченко. – К.: Наук. світ, 2003. – С. 21–29. 6.Конiський О. Я. Воспоминания о Полтаве в начале 60-х годов / О. Я. Конiський // Днепровская Молва. – 1900. – № 3. – С. 8. 7.Лазанська Т. Недільні школи // Енциклопедія сучасної України : у 30 т. / ред. кол. І. М. Дзюба [та ін.] ; НАН України, НТШ, Координаційне бюро енциклопедії сучасної України НАН України. − К., 2008. − Т. 8. − С. 355-356. 8.Переходовець О. З Полтави / О. Переходовець // Основа: Южно-русскій літературно − ученый вестнік. – 1862. – лютий. – С. 52-58. 9. Побірченко Н. Освітні проблеми на сторінках журналу «Основа» (1861−1862) /Н. Побірченко // Рідна школа. − 1999. − № 11. − С. 89−73. 10. Пирогов Н. И. О воскресных школах // Пирогов Н.И. Избранные педагогические сочинения. − М., 1985. − С. 301-308. 11. Сірополко С. Історія освіти в Україні / С. Сірополко. − К. : Наук. думка, 2001. − 912 с.

Т. А. Жержова

НОВЫЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ И ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В СИСТЕМЕ МЕДИЦИНСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Современные педагогические технологии немыслимы без широкого применения компьютерных технологий. Именно новые технологии позволяют в полной мере раскрыть педагогические, дидактические функции, реализовать заложенные в них потенциальные возможности. Чтобы усилить практическую направленность обучения в интернатуре по специальности «Акушерство и гинекология», мы регулярно обновляем акценты в учебной деятельности согласно рекомендациям Всемирной организации здравоохранения, Министерства здравоохранения Украины, нацеленные на профессиональное развитие интернов. С этой целью мы используем тестовые задания, проверяющие различные виды деятельности, учитываем объём заданий для объяснения патологических процессов, обновляем данные на сайте кафедры, при этом учитывая знания, которые интерны получают в процессе самостоятельной внеаудиторной работы, используя литературные источники, Интернет.

Новые информационные технологии, которые в последние годы широко внедряются в педагогическую практику, позволяют повысить самостоятельную активную, познавательную деятельность каждого врача-интерна. Одним из таких инновационных методов является учебное тестирование, которое широко применяется на кафедре акушерства, гинекологии и перинатологии факультета последипломного образования ДЗ «ДМА».

Специфика тестов по сравнению с традиционным контролем состоит в том, что их вопросы или задания требуют краткого и точного ответа. Каждый ответ студента можно рассматривать как дидактическую единицу знания. Главная цель тестирования – обеспечить систематическую работу интернов демонстрацией достигнутого ими уровня знаний.

Преподаватель также имеет возможность отслеживать, какой уровень достигли в своих знаниях и умениях интерны на отдельных этапах процесса обучения, что позволяет корректировать дальнейшую работу над изучаемым материалом.

Внедрение тестирования является важным методом активизации познавательного процесса.

Обычно выдвигаемые против тестирования возражения сводятся к следующему: 1) выбор правильного объекта из ряда предложенных осуществить легче, чем сформулировать собственный; 2) велик риск случайного выбора правильного ответа; 3) программы с выборочным вводом ответов отучают интерна мыслить, способствуют формированию у него примитивного стереотипа действий.

Мнимые опасности тестов препятствуют борьбе с истинными бедствиями современного обучения. Плохое обучение часто вытекает из недостаточности мотивации у обучаемых и недостаточности их заинтересованности в обучении. Тесты могут служить тем средством, которое создаёт такие обстоятельства, такой порядок обучения, который заставит если не всех, то, по крайней мере, большинство интернов учиться с должным усердием.

Применение тестов позволяет преподавателю быстрее и чаще контролировать подготовку интернов к занятиям.

Тесты можно разделить на открытые и закрытые.

Открытые тесты не содержат никакого ответа и врач-интерн должен сам его определить. Их выдают интернам на отдельных карточках, они пишут ответ, который преподаватель соотносит с эталоном.

Если же к таким заданиям дать версии ответов, то они переходят во множество «закрытых» тестовых заданий.

Деление закрытых тестовых заданий происходит в зависимости от типа подготовленных «ответов». Если среди них имеются неправильные ответы, то это *выбор(отбор)*. При этом конкретизация упорядочения данного типа текстовых заданий зависит от числа предложенных ответов и числа неправильных и правильных элементов:

- один ответ и надо определить – правилен он или нет (альтернативный тест);
- один правильный ответ и один, два, три и т. д. ложных;
- правильных ответов более одного – два, три и т. д. (множественный выбор);
- существуют тесты установления соответствия и последовательности. Они не содержат неправильных ответов – все предложенные элементы ответов правильны. В них надо только установить *последовательность*. Задания на установление правильной последовательности можно считать наиболее развитым типом тестов в подготовке врачей-интернов.

Применение тестирования как метода активизации познавательного процесса расширяется во всех учебных заведениях. Это вытекает из его преимущества по сравнению с традиционными методами контроля.

Тестирование облегчает выполнение ряда трудоёмких операций в обучении. Контроль при этом становится более систематичным и фронтальным и тем самым создаёт такие условия, порядок обучения, который в большей мере заставляет всех интернов систематически учиться.

Интерны воспринимают тестирование как объективное средство, которое более адекватно оценивает достигнутый ими уровень знаний.

Таким образом, интерны могут оценить себя по европейской системе, так как на первое место выносится работа с книгами, статьями, журналами. Тестирование позволяет судить об уровне собственных знаний, умений и навыков не только в акушерстве и гинекологии.

Список использованных источников

1.Дианкина М. С. Профессионализм преподавателя высшей медицинской школы (психолого-

педагогический аспект) / М. С. Дианкина. – М., 2012. – 256 с. 2.Образовательный стандарт послевузовской профессиональной подготовки специалистов. Специальность № 040126 «Акушерство и гинекология». – М., 2010. 3.Ситуационный анализ, или Анатомия Кейс-метода / Под ред. Ю. П. Сурмина. – Киев: Центр инноваций и развития, 2012. – 286 с.

А. В. Дьяченко

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Дитина, яка терпить менше образ, виростає людиною, яка більше усвідомлює свою гідність.
М. Чернишевський

Діти з обмеженими можливостями, діти з особливими потребами, особливі діти. Це не просто синоніми поняття «дитина-інвалід». Ці слова вказують на одну з найскладніших проблем, що стоїть перед людством. Відсутність досвіду взаємодії «звичайних» і «особливих» дітей веде до низького рівня сприйняття останніх у суспільстві, порушення спілкування з однолітками, і, як наслідок, веде до уповільнення процесу інтеграції їх у соціум. Незнання загальних принципів розуміння сутності найпростіших соціальних процесів і явищ призводить до конфліктів, стресових ситуацій, неадекватної соціальної поведінки.

Важливою проблемою розвитку суспільства стає виховання, з одного боку, молодого покоління, як умови формування толерантної поведінки, морально-духовної, життєво-компетентної особистості, яка успішно самореалізується в соціумі як громадянин, сім'янин, професіонал; а, з іншого – формування соціальної компетентності дітей з особливими потребами.

Сьогодні Україна постала перед проблемою вдосконалення системи навчання, виховання та соціальної адаптації дітей із особливими освітніми потребами.

З одного боку, запровадження інклюзивної освіти дає змогу краще підготувати дітей з особливими потребами до умов реального життя, дає більше можливостей для участі у різних видах діяльності. І, як наслідок, такі діти легше будуть сприйняті суспільством.

З іншого боку, виникає і ряд труднощів: недостатня підготовка спеціалістів; неготовність батьків «здорових» дітей сприйняти особливих дітей поряд із своїми дітьми; бачення батьками дітей з особливими потребами відмінностей між розвитком своїх дітей та їхніх однолітків, страждання від цього; несприйняття таких дітей однолітками.

Особливого значення набуває проблема формування соціальної компетенції дітей з обмеженими можливостями, яка є інтегративним особистісним утворенням, де, в свою чергу, інтегративність – це проникнення освіти в усі сфери соціального буття.

Прогноз розвитку та соціальної адаптації таких дітей більшою мірою залежить від системи виховання і навчання, а не лише від рівня вади.

В умовах українських реалій, коли багато речей викликають у суспільстві негативне ставлення, виховувати толерантне ставлення до «особливих» дітей складно.

Навчити «особливих» та «звичайних» дітей жити у соціумі пліч-о-пліч – первинне і головне. Мова йдеться про формування навичок «життя» не лише у дітей з особливими потребами, а й, що є не менш важливим, формування здатності сприймати цих діток як таких, що є «як всі».

Процес формування соціальної компетентності в інклюзивному середовищі є багатобічним і включає в себе налагодження взаємодії між всіма учасниками навчально-виховного процесу.

Адже відомо, що першим і найважливішим чинником соціалізації є сім'я, яка через власну культуру, мову, цінності виявляє значний вплив на виховання підростаючого покоління.

Другим важливим чинником є однолітки, а також - школа, яка сьогодні покликана, в першу чергу, стати осередком формування соціальної компетентності, в тому числі, самовизначення і самореалізації кожної особистості.

Соціалізація як процес засвоєння сукупності знань, норм поведінки, звичок і, як наслідок, набуття соціальної компетентності дозволяє дитині стати повноцінним членом суспільства.

Пріоритетним напрямком для школи - формування особистісних цінностей разом з цінностями окремих груп. В умовах впровадження інклюзивного навчально-виховного середовища актуальності набуває проблема подолання кризового менталітету сучасності, зумовленого недосконалістю системи взаємодії в суспільних групах між людьми, їх взаємовідношень і моделі поведінки.

Важливими кроками у задоволенні освітніх потреб в умовах інклюзивної освіти дітей з особливостями психофізичного розвитку мають стати: удосконалення виховної системи класу, де кожен має рівні права і однаково толерантне відношення до себе; визначення форм соціальної активності, інтеграції дітей з особливими потребами в суспільство; розробка нових заходів, направлених на формування соціальних компетенцій.

Ідея інтегрованого навчання, насамперед, має бути сприйнята як педагогами, батьками «особливих» дітей, так і всіма членами суспільства, підтримана практиками і, за такої умови, буде планомірно та ефективно реалізовуватися.

Список використаних джерел

1.Воровщіков С.Г. Навчально-пізнавальна компетентність школярів: досвід системного конструювання//ЗАВУЧ. Управління сучасною школою. - 2007. - № 6. - С. 81-103. 2.Закон України «Про освіту». 3.Індекс інклюзії: загальноосвітній навчальний заклад: навч.-метод. посіб. / О. О. Патрикеєва, Н. З. Софій, І. В. Луценко, І. П. Василашко ; під заг. ред. В. І. Шинкаренко. – К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2011. – 96 с.

Г. С. Руда

ПРИНЦИПОВІ ПІДХОДИ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ МУЗИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В ПРОЦЕСІ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У педагогіці принципи навчання в різних культурно-історичних умовах підлягають відповідним змінам, є дискусійними з різних точок зору. В наукових дискусіях приймали участь вітчизняні та зарубіжні вчені: Ю. Бабанський, С. Баранов, В. Бондар, М. Вашуленко, С. Гончаренко, М. Данілов, Т. Ільїна, І. Кизенко, І. Лернер, І. Малафіїк, Н. Ничкало, О. Савченко, М. Скаткін, К. Сосницький, В. Оконь, М. Ярмаченко та інші. У зв'язку із трансформаційними явищами у сучасному суспільстві (перехід від індустріального до інформаційного, «знаннєвого» суспільства) потребує фундаментальних змін і навчально-виховний процес у освітніх установах. Він покликаний задовольнити інтереси і потреби суспільства. Побудова навчання з урахуванням соціально-педагогічних, загально-дидактичних і спеціально-методичних принципів завжди була нагальним завданням школи.

Термін «принцип» (від лат. principium -початок, основа), в теперішній час позначають вихідні положення, яких потрібно дотримуватись, з яких потрібно виходити, і якими потрібно керуватися в різних галузях діяльності.

Отже, принципи навчання - це вихідні положення, що визначають зміст, форми і методи навчальної роботи у відповідності з метою виховання і навчання, діяльність вчителя і характер пізнавальної діяльності учня.

Сучасний урок музичного мистецтва розглядається як цілісний творчий процес, що забезпечує рівноправну, повноцінну навчальну діяльність у системі «вчитель-учень»; сприяє розкриттю, розвитку та реалізації особистісних якостей учнів. Недостатньо досягти лише освітньої мети уроку, треба, щоб кожен учень був задоволений власним успіхом на уроці, відчував повагу до себе, своєї праці з боку вчителя і однокласників.

В результаті нашого дослідження визначено принципи розвитку музичних здібностей учнів початкової школи в процесі ігрової діяльності, а саме: *принцип урахування індивідуальних можливостей учнів; принцип емоційної насиченості навчально-виховного процесу; принцип зацікавлення музичною діяльністю; принцип активізації творчого самовираження дітей.* Розкриємо особливості реалізації вищезазначених принципів.

Принцип урахування індивідуальних можливостей учнів, що передбачає опору на індивідуальні якості та активізацію у кожного учня здатності до музичного навчання. Означений принцип дає змогу в умовах колективної навчальної роботи кожному учневі йти до володіння навчальним матеріалом своїм шляхом. Реалізуючи цей принцип, потрібно враховувати рівень розумового розвитку дітей, їх знань і умінь, пізнавальної та практичної самостійності, інтересів, вольового розвитку, працездатності.

Індивідуальний підхід вимагає глибокого вивчення складності внутрішнього світу школярів та аналізу сформованого у них досвіду, а також тих умов, в яких відбувалося формування їх особистості. Принцип врахування вікових та індивідуальних особливостей вихованців вимагає, щоб зміст, форми і методи організації їх діяльності не залишалися незмінними на різних вікових етапах. У відповідності з цим принципом повинні враховуватися темперамент, характер, здібності та інтереси, думки, мрії і переживання вихованців. Не менш важливо враховувати їх вікові особливості.

Щоб врахувати можливості учнів, потрібно уважно вивчити кожного з них, знати їх індивідуальні інтереси та схильності, розвиток і домашні умови. Крім того, важливо враховувати індивідуальні особливості учнів щодо фізичного і психічного розвитку: стан здоров'я, темперамент, увагу, пам'ять, інтереси тощо. На цій основі має забезпечуватися підхід до конкретних учнів щодо визначення змісту й обсягу навчального матеріалу, індивідуальних завдань та ін.

Індивідуалізація на уроці дає змогу враховувати темпи роботи кожного учня, його підготовленість, створює можливості для диференціації завдань, контролю і оцінювання результатів, забезпечуючи відносну самостійність.

Завдяки застосуванню означеного принципу досягається розвиток їхніх музичних здібностей та допомагає ефективно організувати процес художньо-естетичного виховання молоді.

Віковий підхід насамперед передбачає вивчення рівня актуального розвитку, вихованості та соціальної зрілості дітей, підлітків і юнаків. Помічено, що ефективність навчально-виховної роботи знижується, якщо пропоновані вимоги і організаційні структури відстають від вікових можливостей учнів або непосильні для них.

Принцип емоційної насиченості навчально-виховного процесу, згідно якого за-

безпечується яскравість реакції учнів на музичну діяльність, переживання музики учнями, перетворення формального навчального процесу у живе спілкування. Емоційне забарвлення уроку перетворює формальний процес у живе спілкування, активізує сприймання, викликає особисту, індивідуальну забарвлену, емоційно-оцінну реакцію на нову інформацію. У емоціях як реакції людини на вплив внутрішніх і зовнішніх подразників, які мають чітко виражений суб'єктивний відтінок і охоплюють усі види вразливості і переживань (за А. Прохоровим), завжди присутня оцінка (позитивна або негативна), що дає можливість контролювати та корегувати музичну діяльність. Сприйняття музики – основа формування музичної культури. Виникнення позитивного або негативного емоційного відгуку під час сприймання певного художнього твору або явища надає естетичному сприйманню ціннісного характеру, де сприймання зумовлює й ціннісний характер формування естетичної культури. Його розвиток потребує усвідомлення емоційних вражень, які викликає музика. Опора на даний принцип дає можливість розвивати в учнів здатність оцінювати музику, а через неї – виховувати їхні інтереси та смаки.

Принцип *зацікавлення музичною діяльністю,* який передбачає опору на свідоме ставлення і творчу активність молодших школярів на уроках музики. Означений принцип передбачає розвиток свідомого осмислення і розвиток музичних здібностей учнів початкової школи. Урок повинен включати в себе різні види музичної діяльності учнів: спів, музично-ритмічні рухи, гра на дитячих музичних інструментах, слухання музики, музична грамота, музичні ігри. Всі види музичної діяльності мають сприяти розвитку музичних здібностей. Для уроків музики характерною є особлива емоціональна атмосфера, адже музика – мова почуттів: вона хвилює, викликає в дітей певні настрої і переживання. Одержані враження посилюються під впливом учителя, який передає свої почуття не тільки у виразному виконання твору, але і в слові, міміці, жестах. Таким чином, діти мають можливість увійти у світ музики, музичних образів і яскраво відчути їх виразність. Музична зацікавленість надає дитині можливість помріяти, проявити уяву, дає свободу самовияву і творчості.

Завдяки цьому принципу урок музичного навчання стає бажанним, позбавляється рутинності й стереотипності. Якщо у педагогічній складовій навчально-виховного процесу присутній інтерес, то там завжди проявляються такі риси як захопленість, розуміння, цілеспрямованість, що є дуже важливим для здійснення музичного процесу. Натомість відсутність у навчальній практиці зацікавленості призводить до формалізму, поверхової споглядальності і в результаті – до припинення навчання. Тому зацікавленість відіграє роль своєрідного каталізатора навчального процесу, впливає на якість його організації та утримання.

В контексті нашого дослідження принцип *зацікавлення музичною діяльністю* буде успішним, якщо модель дій, яку необхідно виконати, випереджає саму діяльність. На стійкість уваги учнів впливає спрямованість особистості, її інтереси. Необхідно максимально активізувати асоціативну пам'ять і музичний розвиток особистості. Потрібно виробити чітку стратегію керівництва груповим спілкуванням для розвитку музичних здібностей учнів початкової школи.

Принцип активізації творчого самовираження дітей, впровадження якого сприяє розкриттю учнями свого «Я» у музичній діяльності, спонукає учнів до творчості та виявленні ініціативи у музичній діяльності.

У процесі практичної діяльності ми дійшли висновку, що основоположний принцип свободи під час проведення занять стосується, перш за все, можливостей творчого самовираження дітей. Процес самовираження допомагає молодшим школярам комплексно подати себе і свою діяльність іншим учням і одержати від

цього задоволення, пережити ситуацію успіху. Суттєвою ознакою самовираження є індивідуальна творча свобода особистості.

У зв'язку з новими тенденціями розвитку суспільства виникає необхідність створення нових технологій, які б забезпечували розкриття та розвитку творчого потенціалу дитини.

Таким чином, окреслені нами принципові підходи на різних етапах уроку дозволяють зацікавити учнів, активізувати їх музичне сприймання та закріпити необхідні знання, уміння і навички, сприяють ефективному розвитку музичних здібностей учнів початкової школи в процесі ігрової діяльності.

Список використаних джерел

1.Воротнікова Е.Н. Про вдосконалення навчального процесу в музичних школах. / Е.Н. Воротнікова.- Педагогіка. - 2001. - №4. - С. 44-47. 2.Кабалевський Д. Б. Як розповідати дітям про музику /Д. Б. Кабалевський. – К. : Музична Україна, 1982. – 320 с. 2. Ростовський О. Я. Методика викладання музики у початковій школі : навч.-методичний посібник / О. Я. Ростовський. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2000. – 204 с. 3.Масол Л.М. Концепція загальної мистецької освіти. / Л.М. Масол. //Мистецтво та освіта. - № 1, 2004. – С.12-14. 4.Методика навчання мистецтва у початковій школі : посіб. для вчителі /Л. М. Масол, О В Гайдамака, Е В. Бєлкіна,О.В. Калініченко, І. В. Руденко. - Х. : Веста : Видво «Ранок», 2006. - 256 с. 5.Ражніков В.Г. Три принципи нової педагогіки в музичному навчанні // Зап. психології / В.Г. Ражніков. - 1988. - №1. - С.33-42. 6.Теплов Б. Избранные труды : В 2 т. / Б. Теплов.– М. : Педагогика, 1985. – Т. 1. – 328 с.

М. В. Іконнікова

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФІЛОЛОГІВ У ВНЗ УКРАЇНИ

Професійна підготовка філолога є цілісним, цілеспрямованим, динамічним, системним процесом, що спрямований на формування ціннісних та професійних орієнтирів з метою якісного виконання професійних функцій. Виклики лінгвістичної глобалізації, програмні орієнтири інформаційно-світового простору, стрімкий розвиток комунікативних технологій в усіх галузях актуалізували посилення уваги до якості професійної підготовки фахівців в галузі філології, які не лише володіють ґрунтовними теоретичними знаннями і практичними уміннями, але передусім майстерно оперують комунікативними стратегіями і тактиками, кваліфіковано використовують мову у розробці комп'ютерних програм, здійснюють стандартизацію та уніфікацію науково-технічної термінології, розробляють методи і технології автоматичного анотування, реферування, машинного перекладу, зарубіжної літератури тощо.

Інтеграція України до світового економічного простору, розширення міжнародних контактів, зростання обсягів міжнародної торгівлі та дипломатичної діяльності зумовили потребу у філологах, які володіють навичками іншомовної комунікації та перекладу. Зміни освітньої парадигми в Україні останніми роками наголошують на необхідності трансформації змістових та організаційних засад підготовки висококваліфікованих філологів на основі компетентнісного підходу. Водночас знання іноземної мови є базовою, але недостатньою умовою професійної компетентності майбутніх філологів.

В Україні професійна підготовка фахівців регламентована галузевими стандартами вищої освіти. 2017 року МОН України запропонувало нові проекти стандартів вищої освіти, у тому числі для філологів. Стандарти вищої освіти містять загальні та фахові компетентності, що визначають специфіку підготовки філологів

та програмні результати навчання, які характеризують очікувані знання, розуміння, здатності студентів, набуті в результаті успішного завершення освітньої програми. Компетентності та програмні результати навчання узгоджені між собою і відповідають дескрипторам Національної рамки кваліфікацій. ВНЗ самостійно формує перелік дисциплін, необхідний для набуття визначених Стандартом компетентностей (компетенцій). Нормативний зміст підготовки (мінімум 35 %) складають дисципліни, що забезпечують досягнення результатів навчання, визначених Стандартом. ВНЗ при формуванні профілю освітніх програм вказують додаткові компетентності та програмні результати навчання, які відповідають варіативній складовій програми [1].

У результаті вивчення різних освітніх програм виокремлено низку їх недоліків: недостатнє узгодження результатів навчання з практичною професійною діяльністю майбутніх філологів; непрозорість для студентів і викладачів структури та логіки навчального плану; невизначеність місця циклів дисциплін у формуванні професійних компетенцій випускників; недостатня свобода вибору для студентів при відповідно значній свободі вибору для ВНЗ; недостатнє обґрунтування практичної реалізації самостійної та науково-дослідницької роботи.

Аналізуючи зміст освітніх програм майбутніх філологів-перекладачів вважаємо за доцільне наголосити на необхідності *фундаменталізації* лінгвістичної підготовки, яка передбачає надання системотвірних знань і метарефлексій, та передбачає професійне спрямування змісту навчальних дисциплін. Фундаментальність у підготовці майбутніх філологів-перекладачів передбачає повноту і глибину культурологічних, літературознавчих, лінгвістичних, перекладацьких знань, умінь та навичок адекватно осмислювати мовні, літертурознавчі та перекладацькі концепти з урахуванням принципів діалогізму, історизму, системності, науковості.

Цільова, ціннісна, змістова і результативна складові стандартів галузевої вищої освіти реалізовуються в педагогічному процесі через ефективні *форми, методи і технології навчання.* Важливим аспектом цієї проблеми є інноваційне моделювання форм і методів залежно від характеристик, рівня навчальної групи, індивідуальних особливостей студентів-філологів тощо.

Науковці О.Мартинюк, О.Рогульська, К.Скиба сходяться на думці, що формування професійної компетентності перекладача має бути спрямоване на забезпечення таких основних функцій: письмової та (або) усної, міжмовної та міжкультурної комунікації у різних (або певних) сферах суспільної діяльності; застосування сучасних методів збору та обробки інформації, використання глобальних інформаційних мереж, автоматизованих пошукових систем, електронних баз даних, глосаріїв та довідників; проведення наукових досліджень у сфері професійної діяльності. До важливих особистісних характеристик фахівця належать ерудованість, розвинута культура мислення, вміння зрозуміло, чітко та логічно висловлюватись в усній та (або) письмовій формах, організаційні здібності, здатність до самонавчання, аналізу та критичного оцінювання досвіду професійної сфери тощо [2;3;4].

Формування професійної компетентності філологів-перекладачів упродовж практичної діяльності відбувається набагато ефективніше, якщо цей процес коригується, доповнюється відповідним сучасним навчально-методичним та інформаційних забезпеченням.

Таким чином, обґрунтовані у параграфі організаційні та дидактичні засади професійної підготовки філологів ВНЗ України засвідчують необхідність трансформації змісту підготовки, запровадженню ефективних організаційних форм і методів навчання, що сприятиме розвитку суб’єкт-суб’єктної взаємодії у освітньому процесі, розвитку особистості, забезпеченню якості навчання.

Список використаних джерел

1.Проекти стандартів вищої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mon.gov.ua/activity/education/reforma-osviti/naukovo-metodichna-rada-ministerstva/proekti-standartiv-vishhoyi-osviti.html. 2.Мартинюк О. В. Професійна підготовка перекладачів у контексті глобалізаційних та інтеграційних процесів / О. В. Мартинюк // Педагогічний дискурс: зб. наук. пр. / [гол. ред. І. М. Шоробура]. – Хмельницький: ХГПА, 2010. – Вип. 7. – С. 157–161. 3.Рогульська О. О. Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх перекладачів засобами сучасних інформаційних технологій: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. О. Рогульська. – Вінниця, 2010. – 21 с. 4.Скиба К. М. Психологічні особливості організації навчальної діяльності майбутніх перекладачів, наближеної до професійної / К. М. Скиба // Зб. наук. праць. Сер.: Педагогічні та психологічні науки / Державна прикордонна служба України, Національна академія Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького. – Хмельницький: Видавництво НАДПСУ, 2010. – №53. – С. 223–225.

В. М. Крученова

ОБРАЗ СЕМЬИ В МИРОВОЙ КУЛЬТУРЕ И ЕГО ВЛИЯНИЕ НА ГОТОВНОСТЬ МОЛОДЕЖИ К СЕМЕЙНОЙ ЖИЗНИ

Новая эпоха, в которую вступило человечество, глубокие изменения во всех сферах жизнедеятельности человека, распад семей, отказ родителей от детей, появление такого уродливого явления, как беспризорные дети, вырождение классической семьи, гражданские семьи, семьи-скопцы, односторонность развития, замкнутость, ограниченность («моя хата с краю, ничего не знаю»), из 100% свадеб - 70% разводов- требуют нового осмысления таких понятий, как семья, семейное строительство, роль семьи в жизни общества, взаимоотношения мужчины и женщины, глубокого осознания цели создания семьи, познания единых природных законов всего сущего и их применение в жизни каждого дня.

Не вызывает сомнения тот факт, что современная семья переживает кризис. Многие исследователи данной проблемы пытаются выдвинуть на первый план тезис о социально - экономических трудностях, переживаемых большинством семей. Безусловно, это находит своё отражение в их проблемах. Но вместе с тем практика показывает, что материальное благополучие не является гарантией стабильности брака, здоровья и счастья в семье. Истинными причинами кризиса семьи являются потеря духовного ориентира - нравственных ценностей, духовная безграмотность и неумение любить.

В обществе бытует мнение, что к семейной жизни нужно готовить перед свадьбой. Но жизнь убеждает: надо готовить подрастающее поколение раньше!

Человек – существо социальное и может реализоваться только во взаимодействии, первой ступенью которого является семья.

Мы должны готовить учеников к будущему. Наши дети должны знать, видеть, представлять, мечтать о будущем, к которому идут, для того чтобы уже со школьной скамьи готовить себя, развиваться как личность, формировать навыки коллективной и общественной деятельности. И мы, учителя, должны профессионально им в этом помочь.

Что делаю я конкретно уже сегодня? Будущее принадлежит подрастающему поколению. Поэтому на примерах мировой культуры раскрываю старшеклассникам образ семьи и помогаю сформировать новый, образ своей семьи - гармоничного, непрерывно развивающегося союза, в котором каждый член семьи реализует своё предназначение.

Также исследую особенности влияния обучающего процесса на формирование у детей сознательного родительства.

Предмет исследования- организация изучения зарубежной литературы среди старшеклассников. Система организации воспитательного процесса средствами преподавания, воспитание будущих родителей. Особенности влияния обучающего процесса на формирование у детей сознательного родительства, поиск наиболее эффективных форм и методов организации учебного процесса.

Так, среди старшеклассников было проведено анкетирование следующего содержания:

Анкета

1.Как создаются семьи? Как притягиваются Мужчина и Женщина друг к другу?

2.Что есть основой крепкой семьи?

3.Какова роль, функции и семейные обязанности Мужчины в семье?

4. Какова роль, функции и семейные обязанности Женщины в семье?

5. Какова твоя роль и место в семье?

6.Влияет ли образ семьи, в которой родился человек, на построение новой семьи (своей)?

7. Какие качества родительской семьи ты бы перенес в свою новую семью?

8. От каких качеств бы отказался?

9. Твоя будущая семья! Составь словесный портрет твоей семьи.

10. Напиши Устав своей семьи, права и обязанности членов семьи.

11. Какие произведения мировой литературы для тебя были мотивом для размышления о своей собственной семье?

12. Какие уроки ты получил от классиков мировой литературы?

Во второй половине учебного года, в рамках проведения недели зарубежной литературы, я организовала и провела ученическую конференцию на тему: «Роль зарубежной литературы в формировании у старшеклассников образа будущей семьи и семейных ценностей».

Целью этого мероприятия было: 1) содействие формированию в учащихся духовно-моральной основы, которая позволяет человеку сознательно спланировать проект личной будущей семейной жизни на основе общечеловеческих ценностей, образно сформулированных в программных произведениях курса зарубежной литературы; 2) ознакомление старшеклассников с произведениями зарубежной литературы, в которых поднимаются вопросы семьи и семейных ценностей; 3) привитие умения раскрывать художественный образ как опыт проявления общечеловеческих ценностей в семейных отношениях, умение высказывать личное мнение, защищать проект; 4) научить раскрывать общечеловеческие ценности в художественных произведениях зарубежной литературы.

Ставила перед собой следующие задачи: 1) доказать учащимся на примерах поэтических произведений , что любовь - основа жизни; 2) дать определение в Духе Нового времени понятий «семья», «семейные ценности», познакомить с обязанностями и правами членов семьи, ролями мужчины и женщины в семье; 3) познакомить с примерами счастливых семейных пар известных людей в реальной жизни и секретами красоты их гармоничных отношений; 4) проверить уровень знаний по теме (защита творческих проектов «Моя будущая семья. Какой я ее вижу»); 5) определить роль зарубежной литературы в формировании нового образа семьи (личной будущей семьи); 6) подготовка учащихся к осознанному родительству.

Мои ожидания были превзойдены! Я была довольна работами своих учеников! Это был их первый опыт об актуальном говорить в большой школьной семье. И я уверена, что такая форма работы помогла старшеклассникам в подготовке к со-

зданию счастливого семейного союза, где каждый будет помогать друг другу реализовывать свое предназначение. Нет сомнения в том, что это важный шаг на пути к сознательному родительству, заложенному уже со школьной скамьи.

В этом и вижу свою главную миссию как учителя и воспитателя своих учащихся.

В. О. Бандус

ХАРКІВСЬКИЙ ПЕРІОД ЖИТТЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ В. О. ДОБРОВОЛЬСЬКОГО

Віктор Опанасович Добровольський (1884-1963 рр.) один із найвідоміших вітчизняних дослідників в області прикладної механіки. Доктор технічних наук, професор Одеського політехнічного інституту, автор ряду значущих монографій та підручників, він являється визначною постаттю для української і світової науки.

Незважаючи на те, що саме ОПІ на протязі майже 40-а років був для вченого основним місцем його наукової діяльності, життєвий шлях і навчання дослідника почалось з Харківщини. Народився В. О. Добровольский 2 лютого 1884 р. в м. Тростянець, Харківської губернії. Походив з великої, але не заможної сім'ї, батько – Добровольський Опанас Олексійовича (1862-1912), походив з полтавських міщан, працював залізничним телеграфістом на станції Тростянець, Південної Залізниці, і мати – Любах Олени Йосифівни (1865-1932), шкільна учителька, родом з Конотопа [1, арк. 5]. Віктор Опанасович був первістком у сім'ї, мав четверо братів і троє сестер, тому з раннього дитинства познайомився з працею, оскільки значного майна родина не мала і жила за рахунок доходів зі служби і підробіток [3, с. 12]. Початковою освітою майбутнього дослідника займалася мати, а у 1896 р. для отримання середньої освіти В. О. Добровольського було відправлено до Харківського реального училища [1, арк. 5]. В реальному училищі через високий рівень підготовки, його було відразу зараховано до другого класу. Навчався в училищі Віктор Опанасович, як виходець із багатодітної сім'ї за державний кошт [1, арк. 136]. З 1899 р. навчаючись в старших класах училища, він займався підробітками та допомагав батькам, переписував ролі для музично-драматичного театру і ноти для міського оркестру, займався репетиторством [1, арк. 4].

Після закінчення реального училища, у 1902 р., вступив за конкурсом на механіко-технологічний факультет Харківського технологічного інституту, за спеціальністю «Паровози» [5, с. 33]. Навчання в інституті, зайняло чільне місце в формуванні особистості майбутнього вченого. Система підготовки і написання технічних проектів в ХТІ, визначальна роль практичних занять в процесі підготовки інженерів, серйозно вплинули на погляди Віктора Опанасовича. Уже працюючи в ОПІ, одним із основних положень у підготовці інженера і навіть науковця, вважав учений, являється можливість останніх самостійно виконувати креслення, розрахунки і навіть сам виріб.

Серед визначних постатей, що вплинули на Віктора Опанасовича, під час навчання в ХТІ, важливе місце займає професор Павло Матвійович Мухачов, з 1905 р. директор ХТІ, керівник проектів 4 і 5 курсів. Викладав дисципліни: «Прикладна механіка», «Розрахунки конструкцій», для студентів п'ятого курсу «Курс теорії та будови паровозів» [4]. Прекрасна теоретична і практична підготовка П. М. Мухачова, широка ерудиція в різних галузях машинобудування (паровозобудування, кувально-штампувальне та металургійне виробництво) в сумі з природнім лекторським талантом назавжди вкарбувались у пам'яті В. О. Добровольського, як образ

справжнього науковця-інженера. Саме П. М. Мухачову, Віктор Опанасович завдячував не тільки блискучій підготовці з наведених дисциплін, а й вмінню однаково креслити як лівою так і правою руками, що в подальшому також намагався виховувати у власних студентів і учнів.

Іншою вагомою особистістю, що зіграла провідну роль у формуванні майбутніх інтересів вченого, був професор ХТІ Вадим Ерастович Тір. В Харкові він читав курси: «Технології металів», «Парові машини», «Загальне машинобудування» і особливо знаковий курс – «Деталі машин», з якого навіть видав однойменний підручник [6]. Фундаментальна технічна підготовка і широкі знання вченого в різних областях машинобудування, уважне ставлення до дрібниць, вразили і були досконало засвоєні молодим інженером, за що в подальшому він неодноразово дякував своєму учителю на сторінках власних наукових праць.

Навчаючись в ХТІ В. О. Добровольський не припиняв займатися трудову діяльність. До 1904 р. підробляв репортером в місцевих газетах, переписувачем при театральній бібліотеці [2, с. 9]. Через революційну ситуацію, що охопила Російську імперію, в ХТІ з 5 березня 1904 року до грудня 1905 р. навчальний процес будо призупинено. В пошуках роботи, Віктор Опанасович відправився в депо Панютино на Південній залізниці [1, арк. 136], де вперше познайомився зі своє професією. Не маючи закінченої вищої освіти, він розпочав свою діяльність обтирачем паровозів, але завдяки працьовитості та хорошій технічній підготовці за півтора роки роботи на залізниці дослужився до помічника машиніста [1, арк. 5].

Із закінченням третього курсу навчання у 1906 р. та наявності тривалої практики роботи на залізниці, дослідник склав іспит і отримав свідоцтво паровозного машиніста 3-го класу, що давало право на водіння вантажних поїздів [1, арк. 5]. У 1908 р., після захисту диплома Віктор Опанасович з відзнакою закінчив повний курс навчання на Механічному факультеті, отримавши кваліфікацію інженера-технолога [1, арк. 11]. Цього ж року, став членом Південноросійського Товариства Технологів, у віснику якого в подальшому були опубліковані його перші наукові роботи. Останні роки життя у Харкові після закінчення ХТІ, В. О. Добровольський пропрацював на Харківському паровозобудівельному заводі, на посадах майстра механоскладального цеху та інженера-конструктора головної контори заводу [1, арк. 4]. Після чого, у 1910 р. відправився до Санкт-Петербургу, для роботи майстром і конструктором на металевому заводі.

Харківський період життя і діяльності вченого, хоча і мало пов’язаний з його подальшою кар’єрою, був важливим етапом в процесі формування характеру, професійних навичок і наукового світогляду майбутнього дослідника, як одного з провідних українських науковців з питань загального машинобудування і матеріалознавства.

Список використаних джерел

1.Архів ОНПУ. Ф. Р-126. Оп. 11. Спр. 1 (Особові справи співробітників «Д»). 250 арк. 2.Віктор Опанасович Добровольський. Бібліографічний покажчик / упоряд.: Т. Ю. Гнатюк, З. Х. Ісламгулова, І. А. Яковлева / ред. К. І. Заблонський. Одеса: Наука і техніка, 2004. 45 с. 3.Гусарев В. С. Виктор Афанасьевич Доброльский Инженер педагог учитель. Одесса, 2015. 67 с. 4.Історія. Електричний транспорт та тепловозобудування [Електронний ресурс]: Національний технічний університет. – «Харківський політехнічний інститут». Режим доступу: http://web.kpi.kharkov.ua/ett/istoriya/. (дата звернення: 14.03.2018). Назва з екрану. 5.Как молоды мы были или 40 лет спустя / Б.А. Степаненко та ін.; ОПИ. Одесса: Астропринт, 2000. 240 с. 6.Профессор Харьковского Технологичесского института Вадим Эрастович Тир. Электротехнический вестник. 1929. № 3-4. С. 44-47.

С. Л. Лушня

МЕРЫ ПРОФИЛАКТИКИ ПРИ АРТРОСКОПИЧЕСКОМ АРТРОДЕЗЕ ГОЛЕНОСТОПНОГО СУСТАВА

Лечение травматического артроза и других последствий травм голеностопного сустава, как правило, хирургическое и отличается не только техническими трудностями, но и сложностью, а часто и невозможностью полного восстановления функции сустава. Среди методов лечения тяжелого травматического артроза голеностопного сустава артродезирующая резекция при всей своей травматичности по-прежнему является операцией выбора, несмотря на высокий уровень неудовлетворительных результатов этой операции составляющий от 11 до 30%.

С целью снижения травматичности операции мы разработали методику артродезирующей резекции голеностопного сустава под артроскопичесим контролем. Данная работа основана на первом опыте этих операций и имеет цель провести анализ осложнений при артроскопичеиском артродезе и наметить пути их профилактики.

При определении возможных осложнений артроскопического компрессионного артродеза голеностопного сустава, мы основывались на анализе литературных данных по осложнениям связанных с выполнением артроскопической резекции голеностопного сустава, собственном опыте выполнения этих операций и анализе осложнений имевших место при выполнении чрезкостного компрессионного артродеза спицевыми аппаратами внешней фиксации при лечении больных контрольной группы наблюдений.

Возможные осложнения артроскопической резекции голеностопного сустава мы разделили на две группы: интраоперационные и послеоперационные.

Во время выполнения артроскопии голеностопного сустава возможны нарушение целостности магистральных сосудов и нервов, из которых наиболее часто встречаются повреждения передней большеберцовой артерии и поверхностного малоберцового нерва. В нашей практике эти осложнения не отмечались.

Профилактика таких осложнений заключается в соблюдении мер направленных на уменьшение вероятности травматизации сосудисто-нервного пучка.

При соблюдении этих мер профилактики повреждение магистральных сосудов и нервов практически исключается.

К числу послеоперационных осложнений относятся: воспалительные осложнения, тромбоз глубоких вен, формирование ложного сустава (несращение).

Воспалительные осложнения при выполнении артроскопического компрессионного артродеза могут быть обусловлены нарушением технологии проведения артроскопии сустава и чрезкостного остеосинтеза.

В наших наблюдениях отмечалось 2 случая (6,6%) воспалительных процессов в места выхода спиц, которые были успешно купированы.

Для предупреждения подобных осложнений необходимо четкое соблюдение техники чрезкостного остеосинтеза и артроскопии голеностопного сустава. В дооперационном периоде проводили санацию очагов хронической инфекции, подготавливают кожные покровы. Для профилактики инфекционных осложнений интраоперационно за 30 минут до начала операции вводили внутривенно зинацеф по 1,5 мг. В послеоперационном периоде при высоком риске развития инфекции продолжали введение антибиотика в течение 2 суток.

Тромбозы глубоких вен после артроскопии голеностопного сустава по данным Parisien J.S., (1996) составляют 1,6%. С целью профилактики тромбоэмболических

осложнений назначали фраксипарин по 0,3 мл в течении 10 дней.

По нашему мнению причиной несращения может быть неполная резекция зоны склероза суставных поверхностей и плохая адаптация резецированных суставных концов. Для того чтобы предотвратить несращение необходимо выполнять тщательную рецекцию суставных поверхностей большеберцовой кости, купола таранной кости и внутренних поверхностей обеих лодыжек до здоровой спонгиозной кости.

В случаях, когда для полноценной резекции сустава требуется удаление массивных участков дегенеративно измененного хряща, после обработки сустава может сформироваться значительный дефект суставных концов костей. Для достижения полной адаптации резицированных концов большеберцовой и таранной костей необходимо выполнить остеотомии внутренней и наружной лодыжек, что можно провести под контролем артроскопа.

Таким образом, малоинвазивный артроскопический компрессионный артродез голеностопного сустава, при четком соблюдении методики на всех этапах медицинской реабилитации позволяет свести к минимуму риск развития осложнений.

Список использованных источников

1.Волошин В.П. Сравнительная оценка способов артродеза голеностопного сустава: Автореф. Дис. ... канд.мед. наук.-М., 1985.-18 с. 2.Лоскутов А.Е., Головаха М.Л., Лушня С.Л. Использование артроскопической техники при артроскопии голеностопного сустава // Ортопедия, травматология и протезирование.-2001.-№1.-С.77-79. 3.Яременко Д.А., Бабуркина Е.П., Кишкарь А.В. Артродез при последствиях осложненных травм голеностопного сустава.-2000.-№3.-С.77-81.

О. В. Цифрак

ПРОБЛЕМА ЩЕПЛЕНЬ В УКРАЇНІ

Актуальність теми. Актуальною проблемою сучасної медицини є захворюваність на інфекційну патологію. Людство завдячує науковій медичній спільноті можливістю керувати захворюваністю на певні інфекційні хвороби. Завдяки створенню вакцин стали можливими профілактика багатьох інфекційних хвороб і ліквідація такого тяжкого захворювання, як натуральна віспа. Нині існує багато протиріч щодо доречності та безпечності проведення специфічної імунопрофілактики (вакцинації) населення. У засобах масової інформації повідомляють про жахливі випадки «можливих» післявакцинальних реакцій і ускладнень, які не завжди є обґрунтованими та доведеними.

Метою даної доповіді є висвітлення цієї проблеми з усіх сторін, з метою отримання об'єктивної оцінки. Для того щоб батьки могли вирішити, чи потрібні їх дитині профілактичні щеплення, вони повинні мати хоча б приблизне уявлення, що ж таке вакцинація і для чого вона потрібна, а також те, які після неї можуть бути ускладнення і якими побічними діями вона володіє.

Матеріали та методи доповіді. Календар профілактичних щеплень (Наказ МОЗ України № 276 від 31.10.2000 р. «Про порядок проведення профілактичних щеплень в Україні»). Перелік протипоказань до проведення профілактичних щеплень. Перелік можливих ускладнень, що виникають при проведенні профілактичних щеплень. Характер та оцінка загальної та місцевої реакції на профілактичні щеплення.

Результати. Який результат профілактичних щеплень і яка користь їх для організму?

Щеплення – це введення в організм людини вакцини, яка створює штучний

імунітет до певної хвороби. Що з'явився на світ дитина має імунітет, набутий через плаценту матері, але з часом його захист слабшає. Вакцинація сприяє виробленню антитіл, які допоможуть захистити організм дитини від хвороби.

Висновки. Проаналізувавши, роботу по імунізації населення я прийшов до висновку, що охоплення населення щепленнями, включеними до національного календаря профілактичних щеплень на хорошому рівні. В даний час охоплення щепленнями непрацюючого дорослого населення становить 90 - 95%, імунізація працівників прикріплених підприємств 95-98%. Для підвищення ефективності системи імунізації поряд із забезпеченням високого рівня охоплення населення профілактичними щепленнями необхідно забезпечити належні умови на всіх етапах транспортування та зберігання вакцин, поліпшити підготовку медичних працівників в області організації і проведення імунізації населення, здійснювати постійну роз'яснювальну роботу в засобах масової інформації про необхідність та мету вакцинопрофілактики.

Щеплення не завжди здатне стимулювати імунітет. Іноді причина – в самій вакцині. Вона може втратити свої властивості при неправильному зберіганні.

Список використаних джерел

1.Закон України «Про захист населення від інфекційних хвороб» // Відомості Верховної Ради. – 2000. – № 29. 2.Мощич П.С. та співавт. Диспансеризація здорових дітей в умовах поліклініки. – К.: Вища шк., 2003. – С. 210-214. 3.Наказ МОЗ України «Про порядок проведення профілактичних щеплень в Україні та контроль якості й обігу медичних імунобіологічних препаратів». – 2006. – № 48. 4.Сміян І.С. та ін. Актуальні питання вакцинопрофілактики інфекційних хвороб у дітей. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2001. – 144 с. 5.Чернишова Л.І. Імунопрофілактика: сучасні досягнення та проблеми // Перинатология и педиатрия. – 2007. – 3 (31). – С. 7-11. 6.Чернишова Л.І. та співавт. Імунопрофілактика інфекційних хвороб у дітей з порушеннями у стані здоров'я та запобігання поствакцинальних реакцій // Методичні рекомендації. – К., 2005. – 25 с.

С. Л. Лушня

ИССЛЕДОВАНИЕ ТРОМБОЗА ВЕН НИЖНИХ КОНЕЧНОСТЕЙ У БОЛЬНЫХ С МЕДИАЛЬНЫМ ПЕРЕЛОМОМ ШЕЙКИ БЕДРЕННОЙ КОСТИ

Повреждения шейки бедренной кости относятся к сложным травмам. Особенности строения тазобедренного сустава обусловливают сложность лечения и сопровождается большим числом осложнений. Одни из наиболее частых и грозных из них – тромбоэмболические.

Целью работы явилось изучение частоты и локализации тромбозов вен нижних конечностей у больных с медиальным переломом шейки бедренной кости.

Основной задачей, которую мы поставили для исследования - дать количественную оценку нарушений венозной гемодинамики у больных с медиальными переломами шейки бедра.(

Материалы и методы. Был проведен ретроспективный анализ историй болезней 143 больных, которым выполнено эндопротезирование тазобедренного сустава по поводу медиальных переломов шейки бедренной кости.

Из 143 пациентов с медиальными переломами шейки бедренной кости патология преобладала у женщин - 87 пациенток (60,9%), что обусловлено преимущественно постменопаузальной остеопенией и остеопорозом и соответствует литературным данным.

Удельный вес пациентов старше 70 лет составил наибольшую группу – 65 больных (45,47%).

Проведен анализ данных ультразвукового ангиосканирования сосудов нижних конечностей у больных с медиальным переломом шейки бедра и установлено, что в 20,27 % случаев имел место тромбоз вен нижних конечностей. Изучив локализацию тромбозов у исследуемой группы пациентов, нарушениям венозной гемодинамики дано было соответствующее распределение по частоте: общая бедренной вены-32,14%, поверхностная бедренная вена – 28,57%, подколенная вена- 21,43%, малоберцевая вена – 13,76 % и подкожная вена - 4,1 % случаев всех тромбозов вен нижних конечностей.

Установлено, что эндопротезирование тазобедренного сустава выполнялось в среднем на 58,4 сутки после диагностированног тромбоза вен нижних конечностей, а так же в 76,96 % предпочтение отдавалось тотальному безцементному эндопротезированию, как наиболее целесообразному при наличии тромбоза и показано, что применение разработанных мер профилактики тромбозов вен нижних конечностей способствует снижению числа тромбоэмболических осложнений.

Список использованных источников

1.Классификация эндопротезов тазобедренного сустава./ Лоскутов А.Е., Красовский В.Л., Олейник А.Е., Головаха М.Л.// Ортопедия, травматология и протезирование. - 2003. - №1. - С. 148-161. 2.Кириенко А.И. Послеоперационные тромбозы глубоких вен нижних конечностей. Диагностическое значение ультразвукового сканирования / Русский медицинский журнал. - 2002. - Том 10, № 8-9. - С. 46 - 48. 3.Пашковский Э.В.. Гайдук С.В, Гончаров А.В. Состояние центральной гемодинамики при травматической болезни / Вестник хирургии им. И. И. Грекова. - 2001. - №5. - С. 109 -113.

К. В. Кирийчук

МИКРОБИОЛОГИЧЕСКАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ГЕМАТОТРОФНОГО АЭРОБА

Люди, которые держат дома кошек, знают, что общение с кошкой может вызывать не только радость, но и царапины. Учёные установили, что эти царапины могут привести к болезни, которая так и называется болезнь «кошачьих царапин». Зачастую, такому небольшому повреждению кожи люди не придают особого значения, но через открытую рану может попасть бактерия – Бартонелла (Bartonellahenselae), которая является одной из наиболее распространенных бактерий во всем мире.

Бактерия Бартонелла – это гемотрофный микроорганизм, принадлежащий к одноименному роду Бартонелл, который, в свою очередь, является представителем класса альфа-протеобактерий.

Бактерия поражает эритроциты человека, при хроническом течении страдает также эндотелиальная ткань системы микроциркуляции. Источником заражения могут служить заболевшие животные – грызуны, собаки, кошки и обезьяны.

Виды бартонелл микроскопически представлены преимущественно короткими палочками. Бактерии имеют четко структурированную трехслойную оболочку; последняя содержит до 12 протеинов. Размер генома относительно невелик.

Бартонелла принадлежит к грам-отрицательным бактериям. По характеру питания бартонеллы являются аэробными гематотрофами, требовательными к составу питательных сред. Попадая в организм «хозяина», Бартонелла продолжает свое развитие поверх клеточных структур, проникает внутрь эритроцитов и эндотелия сосудов и эндокардиального слоя. Типичным отличием Бартонеллы считается её свойство активировать клеточную пролиферацию эндотелия и увеличение капилляров, что может стать причиной избыточного разрастания сосудов. В выделениях

вшей Бартонелла может оставаться жизнеспособной довольно длительное время – до 1312 дней. При этом у вшей поражение бактериями не вызывает никаких симптомов. В организмах кошек или собак Бартонелла может сохраняться более 12 месяцев, а внутри насекомых – пожизненно.

В настоящее время извесно 25 разновидностей Бартонеллы, но при этом только лишь половина из них может представлять опасность для человека.

Недавно ученые из Университета штата Северная Каролина и американских Центров контроля и профилактики заболеваний обнаружили новый вид бартонелл, способных вызывать заболевания у человека. Так из образцов крови двух пациенток были выделены микроорганизмы под названием Bartonella melophagi. Резервуаром для этих бактерий считаются овцы, а переносчиком - рунец овечий, бескрылое насекомое семейства кровососок. Вплоть до настоящего времени человеку неизвестны пути передачи бактерии Bartonella melophagi. Однако, по мнению руководителя исследований Эдварда Брайтшвердта, имеются все основания предполагать, что этот микроорганизм может вызывать развитие заболевания. Поэтому в настоящее время вакцины, предупреждающей появление болезни кошачьих царапин, не существует. Медики склоняются к мысли, что человек, перенесший болезнь кошачьих царапин один раз, в дальнейшем вырабатывает иммунитет к данному заболеванию. Поэтому очень важно знать о том, что животные могут нанести вред здоровью. Особенно это касается уличных животных, которые являются переносчиками многих инфекций.

Список использованных источников

1.Покровский В.И., Пак С. Г., Брико Н. И., Данилкин Б. К. Инфекционные болезни и эпидемиология / 2-е изд. - М.: ГЭОТАР-Медиа, 2007. 2.Ющук Н. Д., Венгеров Ю. Я. Инфекционные болезни: М.:Медицина, 2003. 3.Ющук Н. Д., Венгеров Ю.Я. Лекции по инфекционным болезням/3-е изд., перераб. и доп.-М.: Медицина, 2007.-1032 с. 4.Лобзин Ю.В. Руководство по инфекционным болезням / 3-е изд., испр. и доп. - СПб.: Фолиант, 2003. 5.Лучшев В.И. Атлас инфекционных болезней.- М.:ГЭОТАР- Медиа, 2009. 6.Медуницын, Н. В., Покровский В.И. Основы иммунопрофилактики и иммунотерапии инфекционных болезней: учебное пособие/- М.: ГЭОТАР-Медиа, 2005.

І. І. Ганіч

ВІРУС ЕБОЛА – ЗАГРОЗА СЬОГОДЕННЮ

За останній час випадки зараження вірусом Ебола почастішали, що змушує медиків бити тривогу. Кількість жертв лихоманки вже склала більше тисячі осіб, бо практично в 90% випадків вірус призводить до летального результату. Дослідження його проблематичне і мало інтенсивне, так як потребує надзвичайної обережності та максимального захисту. Вірус віднесено до тих біологічних агентів, які офіційно визнано чинниками біологічної зброї.

Вірус Ебола загальна назва для 5 видів роду *Ebolavirus*, яких відносять до родини філовірусів. Вірус був виділений в районі річки Ебола (Заїр), що дало назву вірусу. Види вірусу Ебола: Заїр, Судан, Таї Форест (раніше – Кот-д'Івуар), Бундібуджо і Рестон. У людини клінічно виразні прояви хвороби зумовлюють тільки перші 4 з цих видів. Великі спалахи гарячки Ебола в Африці з високою летальністю спричинюють види Заїр, Судан і Бундібуджо.

Вид Заїр породив останню найтяжчу епідемію яка почалася в 2014 році та триває і досі в Західній Африці. Інкубаційний період лихоманки може тривати від 2-х днів до трьох тижнів.

Вид *Судан* виявили майже одночасно з заїрський видом у 1976 році в Судані. Тоді захворіло 284 людини, померло 151, летальність склала 53%. Резервуар дано-

го вірусу на той момент так і не було виявлено.

Вірус Таї-Форест вперше виявили у шимпанзе в Національному лісі Тай в Кот-д'Івуарі. Патологоанатомічні дослідження тканин шимпанзе показали такі ж патологічні зміни, що були знайдені у тканин людей, померлих в 1976 році під час першої епідемії хвороби, яку спричинює вірус Ебола, в Заїрі і Судані.

У листопаді 2007 року Міністерство охорони здоров'я Уганди сповістило про спалах гарячки Ебола в районі Бундібуджо, який простягається на кордоні з ДР Конго. Після виділення збудника і його аналізу в США було підтверджено наявність нового виду вірусу - Бундібуджо. За дослідженнями на сьогодні відомо, що патогенність цього виду є меншою, ніж у Заїр і Судан, але більшою від Таї-Форест, а особливо, від Рестон.

Спостереження варіантів вірусу при використанні контрастнегативних методів дослідження часто приводить до неправильної їх ідентифікації. Певна кількість питань стосовно вірусу Ебола не розв'язана через необхідність роботи з ним в умовах виняткової обачності – він віднесений до І групи особливо небезпечних патогенів (Україна) або до IV групи ризику за сучасними міжнародними стандартами ВООЗ, робота з ним або рідинами, тканинами, предметами, що його можуть містити, вимагає забезпечення найвищого рівня захисту, що безумовно створює проблеми і зменшує інтенсивність досліджень.

Виникнення вірусу Ебола, схоже, є наслідком руйнування екосистеми тропічних лісів. Всі віруси виникали там, де екосистема була порушена, особливо це стосується тропічних лісів - найбільших резервуарів життя на планеті. Вириваючись з лісів, вірус проноситься крізь людство, як луна від криків помираючої природи. Виникає припущення - чи не є вірус відповіддю Природи людству? Людей стало занадто багато і вони почали занадто багато собі дозволяти, а в Природи є цікаві способи врівноважувати популяції. Вірусологи вважають, якщо Ебола вирветься у світ (все-таки абсолютно незрозуміло, чому цього не відбувається), і якщо вірус передається по повітрю, наслідки будуть співставні чи перевершать наслідки бубонної чуми в середньовічній Європі.

Список використаних джерел

1.Епідемія гарячки Ебола в Західній Африці (2014–2016) – Вікіпедія [Електронний ресурс]. - http://uk.wikipedia.org/wiki/Епідемія гарячки Ебола в Західній Африці (2014-2016). 2.Часті запитання про хвороби, спричинені вірусом Ебола [Електронний ресурс]. - http://www.who.int/csr/disease/ebola/faq-ebola/ru/. 3.Чому Ебола така небезпечна? - BBC News Україна [Електронний ресурс]. - http://www.bbc.com/ukrainian/health/2014/08/140811_why_ebola_is_so_dangerous_vs.

СЕКЦІЯ VII.
ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

О. П. Пунченко

КОММУНИКАЦИЯ В ОБРАЗОВАНИИ КАК ОПРЕДЕЛЯЮЩИЙ ФАКТОР РАЗВИТИЯ ИНТЕЛЛЕКТА ОБУЧАЕМОГО

Внутренняя структурная организация образования сложна и многогранна. Она развивается и углубляется, инновациируется в связи с осмыслением его сущности на каждом этапе развития социума, который предъявляет к образованию требования, отражающие динамику его развития. Пройдя тернистый путь своего бытия от восточного традиционализма и греческой пайдеи до современности, каждая парадигма образования, как иппокрена, находила свое отражение в системе фундаментальных ценностей, мировоззренческих установок и приоритетов социума. «Система ценностей и мировоззренческих ориентиров, – отмечают В.С.Степин и Л.Ф.Кузнецова, – это культурная матрица, которая обеспечивает воспроизводство и развитие социальной жизни на определенных основаниях» [1, с. 4].

Но эта матрица вполне применима к процессу образования, поскольку она воспроизводит углубление человека в познании картины мира и отражение этого процесса посредством категориального аппарата философии. В образовании матрица – это выделение и расположение элементов, составляющих его структуру как системы. Это средство уплотнения информации о системе, которая может быть использована для ее анализа. В этом случае матричный анализ – это метод исследования внутрисистемных взаимосвязей с помощью матричного моделирования. А прогнозировать образование вне моделирования его превентивного развития – нельзя, в противном случае оно будет носить поддерживающий характер, а это отживший вид учебной деятельности, который направлен на поддержание социального опыта, сохранение традиций в образовании.

Ядром матрицы любой парадигмы образования выступает коммуникация. Но здесь имеет место не просто система передачи информации, а целенаправленный процесс формирования личности на основе приобретаемой информации. Коммуникация в образовании требует наличия предметного и содержательного поля самой информации, а также методологии осмысления и оценки объективности и истинности ее содержания. Коммуникация в этом процессе – это не только предъявление эмансипативного интереса разума обучаемого к знанию как социальному феномену, это детерминирующий фактор формирования и оттачивания его интеллекта.

В структуре коммуникации образовательного процесса можно выделить три основных составляющих его: информацию, сообщение и понимание. Подбор информации и методология трансляции сообщения составляют задачу обучающего субъекта, а понимание содержания информации, ее уяснение – задача обучаемого субъекта, поскольку понимание предстает как процесс седиментации транслируемых знаний, то есть «застывание» в его памяти определенных наработанных проверенных практикой знаний, которые в его интеллекте оседают в качестве признанной сущности. Интеллект в образовательном процессе выступает как инструмент логической деятельности, как ее внутренний механизм, как особый, основанный на разуме и сформировавшиеся на информационных ресурсах, способности сознания обучаемого, предполагающие и обеспечивающие конструктивизм в его

отношениях не только с обучающим субъектом, но, в конечном счете, с окружающим природным и социальным миром.

В структуре образования интеллект, как система познавательных способностей обучаемого, очевиднее всего проявляется в легкости научения, способности быстро и легко усваивать транслируемый материал, приобретать новые знания и умения в преодолении возникающих препятствий, в способности найти выход из нестандартных ситуаций, умении адаптироваться к сложной среде, в глубине понимания информации, в творческой реализации знаний. Высший уровень развития интеллекта определяется по уровню мышления, экспрессивной функции языка. Несомненно, процесс коммуникации в образовании побуждает активность формирования интеллекта обучаемого, у него начинает действовать принципиально новая модель мышления, соответствующая требованиям новой парадигмы образования информационной цивилизации.

В новой парадигме образования – ноосферно-информационной – резко усиливается фактор интеллектуальной деятельности, что позволяет образованию стать преобразующей силой и основой технологических и социальных преобразований, базисом построения конкурентоспособности общества. Но главная задача образования заключается в формировании интеллекта специалиста, как основной ценности новой цивилизации, а также в формировании качественно нового уровня интеллекта общества и совокупного общественного интеллекта, который представлен в достижениях научной мысли и по своей природе является общечеловеческим достоянием, ибо и сам процесс научной деятельности, и средства, и условия, и результат социально детерминированы, основаны на современных достижениях интеллекта человечества.

Следовательно, через коммуникативные процессы в образовании реализуется задача формирования специалиста с высоким интеллектуальным уровнем, гибким мышлением, способного перестраиваться под постоянно меняющиеся требования, общественного развития.

Список использованных источников

1.Степин В.С. Научная картина мира в культуре техногенной цивилизации / В.С. Степин, Л.Ф.Кузнецов. – М.: Наука, 1999.

Л. В. Мірошніченко

НАВЧАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ІГРИ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

В умовах реформування української освіти гостро постає питання її модернізації та удосконалення системи професійно-методичної підготовки майбутніх вчителів початкової школи, підвищення рівня їх професіоналізму, компетентності, інтелектуальної культури, забезпечення формування творчої особистості майбутнього педагога. У сучасній освітній доктрині педагог розглядається як особистість, «яка стане ключовою умовою впровадження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року» [3].

Засобом формування такої особистості стають освітні технології, продуктом діяльності – особистість випускника ВНЗ. У цьому процесі важливе значення надається інноваційним технологіям навчання.

Нові технології навчання у ВНЗ, в тому числі й навчально-педагогічні ігри знайшли висвітлення у працях Н.П.Анікеєвої, А.А.Вербицького, А.Б.Боровського,

О.М.Пєхоти, В.Л.Скалкіна, Н.М.Островерхової, В.О.Соловієнко, П.М.Щербаня та ін.

Ми розглядаємо ігрову діяльність студентів не тільки як цікаву, захоплюючу, а й важливу у моделюванні реальної педагогічної діяльності. В.О.Сухомлинський був твердо переконаний, що «без гри немає й не може бути повноцінного розумового розвитку» [4,с.175], а відомий психолог, педагог О.Леонтьєв, який зробив вагомий внесок в обгрунтування суті діяльності взагалі, і педагогічної зокрема, стосовно гри зазначає: «гра є різновидом людської діяльності» [2,с.107.]

Саме у грі відбувається розкриття різноманітних професійних та особистісних якостей майбутніх педагогів, апробація функціонального професіоналізму. Специфіка гри полягає в тому, що вона забезпечує стан захопленості, особливої емоційної атмосфери, атмосфери творчої ініціативи, високий рівень внутрішньої мотивації. При цьому значно підвищується інтенсивність засвоєння знань, умінь та досвіду формування міжособистісних та ділових стосунків. Під час гри студенти навчаються аналізувати, зіставляти, порівнювати, оцінювати, прогнозувати дії та рішення, доводити, переконувати, аргументувати, висловлювати зауваження та пропозиції, відстоювати, захищати свою точку зору, коректно заперечувати чи міняти власні підходи, вміти узагальнювати. У процесі гри краще усвідомлюється соціальна роль вчителя, його професійний обов'язок. Впровадження ігрової методики у вивчення педагогічних дисциплін вважаємо одним із перспективних шляхів забезпечення педагогічної взаємодії, удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів у ВНЗ. Ми розглядаємо навчально-педагогічні ігри суттєвим чинником проникнення і занурення у багатющий світ професії вчителя, а участь у них – усвідомлення свого вибору і відповідальності за цей вибір, необхідності вдосконалення свого професіоналізму. При організації ігрової діяльності важливо дотримуватися етапів проведення гри, а саме: 1) підготовчий, де визначається тема, проблема, ситуація для обговорення. Викладач обгрунтовує мету та зміст гри, а також передбачає перелік знань, умінь та навичок, набути яких студенти повинні у ході гри; 2) організаційний – на цьому етапі розподіляються ролі, проводяться консультації студентам щодо виконання їх ролей; 3) змістовно-діяльнісний – це власне хід гри; 4) підсумково-аналітичний – обговорюються і оцінюються результати гри, експерти підсумовують хід і зміст гри, виконання ролей.

При вивченні «Основ педагогічної майстерності» (4 курс, спец. «Початкова освіта»), «Методики виховної роботи»(2 курс, спец. «Початкова освіта») як на підсумкових лекціях, так і практичних заняттях ми широко впроваджуємо в практику навчально-педагогічні ігри. Ігрові методи багатопланові, і кожен з них у той чи інший спосіб сприяє виробленню певної навички. З огляду на це використовуємо ігри-вправи, ігрові дискусії, ігрові ситуації, рольові та ділові навчальні ігри, комп'ютерні ділові ігри [1]. Так, наприклад, підсумкове заняття з ОПМ було присвячене темі:»Моє хоббі». Студенти підготували яскраві вислови, вірші, афоризми, слайди. Дотепні та влучні вислови, власні судження і міркування, цікаві запитання надавали заняттю емоційності, жвавості, спонукали до творчості. Найсуттєвішим відзначаємо те, що на занятті активними були всі студенти, виявляючи самостійність, відповідальність, мобільність, творчість.

Отже використання ігрових технологій навчання у ВНЗ дає можливість засвоювати знання не примусово, а зацікавити студентів у їх вивченні. Гра надає гравцям можливості «проживання» в іншій світоглядній системі. Здатність «подивитися на світ чужими очами» є одним з важливих чинників, що забезпечують розуміння інших, не схожих на тебе людей, та більш адекватне саморозуміння.

Список використаних джерел

1.Венгер Л. А. Гра як вид діяльності / / Зап. псих . - № 3 – 2008. 2.Леонтьев А.А. Педагогическое

общение/А.А. Леонтьев. Пед. общение. – М.,Нальчик, 1996. – 367 с. 3.Проект Концепції розвитку педагогічної освіти. Міністерство освіти і науки України [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/. 4.Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям//В.О.Сухомлинський Вибр. тв.:В5-ти т. – К.: Рад школа, 1977. – Т.3. – С.5. -279. 5.Щербань П.М. Навчально-педагогічні ігри у вищих навчальних закладах: Навч. посібник. – П.М.Щербань. – К.:Вища школа, 2004. – 207 с.

І. М. Матеуш

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ОСНОВА І ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ

Сьогодні суспільство перебуває в стані переходу від індустріальної епохи до інформаційної. Це означає, що дедалі більша кількість людей відчуває потребу в опрацюванні постійно зростаючого обсягу інформації. Глибинна сутність інформатизації суспільства полягає в інтелектуально-гуманістичній трансформації всієї життєдіяльності людини і суспільства на основі все більш повної генерації та використання інформації за допомогою засобів інноваційних інформаційних технологій.

Система освіти є виробником інновацій шляхом відповідної підготовки майбутніх фахівців та стає споживачем інноваційних технологій. Інноваційність розвитку освіти – постійні нововведення в діяльність навчально-виховних закладів, а навчально-виховний процес – є тією нагальною потребою, без задоволення якої вона втратить взаємозв'язок з життям, загубить свій творчий потенціал, перетвориться в рутинну справу, не потрібну ні суспільству, ні особистості [3].

Значним фактором інноваційного розвитку освіти можна вважати також інноваційну спроможність вищої школи – її можливість адаптуватися до мінливого середовища функціонування через розвиток, а також готовність виконувати свою місію на основі творчого усвідомлення цілей освітньої діяльності і активного використання наукового знання про свій розвиток [1].

Будь-який інноваційний процес вимагає володіння інформаційними ресурсами і комунікаційними технологіями. Грамотне й продумане використання інформаційних технологій забезпечить формування відповідального фахівця, здатного конструктивно працювати в проблемних ситуаціях, поєднуючи професійну компетентність з цивільною відповідальністю, що володіє належним світоглядним кругозором і етичною свідомістю, формування її перетворюючого інтелекту інноваційних здібностей і творчої інноваційної діяльності на основі гуманізації навчально-виховного процесу [2].

Характерною рисою інформаційних технологій є те, що вони дають практично необмежені можливості для самостійної та спільної творчої діяльності викладача і студентів. Використання таких засобів в освіті зводиться до декількох базових методів педагогічної діяльності, які, відповідно до принципів взаємодії студента з комп'ютерними засобами навчання можна розділити на два основні класи:

І клас – ті педагогічні методи, де студенту відводиться виключно роль пасивного спостерігача і отримувача інформації. До таких програмних навчальних засобів належать ті, у яких здійснює керування процесом подання інформації викладач;

ІІ клас – відносяться інтерактивні освітні засоби мультимедіа, що дають можливість активної участі студента, який може самостійно обирати шлях вивчення певної теми [3].

Інформаційно-навчальне середовище включає засоби й технології збору, накопичення, передачі, обробки й розподілу навчальної інформації, засоби представлення знань, забезпечуючи зв`язки та функціонування організаційних структур педагогічної діяльності.

Головними напрямами цього процесу мають стати: 1) створення предметно-орієнтованих навчально-інформаційних середовищ, які дозволяють використовувати мультимедійні засоби, системи гіпермедіа, електронні підручники тощо; 2) освоєння засобів комунікації (комп'ютерної мережі, телефонного, телевізійного, супутникового зв'язку для обміну інформацією); 3) навчання правил і навичок «навігації» в інформаційному просторі; 4) розвиток дистанційної освіти.

Інформаційні технології посідають важливе місце в ході інформатизації суспільства, розвитку системи освіти і культури.

Важливим пріоритетом для покращення якості освіти є впровадження мультимедійних технологій в навчальний процес.

Отже, в процесі застосування інноваційних технологій під час підготовки майбутніх фахівців у системі вищої світи відповідно до сучасних умов актуальними стають питання: розробки нового змісту, методів і засобів навчання; значного поглиблення теоретичної бази знань; посилення прикладної спрямованості навчання; удосконалення педагогічної майстерності викладачів; відповідного дидактичного і науково- методичного забезпечення навчального процесу та його психолого-педагогічного обґрунтування; розкриття творчого потенціалу студентів та викладачів у відповідності до їх нахилів, запитів і здібностей.

Список використаних джерел

1.Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. К.: Академвидав, 2004. 218 с. 2.Дюндин В. Регіональні проблеми інноваційного розвитку освітніх установ. Економіст. 2006. - № 8. - С.74-77. 3. Ковальчук Г. О. Активізація навчання в економічній освіті. К.: КНЕУ, 2003. 298 с.

І. М. Найдьонов, С. Я. Хвалько

ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСОБИ ЕФЕКТИВНОГО НАДАННЯ ВИКЛАДАЧЕМ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ У ВНЗ

Проблема технологізації цілісного педагогічного процесу надання освітніх послуг суб’єктам учіння набрала чинності з другої половини минулого століття. У той же час бажано підкреслити, що ще на початку ХХ століття А.С. Макаренко, розглядаючи виховний процес як специфічно організоване «педагогічне виробництво», висував ідею розробки «педагогічної техніки». В наукових працях «Книга для батьків», «Методи виховання» він обґрунтував і задіяв на практиці актуальні і сьогодні технології, методики: «техніки дисципліни», «техніки розмови педагога з вихованцем», «техніки самоврядування», «техніки покарання».

Аналіз літературних джерел, практика викладання свідчить, що до дефініції, змісту понять «освітні технології» науковці підходять не адекватно. Але, узагальнюючи, можна визначити, що освітня технологія в системі надання освітніх послуг у ВНЗ – це модель спільної роботи суб’єктів викладання і учіння з планування, організації та здійснення всього комплексу компонентів цілісного педагогічного процесу, за умови забезпечення комфортності для всіх суб’єктів освітньої діяльності. Освітні технології надання освітніх послуг викладачем – це, в основному, технології цілісного педагогічного процесу, за умов ефективного освітянського менеджменту.

У наш час, проблеми ефективності технології і методики сучасної освіти стали об’єктом дослідження як зарубіжних, так і українських учених. В навчальних посібниках, підручниках С.С. Вітвіцької, І. М. Дичківської, В. В. Докучаєвої, М.В.Лисенко, С.С. Пальчевского, С.Д. Рєзніка, Т.І. Туркот, О.В.Фатхутдінової, М.М. Фіцули, М.М. Чепіль, інших як теоретично, так і схематично, достатньо суттєво і змістовно обґрунтовані основні складові технологізаційного освітнього процесу у вищій школі. Узагальнено вони визначені і в наших авторських виданнях.

В процесі дослідження нами визначено, що викладачі в процесі на-дання освітніх послуг суб'єктам учіння більш оптимально використовують як засіб ефективності, за критеріями кількості і якості ЗУН різноманітні методики технологічних напрямків, етапів освітніх технологій. Серед них чільне місце займають наступні: особистісно-орієнтованого впливу на особистість; інтерактивного навчання та викладання; інформаційно-комунікативного навчання та викладання; навчальних проектів; інтегровано розвивального; організаційного модульно-рейтингового та бально-рейтингового процесу навчання [1; 3].

При цьому, в процесі дослідницьких бесід, тестів та відпрацюваннях педагогічних ситуацій з викладачами, студентами – магістрантами, була визначена необхідність впровадження технологічних інновацій в освітню систему українського суспільства. Підкреслювалось, що інновації потрібні як для вдосконалення традиційного процесу надання освітніх послуг закладами вищої освіти (модернізація, модифікація, раціоналізація), так і для радикальних перетворень та комплексних видозмін, тобто трансформації традиційно існуючого.

Досліджуючи проблеми педагогічної інноватики, як розуміння нового в освітньому процесі, науковці співвідносять її із такими характеристиками: корисне, прогресивне, позитивне, сучасне, передове. Автори наголошують на тому, що впровадження нових технологій навчання та досконале оволодіння ними вимагають певної внутрішньої готовності як викладачів, так і здобувачів вищої освіти до серйозних перетворень, що відповідають умовам швидкозмінного інформаційного суспільства. При цьому, бажано пам'ятати слова О.Герцена «Нове треба створювати в поті чола, а старе саме продовжує існувати і твердо тримається на милицях звички» [2; 3].

Практика викладання у вищій школі свідчить, що інноваційні техно-логії надання освітніх послуг стають засобом ефективної діяльності суб'єктів учіння за умов: корінних змін в організації системи освіти, методології і технології організації цілісного педагогічного процесу; посилення гуманітаризації змісту освіти; забезпечення оптимально-ефективного процесу формування у майбутніх викладачів інноваційного потенціалу педагога; інтенсивно-раціонального упровадження досягнень психолого-педагогічної науки в практику; вивчення, узагальнення і поширення передового вітчизняного та іноземного педагогічного досвіду.

Інновації надання освітніх послуг не виникають спонтанно, а поста-ють результатом системних наукових пошуків, аналізу, узагальнення педагогічного досвіду. Аналіз дослідженнь українських науковців (О.В.Василенко, І.М.Дичківська, В.В.Докучаєва, М.В.Лисенко, П.Ю.Саух., ін.) практики викладання у ВНЗ, можна визначити чинники та критерії інноваційного потенціалу викладача вищої школи з надання освітніх послуг.

Серед чинників значне місце займають: творча здатність викладача генерувати нові ідеї; високий його культурно-естетичний рівень, освіченість, інтелектуальна глибина і різнобічність інтересів; відкритість особистості викладача новому і сприйняття різних ідей, думок, поглядів, концепцій, що базується на толерантності особистості, гнучкості та широті мислення. Критеріями готовності викладача вищої школи до педагогічної діяльності з впровадження інноваційних освітніх технологій в цілісний педагогічний процес є: здатність його до фахової рефлексії; готовність до творчої інноваційної діяльності; упевненість у позитивному результаті узгодженість особистих цілей з інноваційною діяльністю; готовність до подолання творчих невдач тощо.

Список використаних джерел

1.Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: Навч. посібник. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с. 2.Кошечко Н.В. Методика викладання у вищій школі: Навч. посібник. – Ніжин: НДУ ім.

М. Гоголя, 2013. – 115 с. 3.Найдьонов І.М. Викладання фінансово-економічних дисциплін: методика, технологія, управління.- К.: «Центр учбової літератури», 2014.- 730 с.

А. О. Висоцький

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ДИЗАЙН-ОСВІТИ

У сучасних умовах розвитку України розуміння дизайну включає в себе забезпечення взаємодії людини і природи, оптимізацію навколишнього середовища. Сфера дизайну містить широкий діапазон проектних дисциплін, що охоплюють усі сфери життя людини. Перш за все, дизайн можна визначити як гармонізацію навколишнього середовища, шлях до цілісного світогляду, сприйняття світу й усвідомлення свого місця в ньому.

Таке розуміння дизайну передбачає широке коло компетенцій, які необхідно сформувати при підготовці дизайнерів і фахівців дизайн-освіти в Україні. Виділимо ключові компетенції: 1) світоглядна, пов'язана з уявленнями цінностей і смислів навколишнього світу; 2) загальнокультурна, що забезпечує знання і розуміння національної та загальнолюдської культури, ролі і впливу науки, релігії в суспільному житті, осмислення духовно-моральних основ життя суспільства в цілому; 3) компетенція саморозвитку в духовному, інтелектуальному і про-професійному плані; 4) комунікативна компетенція, що виявляється на побутовому, професійному, громадському рівнях і в системі «людина - природа - суспільство» [2, с. 4]; 5) професійна компетенція, що включає в себе знання, вміння і володіння предметною сферою дизайну і суміжними сферами, володіння технологіями наукового і творчого мислення.

На даний момент екологічна парадигма повинна бути провідною у дизайні, який формує предметно-просторове середовище, всі етапи існування об'єкта - від проектування до процесу виготовлення, використання та утилізації. В умовах європейського вектору розвитку України антропоцентризм класичного і діловий характер комерційного дизайну повинна змінити екоцентрична концепція. Сучасний напрямок - екологічний дизайн - як галузь проектування об'єднує у собі і художньо-проектні основи, що базуються на світоглядно-ціннісній компоненті, і наукове філософське осмислення ступеня впливу творчої діяльності людини на навколишнє середовище, наслідків взаємодії людини і довкілля. Формується науковий і методологічний інструментарій цього нового напряму в дизайні. Як вказує О.О.Глазачова, поняття «екологічний дизайн» слід розглядати як «теоретико-методологічний принцип екологізації всієї проектної діяльності, заснований на розумінні цілісності предметного і духовного середовища. Ця професійна діяльність, спрямована на освоєння, збереження і поширення екологічно-орієнтованих цінностей засобами і методами дизайну» [2, с. 6].

У філософському контексті під терміном «екологічний дизайн» розуміється «будь-яке проектування в дизайні, спрямоване не так на відображення гармонії, як на саму гармонію стосунків людини з навколишнім світом» [1, с. 23].

Виділяють такі функції екодизайну: інформаційну, аксіологічну, комунікативну, виховну, соціально-економічну, атрактивну, прогностичну [3, с. 80].

Аксіологічний зміст дизайн-освіти полягає у тому, щоб сформувати ціннісні екологічні настанови, в основі яких - цілісне сприйняття світу, визнання не утилітарної, а загальної цінності природи як основи життя, відповідальне ставлення до всіх проявів життя. У зв'язку з цим екологічна компетенція дизайнера може бути представлена як здатність і готовність реалізувати у своїй професійній діяльності екологічні ціннісні настанови й орієнтири, проектувати цілісне предметно-просторове се-

редовище. Психолого-педагогічна та структурно-змістовна характеристика екологічної компетенції включає в себе мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісно-поведінковий, емоційно-вольовий, рефлексивний компоненти. Головними складовими формування екологічної компетенції майбутнього дизайнера і професійного педагога у сфері дизайну, які повинні забезпечувати ефективність процесу, є: 1) психолого-педагогічна підготовка, що формує екологічну культуру і відповідальність при проектуванні, професійної та педагогічної комунікації; 2) технологічна підготовка, що включає в себе володіння технологіями проектування, мислення, знання технологій та етапів виробничих процесів; 3) цілеспрямована організація, планування і супровід процесу формування екологічної компетентності.

Таким чином, формування екологічної компетенції і вивчення основ екологічного дизайну у системі української дизайн-освіти дозволять сформувати у майбутніх фахівців ціннісні уявлення про взаємодію навколишнього середовища і людини, а також оволодіти прийомами екологізації, які слід використовувати при проектуванні об'єктів дизайну, що може стати гарантією просування екологічної культури в соціум засобами дизайну.

Список використаних джерел

1. Борев Ю. Б. Эстетика: учебник / Ю. Б. Борев. М: Высшая школа, 2002. 511 с. 2. Глазачева А. О. Экологическая компетентность будущего специалиста в сфере дизайн-образования: учеб. пособие / А. О. Глазачева, А. В . Гагарин, С. Н. Глазачев. М.: изд-во МДГУ, 2011. 180 с. 3.Панкина М. *В.,* Захарова *С.В. Экологический* дизайн*: учебное пособие / М.В. Панкина, С.В.* Захарова*,. Бийск:: Издательский дом «Бия*»*, 2011. – 188 с .*

І. С. Гавриляк

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ: МЕТОД ПРОЕКТІВ

Сучасна наука пропонує велике різноманіття форм та методів інноваційного навчання, зокрема в галузі іноземних мов. Звернення до них обумовлюється необхідністю адекватної відповіді системи освіти на запити суспільства щодо підвищення якості засвоєння знань, розвитку розумової активності учнів, вмінь та навичок критичного мислення.

Глобальні зміни на ринку праці наклали свій відбиток на розвиток освітньої галузі, тому сьогодні затребуваними стають спеціалісти з розвиненими інтелектуальними, творчими і духовними якостями. Відповідно, все більшої ваги набувають ті методи і форми діяльності, які стимулюють творче мислення учнів та студентів. Поряд з іншими інтерактивними методиками велика увага приділяється методу проектів.

Мета запропонованої статті полягає у характеристиці особливостей проектної діяльності на заняттях іноземної мови.

Термін «проект» - це порівняно нове поняття в педагогіці, яке спочатку використовувалося в технічних та ремісничих галузях, а з початку XX століття все більше входило у вжиток інших наук, серед котрих була і теорія навчання та виховання. Саме на початку XX століття Чарльз Річардз вжив слово «проект», описуючи педагогічні явища. А ще раніше Песталоцці висловив думку, в якій теж простежується паралель із зосередженим на діяльності заняттям за методом проектів, що навчатися потрібно « головою, серцем і руками» [3].

Опис методу проектів знайшов своє наукове відображення у численних працях зарубіжних та вітчизняних педагогів. Ця проблематика цікавила американських філософів і педагогів Д. Дьюі, У. Кілпатрика, Е. Коллінгса та ін. Серед вітчизня-

них педагогів це питання дослідили О. Авраменко, К. Баханов, А. Вдовиченко, Н.Годованець, А. Касперський, О. Коберник, І. Олійник, О. Пєхота, В. Сидоренко, А. Терещук та ін..

Метод проектів розуміють як систему навчання, метою котрої є інтелектуальний розвиток особистості учнів, їх вольових якостей і творчих здібностей у процесі створення нового продукту, що має практичну значущість [1, с.47].

Характерною особливістю проектної методики є те, що вона розвиває в учнів самостійність, оскільки, хоч і частково, перекладає на них відповідальність за результати навчання.

Навчання іноземної мови в будь-якому навчальному закладі має на меті передусім всебічний розвиток особистості учня, який буде здатним використовувати її як засіб спілкування в діалозі культур. Поєднання особистісного та комунікативного підходів до навчання сприяють досягненню необхідного рівня володіння іноземною мовою завдяки перенесенню акцентів із звичайного засвоєння та відтворення навчального матеріалу на активну мисленнєву діяльність учнів. Саме метод проектів може виконати роль засобу навчання, що стимулюватиме творче мислення підростаючого покоління [2].

Для успішного впровадження проектів необхідно дотримуватися певних умов: потрібно виділяти достатньо часу на виконання будь-якого проекту, давати учням можливість самоорганізації та саморегулювання за підтримки вчителя, забезпечити виконавцям проекту в особі вчителя надійного координатора, консультанта та експерта та ін. Та чи не найголовнішою передумовою успішної проектної діяльності на заняттях є володіння інформацією щодо структури такої діяльності та особливості кожного з її елементів. Сучасні науковці виокремили наступні етапи заняття за проектною методикою [3].

1. Підготовчий етап. На цьому етапі формується загальне уявлення про тему проекту. Вибір теми має особливе значення: вона повинна бути наближена до ситуацій реального спілкування, бути цікавою учням та мати практичне значення. У структурі підготовки наявний також такий надважливий елемент як планування, що передбачає визначення мети проекту, окреслення конкретних завдань, їхньої послідовності і часу, необхідного для виконання кожного з них а також призначення відповідальних за кожну складову осіб.

2. Виконавчий етап, на якому за встановленим планом здійснюється пошук необхідної інформації, з використанням різноманітних методів, таких як: опрацювання доповідей, опитування, інтернетпошук, спостереження, перегляд фільмів тощо. Учасники проекту аналізують, структурують, впорядковують, порівнюють та підсумовують отриману інформацію.

3. Етап презентації. На цьому етапі відбувається демонстрація результатів проектної роботи. Кінцевий продукт може бути представлений у формі доповіді, виставки, стінгазети, інсталяції, фоторепортажу, відео, ток-шоу, гри тощо.

4. Підсумковий етап, на якому відбувається оцінювання досягнутого результату, коли учні мають можливість побачити позитивні та негативні моменти своєї діяльності, проаналізувати їх та зробити висновки .

Максимальне дотримання вищезазначених умов та врахування особливостей діяльності на кожному етапі уможливлює перетворення проектної методики на дієвий засіб досягнення важливих дидактичних завдань. Вміння доцільно використовувати метод проектів – це показник високої кваліфікації вчителя.

Основна цінність методу проектів вбачається у тому, що він стимулює розвиток соціально значущих якостей особистості, насамперед самостійності, здатності до творчого мислення та дослідницької діяльності, вміння вчитися.

Список використаних джерел

1.Годованець Н. І. Проектний метод вивчення іноземної мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/306/1/ПРОЕКТНИЙ МЕТОД ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.pdf. 2.Олійник І. П. Використання методу проектів на уроках англійської мови як один із шляхів формування комунікативної компетентності учня/І. П. Олійник. – Котовськ, 2012. – 21 с. 3.Projekte im Fremdsprachenunterricht – ein Ding der Unmoglichkeit [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.grin.com/document/15581.

Л. П. Гук

ВИКОРИСТАННЯ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ І-ІІ РІВНІВ АКРЕДИТАЦІЇ

Одним з найперспективніших напрямів розвитку системи освіти є широке використання сучасних телекомунікаційних, інформаційних та комп'ютерних технологій, в першу чергу - технологій глобальної мережі Інтернет. Зручність, оперативний доступ до інформації розташованої в різних регіонах України та за її межами, висока оперативність оновлення і інші переваги Інтернет-технологій дозволили достатньо швидко впровадити їх в практику багатьох Вузів, але, нажаль, мало використовуються в вищих навчальних закладах І-ІІ рівнів акредитації.

Вимоги суспільства, до якості надання освітніх послуг, постійно змінюються і ми зобов’язані реагувати на ці зміни. Освітнє середовище навчального закладу повинне забезпечувати всебічний розвиток особистості, розвивати її критичне мислення, формувати вміння вирішити нестандартну проблему, вдало використовувати сучасні засоби інтернет-комунікації. Тому сформувати ефективне інформаційно-освітнє навчальне середовище без використання сучасних Web-додатків сьогодні просто неможливо. Сучасний перехід України до інформаційного суспільства, коли до Інтернету може підключитись практично будь-яка людина, обумовлює можливість переходу до так званих «Хмарних послуг»[1]. Останнім часом впровадження хмарних технологій стрімко зростає, завдяки цьому освіта стає ще доступнішою, адже, вчитися можна скрізь, а не лише в аудиторії.

Хмарні технології – це технології, які надають користувачам Інтернету доступ до комп’ютерних ресурсів сервера і використання програмного забезпечення як онлайн-сервіса [3]. Хмара – це центр, сервер або їх мережа, де зберігаються дані та програми, що з’єднуються з користувачами через Інтернет [3].

Перевагою для всіх користувачів хмарних технологій в коледжах є те, що отримати доступ до «хмари» можна не лише з ПК чи ноутбука, але також з нетбука, смартфона, планшета, тому що головною вимогою для доступу є наявність Інтернету, а для роботи програмного забезпечення «хмари» використовуються потужності віддаленого серверу; споживачі використовують програми без їх установки; безкоштовне використання програмного забезпечення; використання Office Web Apps-додатків; відсутність прив’язки до робочого місця; захист персональних даних та розмежування доступу до спільної інформації; виконання багатьох видів навчальної роботи, контролю і оцінки online; економія дискового простору; антивірусна, безрекламна, антихакерська безпека та відкритість освітнього середовища для викладачів та студентів. Доступ до хмари можуть мати, наприклад, одночасно всі студенти, що отримали права доступу.

Викладачі можуть використовувати хмарні технології для дистанційного навчання, на заняттях та позааудиторній діяльності, а також в методичній роботі (можливість впровадження нових інтерактивних форм роботи). При цьому відбувається оптимізація часу навчального процесу (миттєва комунікація з колегами та студентами), поширення власного досвіду, підвищення кваліфікації, ознайомлення

із передовим досвідом викладачів з інших навчальних закладів. Викладач має доступ до своїх матеріалів і документів будь-де і будь-коли; з'являється можливість використання відео і аудіо файлів прямо з Інтернету, без додаткового завантаження на комп'ютер; організація та проведення online занять, тренінгів, круглих столів, відеоконференцій.

Найпоширеніші сервіси

- Яндекс.Диск безплатно представляє 10 ГБ, які можна безкоштовно збільшувати до 20 ГБ (також, тимчасово, можна скористатися ще більшим об'ємом диску).
- Google Диск представляє 15 ГБ (разом з поштою) місця на своєму диску.
- Microsoft SkyDrive – 7 ГБ.
- Dropbox – 2 ГБ (безкоштовно можна більшувати до 16 ГБ).
- Mega – представляє безкоштовно 50 ГБ дискового простору.
- eDisk – це доступне з будь-якої точки Землі персональне сховище файлів. В цьому сховищі можна зберігати до 4 ГБайт інформації (близько 40 000 документів) [3].

Отже, світовий досвід впровадження та використання хмарних технологій свідчить про його перспективність використання і у вітчизняній системі освіти. Хмарні технології - це модель забезпечення повсякчасного та зручного мережевого доступу за вимогою. Це доступ не лише з будь-якого комп'ютера підключеного до Інтернету, але й робота із інформацією з різних пристроїв в будь-який час і будь-де.

Список використаних джерел

1.Можливості використання хмарних технологій в освітній та соціальній сферах. Сабліна М.А. – ISSN On line: 2312-5829. Освітологічний дискурс, 2014, № 3(7). 2.Образование сегодня. 2014, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ed-today.ru/ http://www.educatorstechnology.com/2013/03/14-technology-concepts-every-teacher.html. 3.Хмарні технології [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://j.parus.ua/ua/358.

О. Є. Грибанова

ДЕБАТНА ТЕХНОЛОГІЯ У ПРОФЕСІЙНОМУ РОЗВИТКУ СТУДЕНТІВ КОЛЕДЖУ

Однією з новітніх інтерактивних технологій навчання учнівської та студентської молоді, яка визначається на сьогодні зарубіжними і вітчизняними вченими та практиками як найбільш ефективна в аспекті формування їх громадянської компетентності, розвитку критичного мислення та комунікативних навичок, є технологія дебатів (А. Єрмоленко, О. Зима, З. Імжарова, Н. Клаксон, А. Кроуфорд, О. Пометун, І. Сущенко, А. Шнайдер, М. Шнурер та ін.). Незважаючи на дещо відмінні підходи науковців до категоріального визначення сутності дебатів у педагогічних дослідженнях [1;2;3;6], зокрема у їх віднесенні до особливих педагогічних методів (А.Кроуфорд, А. Шнайдер, М. Шнурер та ін.), стратегій навчання (С. Скотт, Д. Стейнберг, А. Фріллі та ін.) чи окремої педагогічної технології (З. Імжарова, О. Пометун, та ін.), саме дебати як особливий освітній інструмент має широкі можливості щодо забезпечення успішного професійного навчання та професійного розвитку майбутніх фахівців.

Вслід за З. Імжаровою, О. Пометун та ін. під дебатами (від фр. debat – дискусія) розуміємо особливу педагогічну технологію, яка полягає у спеціально організованій, чітко структурованій публічній дискусії з актуальної проблематики, спрямованої на вирішення розвивальних (розвиток когнітивних, емоційно-вольових, комунікативних, організаційно-управлінських, моральних якостей особистості), дидактичних (формування та актуалізація знань, їх трансформація в

особистісну форму, формування навчальних, самоосвітніх умінь та навичок) та соціалізаційних (оволодіння соціальними ролями та нормами, формування соціальної компетентності, соціальної ідентичності особистості) завдань.

Розглядаючи особливості дебатів як педагогічної технології, що реалізується в освітньому процесі коледжу потрібно зазначити, що вони відносяться до академічних і можуть проводитись у таких найбільш розповсюджених формах за спрямованістю, кількістю учасників, наявністю тайм-аутів та ін. особливостями регламенту проведення, як: дебати Лінкольна-Дугласа, дебати Карла Поппера, політичні дебати, парламентські дебати, судові дебати [4].

Незважаючи на різні форми академічних дебатів, вони ґрунтуються на єдиних принципах, серед яких ми визначаємо такі: 1) освітньої спрямованості – зорієнтованості на формування, актуалізацію знань, оволодіння учасниками новими навчальними та професійними уміннями, розвиток особистісних та професійних якостей; 2) врахування вікових та індивідуально-психологічних особливостей учасників – студентів коледжу; 3) гуманістичної спрямованості – визнанні безумовної цінності, здатності до саморозвитку і самоосвіти, компетентності, активності кожного учасника, поваги до опонентів, толерантного ставлення; 4) партнерського спілкування організаторів та учасників; 5) контекстного підходу –актуалізації майбутньої професійної діяльності студентів коледжу в їх навчальній діяльності; 5) ігрового моделювання – побудови сценарію дебатів за вимогами ділової ігри; 6) інтеграції - вибір тем дебатів враховуючи інтеграцію навчального та професійного змісту, міждисциплінарного контексту; 7) рефлексії – обов'язковості проведення рефлексивних процедур, активізації рефлексивних умінь учасників. Головними структурними елементами академічних дебатів нами визначаються: предмет обговорення (резолюція, аргументи опонентів, кейси сторін), суб'єкти обговорення (учасники дебатів у різних функціональних ролях), простір діяльності (організація комунікативної ситуації) та час діяльності (тривалість виступів, наявність тайм-аутів).

Досвід проведення академічних дебатів у Економіко-правничому коледжі Запорізького національного університету серед студентів різних спеціальностей засвідчує про ефективність зазначеної педагогічної технології, її значний ресурс для вирішення багатьох розвивальних, соціалізаційних та дидактичних завдань.

Список використаних джерел

1.Дебати: Навч. посіб: Метод. рек. щодо ведення дебатів. - К.: А.П.Н., 2001. – 102 с. 2.Єрмоленко А.Б. Дебатні технології: педагогічна практика / А.Б. Єрмоленко // Післядипломна освіта в Україні, 2015. – №1 (36). – С. 81-85. 3.Зима О.В. Поняття «дебати» у науковій літературі, їх застосування на уроках суспільствознавчих предметів / О.В. Зима [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/Narodna_osvita/vupysku/18/statti/zima.htm. 4.Шнайдер А. Навчання через дебати: різноманіття поглядів: адаптований переклад з англійської / А. Шнайдер, М. Шнурер. – К.: БФ «Вчителі за демократію та партнерство», 2009 . – 320 с. 5.Організація та проведення дебатів для дітей і молоді: Навчально-методичний посібник / Упор. Д. Таран, А. Коновалов. - Х.: ХМЦДМ, 2008 – 58 с. 6.Freeley A., Steinberg D. Argumentation and Debate: Critical Thinking for Reasoned Decision Making, 12th edition / Austin Freeley, David Steinberg. – Boston : Wadsworth Cengage Learning, 2009. – 532 p.

О. О. Гура

МАТРИЦЯ КОМПЕТЕНЦІЙ (SKILL MATRIX) ЯК ОРІЄНТИР ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІТ-СФЕРИ

З кожним роком інформаційні технології все глибше проникають у різноманітні сфери життя людини та породжують нові напрями та сфери знань. Це, в свою чергу, робить підготовку фахівців ІТ сфери все більш актуальним завданням су-

часної системи освіти. Однак, надмірно швидке зростання та надвелика кількість технологій і спеціалізацій вимагають постійного розвитку та актуалізації програм професійної підготовки, які мають встигати за сучасними трендами та тенденціями ІТ галузі. Це, в свою чергу, актуалізує потребу у пошуку орієнтирів та джерел вимог до професійної підготовки майбутніх фахівців ІТ сфери.

Дослідженням проблем підготовки інженерів з розробки програмного забезпечення та питаннями інформаційних технологій займалися Ф.А. Семеріков, В.О. Сухомлін, С.В. Поперешняк та ін. Здійснений аналіз останніх досліджень та наукових публікацій показав, що, незважаючи на зростаючу проблему нестачі компетентних кадрів на сучасному ринку інформаційних технологій [1], питання пошуку нових шляхів актуалізації процесів підготовки студентів ІТ-сфери недостатньо привертає увагу вітчизняних учених та педагогів вищої школи.

Насправді, описана вище проблема є актуальною навіть для великих ІТ-компаній. Окрім безпосередньо інженерів з розробки та тестування програмного забезпечення, які, безумовно, слідкують за сучасними трендами та актуальними тенденціями сфери інформаційних технологій, у компанії працюють рекрутери, менеджери, аналітики та інші фахівці, які не мають справи з безпосередньо технологіями та реаліями розробки програмного забезпечення. Проте, контекст роботи цих фахівців також вимагає розуміння сучасного стану ІТ сфери задля успішного управління персоналом, підбору кадрів, розробки глобальної політики компанії та виконання інших організаційних завдань. Задля вирішення цієї проблеми багатьма ІТ компаніями була прийнята практика створення та постійної актуалізації документів під назвою Skill matrix (з англ. – матриця вмінь). Основою цього документу є таблиці, що репрезентують відношення певних технологій або якостей, якими повинен володіти спеціаліст, до проектної позиції (табл. 1).

Таблиця 1.Фрагмент матриці вмінь: залежність необхідного рівня володіння предметною галуззю від проектної позиції

	Junior engineer	**Middle engineer**	**Senior engineer**
Організація програмного коду	Методи згруповані логічно і за викликами	Код розділений на регіони, має хороші коментарі, в т.ч. з посиланнями на інші файли початкових кодів	Файл має розділи «license header», «summary», хороші коментарі, несуперечливу розстановку пробілів і табуляції
Бази даних	Знає основи баз даних (БД), нормалізацію, ACID, транзакції і може написати прості запити	Може спроектувати нормалізовані схеми БД, з урахуванням запитів, які будуть виконуватися; вміло використовує збережені процедури, тригери і власні типи даних	Може здійснювати адміністрування БД, оптимізацію продуктивності БД, індексний оптимізацію, писати складні запити, розуміє, як зберігаються індекси, має уявлення про те, як реплікуються БД

Таблиця 1 наочно демонструє певні якісні характеристики продукту, що розробляє спеціаліст, та його знань [2]. Так як посада «Junior engineer» співвідноситься з молодшим спеціалістом, що тільки починає свою кар'єру в ІТ, другий стовпчик таблиці фактично є переліком необхідних знань та навичок, якими повинні володіти випускники ІТ-спеціальностей для успішного працевлаштування.

Хоча матриці вмінь для різних ІТ спеціалізацій є внутрішніми документами компаній, зазвичай, вони в той чи іншій мірі розголошуються у відкритих джерелах. Наприклад, вакансії на позицію молодших спеціалістів майже завжди містять вичерпний перелік знань та вмінь, якими має володіти кандидат [3].

Збір, зіставлення та аналіз матриць вмінь з різних джерел, таких як відкриті

дані компаній та центрів сертифікації, актуальних вакансій та різноманітних тематичних видань, дає змогу прозоро оцінити стан сучасного ринку праці та вимоги до майбутніх фахівців сфери ІТ. Для працівників освіти, які також не працюють безпосередньо з ІТ-бізнесом та технологіями, проте повинні мати завжди актуальне розуміння популярних тенденцій світу ІТ, матриці вмінь можуть стати дуже зручним орієнтиром, здатним зробити освітній процес більш наближеним до сучасних реалій, а студентів – бажаними кандидатами на ринку праці.

Список використаних джерел

1. Кашин А., Польщикова Є., Сахно Ю. Випускники українських ВНЗ очима роботодавців / А. Кашин, Є. Польщикова, Ю. Сахно. – Донецьк: Систем Кепитал Менеджмент, 2012. – 21 с. 2. Матриця компенетцій розробника ПЗ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sijinjoseph.com/programmer-competency-matrix/. 3. Вакансії ІТ-ринку в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://jobs.dou.ua/. 4. Поперешняк С. В. Проблеми підготовки ІТ-спеціалістів / С. В. Поперешняк // Системи обробки інформації. - 2010. - Вип. 7. - С. 127-131.

Н. А. Доценко

ОСОБЛИВОСТІ ТЕСТОВОГО КОНТРОЛЮ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ІНЖЕНЕРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Навчання в інформаційно-освітньому середовищі сприяє логічному впорядкуванню інформації, її систематизації і структуруванню, створює передумови для здійснення ефективної самостійної діяльності здобувачів вищої освіти. Використання електронної навчальної інформації та правильне методичне насичення навчальних дисциплін дозволяє зробити навчальний процес більш інтенсивним та сприяє саморозвитку та самовдосконаленню здобувачів вищої освіти [1]. Однією з ефективних форм контролю отриманих знань є тестування. Тест - сукупність завдань, розташованих у певному порядку. Завдання педагогічного тесту - оцінити певні знання і навички здобувачів вищої освіти. Тестування - процедура проведення випробувань (тестів) для вимірювання та оцінки певних якостей, знань і навичок [2]. Застосування тестової перевірки знань здобувачів вищої освіти підвищує ефективність педагогічного контролю з будь-якої дисципліни, дозволяє більш об’єктивно й надійно оцінювати рівень засвоєння знань, набуття умінь і навичок, сприяє підвищенню мотивації навчання, формує адекватне самооцінювання здобувачами вищої освіти результатів власної діяльності.

Для навчання здобувачів вищої освіти інженерних спеціальностей в умовах інформаційно-освітнього середовища є доцільним використання тестів, які пропонується розміщувати на платформах дистанційного навчання, тому що вони мають в своєму складі інструментарій для створення різноманітних завдань. Частіше всього викладачі використовують для перевірки знань тестові питання типу «Множинний вибір». Але не для всіх типів питань така форма є оптимальною. Тому платформи дистанційного навчання пропонують досить широкий спектр питань для створення тестових завдань. До них відносяться: множинний вибір; вірно/невірно; коротка відповідь; числова відповідь; розрахунковий; ессе; на відповідність; випадкове питання на відповідність; вкладені відповіді; вибір пропущених слів; множинний розрахунковий; перетягування в текст; перетягування маркерів; перетягнути на зображення; простий розрахунковий. Під час створення тесту доцільно використати декілька типів тестових завдань, які в основному направлені на формування зорової та звичайної пам’яті здобувачів

вищої освіти. Тест типу коротка відповідь ускладнює задачу тим, що неможливий випадковий вибір правильної відповіді як у випадку з множинним вибором. За допомогою тестового питання з вибором пропущених слів передбачається тренування зорової пам'яті. Не дивлячись на досить просту форму, тестове питання, створене за допомогою опції вірно/невірно змушує здобувача вищої освіти замислитися над питанням, адже вірогідність як правильного, так і неправильного питання 50%. Запитання розрахункового типу передбачає використання та програмну обробку розрахунків. Перед тим, як вводити числове значення, необхідно провести розрахунок, адже варіант випадкового введення правильної відповіді виключається. При відповіді на питання, створене за допомогою опції перетягування в текст неправильно вибрані відповіді виділяються червоним кольором, правильні – зеленим. Тестові завдання доцільно формувати з різнопланових завдань, які б відповідали всім рівням складності.

Одним з напрямів контролю в умовах інформаційно-освітнього середовища також може бути комп'ютерний тренажер. Це комп'ютерна навчальна програма для розвитку у здобувачів вищої освіти умінь та навичок певної діяльності, а також розвитку пов'язаних з нею здібностей. В основу навчальних тренажерів покладено використання певного тренувального завдання [3]. Його суть полягає у тому, що за короткий проміжок часу, використовуючи різні прийоми роботи з навчальним матеріалом, можна швидше навчити здобувачів вищої освіти його запам'ятовувати. Поряд із тестовими завданнями використовуються електронні навчальні тренажери, призначені для напрацювання практичних прийомів і отримання міцних навичок у конкретній сфері знань. Особливо ефективним є їх використання для здобувачів вищої освіти інженерних спеціальностей.

Отже, в ході дослідження особливостей тестового контролю здобувачів вищої освіти інженерних спеціальностей в умовах інформаційно-освітнього середовища розглянуто різноманітні типи тестових питань. Визначено доцільність використання різного типу тестових завдань при формуванні тестів. Також розглянуто навчальний тренажер як тип контролю знань та доцільність його застосування для здобувачів вищої освіти інженерних спеціальностей.

Список використаних джерел

1.Бацуровська І. В. Масові відкриті дистанційні курси: інноваційна тенденція в освіті / І. В. Бацуровська. // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки: збірник наукових праць. – 2015. – С. 31–34. 2.Гуцало Е. У. Система тестових завдань та творчих задач з психології. Модульний контроль знань студентів педагогічного університету. Навч.- мет.посібник. – Кіровоград: РВВ КДПУ, 2005. – 176 с. 3.Белов М. А. Принципы проектирования виртуальной компьютерной лаборатории на основе технологии облачных вычислений / М. А. Белов, О. Е. Антипов // Сборник трудов международной конференции «Современные проблемы и пути их решения в науке, транспорте, производстве и образовании. – Одесса: УКРНИИМФ, 2010. – С. 92.

І. В. Дерека, С. А. Лотошнікова

ЗАСТОСУВАННЯ КЕЙС-МЕТОДУ В АВІАЦІЙНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Кейс-метод один із широко застосованих методів в навчанні іноземної мови. Цей метод зародився в бізнес-середовищі: його почали використовувати насамперед у технічних сферах. Але пізніше він поширився і на філологічні дисципліни, в яких на перший план виходять так звані «soft skills», які пов'язані з комунікативними навичками («hard skills» відносяться до технічних професійних навичок).

Авіаційна англійська мова безумовно має відношення до технічної англійської

мови, тобто знаходиться на стику «soft skills» та «hard skills».

Метод кейсів це метод ситуативного проблемного аналізу; техніка навчання, яка використовує реальні ситуації, проблеми та фактичний матеріал в контексті конкретної професії.

Щодо структурі кейси можуть бути:

- Структуровані кейси (highly structured case). Це стислий та точний опис ситуації з конкретними цифрами та даними. До такого кейсу додають визначену кількість вірних відповідей. Такі кейси визначені для оцінки конкретних знань та вмінь.

- Неструктуровані кейси (unstructured cases). Вони являють собою матеріал з великою кількістю даних і мають своєю метою оцінку стиля та швидкості мислення, вміння відділити головне від другорядного та навичок роботи в визначеній області. Для цього типу кейсів є декілька правильних варіантів відповідей та він не виключає можливості нестандартного рішення.

- Новаторські кейси (ground breaking cases), які дають можливість визначити, чи спроможна людина мислити нестандартно.

По формі подання кейси можуть бути паперовими та відео презентаціями.

По розміру кейси можуть бути:

- Повними (в середньому 20-25 сторінок) в основному для командної праці.

- Сжатими (3-5 сторінок) для відпрацьовування на занятті, маючи на увазі загальну дискусію.

- Міні (1-2 сторінки) для розбору в класі. Їх часто використовують як ілюстрацію к теорії, яку розбирають на занятті. Міні-кейс має бути сформульований стисло та мати питання, на які треба дати відповідь в процесі обмірковування. [1]

Також, кейси можуть мати різний рівень складності. Але їх подальша класифікація більш важлива для інших дисциплін та не має значення для теми цієї статті.

Кейс-метод має нюанс в порівнянні з постановкою відкритої проблемної ситуації: він більш творчий, так як не формулює проблему в готовому вигляді – курсанти/студенти повинні самостійно вийти на проблему/ми в ході роботи над матеріалом.

При підготовці кейсу треба мати на увазі наступні етапи:

- індивідуальна та самостійна робота с матеріалами кейсу (ідентифікація проблеми, формулювання ключових альтернатив, пропозиції щодо рішення або рекомендованої дії);

- робота в малих групах по погодженню бачення ключової проблеми та її рішення;

- презентація і експертиза результатів малих групп на загальній дискусії (в рамках учбової групи).

Рекомендована послідовність роботи: 1) постановка задачі; 2) збір інформації по кейс-задачі; 3) прийняття рішень; 4) розгляд альтернатів; 5) порівняльний аналіз; 6) презентація рішень [2].

Кейс-метод доцільно використовувати під час викладання авіаційної англійської мови, особливо на старших курсах навчання, під час підготовки курсантів до складання екзамену з англійської мови за стандартами ICAO (International Civil Aviation Organization – Міжнародна організація цивільної авіації). Однією зі складових частин екзамену є усне мовлення. Курсанти повинні вміти вільно спілкуватися англійською мовою з фахових питань та проблемних ситуацій, які можуть виникнути під час польоту. Кейс-метод дозволяє розвивати у курсантів навички непідготовленого усного мовлення за тематикою їх спеціальності, висловлювати свої думки, пропонувати рішення. Викладач може підготувати проблемну ситуацію заздалегідь

(наприклад, втрата орієнтації літака у повітрі) та запропонувати курсантам попрацювати в групах, обговорити конкретну ситуацію за цією темою і презентувати шляхи вирішення проблеми. Іноді доцільно надати більш автономності тим, хто навчається, та дати їм завдання самостійно вивчити проблемні фахові питання за допомогою інтернет-джерел з подальшим обговоренням їх у класі на прикладі конкретної ситуації. У залежності від рівня групи викладач вирішує який тип кейсу (highly structured case, unstructured case, ground breaking case) є більш ефективним.

Таким чином, цей метод допомагає приблизити вивчення англійської мови до реального життя, до професії. Також він підвищує зацікавленість та умотивованість курсантів або студентів та прикладне значення дисципліни.

Список використаних джерел

1. https://ru.wikipedia.org/wiki. 2. https://nsportal.ru/vuz/pedagogicheskie-nauki/library/2013/01/22/keys-tekhnologii-kak-odin-iz-innovatsionnykh-metodov.

О. О. Жидкова, О. В.Турута

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ І КУЛЬТУРА ЯК НАЦІОНАЛЬНА ПОТРЕБА ТА РЕПУТАЦІЙНИЙ КАПІТАЛ СУЧАСНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Сьогодні Україна є країною змін, реформ у всіх напрямках політичного, соціального та культурного життя. Однією з головних реформ, які впроваджуються в Україні є реформа вищої освіти. Освіта – це головна зброя у формуванні зрілої особистості, відповідального громадянина та професіонала.

Для формування нової концепції освіти, надзвичайно важливим є поняття академічної доброчесності.Можна сказати, що і досі, в більшості українських університетів і коледжів все що пов’язане з академічною доброчесністю в публічну площину потрапляє не часто. На жаль мають місце ситуації, коли наукові роботи (від курсових до докторських) виконуються на замовлення за гроші, коли студентські роботи передаються від курсу до курсу лише зі змінами титульних сторінок, коли у наукових працях перефразують чужі думки та видають за власні без посилань на їх справжнього автора. Можна наводити багато прикладів. І абсолютно недопустимим є те, коли в суспільстві такий стан справ приймається за норму.

Отже, впровадження принципів академічної доброчесності в українських вишах – це не тільки питання підняття якості вищої освіти, розвитку репутаційного капіталу самих ВНЗ та підвищення їхнього рейтингу, а також і моральний кодекс та етичні правила цивілізованого наукового та освітнього співтовариства.

Однією з головних проблем впровадження принципів академічної доброчесності є те, що більшість студентів не вважають копіювання чужих текстів зі зміною порядку слів у реченні без посилань на джерело плагіатом. Це питання обговорювалось на прес-конференції «Содействие развитию академической доброчестности как компонент образовательной реформы», яка відбулась в Києві 24 лютого 2016 року. Так, екс-заступник Міністра освіти і науки Інна Совсун зазначила, «що якщо студент взяв чиєсь речення, абзац чийогось тексту, трохи переставив слова в реченні, то він переконаний, що це не плагіат, це автоматично унікальне дослідження. Так само, частка студентів не вважають, що переклад з іноземної мови та представлення певного тексту як результат власного дослідження що це так само є недоброчесна поведінка, якої необхідно уникати» [1].

Тому безперечно, на перше місце виходять питання просвітництва і роз’яснення серед студентів та викладачів, що є плагіатом та як необхідно з ним

боротися. Як відмічає президент Міжнародного благодійного фонду «Міжнародний фонд досліджень освітньої політики», професор Варшавського університету Тарас Фініків, європейська освітня спільнота зробила декілька важливих кроків в напрямку затвердження принципів академічної доброчесності. Серед них:

– 2004 р. – прийняття Бухарестської Декларації з етичних цінностей принципів вищої освіти в Європейському регіоні;

– 2012 р. – схвалення Міжнародною Асоціацією університетів та Magna Charta Observatory «Керівництва для інституційних Кодексів етики в галузі вищої освіти»;

– 2013 р. – рішення Постійної конференції Міністрів освіти Ради Європи з управління та якості освіти (Гельсінська Підсумкова Декларація) про створення Пан-Європейської платформи з питань етики, прозорості та чесності в галузі освіти (ETINED);

– 2014-2015 р. – підготовлено документи «Основні визначення», «Етичні принципи», «Етична поведінка всіх учасників освітнього процесу»;

– 2015 р. – створено Пан-Європейську платформу з питань етики, прозорості та чесності в галузі освіти (Прага, жовтень 2015);

– 2016 р. – включення в цю роботу представників України, обговорення національних практик, порівняльного дослідження (Страсбург, листопад 2016) [2].

Україна також активно долучається до спільних заходів реформування системи вищої освіти та впровадження академічної доброчесності. Проект Сприяння академічної доброчесності в Україні, що його розпочали Американські ради з освіти за участі Міністерства освіти і науки України та за підтримки Посольства Сполучених Штатів, стартував 1 лютого 2016 року і триватиме до кінця 2019 року. Учасниками проекту стали 10 українських університетів. Мета проекту – донести до університетської спільноти значення академічної доброчесності, а також допомогти в розробці адаптованого до української системи освіти комплексу процедур та інструментарію попередження та протидії академічної нечесності.

Отже, доброчесність має стосуватись не тільки винятково академічного середовища, вона безпосередньо впливає на повсякдення та професійний розвиток громадянина. Тому якісна зміна системи вищої освіти сприятиме формуванню нових суспільних цінностей, носіями яких стануть випускники і студенти, професорсько-викладацьких склад ВНЗ, та майбутні науковці.

Список використаних джерел

1. Содействие развитию академической добропорядочности как компонент образовательной реформы : стенограмма пресс-конференции, Киев, 24 февр. 2016 г. [Электронный ресурс] // OSVITA.UA. – Режим доступа : http://ru.osvita.ua/vnz/50440/. 2. Фініків Т. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету [Електронний ресурс] / Тарас Фініків. – Режим доступу : http://www.univer.kharkov.ua/images/redactor/news/2016-09-07/Phinikov.pdf.

Т. П. Зарудко

МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ INTERNET ПРИ ВИВЧЕННІ ХІМІЇ

Актуальність використання інформаційних комп'ютерних технологій (ІКТ) при викладанні хімії обумовлюється тим, що в комп'ютерних технологіях закладені невичерпні можливості для навчання студентів на якісно новому рівні. Вони надають широкі можливості для розвитку особистості студентів і реалізації їх здібностей. Використання анімації і звукового супроводу в навчальних програмах

впливають на декілька каналів сприйняття студента (аудіальний, кінестетичний, візуальний), що дозволяє при навчанні враховувати особливості кожного з них [3].

Якщо виходити з особливостей хімії як науки, то використання комп'ютера у вивченні хімії є найбільш доцільним ще і тому, що він досить полегшує подання хімічних даних, дає змогу описувати та редагувати хімічні формули з використанням хімічних редакторів, розширює кругозір хімічних знань, використовуючи інформаційні ресурси Інтернету для хіміків, дає змогу провести хімічні дослідження навіть тоді, коли це не дозволяє лабораторія навчального закладу, використовуючи при цьому віртуальні хімічні лабораторії.

Вже досить давно було доведено, що кожен студент по-різному освоює нові знання. Раніше викладачам доводилося знаходити індивідуальний підхід до кожного студента. Та з появою комп'ютерних мереж і онлайнових засобів, навчальні заклади отримали можливість подавати нову інформацію таким чином, щоб задовольнити індивідуальні запити кожного студента [1]. Допомогти викладачу вирішити це непросте завдання може поєднання традиційних методів навчання та сучасних ІКТ. Адже використання ІКТ дозволяє зробити процес навчання мобільним, суворо диференційованим та індивідуальним. З іншого боку, такий метод навчання є досить привабливим і для викладачів, оскільки він допомагає їм краще оцінити здібності і знання студена, зрозуміти, спонукає шукати нові, нетрадиційні форми і методи навчання. Використання ІКТ при вивченні хімії також значно полегшує засвоєння матеріалу студентами, оскільки вони мають можливість не тільки чути новий матеріал, але й побачити його на екрані чи, по можливості, переглянути застосування його на практиці у вигляді досліду, дослідження чи кінофільму. Використання комп'ютерних технологій в навчанні хімії значно спрощує роботу викладача, але ніяк не замінює його. Викладачі хімії повинні знати про існування різноманітних програмних засобів, які в наш час досить поширені і широко використовуються у вищих навчальних закладах [2].

Отож, ІКТ і викладання хімії – це два тісно взаємопов'язані явища. Використання комп'ютерної техніки у вивченні хімії дозволяє раціональніше розподілити навчальний час як студента, так і викладача, сприяє покращанню емоційного сприйняття навчального матеріалу, підвищенню його інформативності, доступності та наочності. Тому використання ІКТ під час навчання хімії відкриває широкі можливості для підвищення ефективності освітнього процесу.

Список використаних джерел

1.Підгорна Т. В. Інформаційно-комунікаційні технології в хімічних дослідженнях: Посібник для вчителів / Т. В. Підгорна – К.: Видавництво НПУ імені М. П.Драгоманова, 2013. – 233 с. 2.Природничі науки і освіта: збірник наукових праць природничо- географічного факультету. – Умань : Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2013. – 120 с. 3.Пометун О.І. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібн. / О.І. Пометун, Л.В. Пироженко. – К.: Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.

Р. В. Ковтуненко, Я. В. Віленський

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ОПТИМІЗАЦІЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ З ПЕДІАТРІЇ

Сучасні інновації в напрямку інтернаціоналізації медичної освіти в Дніпропетровській медичній академії почались з 2000 року з втілення Болонської системи навчання і включили вагомі зміни в цілях, змісті, методах та технологіях, формах організації навчально-пізнавального процесу, системі контролю і оцінки рівня

освіти, навчально-методичному забезпеченні, в навчальних планах і програмах з метою інтеграції в міжнародне науково-освітнє співтовариство.[1,2]

Сучасними інноваційними технологіями втіленими на кафедрі педіатрії є використання мультимедійних презентацій лекцій та семінарів, втілення кейс-метода, дистанційне on-line тестування студентів.

Ефективною розробкою кафедри стала система кейс-методу позааудиторної роботи у вигляді щоденного письмового домашнього вирішення клінічних тематичних ситуаційних задач з обґрунтуванням діагнозу, призначенням алгоритму обстеження, лікування та реабілітації. Для зручності всі ситуаційні задачі об'єднані у посібник, видаються кожному студенту на початку модулю. Це дає можливість студентам самостійно планувати свою позааудиторну роботу, а також ознайомитись із завданнями всієї групи. Фактично ця форма навчання є методикою кейс-метода з інтерактивним аналізом ситуаційного завдання по приведеному випадку хвороби дитини. В аудиторний час з викладачем проводиться розбір вирішених вдома випадків,що виявляє допущені помилки та дозволяє оцінити якість навчання. Впровадження кейс-методу направлено на отримання нових знань та формування професійної компетентності, вмінь і навичок мислення. Аналіз анкет студентів свідчить,що використання кейс методу підвищує інтерес до навчання (93%), здібності до пошуку нових знань(91%), вміння вирішення проблем діагностики, аргументації результатів обстеження, лікування(90%). Позитивний ефект кейс-методу підвищує мотивацію у студентів та у викладача. З розвитком WEB-технологій з 2016 року на кафедрі педіатрії 3 та неонатології впроваджено дистанційне on-line тестування студентів по тестовим завданням банку Центру тестування МОЗ України (бази 2010-2015 р.р.) на базі програми «SOCRATIVE», куди внесено тести українською, російською та англійською мовами. Всього програма складає 36 варіантів тестів по 50 питань з банку ліцензійного іспиту КРОК-2 (всього 1800 тестів). База постійно доповнюється новими варіантами. Тестування проводиться в аудиторний час по контролюючій програмі та дистанційно в позааудиторні години в програмі тренування щоденно. При анкетуванні студенти позитивно оцінюють впровадження дистанційного тренування по тестам КРОК-2 та проявляють неабиякий інтерес до навчання з використанням комп'ютерних технологій. Певною мірою поліпшити інформаційну складову студентам дозволяє інтернет-сайт кафедри, де окрім навчально-методичної інформації, зібрана сучасна література , різноманітні джерела, презентації лекцій, навчальних посібників, створених співробітниками кафедри.

Впровадження в навчальний процес сучасних педагогічних та наукових інновацій відповідно до світових стандартів відповідає концепції розвитку вищої медичної освіти.

Список використаних джерел

1. Закону України: «Про вищу освіту» від 01.07.2014, №1556. 2. Інтернаціоналізація української вищої освіти. Матеріали семінару Міністерства освіти і науки України. - 15 вересня 2015 року.

Я. Я. Львова

РОЗВИТОК STEM-ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Низька якість освіти в сфері точних наук, недостатня оснащеність матеріально-технічною базою, низька мотивація учнів - це сучасні реалії української освітньої системи. Однак держава вимагає підготовки висококваліфікованих фахівців з різних освітніх областей природничих наук в області вищих технологій.

У зв'язку з цим STEM стає пріоритетним напрямком. Завдяки його впрова-

дженню в українську освіту, вдасться задовольнити потребу в науково-інженерних кадрах, які будуть відігравати провідну роль у розвитку технологічного процесу і модернізації біо- і нанотехнологій в нашій країні [1].

Проблемам розвитку креативного мислення школярів присвячували свої роботи такі вчені: Г.Альтшуллер, Д.Богоявленська, О.Клепіков, М.Меєрович, Я.Пономарьов та інші. Проблемами психолого- педагогічного формування творчої особистості займались С.Рубінштейн, О.Леонтьєв, А.Єршов, В.Монахов, М.Моісєєв. Проблемами STEM-освіти займаються тауі зарубіжні науковці як Хізер Гонсалес, Джеффрі Куензі, Девід Ленгдон, Кейт Ніколс та інші.

Для підвищення якості освіти потрібно, щоб зміст і рівень середньої освіти відповідали вимогам наукового прогресу і стали частиною плану державного розвитку, прогресу економіки, науки, культури, добробуту народу і кожної людини зокрема. Навчальне середовище має задовольняти природний потяг дитини до розвитку, її пізнавальної активності, прагнення до дослідження і висновків. Забезпечення вище сказаного потребує виконання таких умов, як: симетричний розподіл навчального часу між гуманітарними і природничо-математично- технологічними предметами; зменшення в навчальному плані одногодинних предметів, орієнтація на інтегроване навчання; розширення матеріальної бази навчального закладу; навчально-методичне забезпечення, що включає дослідницькі завдання безпосередньо в довкіллі, збільшення в програмах навчального часу на проведення практичних робіт, виконання проектів.

Одним із головних завдань національної освіти є перехід до STEM - освіти, що сприяє підвищенню якості підготовки висококваліфікованих спеціалістів, готових до діяльності у нових соціокультурних умовах, здатних приймати оригінальні та адекватні до ситуації рішення, бачити перспективи та планувати стратегії й тактики розвитку ефективної міжособистісної взаємодії [2].

Повноцінне планомірне навчання, що включає в себе вивчення природничих наук разом з інженерією, технологією і математикою, являє собою STEM - освіту. По суті, це навчальний план, який спроектований на основі ідеї навчання учнів із застосуванням міждисциплінарного і прикладного підходу [3].

Сучасна прогресивна система, на відміну від традиційного навчання, являє собою змішане середовище, яке дозволяє на практиці продемонструвати, як даний досліджуваний науковий метод може бути застосований у повсякденному житті. Учні крім математики і фізики досліджують робототехніку та програмування. Діти на власні очі бачать застосування знань точних дисциплін. Тому багато країн, таких як Австралія, Китай, Великобританія, Ізраїль, Корея, Сінгапур, США проводять державні програми в області STEM - освіти.

Необхідно виділити переваги впровадження STEM - технологій в освітній процес: розвиток інтересу до технічних дисциплін, удосконалення навичок критичного мислення, активація комунікативних навичок, інтегроване навчання за «темами», а не з предметів.

Сьогодні STEM - підходи реалізуються в багатьох українських школах та позашкіллі (різноманітні олімпіади, діяльність Малої академії наук, конкурси і заходи: Intel Techno Ukraine; Intel Eco Ukraine; Фестиваль науки Sikorsky Challenge; наукові пікніки, хакатони і багато іншого) [1].

Фахівці майбутнього мають розв’язувати задачі, розуміючи й використовуючи наукові підходи, знаючи та використовуючи сучасні інформаційно-комунікаційні технології. Для цього потрібно приділяти увагу науковій та дослідницькій діяльності учнів в рамках реалізації STEM - освіти, що належить до інноваційних освітніх систем, які повністю відповідають загальносвітовим тенденціям розвитку сучасної освіти [4].

Список використаних джерел

1. Вяткіна Н. Б. STEM - освіта: етапи становлення в Україні / Н. Б. Вяткіна // Інформаційний збірник для директора школи та завідуючого дитячим садочком. – К.: Освіта України. – 2015. – № 17–18(41). – С. 48. 2.Коваленко О. STEM - освіта: досвід упровадження в країнах ЄС та США / О. Коваленко, О. Сапрунова // Рідна школа. – №4 (1036), квітень. – 2016, С. 46-50. 3.Патрикеєва О. О. Актуальність запровадження STEM - навчання в Україні / О. О. Патрикеєва // Інформаційний збірник для директора школи та завідуючого дитячим садочком. – К.: Освіта України. – 2015. – № 17–18(41). – С. 53–57. 4. Шулікін, Д. STEM - освіта: готувати до інновацій [Текст] : Всеукраїнський круглий стіл «STEM - освіта в Україні: від дошкільника до компетентного випускника» / Д. Шулікін // Освіта України. – 2015. – № 26.- 29 червня. – С. 8-9.

О. П. Борзенко

ІНТЕРАКТИВНІ ПІДХОДИ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Сучасна методика викладання іноземної мови вимагає впровадження в процес навчання таких інтерактивних підходів, методів, стратегій, які б допомогли студентам у формуванні умінь, навичок, кращого засвоєння матеріалу, збільшення рівня іншомовної комунікативної компетентності. Науковці, педагоги пропонують інтерактивні методики, які сприяють творчості, стимулюють пізнавальний інтерес та позитивне ставлення до навчання.

Підхід і метод часто використовуються як синонімічні терміни, якщо розуміти метод у широкому значенні як принциповий напрямок навчання. У більш вузькому розумінні, підхід – це певна аксіома, а метод – процедура навчання. Підхід, таким чином, включає безліч методів і моделей навчання [3, с. 64].

При викладанні іноземної мови викладач має формувати у студентів мовленнєві здібності; розвивати особисте ставлення до нової культури, історії, традиції країни, мова якої вивчається; забезпечувати навчальним матеріалом для опанування всіх видів мовленнєвої діяльності: вмінь і навичок аудіювання, говоріння, читання, письма; розвивати уміння використовувати іноземну мову як засіб спілкування в будь-яких сферах життєдіяльності. Тобто організація навчального процесу вивчення іноземної мови вимагає нового технологічного забезпечення та використання інтерактивних підходів та методів навчання.

Особливий інтерес представляють інтерактивні методи навчання. Інтерактивні методи навчання включають використовування, наприклад, на заняттях ігрових прийомів. Одним з найбільш поширених є використання імітаційно-ігрової форми. Імітаційно-ігрове навчання – навчальний процес за допомогою включення студентів в ігрове моделювання явищ, що вивчаються. Використання у навчальному процесі інтелектуальних ігор розвиває фахову грамотність, ерудицію, уміння працювати з літературними джерелами, дає можливість опанувати необхідний понятійний апарат, потренувати пам`ять. Інтерес також представляють методологічні підходи опрацювання дискусійних питань. Застосування методів групової дискусії, тренінгів при викладанні іноземної мови сприяє формуванню рефлексивного ставлення до комунікації та розвиває вміння іншомовного спілкування.

В останні роки при викладанні іноземної мови використовуються передові технології із застосуванням комп`ютеризованого навчання, які поєднують медіа та електронні засоби навчання. Медіаосвітня технологія характеризується розвитком нових форм представлення інформації, створенням сучасних бібліотек, інтерактивними структурами навчання. Мультимедійна інформація передається за допомогою мережі Інтернет або інших телекомунікаційних засобів. Мережа Інтернет у

поєднанні з каталогами бібліотек забезпечує доступ до гігантського зібрання інформації, відкрита незалежно від відстані й часу. Створюються Інтернет - бібліотеки з наочно структурованим наданням інформації [2, с. 15].

Елементами електронного навчання є тексти, ілюстративні матеріали, звуковий супровід, відео, анімація. Ілюстративний матеріал набагато ефективніше впливає на людину, а звуковий супровід синхронно супроводжує відеокадри. Треба зазначити, що інтерактивні підходи не тільки служать новому напряму при викладанні іноземної мови, а формують нову парадигму навчання. Ідеї інтерактивного навчання широко розробляються та застосовуються, виконуються наукові проекти, створюються нові навчальні заклади.

Вітчизняні та зарубіжні науковці (Н. Грос, І. Дичківська, Г. Козлакова, М. Майлз, Ф. Мер, О. Муковіз, А. Нісімчук, Г. Онкович та ін.) приділяють особливу увагу впровадженню новітніх інтерактивних технологій при навчанні. Значна кількість наукових праць присвячена питанням іншомовної компетентності, де наголошується, що новітні інтерактивні підходи до навчання поєднують комунікативні та пізнавальні цілі. Науковці зробили висновок про те, що інтерактивні підходи навчання підвищують ефективність освіти та забезпечують взаємодію майбутнього фахівця із глобальним інформаційно-технологічним суспільством [1,с.23].

Висновки. Використання інтерактивних підходів при викладанні іноземної мови створює природне середовище застосування мови у реальному спілкуванні, сприяє оволодінню міжкультурної компетенції, дає можливість розвивати творчий потенціал та потребує активної роботи студентів. Застосування інтерактивних підходів розширює та урізноманітнює можливості студентів, забезпечує доступ до великої кількості автентичних матеріалів, сприяє процесу вивчення іноземної мови.

Список використаних джерел

1. Борзенко О. Формування іншомовної комунікативної компетентності при використанні сучасних підходів та інноваційних технологій в навчанні студентів ВНЗ / О. Борзенко // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна» : збірник наукових праць / укладачі : І. Ковальчук, Л. Коцюк. – Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія». – 2016. – Вип. 63. – С. 22-25. 2. Васянович Г. Медіаосвіта: зарубіжний і вітчизняний досвід / Г. Васянович // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2007. – №2. – С. 11-21. 3. Вікторова Л., Комарова О. Використання імітаційно-ігрового підходу у процесі вивчення іноземної мови / Л. Вікторова, О. Комарова // Вища школа. – 2012. – № 9. – С.62-67.

І. П. Білянська

РОЛЬ ХУДОЖНІХ АУДІОКНИГ У ФОРМУВАННІ ІННОВАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ВНЗ

Традиційна методика навчання аудіювання сьогодні еволюціонує завдяки доступності інформаційно-комунікаційних технологій**.** Такі проблеми як технічне забезпечення навчального процесу, низька якість звучання аудіотекстів, висока вартість аудіоматеріалів – залишились у минулому. Сучасні автентичні інтернет-ресурси, мобільний інтернет, планшети і смартфони вирішують ці проблеми [4,с.144]. Компактні та «надмобільні» пристрої, що завжди під рукою, забезпечують вихід в інтернет у будь-який час і майже в будь-якому місці та містять різноманітні застосунки (прикладні програми). Ці характеристики роблять їх «постійними та незамінними супутниками сучасної людини» [4,с.141]. О.А.Обдалова зазначає, що «в таких умовах технічного прогресу говорять уже не просто про віртуальне середовище, а про середовище *убіквітарне* (ubiquitous, u-environment), тобто

повсюдне, всюдисуще. Це поки ще є новою реалією сучасного світу, і для інтеграції такого середовища у навчання необхідно розробити особливу методику» [4,с.141], яка б враховувала його основну особливість – «повсюдність», що створює майже ідеальні умови для безперервної освіти особистостей.

Однією із сучасних тенденцій стало поширення аудіокниги, які завдяки убіквітарному середовищу, інноваційним можливостям сучасних технологій та відповідної методики навчання, можуть стати ефективним засобом вирішення проблеми а) формування та вдосконалення англомовної аудитивної компетентності майбутніх учителів; б) розвитку їхньої автономії в умовах навчання у ВНЗ; в) самоосвіти та саморозвитку.

Хоча аудіокниги з'явилися невдовзі після винайдення американським винахідником Т.Едісоном пристрою для запису і відтворення звуку – фонографу у 1877 році, поширення аудіокниги вчені пов'язують із появою цифрових аудіоплеєрів та компакт-дисків (поч. 80-х рр. XX ст.), що уможливили довготривалі звукові записи. Перші аудіокниги (talking books) з'явились у США (1934) та у Великобританії (1935) [7,с.10] і призначались вони, в першу чергу, для незрячих ветеранів Першої світової війни [7,с.3]. З 1934 по 1948 рр. прослуховування книг зрячими людьми вважалось нелегальним [7,с.9]. Еволюція пристроїв та звукових носіїв даних призвела до того, що сьогодні аудіокниги є одним із найбільш інноваційних напрямів книжкового ринку, що має великий потенціал [6,с.20]. Основні етапи еволюції аудіокниги зображено у табл.

Таблиця. Основні етапи еволюції аудіокниги

Пристрій	Звуковий носій даних	Тривалість запису
Фонограф 1877 – поч. XX ст.	восковий барабан	12 хв
Грамофон 1886 – 70-ті рр. XX ст.	грамофонні платівки	25 хв
Магнітофон 1969 – кін. XX ст.	аудіокасета (магнітна стрічка)	30-45 хв
CD плеєр поч. 80-тих – дотепер	компакт-диск	74 хв
MP3 плеєр (1998)**,** **CD MP3, iPod** (2002)	CD MP3, MP3 файли	
Інтернет (2002)	**Аудіофайли:** MP3 (.mp3), M4B, WMA (Windows Media Audio) (.wma), ACC (Advanced Audio Coding) (.acc), AudibleAudio (.aa, .aax), Playaway та ін.	

У сучасній мовній освіті аудіокниги можна вважати інноваційним засобом навчання. Вчені зазначають, що «основною і визначальною відмінністю інноваційних засобів навчання нового покоління від попереднього покоління технічних засобів навчання є програмно-апаратна реалізація, тобто їх обов'язковими складовими є не тільки пристрої відтворення звуку і зображення, принципи фізичної реалізації яких не набагато відрізняються від реалізації засобів навчання, розроблених двадцять і більше років тому, а й програмні засоби, що застосовуються для управління ними» [1, с. 9].

Якщо у 2001 р. *аудіокнига* визначалась як «текстовий матеріал художнього чи нехудожнього твору, який представлений у друкованому вигляді (книзі) з іденти-

чним записом текстового матеріалу на аудіокасеті» [5, с. 8], то сьогодні *аудіокниги* – це цифрові аудіофайли із записом текстів художніх чи нехудожніх книг, що можуть прослуховуватись на різноманітних електронних пристроях (смартфонах, планшетах, комп'ютерах, MP3 плеєрах, музичних центрах, автомобільних плеєрах тощо) та супроводжуватись сучасними застосунками (Audible app, iBooks app, Kindle app тощо), які дозволяють не тільки безпосередньо керувати процесом прослуховування, а мають інші функції. Належне використання сучасних технологій для ефективного навчання у мультимедійному середовищі потребує метатехнічних умінь [8, с.232].

Щоб не допустити перетворення сучасних особистостей на «hi-hume» – людей, що йдуть у ногу з часом, уміють використовувати технології hi-tech, але якими можна легко маніпулювати, сучасна іншомовна освіта повинна забезпечувати розвиток особистісного потенціалу суб'єктів, що готуються до професійної діяльності у нових умовах інформаційного суспільства [4,с.22]. Тому, значна роль у вихованні та розвитку особистостей відводиться художнім творам, які завдяки своєму естетичному, виховному та розвиваючому потенціалу є надійною основою для виховання майбутніх учителів. Не можна не погодитись із твердженням, що «роль вищої педагогічної освіти нині визначається не «підготовкою спеціаліста», а «вихованням професіонала», тобто насамперед людини з її багатим внутрішнім світом, індивідуальною своєрідністю, духовним багатством» [3,с.3].

Одним із основних положень сучасної системи освіти є навчання протягом життя, важливим завданням ВНЗ є забезпечення відповідної організації навчального процесу для розвитку навчальної автономії студентів та їх готовності до самоосвіти [2,с. 22]. Підготовка студентів до автономного аудіювання художніх творів під час навчання у ВНЗ має особливо важливе значення, а ефективно організоване навчальне аудіювання сприятиме такій підготовці.

Отже, художні твори у звукозапису (аудіокниги) є цінним ресурсом інноваційного освітнього середовища мовних ВНЗ, адже може забезпечити умови для професійно-особистісного (само)розвитку спеціалістів, континуум їхньої освіти, регулярне оновлення знань.

Список використаних джерел

1.Бирка М.Ф. Інноваційні засоби навчання / М.Ф. Бирка // Освіта Буковини. – № 19 (91). – 20 травня 2011 р. – (вкладка: наукова діяльність). – С.1-13. 2.Задорожна І. П. Теоретико-методичні засади організації самостійної роботи майбутніх учителів з оволодіння англомовною комунікативною компетенцією: дис. … докт. пед. наук: 13.00.02 / Задорожна Ірина Павлівна. – К., 2012. – 770 с. 3.Мирончук Н.М. Професійно-особистісний саморозвиток майбутнього педагога: сутнісні характеристики та шляхи формування // Нові технології навчання: наук.-метод. зб. – Київ, 2013. – Випуск 76. – С. 209-214. 4.Обдалова О.А. Иноязычное образование в XXI веке в контексте социокультурных и педагогических инноваций. – Томск: Изд-во Том. ун-та, 2014. – 180 с. 5. Черныш В. В. Обучение англоязычному чтению и аудированию с использованием аудиокниг художественных произведений (средняя образовательная школа с углубленным изучением иностранных языков) : дисс. … кандидата пед. наук : 13.00.02 / Валентина Васильевна Черныш. – К., 2001. – 308 с. 6. Chodak G., Suchacka G. An experiment with Facebook as an advertising channel for books and audiobooks / G. Chodak, G. Suchacka // Information Systems Architecture and Technology: Proceedings of 37th International Conference on Information Systems Architecture and Technology – ISAT 2016 – Part I. Advances in Intelligent Systems and Computing. – Cham: Springer, 2017. – Vol 521. – C.221-233. – Бібліогр.: 30 назв, DOI https://doi.org/10.1007/978-3-319-46583-8_18. 7.Rubery M. From shell shock to shellac: The Great War, blindness, and Britain's talking book library [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://qmro.qmul.ac.uk/xmlui/bitstream/handle/123456789/11057/Rubery%20From%20Shell%20Shock%20to%20Shellac%202013%20Published.pdf?sequence=2. 8.Vandergrift L., Goh Ch. Teaching and Learning Second Language Listening: Metacognition in Action / L. Vandergrift, Ch. C.M. Goh. – New York: Routledge, 2012. 315 p.

А. В. Мелешко

МОБІЛЬНІ ДОДАТКИ В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ

В сучасному житті в усьому світі у всіх вузах створені комп'ютерні системи навчання. Практично у більшості вузах створені курси комп'ютерного навчання для студентів, викладачів і просто слухачів різноманітних курсів. Є сотні відкритих освітніх ресурсів у вигляді підручників, навчальних курсів і навчальних сайтів з усіх галузей освітніх послуг. За останні 10-річчя прискорено розвивається новий напрямок в освіті - мобільне навчання [2].

Мобільне навчання - це будь-яка навчальна активність, в якій переважно або виключно використовуються портативні пристрої - телефони, смартфони, планшети, іноді ноутбуки тощо, але не звичайні 3настільні комп'ютери (IADIS International Conference Mobile Learning) [3].

У Запорізькому Авіаційному Коледжі були зроблені спроби введення мобільного навчання в навчальний процес на різних курсах (інформатика, фізика, історії України).

На уроках інформатики були введені онлайн-тестування, як на лекційних, так і практичних заняттях. Протягом 4-5 хвилин студенти на своїх мобільних пристроях відповідали на 10 питань, які знаходили за посиланням, виданим викладачем. Результати автоматично формувалися у викладача у вигляді рейтингу, а студенти отримували результати (оцінки) на свої мобільні пристрої із зазначенням помилок.

На уроках історії України студенти за посиланням, виданої викладачем, знаходили інформацію для виконання практичних завдань з контурними картами і складання навчальних таблиць. По закінченню студенти отримували посилання, де знаходилися правильно виконані завдання, і кожен студент міг виявити свої помилки.

На уроках фізики студентам видавалися індивідуальні комплекти якісних завдань, на які потрібно було знайти відповіді, відповідні схеми чи кольорові рисунки. За допомогою мобільних пристроїв необхідно було знайти відповіді, що підтверджують правильність схем та рисунки.

Була зроблена спроба проведення занять поза аудиторією. Студенти ділилися на невеликі групи, отримували завдання, для виконання яких потрібно було сфотографувати явища в найближчому оточенні будівлі. Результати роботи студентів оформлялися у вигляді презентації з фотографіями та поясненнями. При виконанні такого виду завдання студенти демонстрували не тільки знання фізичних явищ, а й уміння застосовувати мобільні пристрої для практичних завдань.

На підставі отриманого досвіду і досвіду викладачів інших вузів можна відзначити наступні ***позитивні*** характеристики мобільного навчання: 1) мобільний додаток освітнього закладу може полегшити і прискорити– процес отримання інформації з освітніх питань (зміна розкладу, наявність книг в електронній бібліотеці тощо); 2) подання інформації в мультимедійному форматі не тільки підвищує– інтерес до освітнього процесу, а й сприяє кращому засвоєнню матеріалу за рахунок різних шляхів отримання інформації: візуальним, звуковим і тактильним способом [1]; 3) мобільне навчання підтримує безперервність зв’язку між творцями курсів і слухачами; 4) після зворотного зв'язку викладачі можуть визначати ступінь засвоєння курсів індивідуально по кожному учаснику; 5) при проведенні опитувань, анкетуванні або тестуванні використання– мобільних пристроїв дозволяє скоротити не тільки час на перевірку, а й витрати на їх друковані варіанти; 6) викладач може забезпечити доступ до відео матеріалів, розмістивши їх на будь-

якому Інтернет - сервісі, так як в більшості випадків, аудиторії в навчальних закладах далеко не завжди оснащені проекторами і комп'ютерною технікою, що значно ускладнюємо візуалізацію демонстраційного матеріалу [5]; 7) мобільне навчання дозволяє автоматизувати процес обліку відвідуваності занять за рахунок можливості зіставлення виявлених пристроїв зі списком слухачів курсу; 8) дає можливість виконувати деякі адміністративні функції наприклад при приймальній компанії, попередньо реєструвати абітурієнта, надавати оновлювану інформацію про конкурс, відстежувати статус заяви і показувати доступні новини.

До ***негативних*** аспектів використання мобільного навчання можна віднести такі позиції. 1) Адміністрація та викладачі деяких установ вважають, що дана форма навчання не може сприяти оптимізації навчального процесу, тому що мобільний пристрій в більшості випадків грає роль шпаргалки і заборонений в багатьох вузах [4]. 2) Не всі викладачі володіють відповідним рівнем знань, для забезпечення інтерактивної підтримки навчального процесу за допомогою мобільних пристроїв. 3) Мобільне навчання висуває підвищені вимоги до методичної бази, що підсилює негативне ставлення деяких викладачів. 4) Має на увазі хороший постійний доступ до Інтернету, тобто накладає певні зобов'язання на адміністрацію.

З іншого боку далеко не всі слухачі курсів можуть собі дозволити придбання відповідного мобільного приладу для використання в навчанні. Оскільки маленький розмір екранів і клавіш швидко стомлюють і не сприяють високій продуктивності, це провокує студентів на діяльність розважального характеру під час навчального процесу

Оскільки мобільний пристрій працює на батареях, є необхідність створення у вузах стаціонарних блоків зарядки мобільних пристроїв, як це зроблено в багатьох зарубіжних країнах, а це додаткові витрати на створення таких блоків та обслуговування.

Таким чином, для впровадження мобільного навчання вимогає не тільки посиленої роботи викладачів при створенні методичної бази, а й зусилля з боку адміністрації вузів.

Не звертаючи уваги на негативні аспекти мобільне навчання дає більше переваг в освітньому процесі й є перспективним напрямком розвитку освітніх послуг.

Список використаних джерел

1.Бауэр Е.К. Мобильные приложения в современном образовании. URL http://www.it-pedagog.ru/prilozheniya-v-sovremennom-obrazova. 2.Иванченко Д.А. Управление мобильными технологиями в информационном пространстве современного вуза. Education Online.- 2014.- №7.- С.93- 99. URL https://cyberleninka.ru/article/n/upravlenie-mobilnymi-tehnologiyamiv-informatsionnom-prostranstvesovremennogo-vuza. 3.Мобильное обучение – Mobile Learning. https://infourok.ru/statya-na-temu-mobilnoe-obucheniya-i-mobilnie-prilozheniya-v-obrazovanii-875559.html. 4.Могут ли помочь мобильные телефоны образованию? http://didaktor.ru/mogut-li-pomoch-mobilnye-telefony-obrazovaniyu/. 5. Шишковская Ю. В. Использование мобильных устройств в педагогической практике // Молодой ученый. – 2015. – №11. – С. 1519-1521. – URL https://moluch.ru/archive/91/19608/.

С. І. Нетьосов

ДО ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ

Структурним різновидом інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) епохи інформаційних технологій виступають хмарні технології (хмарні ІКТ), які О.М. Маркова, С.О. Семеріков та А.М. Стрюк визначають як сукупність методів, засо-

бів і прийомів, використовуваних для збирання, систематизації, зберігання та опрацювання на віддалених серверах, передавання через мережу і подання через клієнтську програму затребуваних повідомлень та даних [3].

Активне поширення і використання проектів хмаро орієнтованих навчальних систем у країнах світу (Австралії, Азербайджану, Африки, Бразилії, Єгипту, Ізраїлю, Китаю, Колумбії, Німеччині, Росії, Сінгапуру, США, Чехії та ін.), значущість, функціональність та перспективність цього різновиду ІКТ дає підставу сучасним дослідникам стверджувати, що стратегічний розвиток інформатизації освіти в Україні повинен мати за фундамент саме хмарні технології [2; 4].

Тому включення хмарних ІКТ в освітній простір є важливим напрямком пошуків, які реалізують у своїй науково-дослідній діяльності В.І.Бессарабов, В.Ю.Биков, Д.М.Бодненко, О.Г.Глазунова, М.І.Жалдак, Л.А.Карташова, В.Г.Кремінь, О.Г.Кузьмінська, С.Г.Литвинова, О.М.Маркова, О.В.Мерзлікін, Н.В.Морзе, В.П.Олексюк, М.В.Попель, М.В.Рассовицька, З.С.Сейдаметова, С.Ю.Семеріков, О.М.Спірін, А.М.Стрюк, Н.А.Хміль, М.П.Шишкіна, В.О.Якобчук та інші дослідники.

На основі використання хмарних технологій у навчально-виховному процесі формується хмаро орієнтоване навчальне середовище (ХОНС) – штучно побудована система, що складається з хмарних сервісів і забезпечує навчальну мобільність, групову співпрацю педагогів і учнів для ефективного, безпечного досягнення дидактичних цілей. Серед педагогів України особливу популярність здобули хмарні сховища – SkyDrive (skydrive.live.com), Apple iCloud (icloud.com), Google Drive (drive.google.com), DropBox (dropbox.com). С.Г. Литвинова визначає структурні елементи ХОНС [1].

Хмаро орієнтовані навчальні системи, забезпечуючи використання функціональних можливостей ІКТ, – мобільність доступу до навчальних матеріалів, підготовлених учителем, реалізацію принципу «один учень – один комп’ютер» (на основі включення в навчально-виховний процес ґаджетів – смартфонів, планшетів, ноутбуків), створюють якісно нові умови до забезпечення індивідуалізації та диференціації системи навчання, включення їх у процес функціонування системи інклюзивної освіти.

На аналізі використання ХОНС у закладах загальної середньої освіти зосередили свою увагу С.Г. Литвинова, О.В. Мерзликін та інші спеціалісти.

Дослідники виділяють нові технології навчання, які побудовані на хмаро орієнтованих технологіях – «перевернуте» навчання та веб-квест. С.Г. Литвинова визначає «перевернуте» навчання (англ. flipped learning) як технологію здійснення процесу навчання, у якому передбачається, що учні за допомогою різноманітних ґаджетів прослуховують і переглядають відео- уроки, вивчають додаткові джерела самостійно (у позаурочний час), а потім у класі всі разом обговорюють нові поняття й різні ідеї, вчитель же допомагає застосовувати отримані знання на практиці, а веб-квест, як технологію самостійного активного навчання, що розвивається на принципах дослідницької діяльності з використанням ресурсів мережі Інтернет [2].

Використання зазначених технологій в навчальному процесі спрямовується на вирішення ключових аспектів усіх предметів, поглиблення знань з дисциплін профілюючого напряму, розвиток пошукових і дослідницьких компетентностей учнів. На основі включення в освітній процес ігрових моментів та можливостей виконання завдань учнями в прийнятному для кожної особистості темпі та у зручний час створюються додаткові елементи зацікавленості, формується інформаційна компетентність учнів. Усі зазначені аспекти та характеристики роблять ХОНС фактором розвитку системи освіти взагалі, необхідною складовою інклюзивного навчання, елементом забезпечення соціалізації дітей з особливими потребами.

Список використаних джерел

1.Литвинова С.Г. Поняття й основні характеристики хмаро орієнтованого навчального середовища середньої школи / С.Г. Литвинова // Інформаційні технології та засоби навчання. – 2014, т. 40, № 2. – С. 26 – 41. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/issue/archive. 2.Литвинова С.Г. Технології навчання учнів у хмаро орієнтованому навчальному середовищі загальноосвітнього навчального закладу / С.Г. Литвинова // Інформаційні технології та засоби навчання. – 2015, т. 47, № 3. – С. 49 – 66. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/issue/archive. 3.Маркова О.М. Хмарні технології навчання: витоки / О.М. Маркова, С.О. Семеріков, А.М. Стрюк // Інформаційні технології та засоби навчання. – 2015, т. 46, № 2. – С. 29 – 44. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/issue/archive]. 4.Мерзликін О.В. Хмаро орієнтовані електронні освітні ресурси підтримки навчальних фізичних досліджень / О.В. Мерзликін // Інформаційні технології та засоби навчання. – 2015, т. 49, № 5. – С. 106 – 120. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/issue/archive.

О. М. Мигдалович

SMART-ОСВІТА ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій у поєднанні з інформаційними інтернет-ресурсами став основою для розвитку інформаційного суспільства та переходу на якісно новий рівень у всіх сферах людської діяльності - економіці, бізнесі, промисловості, охороні навколишнього середовища, науці, освіті тощо. Поточний етап розвитку пов'язаний з новими можливостями для розробки, модифікації та розподілу знань, які є передумовою переходу на Smart-суспільство – суспільство, що базується на знаннях. Знання зараз починає відігравати ключове значення для розвитку світової спільноти, конкурентоспроможності національних економік, галузей, організацій та кожної окремої людини. Ця тенденція особливо очевидна в галузі науки та освіти, оскільки знання, зокрема, є основою інноваційного розвитку в інтелектуальному суспільстві. На основі цієї тенденції та в контексті демографічних прогнозів на наступні десятиліття громадянське суспільство, а також великі компанії, інвестують у навчання протягом усього життя [2].

Традиційні параметри навчання змінюються. Сучасні студенти є не такими, як десятки років тому. Вони не шукають інформацію в енциклопедії. Замість цього вони використовують технологію для вираження свого потенціалу. Однонаправлені, теоретичні методи навчання більше не працюють самостійно. Навчання виходить за межі простого уроку; воно починається заздалегідь і закінчується пізніше, зокрема, в соціальних мережах. Нові технології пронизують сферу навчання і повинні експлуатуватись в якості навчальних посібників.

Тільки завдяки інноваційній освіті студенти можуть навчитися взаємодіяти зі світом і ринком праці, що постійно розвивається. Будь-який справді інноваційний метод викладання повинен бути спрямований на студента, а не на вчителя. У цьому новому контексті вчитель більше не є авторитарною фігурою, а навчальним компаньйоном в ефективному двосторонньому процесі.

Враховуючи ці передумови, розвивається нова парадигма освіти, яка може бути охарактеризована новим терміном «smart-освіта» – інтелектуальна, мультидисциплінарна, орієнтована на студента навчальна система, що використовує адаптивні навчальні програми та навчальні посібники, спільні технології та цифрові навчальні ресурси для вчителів та студентів, комп'ютеризоване адміністрування, Інтернет-ресурси навчання для студентів у всьому світі [1].

Smart-освіта швидко набирає популярність серед кращих світових закладів освіти, оскільки сучасні, складні інтелектуальні технології, системи та пристрої створюють унікальні та небувалі можливості для навчальних закладів з точки зору вищих стандартів та інноваційних підходів до освіти, навчальних стратегій, створення високотехнологічних розумних навчальних закладів з легкою локальною/віддаленою взаємодією між факультетами та локальною/віддаленою співпрацею між студентами, розробки мультимедійного навчального контенту на базі Web-інтерфейсу з інтерактивними презентаціями, відеолекціями, інтерактивними тестами та тестами на веб-сайтах, миттєвою оцінкою знань тощо. Smart-освіта, як вважають, здатна забезпечити найвищий рівень навчання, що відповідає викликам та можливостям сучасного світу.

Таким чином, smart-освіта є необхідною умовою формування в Україні smart-суспільства, в якому зростають потреби в онлайн-навчанні та навчальних і технологічних інструментах, що його забезпечують.

Список використаних джерел

1.IBM: Smart Education. URL: https://www-03.ibm.com/press/au/en/ attachment/27567.wss?fileId=ATTACH_FILE5&fileName=Smarter%2520 Planet%2520POV%2520-%2520Education.pdf. 2.Uskov, V.L., Howlet, R. Jain, L. (eds.) (2016) Smart Education and Smart e-Learning 2016. Iss. 59. Switzerland: Springer International Publishing.

Я. Е. Мухомедьянова

ВПЛИВ LEGO-КОНСТРУКТОРА НА ЗДІБНОСТІ ДОШКІЛЬНЯТ

Передшкільний вік - початковий етап становлення особистості. У цей період закладається: розвиток здібностей до конструювання який активізує розумові процеси дитини, народжує інтерес до творчого вирішення завдань, винахідливості і самостійності, ініціативності, прагнення до пошуку нового й оригінального. Творча діяльність завжди приваблива для дитини і змушує її думати, оскільки пов'язана зі створенням чогось нового, відкриттям нового знання або своїх нових можливостей.

Засоби LEGO-конструкторів – це освітній інструмент, який дає змогу дитині моделювати навколишній простір в самих істотних рисах і відносинах. Така специфічна спрямованість своєрідно впливає на психічний розвиток дітей раннього та передшкільного віку.

Дитина яка здатна конструктивно мислити, швидко вирішувати логічні завдання, найбільш пристосована до життя, так як швидко знаходить вихід із скрутних ситуацій, добирає раціональне рішення. Вплив конструктивної діяльності на розумовий розвиток дітей вивчав А.Р. Лурія. Ним був зроблений висновок про те, що «вправи в конструюванні мають істотний вплив на розвиток дитини, радикально змінюючи характер пізнавальної діяльності».

За допомогою конструктора LEGO вирішуються завдання освітньої діяльності з дошкільниками за наступними напрямками:

- Формувати початкове уявлення про універсальний та безмежний світ LEGO;
- Розвиток дрібної моторики рук, стимулюючи в майбутньому загальне мовленнєвий розвиток і розумові здібності;
- Навчання правильному і швидкому орієнтуванню в просторі;
- Отримання логіко-математичних знань про рахунок, форму, пропорції, симетрії;
- Розширення своїх уявлень про навколишній світ, архітектуру, транспорт, ландшафт;

- Розвиток уваги, пам'яті, мислення та здатності зосередитися;
- Заохочування створювати конструкції з LEGO, добираючи різні додаткові матеріали відповідно до власного задуму та призначення виробу;
- Спонукання складати розповіді-описи про створені моделі;
- Розвивання творчих здібностей, ініціативність, винахідливість, креативність, самостійність мислення.

Розвиваючі ігри, подібні LEGO, значною мірою впливають на розвиток образного і конструктивного мислення. Якщо ігри першого покоління мали вузьку специфікацію, спрямовану виключно на розвиток дрібної моторики, то барвисті цеглинки LEGO, мають різне спрямування та значно розширюють освітній простір дошкільника.

Конструктивна діяльність займає вагоме місце в дошкільному вихованні і є складним пізнавальним процесом, в результаті якого відбувається інтелектуальний розвиток дітей: дитина оперує практичними знаннями, вчиться виділяти істотні ознаки, встановлювати відносини і зв'язки між деталями і предметами.

LEGO, яке призначені для дітей молодшого віку, має розміри що в два рази перевищують стандартні, дозволяє розвивати просторове мислення. Цеглинки LEGO, які містять цифри, відносяться до навчальних. Використання поверхні цеглинки в навчальних цілях дає можливість поєднується відразу ж кілька функцій, корисних для розвитку всіх видів мислення. Розвиток конструктивного мислення дитини з дошкільного віку є запорукою швидкого засвоєння шкільного матеріалу в майбутньому.

Список використаних джерел

1. Державна базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі»/ М-во освіти і науки України, Акад. пед. наук України; наук. ред. та упоряд. О. Л. Кононко. – К.: Світич, 2008. – 430 с. 2. Коментар до базового компоненту дошкільної освіти в Україні: Наук.- метод. Посіб./ Наук. ред. О. Л. Кононко. – К.: Ред. журн. «Дошк. вих.», 2003. 3. Малишева С.Д. Кратний курс по дитячій психології : учбовий посібник. – М. видавництво «Окей-книга», 2009. – 128 с. 4. Пеккер Т.В., М.А, Голота Н. М, Терещенко О.П, Резниченко І.Ю. Програма розвитку конструктивних здібностей дітей дошкільного віку «ЛЕГО – конструювання». – К., 2010. -20 с. 5. Рома О.Ю.- керівник проекту «Сприяння освіті», The LEGO Foundation/ Програма розвитку дитини від 2 до 6 років та методичні рекомендації «Безмежний світ гри з LEGO»/К.,2016.-138 с.

Г. І. Слободяник

ГУМАНІТАРНЕ ТА ХУДОЖНЬО–ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Сьогодення, а саме період часу після 22 лютого 2014 року в Україні, вимагає забезпечення високого рівня культури, освіченості й вихованості громадянина, здатного на основі потреб життя і досвіду українського народу, досягнень світової культури творчо вирішувати власні і державні проблеми та на краще змінювати власне життя та життя країни.

В українському суспільстві на сьогодні спостерігаються протиріччя між проблемами формування духовно-моральної особистості та реаліями повсякденного життя, у тому числі і у зв’язку з проведенням антитерористичної операції (АТО) на сході України [2]. Молодь мало відвідує заклади культури і мистецтва, має спрощені, прагматичні інтереси, далекі від естетичних ідеалів тв. і що говорити відсутності патріотизму. Естетичне ставлення до світу, до різних видів мистецтва формується під впливом стихійних факторів, зокрема засобів масової інформації.

Засоби масової інформації (ЗМІ), які є складовою духовної культури суспільст-

ва, на сучасному етапі не стали носієм духовності: процвітає «індустрія розваг», показ кінофільмів і «патріотичних» програм низького художньо-естетичного та ідейного рівня, які не сприяють патріотичному, духовному, морально-етичному вихованню, підвищенню загального культурного рівня молодої людини, формуванню естетичних смаків. Деструктивний характер має також і дозвілєва сфера життєдіяльності молоді, у якій перевага надається масовим розважальним формам [2].

Викликає занепокоєння використання творчості дітей у комерційних цілях та використання дитячих художніх колективів у масових заходах, що призводить до фізичного і психічного перевантаження дітей, не сприяє формуванню культури здоров'я. Захопившись професійно-творчими процесами, частина керівників мало уваги приділяє їх вихованню як особистості і громадянина.

Для нейтралізації негативних впливів необхідно задіяти весь комплекс інноваційної педагогічної інфраструктури, підвищити якість змісту навчально-виховного процесу та естетичного впливу (естетику предметного, соціально-педагогічного середовища, позашкільного довкілля, мистецькі контакти з професійними і самодіяльними творчими колективами тощо). Художнє-естетичне виховання у даному контексті, крім навчальних, виховних, розвиваючих функцій виконуватиме роль превентивної функції.

«Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах» та «Комплексна програма художньо-естетичного виховання у загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах», у якій враховано найкращі традиційні та інноваційні тенденції художньо-естетичної освіти, засвідчили визначальну роль мистецтва, яке розвиває емоційну сферу дитини, художньо-образне мислення, творчий потенціал особистості, тобто формує людину не тільки інтелектуально, а й духовно. Мистецтво, яке вбирає в себе емоційно-естетичний досвід поколінь і втілює ціннісне ставлення до світу, має виняткові можливості виховного впливу на людину і є засобом для виховання моральності, патріотичних почуттів, громадянської позиції [1].

Як і вся система художньо-естетичного виховання так і педагогічна модель освітньої і виховної роботи з формування естетичних інтересів у позашкільному навчальному закладі потребує комплексного підходу, педагогічних пошуків сучасних позашкільних інновацій, розробку перспективних технологій у всіх сферах діяльності – навчально-виховній, методичній, організаційно-масовій, науково-дослідницькій, дозвіллєво-розважальній, просвітницькій та ін.

На сьогодні шкільні програми не можуть задовольнити потреби учня в естетичному розвитку та розкритті його творчого потенціалу. Позашкільний навчальний заклад має значно більше можливостей для створення сприятливих умов соціалізації дітей та учнівської молоді, оволодіння гуманістичними цінностями та входження у сферу культури. Система художньо-естетичного виховання у позашкільних закладах розглядається як елемент безперервної освіти, що тісно пов'язана зі шкільною освітою і передбачає створення різноманітних видів художньо-естетичної діяльності. Особливістю у цих закладах є забезпечення умов та створення відповідного середовища для естетичного розвитку і художньо-творчої реалізації вихованця шляхом розширення предметного поля культури, де основним принципом є задоволення особистісних інтересів і вільного самовизначення.

Наголошуємо, що навчально-виховний процес у позашкільному закладі повинен базуватись на синтезі художньо-естетичного і морального виховання, тобто спрямовуватись на особистісний та світоглядний розвиток молодої людини, формування у вихованців потреби до спілкування з мистецтвом, створення художніх цінностей [3]. Виняткового значення ця діяльність набуває у позашкільній освіті,

неформальний характер якої потребує пошуку нових формуючих ситуацій і неформальних методів впливу, які базуються на демократичному стилі взаємодії та спрямовані на самовдосконалення. Особливістю цього процесу є надання можливості кожному керівнику мати власну творчу індивідуальність та використовувати на вибір навчально-виховні методики і технології. Саме в позашкільному навчальному закладі є широкі можливості для особистісно орієнтованого підходу до своїх вихованців, де творчу діяльність кожної дитини слід оцінювати не за художніми критеріями, а за принципом індивідуального підходу та відстежування кроків його власного творчого зростання і особистісного становлення.

Значну увагу слід приділити організації продуктивного, доцільного, змістовного дозвілля, формуванню комунікативної культури. При організації дозвіллєвої діяльності треба враховувати естетичні інтереси і смаки учнів, щоб успішно їх скеровувати, використовувати цікаві традиційні і нові нестандартні форми спілкування за допомогою мистецтва (мистецькі ігри, театралізовані дійства, різноманітні шоу тощо.). Тобто необхідно більш активно використовувати естетико-виховні можливості мистецтва та різноманітні художньо-творчі види діяльності, які забезпечують компетентнісний і творчий розвиток вихованців.

Для більш ефективного здійснення навчально-виховного процесу не менш важливими факторами є створення відповідних умов, якісного художньо-естетичного середовища (естетика приміщень навчального закладу, його подвір'я, культура спілкування і поведінки тощо).

Останніми роками з’явилась можливість для пізнання і спілкування з етнокультурними цінностями, які відображають духовні засади народного життя, взаємовідносин людей, світоглядні ідеали народу. Тому керівникам творчих об’єднань слід більш активно використовувати етнокраєзнавчі підходи (зв'язок з історією, побутом, природою рідного краю, національними звичаями і традиціями тощо).

Більшої результативності у художньо-естетичному вихованні можна отримати від живого спілкування з мистецтвом, з діячами культури. Для цього слід запрошувати діячів культури і мистецтва в гості у заклад, відвідувати їх творі вечори, активніше проводити екскурсії, відвідувати виставки, концерти, вистави, відслідковувати значні події мистецького-культурного життя світового, всеукраїнського, обласного, місцевого рівнів та обговорювати їх зі своїми вихованцями.

Враховуючи небажаність наслідків інтенсивного впливу ЗМІ на дітей, радимо керівникам гуртків проводити опитування про їх пріоритети: фільми, телепередачі та телеведучих, мистецькі програми і концерти, яким вихованці надають перевагу, разом з ними аналізувати їх, спрямовуючи увагу на найкращі високохудожні твори, професіональні колективи і виконавців, формуючи естетичні смаки та уподобання.

Їх формуванню сприятиме також добре продумана репертуарна політика. Слід підвищити вимогливість у підборі творів для вихованців. Для здобуття нових знань, розширення мистецького кругозору, розвитку пізнавальних інтересів, формування естетичної культури, слід надавати перевагу високохудожнім творам, зміст яких має високу виховну цінність [4].

Однією із умов успішної реалізації гуманітарно-естетичного та художньо-естетичного виховання є належне навчально-методичне забезпечення педагогічного процесу. Цей процес знаходиться на етапі систематизації: розроблено примірні навчальні плани, видано «Програми для творчих об’єднань позашкільних та загальноосвітніх навчальних закладів. Хореографія. Театр», готуються до видання програми з культури побуту і образотворчого мистецтва [1].

Для підвищення професійного рівня керівників гуртків в Інституті інноваційних технологій і змісту освіти розроблено Навчально-тематичні плани курсів під-

вищення кваліфікації для керівників гуртків мистецького спрямування, в яких передбачено ознайомлення з нормативними документами, сучасними тенденціями мистецької освіти і художньо-естетичного виховання, новими педагогічними методиками і технологіями для подальшої їх реалізації у навчально-виховній діяльності. Це допоможе їм активніше проводити педагогічні пошуки, впроваджувати і розробляти інноваційні технології навчання і виховання, створювати якісно нові моделі навчально-виховного процесу.

Позашкільні заклади повинні бути ініціаторами розширення у загальноосвітніх навчальних закладах мережі гуртків, зокрема мистецького спрямування, особливо в сільській місцевості та стати інструктивно-методичними центрами з надання їм науково-методичної і творчої допомоги.

Слід більш активно брати участь у проведенні навчально-виховної та дозвіллєвої діяльності у пришкільних і заміських таборах [3].

Оптимальних результатів можна досягти при поєднанні навчальної діяльності, позакласної та позашкільної роботи з естетичного виховання та скоординованості дій закладів освіти з роботою місцевих закладів культури, дитячими, молодіжними, громадськими організаціями.

У кожному регіоні є свої звичаї, традиції, народний побут, мистецтво, ремесла, своя скарбниця народної творчості. Ці духовні багатства в першу чергу повинні стати основою регіональних програм естетичного виховання.

Завдання художньо-творчої та гуманітарно-естетичної діяльності можуть бути реалізовані при наявності необхідної матеріальної бази, за допомогою якої безпосередньо відбувається навчально-виховний процес. Керівництву позашкільних навчальних закладів слід звернути увагу на модернізацію технічних можливостей, мобілізувати власні ресурси для вироблення педагогічними колективами стратегії зі створення сприятливих умов щодо забезпечення гармонійного розвитку дітей та молоді відповідно до мети і завдань художньо-естетичного виховання, визначених у Концепції та Комплексній програмі – виховати особистість естетично і морально зрілу, із сформованими естетичними смаками, гуманістичним відношенням до мистецтва, природи, праці, поведінки і взагалі до краси життя.

Список використани джерел

1.Довідник учителя художньо-естетичного циклу (в запитаннях та відповідях)/ Упоряд. М.С.Демчишин. – Х.: Веста: Видавництво «Ранок», 2006. – 608 с. 2.Програма Другої Всеукр. наук. військово-історичної конф. «Війна на Донбасі.2014-2016 рр.». Діяльність восьмих курсів перепідготовки офіцерів медичної служби запасу (січень-вересень 2015 року).20 квітня 2017 року. Нікітюк Олександр, Слободяник Геннадій, Копичко Наталія. К., - 2017. - с.2. 3.Слободяник Г.І. Критерії оцінювання передового досвіду керівників гуртків та педагогів позашкільного закладу та основні вимоги для його вивчення. //Мат. Міжн. наук.-практ. конф. «Пріоритети сучасної науки» 27-28 жовтня 2017 року. Част. ІІ. К., - 2017. – с.38-40. 4.Як виростити дитину здоровою. Посібник для батьків молодшого шкільного віку. Т.Бойченко, Н.Колотій, А.Царенко, Ю.Жеребецький, Д.Голі, Р.Луцюк. – К.: Прем'єр – Медіа. 2001. – 204 с.

Н. М. Новотна

ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ – ЗАПОРУКА УСПІШНОГО РОЗВИТКУ ТА САМОРОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА

Сучасна система вищої освіти в умовах ринкової економіки, зорієнтована на розвиток самоосвіти, формування пізнавальної ініціативи студентів. Керуючись положенням Закону України «Про вищу освіту» про те, що навчально-виховний процес має забезпечувати можливість «інтелектуального, морального, духовного, есте-

тичного і фізичного розвитку особи, що сприяє формуванню знаючої, вмілої та вихованої особистості» [1, с. 105], необхідною умовою його забезпечення вважаємо переорієнтацію вищої освіти із знаннєвої на особистісно-орієнтовану парадигму.

Нова парадигма орієнтована на розвиток процесів самоорганізації і самовдосконалення особистості, актуалізації її творчих здібностей і створення умов для професійної і життєвої самореалізації, що в значній мірі диктується віянням сучасності.

Ідея особистісно-орієнтованого підходу розробляється вітчизняними вченими з початку 80-х рр. XX ст. Серед них: Г.Балл, І.Бех, О.Бондаревська, С.Кульневич, О.Гієхота, С.Подмазін, В.Рибалка, В.Сєриков, А.Хуторський, І.Якиманська та інші.

В європейській моделі освіти особистісний підхід втілюється в студентоцентрованій орієнтації навчального процесу, «забезпечується синергія діяльності двох суб'єктів процесу виховання і навчання, встановлюється «конструктивна узгодженість» між тим, що робить учень, і тим, що робить викладач» [2, с. 366].

Аналізуючи сучасні проблеми освіти, вчені констатують, що із соціального інституту, орієнтованого на підвищення культури в суспільстві, вона перетворилась на споживача культурної продукції [3, с. 144]. Це означає, що виник розрив освіти і культури, освіти і життя, і навіть освіти і науки.

Метою особистісно-орієнтованого навчання є процес психолого-педагогічної допомоги студенту в становленні його суб'єктності, культурної ідентифікації, соціалізації, життєвому самовизначенні. Особистісно-орієнтований підхід з'єднує виховання та освіту в єдиний процес становлення особистості, її розвитку, підготовки до майбутньої професійної діяльності.

Для підготовки майбутнього спеціаліста зазначений підхід до навчання та виховання має особливий інтерес, оскільки в її основі – ідея цілісності, єдності особистісного і професійного розвитку майбутнього фахівця, що опирається на принципи історизму, гуманізації, духовності, наступності, єдності соціалізації та індивідуалізації, суспільно-особистісного прагматизму [5, с. 382].

Основне завдання особистісно-орієнтованого навчання – це максимальний розвиток творчих навчальних здібностей студентів, виховання самостійного мислення та стійких навиків самонавчання.

Педагог, який використовує особистісно-орієнтований підхід у навчанні знає індивідуальні особливості своїх студентів, такі як: темперамент, якість нервової системи, особливості домінуючої модальності, розвитку тощо; визнає, що кожен студент розвивається у власному темпі і має індивідуальні особливості; використовує знання індивідуальних особливостей студентів для планування навчальних завдань, очікуваних навчальних результатів; організовує навчальне середовище, яке відображає індивідуальні особливості студентів у групі; використовує різні форми навчання (робота в малих групах, робота в парах тощо) для застосування індивідуального підходу; володіє та використовує навички спостереження для моніторингу індивідуального прогресу кожного студента.

В організації навчально-пізнавальної діяльності студента, кожен викладач використовує різноманітні методи навчання: словесні, наочні, практичні, дедуктивні, репродуктивні, проблемно-пошукові. Але найбільш вагомі особистісно-орієнтовані методи, де викладач проводить навчання студентів через усі етапи творчо – навчальної та пошукової діяльності, починаючи від найпростішого - засвоєння основних понять та категорій до формування проблем, висунення гіпотез та їх спростування.

Як головні завдання особистісно-орієнтованого навчання можна виділити такі:
1) розвинути індивідуальні пізнавальні здібності кожного студента;
2) максимально виявити, індивідуальний (суб'єктний) досвід кожного та узгодити

його із змістом освіти; 3) допомогти особистості пізнати себе, самовизначитися та самореалізуватися; 4) сформувати в особистості культуру життєдіяльності.

Розробка особистісно-орієнтованих технологій, створення інноваційних моделей організації навчання і виховання у коледжах, що поєднують особистісний та професійний розвиток студентів, а також відповідної підготовки спеціалістів є предметом сучасних педагогічних досліджень та передбачають подальші наукові розвідки.

Список використаних джерел

1.Закон України «Про вищу освіту» // Вища школа. – 2002. – № 6. – С. 74–121. 2.Инновации в образовании. Монография / Л.В. Кожитов, С.Г. Емельянов, В.А. Демин. – Курск: Курск. гос. техн. ун-т, 2010. – 635 с. 3.Холодная М. А. Психология интеллекта: парадоксы исследования / М. А. Холодная. – М. : Просвещение, Томск : Пеленг, 1997. – 188 с. 4.Психологія особистісно орієнтованої професійної підготовки учнівської молоді : наук.-метод. зб. / [Г. О. Балл, М. В. Бастун, А. В. Вихрущ та ін.] ; за ред. В. В. Рибалки. – Київ : Освіта, Тернопіль : Підручники і посібники, 2002. – 388 с.

О. Г. Черкасова, Л. І. Конопкіна

ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ КАФЕДРИ ВНУТРІШНЬОЇ МЕДИЦИНИ

Навчання майбутніх лікарів у медичному вузі має забезпечувати повноцінний розвиток особистості та професійної майстерності на основі використання компетентнісного підходу. Такий підхід дозволяє оптимізувати навчальний процес і сформувати у випускника здатність діяти в різних професійних ситуаціях [2]. Одним з важливих чинників, що сприяє вирішенню цих питань, є сучасні педагогічні технології, які поділяються на модульні, проблемні, контекстні та ін. Використання інноваційних технологій навчання має суттєвий вплив на якість педагогічної діяльності викладача, дозволяє перейти від монологічного викладу навчального матеріалу до педагогіки творчого співробітництва, створює умови для розвитку діалогу викладача і студента. Важливо підкреслити, що технологічне забезпечення освітнього процесу має ґрунтуватися на досвіді і досягненнях класичної вітчизняної медичної школи в поєднанні з інноваційними педагогічними прийомами. Це дозволяє найбільш повно реалізувати принципи спільної діяльності і творчої взаємодії педагога і студентів, сприяє досягненню єдності пізнавальної, дослідницької та майбутньої професійної діяльності учнів.

На кафедрі внутрішньої медицини 1 технологія модульного навчання використовується в навчальному процесі на IV курсі і є однією з тактик навчання. Це дозволяє забезпечити цілісність навчального процесу, поєднати управління пізнавальною діяльністю учнів з розвитком їх особистісної сфери і одночасним наданням можливості для самореалізації. При цьому організація педагогічного процесу на нашій кафедрі полягає в розподілі всього обсягу навчальної інформації, необхідної для вивчення, на окремі модулі, сукупність яких дозволяє розкрити зміст як окремої навчальної теми, так і навчальної дисципліни в цілому. На нашу думку, модульна технологія навчання має ряд переваг - таких як можливість при оцінці успішності студентів відстежити динаміку і охарактеризувати ефективність їх роботи протягом усього періоду навчання, а також своєчасно виявляти і коригувати недоліки, усувати причини зниження успішності.

Створювані проблемні ситуації предметного змісту вносять якісні зміни в організацію процесу навчання, оскільки дозволяють забезпечити оптимальне поєднання самостійної роботи студентів і регулюючої діяльності викладача [1]. Це ду-

же важливо з позицій розвитку творчого потенціалу майбутніх лікарів, раціонального підходу до вирішення поставлених проблем. Введення проблемного навчання призводить до досягнення основної мети - розвитку клінічного мислення.

Обговорюючи методи проблемного навчання, не можна не зупинитися ще на одній педагогічній технології - контекстному навчанні. Базуючись на традиційних та інноваційних педагогічних технологіях, вона дозволяє відтворити форми навчальної діяльності студентів, що імітують професійні, повністю відображають предмет і соціальний зміст професійної праці майбутнього лікаря. У порівнянні з традиційним навчанням, предметний зміст якого базується на відповідній науковій дисципліні, в контекстному навчанні, поряд з дидактично перетвореним змістом наукових дисциплін, використовується ще одне джерело - майбутня професійна діяльність учнів. Вона представляється у вигляді моделі діяльності фахівця, що включає опис основних функцій, проблем і завдань, які він повинен компетентно вирішувати з використанням системи накопичених теоретичних знань. Опановуючи норми компетентних предметних дій і відносин в ході індивідуального і спільного аналізу та рішення «професійно подібних» ситуацій, студент розвивається як професіонал, особистість, член суспільства [3]. При цьому формування професійних компетенцій студентів на клінічної кафедрі здійснюється в двох контекстах - предметному (зміст професійної діяльності) і соціальному (соціальні професійні взаємодії). Ці контексти виступають як маркери якості освіти, тому організований на їх основі процес навчання сприяє розвитку і вдосконаленню діяльності студента, починаючи з традиційної академічної навчальної активності (засвоєння знань) на основі квазіпрофесійної (ділові ігри та інші імітації) і навчально-професійної діяльності (спільний огляд хворих з викладачем під час практичних занять, курація хворих на виробничій практиці), закінчуючи власне професійною лікарською діяльністю. Таким чином, в контекстному навчанні на основі поєднання різних форм, методів (традиційних та інноваційних) і засобів навчання моделюється предметний і соціальний зміст професійної діяльності майбутнього лікаря, що стимулює творчу активність студента на всіх рівнях - від індивідуального сприйняття до соціальної активності щодо прийняття спільних рішень.

Застосування інноваційних технологій в навчанні дозволяє на якісно вищому рівні організувати процес навчання, зробити його більш яскравим, динамічним. Це сприяє досягненню основної мети - формуванню у студентів професійної компетенції.

Список використаних джерел

1.Ільченко А.А. Характеристика педагогічних форм та методів профілактичної діяльності медичних фахівців / А. А. Ільченко // Медична освіта. – 2016. – № 1 (69). – С. 22-24. 2.Максименко С. Д. Педагогіка вищої медичної освіти: підручник / С. Д. Максименко, М. М. Філоненко. – К.: Центр учбової літератури, 2014. – 288 с. 3.Філоненко М. М. Проектування навчальних занять у системі вищої медичної освіти на основі компетентнісного підходу / М. М. Філоненко // Медична освіта. – 2016. – № 1 (69). – С. 47-49.

Л. В. Чайдак

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ УЧНІВ З ІНФОРМАТИКИ

Контроль та оцінка знань, умінь і навичок учнів – невід’ємний структурний компонент освітнього процесу. Виходячи з логіки навчання, він є, з одного боку, завершальним компонентом оволодіння певним змістовним блоком, а з іншого – своєрідною з’єднуючою ланкою в системі навчальної діяльності особистості.

При правильній організації освітнього процесу контроль сприяє розвитку

пам’яті, мислення та мови учнів, систематизує їхні знання, своєчасно відкриває недоліки в навчанні та служить їх запобіганню.

Складовою частиною контролю виступає перевірка, завданням якої є виявлення знань, умінь і навиків та порівняння їх з вимогами чинних навчальних програм. У цьому випадку контроль здійснюється з метою оцінювання. Заключним актом контролю в такому разі є виставлення вчителем певної оцінки (балу).

Різні учні працюють по-різному, мають неоднакові здібності. Перевіряти треба знання, уміння та навички кожного учня. При перевірці треба враховувати індивідуальні особливості учнів: їхній темперамент, характер, здібності, нахили, інтереси, потреби, мотиви, особливості психічних функцій – мислення й мови, пам'яті, уваги, уявлення, емоцій, волі.

Перевірка знань, умінь і навичок учнів є важливим елементом процесу навчання. Контроль знань відкриває великі можливості для удосконалення процесу навчання, оскільки перевірка дозволяє краще вивчити учнів, їх індивідуальні особливості.

Найбільш точно та якісно оцінювати знання учнів дозволяє різноманітність видів та форм контролю. Без такого різноманіття дуже важко вести уроки інформатики в повних класах, які не діляться на підгрупи. У таких випадках я застосовую, крім традиційних методів перевірки теоретичних знань (*усне опитування, письмова перевірка, тестування*), сучасні інформаційні технології (мобільні технології – *QR-коди* [Серед українських та україномовних ресурсів для створення QR-кодів слід виділити http://ua.qr-code-generator.com, http://qrcodes.com.ua/, http://www.qr-code.com.ua. Якщо бажаєте скористатися альтернативними варіантами, введіть в рядку адреси вашого браузера таку умову пошуку: «створити QR-код»], *QR-сканери* [ПЗ для мобільних телефонів для розпізнання QR-кодів для Android: Google Goggles, QuickMark, Barcode Scanner, Barcode2file, QR Droid, NeoReader, ixMAT Scanner, 2D-код, Elinext UPC, I-Nigma, Viber (вбудовано як опція в меню); для Windows Mobile: QuickMark, I-Nigma]) та *інтерактивні вправи*, створені в різноманітних програмних середовищах; для оцінювання практичних навичок – практичну роботу, роботу над проектами, дидактичні ігри.

Усне опитування відбувається у вигляді фронтальної або індивідуальної перевірки. При фронтальному опитуванні за короткий час перевіряється стан знань учнів всієї групи по певному питанню або колу питань. Цю форму перевірки я використовую для: з’ясування готовності учнів до вивчення нового матеріалу; перевірки домашнього завдання; при підготовці до виконання практичних робіт; перевірки матеріалу, який тільки що було розібрано на уроці.

«Мікрофон» (учні швидко по черзі висловлюються з приводу проблеми, передаючи один одному уявний «мікрофон»; один учень може почати відповідь, а інший – доповнює, завершує відповідь).

«Незакінчене речення» (учням пропонується перелік визначень, або тез у вигляді незакінчених речень та перелік відповідей; діти повинні встановити відповідність між першим та другим списками, або така робота може проходити без варіантів відповідей, де діти повинні просто завершити тезу).

Індивідуальне усне опитування я застосовую на кожному уроці. У процесі усного опитування можу використовувати колективну роботу класу (*рецензування відповіді; оцінка відповіді та її обґрунтування; постановка питань учню іншими учнями; взаємоперевірка; самоперевірка*).

Перед початком вивчення теми учні розподіляються в групи, кожній з яких повідомляється її тема. Кожна група отримує завдання підготувати та розкрити решті учням свою тему. Методи, форми, засоби для цього учні обирають самостійно. Вони опрацьовують теоретичний матеріал, готують презентації, підбира-

ють тестові завдання, які потім я використовую для перевірки рівня засвоєння даного матеріалу. Учитель може закодувати власні підказки, а потім роздрукувати отриманий QR-код разом із завданням. Кожен, кому знадобиться консультація по темі, отримає її у будь-якому зручному місці, просто зчитавши код.

Письмова перевірка дозволяє за короткий час перевірити знання великої кількості учнів одночасно. Іноді потрібно поділити роботу класу на групи (частина класу працює за комп'ютерами, інша частина – зі мною, або самостійно вирішує поставлені перед ними завдання), і тоді на такому уроці я використовую: ще й диктанти, самостійні роботи, тести не тільки на комп'ютері, але й паперові. **Диктант** найчастіше складається з двох варіантів. Текст питань простий, легко сприймається на слух, потребує короткої відповіді, нескладних обчислень (Додаток 1). Диктант являє собою перелік питань, які можуть бути записані аудіофайлом, виводитися на проекційний екран, оголошуватися вчителем через певний проміжок часу, бути представленими у вигляді таблиці з відповідним переліком відповідей. **Комп'ютерний диктант** дозволяє перевірити, наприклад, одночасно знання учнями клавіатури та навички швидкого набору тексту; вміння користуватися клавішами редагування; знання вказівок та службових слів мови програмування та англійської мови.

Учням дуже подобається *виправляти помилки в запропонованих програмах*. Цей **метод самостійної роботи** дозволяє перевірити знання учнів легко й доступно. *Складання алгоритмів розв'язання задач* розвиває логічне та абстрактне мислення школярів. Розв'язування задач на швидкість перевіряє не тільки знання, але й навички роботи на комп'ютері.

Графічна перевірка

Така форма контролю передбачає створення узагальненої наочної моделі, яка відображає взаємозв'язки в об'єктах і предметах, що вивчаються. Так, графічно можна зобразити умову задачі, прилади, процеси. Графічна перевірка забезпечує розвиток пізнавального інтересу, економить час, формує вміння узагальнювати, систематизувати, класифікувати вивчений матеріал, сприяє розвитку абстрактного мислення учнів. Основними формами графічної перевірки є *складання таблиць, схем, побудова діаграм, графіків, створення малюнків, інтерактивних плакатів, інфографіки* (Додаток 2). Часто поєднується з усною або письмовою перевірками.

Широко використовую **різні тести**: *тести, в яких серед відповідей, що пропонуються, наведено декілька неправильних та одна правильна відповідь* (Додаток 3); *тести з декількома правильними та неправильними відповідями* (Додаток 4); *альтернативні тести з двома відповідями на питання (одна – правильна, інша – містить помилку*) (Додаток 5); *закриті тести, де учні пропонують свій варіант відповіді* (Додаток 6); *тести перехресного вибору, де потрібно встановити відповідність між елементами множини відповідей* (Додаток 7).

Для тестування широко використовую комп'ютери й інтернет-ресурси (onlinetestpad.com/ua/tests/informatics, yaklas.com.ua/p/informatica, onlinetestpad.com/ua/tests/informatics/ikt,onlinetestpad.com/ua/tests/computerprograms, infotest.org.ua) та *контролюючі програми*, що дозволяє якісно змінити контроль за діяльністю учнів. Комп'ютер дозволяє перевірити всі відповіді, учні більш охоче відповідають комп'ютеру і якщо отримують невисоку оцінку, то мають велике бажання скоріше її виправити. Практичний досвід використання систем тестування показав, що результати тестування стимулюють пізнавальну активність учнів. Перевагою тест-програм є абсолютна об'єктивність в оцінці знань.

Наявні понад сотні інструментально-педагогічних засобів для створення комп'ютерних тестів, найбільш відомими з них є: TEST-W, TEST-W2, TestYourSelf, UTC_v.1.52, TestSystem_v2, TestForLena, Test_Orion, MyTest,

MiniTestSL, Mentor_14x, MAMI_Testing, Iqtest, Check_of_knowledge_v1, Assistent_v2, OPEN TEST, MIFTests та ін. Кожна з цих програм призначена для перевірки знань тестуванням на комп'ютері, але кожна з них має свої особливості в порівнянні з іншими.

Найбільш поширеним та перспективним для використання в навчальному процесі є *програми-оболонки, що дозволяють створювати тестові завдання та методичний супровід до них, формувати набори запитань і використовувати їх при проведенні контролю знань.* Цей клас програм передбачає використання комп'ютера як в процесі підготовки до проведення контролю, так і при його проведенні, а також обробки результатів (Test-W, Test-W2, EasyQuizzy, MyTest, MyTestX). Тестуюча оболонка О. Шестопалова «Test-W» (Test-W одержав гриф «Схвалено МОНУ» і сертифікат, що дозволяє використовувати цей програмний продукт в освітніх закладах), має своє продовження в наступній, доповненій версії «Test_2W», дає можливість кращого редагування, варіативності роботи.

З метою поточного та тематичного контролю знань учнів використовую *електронні тести, розроблені по класах разом із* учителем інформатики Кременчуцького НВК № 30 *Чайдаком О.В.* (Додаток 8).

MyTestX – це система програм (програма тестування учнів, редактор тестів та журнал результатів) для створення та проведення комп'ютерного тестування, збору та аналізу результатів, виставлення оцінок за вказаною в тесті шкалою (вказувати шкалу може сам вчитель). За допомогою цієї програми розробляю й створюю різні тести та використовую їх на своїх уроках.

Програма MyTestX працює з дев'ятьма типами завдань: одиничний вибір, множинний вибір, встановлення порядку, встановлення відповідності, вказівка істинності чи хибності тверджень, ручне введення числа, ручне введення тексту, вибір місця на зображенні, перестановка букв. У тесті можна використовувати будь-яку кількість будь-яких типів завдань. У завданнях з вибором відповіді (одиночний, множинний вибір, вказівка порядку, вказівка істинності) можна використовувати до 10 (включно) варіантів відповіді. Програма складається з трьох модулів: модуль тестування (MyTestStudent); редактор тестів (MyTestEditor); журнал тестування (MyTestServer) (Сайт програми MyTestX – розділ інформаційно-освітнього порталу Клякс@.net, присвячений цій програмі. Всі права на програму MyTestX належать її автору: Башлакову Олександру Сергійовичу, м.Унеча, Брянська обл.).

Тести дозволяють протягом короткого проміжку часу отримати уявлення про недоліки в знаннях, дають можливість перевіряти знання на різних рівнях, сприяють раціональному використанню часу на уроці. Але такий вид контролю фіксує тільки результати роботи, але не хід її виконання, при цьому можливе вгадування правильної відповіді, а також випадки, коли вибір неправильної відповіді пояснюється неуважністю учня. Тому я використовую й інші види контролю знань.

Для закріплення теоретичних знань та вироблення навичок та вмінь використовується **практична робота**. Практична робота потребує від учнів не тільки наявності знань, але ще й вмінь застосовувати ці знання на практиці. До кожної теми розроблені *практичні роботи, які дозволяють учням показати рівень засвоєння знань з певної теми* (Додаток 9). **Контрольні та самостійні роботи** (Додаток 10) проводяться як «теоретично» так і за комп'ютерами.

Різноманітні види практичних робіт (користуюсь у своїй роботі й досвідом своїх колег – Носкіна В. О. noskin.at.ua/index/praktichni/0-7, Чайдака О. В., Терещенка Ю. П. https://teacher-typ.blogspot.com/#, Захарової О. В. http://blog-zev.blogspot.com/ та ін. вчителів https://kafinfo.org.ua/korysni-posylannya, http://r-mil.blogspot.com/p/blog-page_17.html, sites.google.com/site/navcaemosuvirtualnomuklasi/informatika) дозволяють сформувати комп'ютерну грамотність в учнів і перевірити чому вони навчилися.

Використовую також види контролю, які дозволяють тренувати пам'ять, підвищують інтерес учнів до вивчення тієї чи іншої теми, – **кросворди** (Додаток 11), **лото** (Додаток 12), **ребуси** (Додаток 13), **вікторини** (Додаток 14) [QR Treasure Hunt Generator автоматично створює QR-вікторину із запропонованих питань], **квести** (Додаток 15), **загадки**, *написання казок на комп'ютерну тематику* (Додаток 16) *та творів-мініатюр* («Комп'ютер в професії моїх батьків», «Комп'ютер в моїй майбутній професії», особливо учні полюбляють писати твори-перевтілення типу «Я – комп'ютер», «Я – вірус») (Додаток 17).

Активно використовую **метод проектів** (наприклад, короткочасні проекти в межах одного уроку при вивченні теми «Опрацювання текстової інформації», коли за обмежений час учні повинні *створити статтю в газету з певної теми та оформити її засобами Microsoft Word, або створити рекламну афішу при вивченні теми «Графічний редактор»*). Такий вид контролю навчальних досягнень учнів (Додаток 18) захоплює їх настільки, що вони *змагаються між собою, придумують нове наповнення для свого портфолію: оформлюють презентації, складають вікторини (конструктор ігор та вікторин* http://www.triventy.com/library *), загадки, ребуси, кросворди (сервіси для створення кросвордів:* http://cross.highcat.org, http://puzzlecup.com*), створюють відеофільми*. У старших класах метод проектів, безумовно, є **дослідницьким методом** (Додаток 19), здатним сформувати в учня досвід творчої діяльності. Робота над проектом виробляє стійкі інтереси, постійну потребу в творчих пошуках. В Інтернеті все доступно і все дозволено. Треба застерігати дітей від того, щоб вони брали готові роботи в Інтернеті, для того щоб було більш творчої ініціативи.

Інформатика та інформаційні технології інтегруються з будь-яким навчальним предметом. Позитивні результати в творчій проектній діяльності учнів дає *спільна робота з учителями-предметниками*. Під час роботи над проектом учні використовують ресурси Інтернету, за допомогою яких набувають навиків правильно *формувати запити для пошуку даних, опрацьовувати отриману інформацію, допоміжну літературу, створювати власні статті, брошюри, бюлетені, інтерактивні плакати*. При роботі з технікою розвивається творче мислення, бажання цікаво й нестандартно реалізовувати свої знання. Розділ «Комп'ютерні презентації» є одним з найцікавіших для дітей, він розвиває творчість та розширює пізнавальні інтереси учнів. Адже вміння *створити якісну презентацію* є необхідним у багатьох життєвих ситуаціях.

При підведенні підсумків роботи над проектом учні вчаться критично оцінювати свої та досягнення товаришів, аналізувати і виділяти головне у вивченому, доводити свою думку. Під час роботи над проектами відображаються як теоретичні знання учнів, так і рівень прикладних навичок роботи з різними програмами. Для захисту проектів учні *готують виступи, які оформлюють у вигляді комп'ютерних презентацій; за допомогою різноманітного програмного забезпечення створюють і друкують буклети, брошури, реферати; виконують самі малюнки, схеми, діаграми; допомагають створювати тести, посібники, дидактичний матеріал.* Такий вид роботи розвиває творчі, дослідницькі здібності учнів, підвищує їх активність.

Велику роль в наш час грає можливість учнів самостійно оцінювати свої знання та вміння, коригувати їх у залежності від вимог до рівня підготовки. **Поєднання контролю та самоконтролю** (Додаток 20) посилює ефективність контролюючих заходів. Важливими засобами формування в учнів умінь самоконтролю є *усвідомлення правильності операцій і дій, складання плану відповідей, переказ основних думок, робота з контрольними запитаннями, контроль з боку вчителя, самооцінювання* (критичне ставлення учня до своїх здібностей і можливостей та об'-

єктивне оцінювання власних успіхів у навчанні).

Немає нічого цікавішого, наприклад, **в Скретч,** як **створення свого програмного продукта.** Таке захоплення іграми може непомітно перейти в інтерес до предмету, спочатку інформатики, а в подальшому – до математики та інших точних наук. А також це прекрасний спосіб перевірити знання учнів. **Ділова гра** (Додаток 21), де потрібно *моделювати обстановку ділового партнерства, конкуренції та співпраці*, виявляється більш привабливою.

По кожній темі, за кожним видом контролю накопичено величезну кількість дидактичного матеріалу (наприклад, *Онлайн-завдання щодо оцінювання знань, умінь і навичок учнів в LearningApps.or*g, Додаток 22), що дозволяє максимально індивідуалізувати завдання для учнів. Такі форми контролю дозволяють визначити, хто з учнів не опанував програмовий матеріал, хто опанував його на початковому рівні, хто з учнів повністю й впевнено володіє знаннями та вміннями у відповідності до вимог програми, а хто не тільки повністю оволодів необхідними знаннями, а й може їх застосовувати в нових ситуаціях, володіє вміннями на більш високому рівні, ніж це передбачено програмою.

LearningApps.org – це додаток для підтримки навчального процесу за допомогою інтерактивних модулів (програм, вправ). Даний онлайн-сервіс дозволяє створювати такі модулі, зберігати та використовувати їх, забезпечувати вільний обмін ними між педагогами, організовувати роботу учнів (в тому числі, й по створенню нових модулів). Вправи на вибір правильних відповідей; завдання на встановлення відповідності, визначення правильної послідовності; вправи, в яких треба вставити правильні відповіді в потрібних місцях; вправи-змагання, при виконанні яких учень змагається з комп'ютером або іншими учнями. Можна створити акаунти для своїх учнів і використовувати свої ресурси для перевірки їх знань прямо на цьому сайті.

На інтерактивні вправи можна зробити *посилання у вигляді QR-кодів* (Додаток 23).

Сучасні мобільні технології дозволяють забезпечити створення тестів і реалізацію контролю знань за допомогою мережевого програмного забезпечення для ноутбуків, планшетів і смартфонів (найбільш поширені утиліти і сервіси: Quizlet, Kahoot!, Plickers, EasyTestMaker і ін.). Використовую *інтернет-сервіс Plickers, який дозволяє організувати тестування при наявності одного смартфона в класах, де велика кількість учнів.* Усі результати зберігаються автоматично в хмарі, й вчитель має до них доступ з будь-якого пристрою (мобільного або стаціонарного). Питання можна створювати на смартфоні навіть в транспорті по дорозі на чи з роботи. До питання можна додавати графічний об'єкт (картинку, фото). Макети карток доступні для скачування на офіційному сайті. У будь-якому наборі кожна картка унікальна і має свій власний порядковий номер. Це дозволяє, наприклад, видати картку конкретному учневі та відстежувати при необхідності його успіхи, зробивши опитування персоніфікованим. Якщо ж ви не хочете знати результати конкретного учня, картки можна роздавати випадковим чином. Для опитування бажано мати проектор з підключеним до нього комп'ютером. Використання Plickers на уроці дозволяє вчителю спростити собі життя та поліпшити зворотний зв'язок із класом. Для дітей цей додаток – свого роду розвага, що дозволяє трохи відволіктися від уроку та в ігровій формі відповідати на питання. Найголовніше, що Plickers – це дуже проста технологія, яка не вимагає практично нічого, і яку будь-який вчитель може почати застосовувати хоч завтра.

Контрольно-оцінна діяльність учителя та учнів є важливим необхідним компонентом навчально-виховного процесу. В умовах розбудови сучасної шкільної освіти вона потребує вдосконалення та якісного методичного забезпечення. З-поміж різних видів контролю тестовий комп’ютерний контроль відіграє провідну

роль, оскільки впливає на характер засвоєння знань, на розумовий розвиток школярів, забезпечує здійснення діагностики рівнів навченості учнів і на цій основі індивідуалізує процес навчання.

Правильно організований будь-якого виду контроль дозволяє вчителю не тільки правильно оцінити рівень засвоєння учнями досліджуваного матеріалу, але й побачити власні досягнення та недоліки в роботі.

Список використаних джерел

1.Бондаренко Н.Г. Дидактические свойства и функции мобильного обучения // Современные проблемы науки и образования. 2014. № 6 [Электронный ресурс]. URL: http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=15552 (дата обращения: 22.05.2016). 2.Как работать с онлайн конструктором тестов PLICKERS? [Электронный ресурс] / Дидактор, дидактика, мультимедийные уроки и педагогическая техника // Режим доступа: http://didaktor.ru/kak-rabotat-s-onlajn-konstruktorom-testov-plickers/. 3.Куликова Н.Ю., Кобзева В.А. Использование мобильных приложений для организации и проведения оперативного контроля знаний обучающихся // Современные научные исследования и инновации. 2015. № 5 [Электронный ресурс]. URL: http://web.snauka.ru/issues/2015/05/53174 (дата обращения: 31.03.2016). 4.Менгали Наталья Сергеевна. Как организовать интерактивный опрос на уроке с помощью приложения Plickers и одного смартфона? [Электронный ресурс] / Н. Менгали // pedsovet.su (общество взаимопомощи учителей) Режим доступа: http://pedsovet.su/ikt/6250_interaktivny_test_na_uroke_s_ prilozheniem_plickers. 5.Памятка для учителей по использованию мобильного приложения Plickers (https://plickers.com/) https://weburok.com. 6.Піскова А. Що таке «Mobile Learning» і де цьому навчитися? [Стаття] / Новітні інформаційно-комунікаційні технології в освіті : матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених та студентів (Полтава, 16-17 листопада 2016 р.). – Полтава: ФОП Гаража М.Ф., 2016. – С. 217-219. – 262 с. 7.Проводим опрос всего класса за 30 секунд с помощью Plickers. [Электронный ресурс] / NEWTONE // Режим доступа: https://newtonew.com/app/provodim-opros-vsego-klassa-za-30-sekund-s-pomosh chju-plickers.

Додатки

Додатки представлені у відповідних папках на Гуглдиску за посиланням Методичні аспекти контролю знань учнів з інформатики https://drive.google.com/file/d/1jUMQx3lRg7hCReDTz6DNKQyvVl_j6hpW/view (з досвіду роботи Чайдак Л.В.).

Н. В. Стефіна

УКРАЇНСЬКИЙ ДИТЯЧИЙ МУЗИЧНИЙ ФОЛЬКЛОР – ФЕНОМЕН ВІТЧИЗНЯНОЇ НАРОДНОЇ ТВОРЧОСТІ: НЕОЦІНЕННЕ ЗНАЧЕННЯ І ДОЦІЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ

Постановка проблеми. Національна культура в усі часи насамперед означала світогляд і систему цінностей, унікальний образ будь – якої країни та її народу в різноманітній людській цивілізації. Саме той морально – духовний фундамент, на якому виховується особистість зі своєю індивідуальністю та національною ідентичністю.

Спрямування музично – естетичного виховання в Україні на опанування підростаючим поколінням національним культурним досвідом співвідноситься з доктринальними положеннями «Про мову», «Про освіту» [4, с. 4-6].

Аналіз актуальних досліджень. Питання музично – естетичного виховання дітей та молоді засобами народної художньої творчості в педагогічній науковій літературі знайшли широке висвітлення. Так, науково – теоретичні дослідження і методичні рекомендації таких педагогів – музикантів, як: Н. А. Ветлугіна, С. І. Науменко, Е. П. Печерська, О. Я. Ростовський, С. М. Садовенко, О. С. Смоляк, Н. В. Стефіна, В. О. Сухомлинський, дозволили розкрити роль народного мистецтва у збагаченні естетичних почуттів дітей, у розвитку в них музичних здібностей та ор-

ганізації дитячої творчості на фольклорному матеріалі.

Мета статті – полягає в узагальненні і обґрунтуванні теоретичних положень відносно національного значення та доцільності використання українського дитячого музичного фольклору як феномену вітчизняної народної творчості у музично – естетичному вихованні молодших школярів.

Виклад основного матеріалу. Кожен народ є творцем і володарем створених ним духовних цінностей, які складають його національні святині, що з плином часу набувають все більшої ваги. На початку XX століття ми прагнемо відродити національну культуру та історію українського народу задля формування духовного світу дітей – духовності, як провідної якості особистості.

Дослідження особистості та педагогічних можливостей українського дитячого музичного фольклору доводить, що він як феномен української народної творчості, має неоціненне значення в сучасній педагогічній практиці і є багатогранним матеріалом у виховній роботі з дітьми молодшого шкільного віку.

Проте, незважаючи на вагомий теоретико – практичний внесок вищевказаних досліджень у розв'язанні означеної проблеми, подальшого вивчення потребують питання комплексного використання етнічного музичного фонду як домінанти музично – естетичного виховання дітей молодшого шкільного віку. Становить проблему також і недостатність репертуарних збірок, науково – методичних посібників, у яких би розкривалося значення українського музичного фольклору у музично – естетичному вихованні учнів молодших класів та здійснена адаптація і систематизація його зразків до певного дитячого віку.

Термін «фольклор» ввів англійський історик і бібліограф Вільям Томс (1846 рік). У перекладі з англійської мови він означає «народна творчість», народне значення [1,с.301]. Цей термін вживається паралельно з такими поняттями, як «народна творчість», «народна словесність», «народна поезія» тощо [2].

За словником – довідником «фольклор» - усна народна творчість – художня колективна літературна і музична творча діяльність народу, яка засобами мови зберегла знання про життя і природу, давні культури і вірування, а також відбиток світу думок, уявлень, почуттів і переживань народнопоетичної фантазії [3].

А.І.Іваніцький у своїх ґрунтовних дослідженнях зазначає, що «фольклор» – це традиційна і сучасна творчість усної традиції [2].

Треба зазначити, що музичний фольклор є невід'ємною частиною музичної культури і ширше всіх культурно – духовних надбань народу. Музична культура усної традиції за походженням поділяється на питому (що відтворена і побутує у відповідному народному середовищі чи органічно собі присвоєна) та на впливову (що запозичена народним середовищем від інших культур – вітчизняної писемної чи іноетнічної, усної та писемної тощо) [2, с. 8].

За Г.С.Виноградовим «український музичний фольклор» - це вокальна (переважно пісенна), інструментальна, вокально – танцювальна творчість народу [2,с.9].

Ми вважаємо, що «український музичний фольклор» - це народна музично – поетична творчість, частина добутку народної спадщини минулого.

Дитячий український музичний фольклор бере початок від народних обрядів і вірувань. Продовжуючи існувати в різних жанрах і в сьогоденні, він відбиває життя дитини від колиски до юності, загальне людське життя у його розмаїтті.

Важливими складовими українського дитячого музичного фольклору є: дражнилки, лічилки, гуморески, заклички, приказки (примовки), музичні загадки, музичні казки, українські народні пісні, пісні з казок, пісні – казки, ігри, хороводи, пісні – ігри тощо.

Дуже важливо навчити дітей слухати, вслуховуватись у фольклорний сюжет

музичного твору і розуміти його зміст. Можна також з цією метою обігравати малі форми фольклору, вводити елементи інсценізації, музичної драматизації, використовуючи барвисту наочність, дитячі музичні інструменти, мультимедійні технології, що глибоко впливає на формування емоційних почуттів дитини, сприяє концентрації її уваги, природному запам'ятовуванню нею музичного тексту та формуванню музичних і творчих здібностей учнів молодшого шкільного віку.

Висновки. Виступаючи засобом, що дозволяє встановити двосторонній контакт з дитиною, український дитячий музичний (пісенний, музично – ігровий) фольклор допомагає учням молодшого шкільного віку оволодіти необхідними вміннями і навичками для здійснення різноманітної музичної діяльності, сприяючи їх морально – духовному зростанню та формуванню музичних і творчих здібностей.

Список використаних джерел

1.Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с. 2.Іваницький А. І. Українська музична творчість: Посібник для вищих та середніх навчальних закладів. – К. : Музична Україна, 1990. – 152 с. 3.Музика. Словник – довідник школяра / упорядник В. М. Островський. – Тернопіль : Навчальна – книга Богдан, 2010. – 352 с. 4.Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті // освіта України. – 2010. – № 9. – С. 4-6. 5.Смоляк О. С. Український дитячий музичний фольклор: Підручник – хрестоматія для викладачів та учнів. Вип. І [Текст] / О. С. Смоляк. – Тернопіль : ЛІЛЕЯ, 1998. – 18 с.

О. Д. Салюк

ОРГАНІЗАЦІЯ ПОЗААУДИТОРНОЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ПРОПЕДЕВТИКА ТЕРАПЕВТИЧНОЇ СТОМАТОЛОГІЇ

В нашому суспільстві найбільш затребуваний фахівець творчий, здатний генерувати нові ідеї і самостійно поповнювати свої знання [1]. Згідно з вимогами Стандарту вищої освіти дисципліна «Пропедевтика терапевтичної стоматології» підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти, окрім фахових компетентностей, забезпечує набуття студентами загальнокультурних компетентностей. До них відносяться: здатність до абстрактного мислення, пошуку, аналізу та синтезу; здатність вчитися і бути сучасно навченим; знання та розуміння предметної області та розуміння професії; здатність застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях; навички використання інформаційних і комунікаційних технологій; здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел; здатність до адаптації та дії в новій ситуації; здатність працювати автономно; здатність до вибору стратегії спілкування; здатність працювати в команді; проявляти навички міжособистісної взаємодії. Виконання цих вимог неможливо без підвищення ролі самостійної роботи студентів над навчальним матеріалом, посилення відповідальності викладачів за розвиток навичок самостійної роботи, за стимулювання професійного зростання студентів, виховання їх творчої активності та ініціативи. Індивідуальний пошук знань повинен стати основою в роботі студента, а весь процес навчання у вузі в – ефективно організованою самостійною роботою майбутнього професіонала.

Актуальність питання організації та ефективності самостійної роботи студентів (СРС)визначається тим, що в рамках кредитно-модульної системи в робочих навчальних планах на неї з аудиторної роботи перенесена значна частина навчального часу: за останні роки при розподілі навчальних годин кількість годин на СРС вже майже зрівнялася з кількістю навчальних годин, що виділяються на практичні заняття (50 проти 60).

На сучасному рівні розвитку вищої школи розрізняють два види СРС під контролем викладача: аудиторна (на лекціях, лабораторних та практичних заняттях) та поза аудиторних навчальних занять. Якщо раніше самостійна робота на практичних заняттях стала звичною, а поза аудиторна мала епізодичний характер, то тепер після введення кредитно-модульної системи навчання акценти змістилися на організацію та проведення поза аудиторної самостійної роботи студентів. Але ефективність СРС забезпечується тільки при наявності у студентів відповідної мотивації, гарантією якої є: чітке розуміння студентом сформульованого завдання; наявність необхідного інформаційного ресурсу, зокрема методичного забезпечення; усвідомлення власної здатності до рішення поставленої задачі; контроль та адекватне оцінювання виконаної роботи, негативні наслідки у випадку її невиконання.

Виконання перших двох вимог було закладено нами вже на етапі складання робочої програми дисципліни з виділенням тем і завдань для СРС, підготовки навчально-методичних матеріалів, тестових завдань, їх постійного оновлення. Вважаємо суттєвим поліпшенням розвитку самостійної творчої діяльності студентів наявність розробленого на кафедрі навчально-методичного посібника «Навчальний протокол самостійної поза аудиторної та аудиторної роботи для студентів 2 курсу». Перевірка викладачем виконаних студентом практичних завдань згідно цього протоколу дозволяє оцінити ступінь попередньої підготовки студентів та індивідуальний підхід при виконанні практичних завдань при їх загальній однотипності. Основними знаряддями педагога стають поради, схвалення або доброзичливий осуд. Основною формою навчальної діяльності в цьому випадку є живе спілкування педагога зі студентами [2].

Колектив кафедри вважає, що самостійна робота студентів у такому вигляді, в якому вона зараз проводиться на кафедрі, забезпечує досягнення головної мети навчання – розвитку творчих здібностей майбутніх спеціалістів, стимулює формування клінічного мислення.

Список використаних джерел

1.Лагунова М.В., Риськулова М.Н. Організація самостійної роботи студентів як одна з умов їх творчого розвитку /Людина і освіта. - 2010.-№2.-С.67-70. 2.Шатуновський В., Шатуновська В., Лебович З. Про самостійну роботу студентів. Огляди / Вісник вищої школи.- 1990. -124 с.

Г. І. Слободяник

СТАНОВЛЕННЯ ТА ЗМІСТ ДІЯЛЬНІСТІ ДИТЯЧОГО ОЗДОРОВЧО-ЕКОЛОГІЧНОГО ЦЕНТРУ (ДОЕЦ) ОБОЛОНСЬКОГО РАЙОНУ МІСТА КИЄВА У ІСТОРИЧНОМУ КОНТЕКСТІ У ПЕРІОД З 1994 -2018 РОКИ

Дитячий оздоровчо-екологічний центр (ДОЕЦ) вже 23,5 роки працює на Оболоні ДОЕЦ розташований на вулиці Героїв Дніпра 32- В, офіційна дата відкриття 19 серпня 1994 року (Розпорядженням Представника Президента України у Мінському районі м. Києва № 450 від 17.08.1994 р., як комплексний позашкільний навчально-виховний заклад, зареєстрованим у Київському міському Управлінні статистики, мав ліцензію №16 на право здійснення навчально-виховної діяльності від 03.10.1995 р.).

ДОЕЦ створений першим директором цього закладу, відмінником освіти України, членом Асоціації еніологов України, номінантом - «Кращий директор позашкільного закладу України - 2012» ІІІ етапу Всеукраїнського конкурсу Герасімової Альбіною Степанівною (1994-2015 рр.).

Автором Концепції Центру «Формування культури здоров'я дітей і молоді» є відмінник освіти України - Герасімова А.С.[2] . ДОЕЦ має статус закладу – новатора (Диплом МОН, наказ 89/0 від 19.12.2014 р.).

Структура ДОЕЦ складалась із 3 відділів:

1. **Еколого - оздоровчий;** включав у себе : - еколого - валеологічний лекторій, - біологічний клуб «Я і природа», - оздоровчі групи всебічного розвитку «Бджілка», - молодіжний клуб «Брейк - данс», - молодіжний клуб спортивного орієнтування, - клуб для дівчат - підлітків «Як стати привабливою», - історико - патріотичний клуб, - молодіжний клуб «Екодім», - клуб дітей-інвалідів «Журавлик», - квітникарство, - акваріумісти, - лікарські рослини, - природничо-патріотичний клуб «Еврика».

2**. Фольклор та етнографія**; - «Сковородинське коло», - ансамбль української народної пісні «Сонечко», - ансамбль української народної пісні «Україночка», - ансамбль сучасної української пісні «Мальви», гурток юних бандуристів,- оздоровча хореографія, студія «Слово».

3**.Народних мистецтв**; - студія народних мистецтв, - архітектура, - моделювання одягу, - виготовлення штучних квітів, - народна ігротека, - в'язання, - фітодизайн, - кераміка, - лозоплетіння, - художній розпис, - клуб «Рондо», - культурологічний клуб та виставкова зала.

1995 рік - Центр приєднався до Міжнародного проекту «Європейська мережа шкіл зміцнення здоров'я». (Наказ № 206/272 МОН та МОЗ України) та отримав статус закладу – новатора, приймає участь у Міжнародному проекті «Європейська мережа шкіл зміцнення, сприяння та відновлення здоров'я» і успішно працює у Всеукраїнському проекті «Національна мережа шкіл сприяння здоров'ю».

1997 рік - наказом МОН України № 460 від 25 грудня ДОЕЦ затверджено, як експериментальний педагогічний майданчик за програмою Українсько-Канадського проекту «Партнери в охороні здоров'я» , якій з 1999 року перетворився в проект «Молодь за здоров'я». Наказ МОН № 94 від 02 квітня.1999 р.

1998 рік - наказом МОН і МОЗ України ДОЕЦ в числі 24 закладів включено до Міжнародної мережі шкіл здоров'я. Досвід роботи ДОЕЦ занесено до картотеки передового досвіду Міжрегіонального Інституту удосконалення вчителів ім. Бориса Гринченка і розповсюджено по регіонах України (інформаційно-методичний лист МОН України № 1/9-390 від 5.10.1998 р.). Молодіжні об'єднання Центру «Колегіум» і «Журавлик» залучені до Мі;народних проектів «Захист прав дитини в Україні», «Діти вулиці».

2001 рік - ДОЕЦ включено до експерименту ГУ освіти і науки м. Києва за темою: «Соціально-педагогічні основи діяльності позашкільних закладів освіти в сучасних умовах» [1].

2002 рік - участь у молодіжному проекті «Здорове покоління» та отримав Гранд Президента України для обдарованої дитини».

2003 рік - Центр увійшов у Національну та Європейську мережі шкіл сприяння здоров'ю, наказ № 491/236 від 23.07.2003 р. МОН і МОЗ України.

2003 рік - Центр отримав Статус інформаційно-освітнього, який підтверджував кожні 3 роки (накази МОН України № 740 від 02.11.2006 р., № 1102 від 07.12.2009 р., № 945 від 23.01.2010р.).

2004 рік - Відповідно до наказу Районного управління освіти (РУО) Оболонського району м. Києва № 391 від 30.08.2004 р. «Про вдосконалення роботи у навчальних закладах району з питань створення національної мережі Шкіл здоров'я « ДОЕЦ призначений координатором роботи.

Заклад активно співпрацює з навчальними закладами міста Києва і України, науковими установами та є партнером науково-дослідницьких установ, а саме:

- Інститутом інноваційних технологій та змісту освіти МОН України (наказ МОН України віл 02 лютого 2010 року № 61 «Про проведення дослідницько-експериментальної роботи на базі ДОЕЦ Оболонського району м. Києва» за темою «Виховний простір позашкільного навчального закладу як важливий чинник соціалізації дітей та молоді»;

- Інститутом проблем виховання АПН України. Угода від 18 лютого 2009 року про науково-методичне співробітництво з проблеми «Педагогічні засади оптимізації виховного потенціалу навчального процесу у позашкільних навчальних закладах».;

- Інститутом педагогічної освіти і освіти дорослих ППН України (Угода від 12 січня 2010 року про науково-методичну співпрацю між відділом педагогічної естетики та етики та ДОЕЦ Оболонського району м. Києва щодо науково-дослідницької роботи за темою: «Естетичні та етичні основи розвитку педагогічної майстерності викладачів в умовах позашкільного навчального закладу»).

У ДОЕЦ працювали та працюють відомі вчені та майстри свого діла : доктор медичних наук Удовицька О.В.,(1999- 2005рр.), доктор психологічних наук, кандидат медичних наук, спеціаліст вищої категорії, учасник АТО (служив у ЗСУ – Начальником медичної служби 40 ОАБр – 2015 -2016 рр.) Слободяник Г.І., кандидат педагогічних наук Паньків Л.І., відмінники освіти Панченко Н.В., Павленко Л.І.,(2010 - 2017 рр.) ,Шкварковська Т.М., магістр з педагогіки , номінант ІІІ етапу Всеукраїнського конкурсу «Кращий заступник директора позашкільного закладу 2010» Маринич В.Л., (1997-2012 рр.), спеціаліст вищої категорії, номінант ІІІ етапа Всеукраїнського конкурсу «Кращий методист позашкільного закладу - 2008» Циганкова В.І.(2006-2015 рр.), керівники гуртків Бойко Р.В., Спиридонова Г.П., Фролова І.Л., Яценко В.М., Пухно І.П., Кузьміна Т.Б., Венглінська Г.Ю..

ДОЕЦ займався проблемами зростання та поширення серед дітей і підлітків правопорушень, поширення наркотичної, алкогольної та тютюнової залежності. Молодіжні об’єднання Центру «Колегіум» і «Як стати привабливою» залучились до Міжнародних проектів ЮНІСЕФ «Захист прав дитини в Україні», «Діти вулиці». Педагогічні працівники ДОЕЦ постійно друкуються у педагогічних та наукових виданнях, приймають участь у Міжнародних та Всеукраїнських науково-педагогічних та медичних конференціях за результатами цього друкують наукові праці. Кожен рік проводиться до 25 науково-педагогічних, медичних та просвітницьких семінарів, конференцій, круглих столів , друкуються наукові статті [2].

Розпорядженням Президента України від 12 січня 2002 року № 5-2002 призначено ДОЕЦ ***Грант Президента України № 15 «***Грант Президента України для обдарованої молоді на 2002 рік», для реалізації просвітницького проекту «Здорове покоління».

В оздоровчо-екологічному відділі Центру педагогами Зарубіної Т.В., Базілевич А.М., розроблені діагностичні методики ефективного формування здорового способу життя , паспорта здоров’я, створені методичні порадники для дітей, батьків, вчителів, керівників шкіл та дошкільних установ по ефективному формуванню культури здоров’я дітей і підлітків. Реалізація та здійснення програм і проектів «Екологічна варта», «Крок до природи», проекту «Прибери планету».

На основі досвіду роботи підготовані рукописи: 1. Формування здорового способу життя в позашкільному закладі (Герасімова А.С., Свіриденко С.О.). 2. Гігієнічні аспекти валеологічного виховання дошкільників (Удовицька О.В., Герасімова А.С.). 3.Гігієничні аспекти оздоровчого виховання школярів початкової школи. (Удовицька О.В., Герасімова А.С., Тацій А.А.). 4. Основи тактичної медицини . 2015 р. (Слободяник Г.І. з співавт.(Тітов і., Голуб В., Колосовський С.,Вихло І, Баг-

рій М.). Для вихованців ДОЕЦ та шкіл Оболонського району постійно проводяться масові заходи історичного, національно-патріотичного звучання та інші. ДОЕЦ приймав участь у Міжнародному Форумі (2008 р.) «Інноваційні технології виховання обдарованих дітей з обмеженими фізичними можливостями».

В Центрі розроблена велика комплексна програма: «Шляхи соціалізації дітей та молоді». ***2010 рік*** - Інститут Інноваційних технологій і змісту освіти МОН України започаткував проведення дослідно-експериментальної роботи на базі ДОЕЦ (Наказ № 61 від 02лютого 2010 р. «Про проведення дослідно-експериментальної роботи на базі ДОЕЦ Оболонського району м. Києва»), з метою створення у позашкільному навчальному закладі цілісної системи формування і розвитку морально-духовної, компетентної та життєтворчої особистості, яка успішно реалізується в соціумі. ***2010-2015 рр***. - В умовах нової моделі позашкільного навчального закладу та впровадження Концепції Державної програми освіти на 2010-2015 роки.

Етапи проведення дослідно-експериментальної роботи: І етап – вересень 2009р. – грудень 2010 р. – концептуально-діагностичний; ІІ етап – січень 2011р.– серпень 2012р. – формувально-розвивальний; ІІІ етап – вересень – червень 2015р. - результативно-узагальнювальний . Згідно аналітичних довідок ДОЕЦ відвідувало за рік у середньому до 3000 дітей та підлітків.

На превеликий жаль у останні три роки (2015 -2018 рр.) ДОЕЦ практично знаходиться в стадії стагнації та творчому занепаді, змушені були звільнитися багато педагогічних працівників, котрі були не згодні з незграбними методами керівництва.

Нове керівництво, з квітня 2015 року (Директор ДОЕЦ Сергієнко І.М., завуч З НМР Степанець Т.І.) не відповідають сучасним умовам української педагогічної освіти та нормам Закону « Про освіту України» в редакції 2017 року. Центр живе і виживає за рахунок старих перевірених педагогічних працівників , котрі сумлінно працюють на благо Центру [3].

Список використаних джерел

1.Герасімова А.С. «Я не пройду цим шляхом двічі». Газета «Моя Оболонь». № 12. К., 19 серпня 1999 року. 2.Літопис сучасної освіти і науки України. Флагман сучасної освіти України.(під ред. Шеремета Ю.А., Коляда І.А., Омельченко Н.М.). Дитячий оздоровчо-екологічний центр. Директор Герасімова Альбіна Степанівна. К.: Альфа-Віта, 2009. – 191 с. 3.Слободяник Г.І. Критерії оцінювання передового досвіду керівників гуртків та педагогів позашкільного закладу та основні вимоги для його вивчення. //Мат. Міжнар. науково-практичної конференції «Пріоритети сучасної науки». К., - 2017. – с.38-40.

І. А. Сахневич

ЗАСТОСУВАННЯ СКРАЙБІНГУ ЯК ЕФЕКТИВНА МЕДІАОСВІТНЯ ТЕХНОЛОГІЯ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ (АНГЛІЙСЬКОЇ) МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

Постановка проблеми. Прийняття нового Закону про Вищу освіту, приєднання України до європейського освітнього простору вимагає від закладів вищої технічної освіти осучаснення змісту, форм і методів навчального процесу. Вагомого значення набуває володіння кваліфікованими фахівцями іноземною (англійською) мовою, особливо у професійних умовах спілкування з представниками іншомовної культури. За таких умов медіаосвітні технології можуть бути досить ефективними на заняттях з професійно-орієнтованої іноземної мови. Тому *метою* дослідження є спроба проаналізувати важливість використання скрайбінг-технології як однієї з сучас-

них освітніх технологій для вивчення професійно-спрямованої англійської мови у ВТНЗ. Серед основних завдань – визначити проблеми викладання англійської мови у закладах вищої технічної освіти; окреслити важливість застосування медіаосвітніх технологій (зокрема скрайбінгу) для осучаснення процесу вивчення англійської мови у закладах вищої технічної освіти; виокремити основні різновиди скрайбінг-технології, їх переваги та принципи застосування як викладачем, так і студентами з метою покращення ефективності процесу вивчення професійно-спрямованої англійської мови; на прикладі Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу (ІФНТУНГ) показати можливі шляхи використання скрайбінг-технології на заняттях з англійської мови професійного спрямування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Застосування таких сучасних медіаосвітніх засобів та інформаційних технологій, як Інтернет-технологій, цифрових засобів (аудіо, відео) у навчальному процесі середньої та вищої школи сьогодні набули актуальності у працях відомих науковців, зокрема О. Баранова, Ч. Ворснопа, Н. Войтко, Л. Зазнобіну, Л. Найдьонову, А. Новікову, Г. Онкович, Дж. Панженте, С. Пензина, Б. Потятинника, Л. Усенко, Ю. Усова, О. Федорова, І. Чемерис, О. Шарикова, О. Янишин та ін. Проектні технології у процесі вивчення іноземних мов досліджуються у роботах С. Бондаренко, М. Ворник, В. Каліти, С. Купрікової, І. Мазур, І. Олійник, З. Ступчик, В. Янчук, Л. Ясинської та ін. Скрайбінг-технології посідають сьогодні важливе місце у практичній діяльності таких педагогів-новаторів, як Л. Білоусової, Н. Житєньової, Г. Зоріної, М. Лагудзи [2], Н. Нідерман [3] А. Сакун [5], О. Сторожука [4], І. Черешнюк та ін.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі розвитку суспільства у галузі освіти усе більше стає *актуальним* застосування медіаосвітніх навчальних засобів і технологій у навчальному процесі в закладах вищої технічної освіти, зокрема на практичних заняттях з вивчення професійно-спрямованої іноземної (англійської) мови. Один з основних аспектів мови – граматичний – усе ще залишається для студентів технічного напряму підготовки, на жаль, надскладним матеріалом. Самі студенти вбачають у цьому такі основні причини як низький рівень власної освітньої підготовки у загальноосвітній школі (особливо у сільській місцевості); недостатню професійну підготовку вчителя, а відтак й низьку мотивацію щодо вивчення англійської мови у школі; повну або часткову відсутність відповідної матеріально-технічної бази для іншомовного спілкування (наявність лінгафонних кабінетів або навіть найпростіших комп’ютерів, відсутність приєднання до всесвітньої Інтернет-мережі) тощо. Робочі програми, розроблені для вивчення іноземної мови для І курсів усіх спеціальностей, передбачають вивчення основ граматики англійської мови з метою уніфікації загальної іншомовної підготовки студентів, адже у процесі навчання студенти повинні оволодіти навичками читання та перекладу іншомовних текстів професійного спрямування, а також комунікативними навичками спілкування (діалогічним та монологічним мовленням) у відповідній професійній галузі. Саме тому серед основних граматичних тем у навчальній програмі виокремлено такі: 1) група неозначених часів; 2) група тривалих часів; 3) група перфектних часів; 4) група перфектно-тривалих часів; 5) пасивний стан дієслова; 6) узгодження часів; 7) пряма та непряма мова; 8) модальні дієслова; 9) умовний спосіб дієслова; 10) наказовий спосіб дієслова; 11) частини мови (іменник, артикль, займенник, прикметник, прислівник, прийменник, сполучник) та особливості їх вживання; 12) безособові форми дієслова (герундій, інфінітив, дієприкметник) та їх конструкції.

Зважаючи на складнощі, пов’язані із вивченням зазначених вище граматичних аспектів англійської мови, викладачі повинні ефективно використовувати один з

основних педагогічних принципів навчання – від простого до складного, тобто потрібно просто, доступно і цікаво розповісти про складне. Саме тому усні пояснення викладача із застосуванням відповідних підручників, посібників та методичних рекомендацій, а також практичне відтворення засвоєного матеріалу є недостатніми для ефективного оволодіння студентами навичками професійного іншомовного спілкування. Варто залучити й сучасні медіаосвітні засоби і технології, серед яких, на наш погляд, є такі, які дозволяють активізувати процес візуалізації складного матеріалу, одночасно залучити різні органи чуттів: слух, зір, а також уяву, що сприятиме кращому розумінню та запам'ятовуванню, ефективному розвиткові комунікативних навичок письма, читання, перекладу й говоріння, а відтак і підвищенню мотивації студентів щодо вивчення іноземної мови [6]. Мова йде про залучення до навчально-освітнього процесу у закладах вищої технічної освіти медіаосвітніх навчальних засобів і технологій, а зокрема - скрайбінгу – сучасної та ефективної технології презентації, застосування якої дозволяє відтворити озвучену інформацію у візуальній формі. Якщо таке відтворення відбувається у режимі реального часу (викладач «змальовує» та озвучує тему одночасно, у присутності студентів на занятті), це – скрайбінг-фасилітація. Якщо ж викладач застосовує заздалегідь підготовлений скрайбінг на ту чи іншу тему, це – відеоскрайбінг [5].

Який же різновид скрайбінгу є найбільш ефективним для викладання англійської мови у закладах вищої технічної освіти? Вочевидь, багато чого залежить від відповідної підготовки викладача: володіння навичками комп'ютерної грамотності та бажання постійно самовдосконалюватись, а також матеріально-технічної бази ВТНЗ. Класична (мальована) скрайбінг-технологія буде доцільною у першому випадку, коли викладач матиме можливість власноруч малювати у кадрі граматичні схеми, таблиці, дописувати короткі теоретичні пояснення, приклади, переклад тощо й водночас озвучувати те, що робить, «голосом за кадром». Окрім цього різновиду скрайбінгу доцільно використовувати й аплікаційний скрайбінг. На відміну від мальованого він потребує більш досконалих навичок володіння комп'ютером, а також більше часу від викладача на підготовку до практичного заняття. Викладачеві потрібно на аркуші паперу або будь-якому іншому фоні у кадрі викласти підготовлений заздалегідь граматичний матеріал у відповідності до озвученого тексту.

Що стосується онлайн скрайбінгу, цей різновид можливий тільки за умови наявності сучасного комп'ютерного обладнання, вільного доступу до Wi-Fi або Інтернет-мережі у ВТНЗ, адже він створюється за допомогою онлайн-сервісів Інтернету, наприклад PowToon, Sparcol VideoScribe, Moovly, GoAnimate, Plotagon та інші. За їх допомогою можна створювати відео за певними, дещо спрощеними шаблонами, так як цікавіші та складніші шаблони є, на жаль, платними [1].

Використання скрайбінг-технології має багато переваг, адже дозволяє прискорити процес пояснення нового матеріалу (граматичного аспекту англійської мови зокрема), створює позитивні емоції, які базуються на дитячому сприйнятті анімаційних фільмів та утримують увагу краще, ніж використання викладачем звичайної дошки й крейди або роздаткового матеріалу у вигляді схем, таблиць, методичних розробок тощо. У студентів створюється враження, ніби вони є співвикладачами у навчально-виховному процесі. Така рівність з викладачем дозволяє зруйнувати стереотип «викладач вищий за студента і тому завжди правий», що створює доброзичливу атмосферу на занятті й підвищує мотивацію студентів щодо вивчення англійської мови. З психолого-педагогічної точки зору значно збільшується обсяг засвоєної інформації, що спрощує її відтворення у довгостроковій перспективі.

Варто зазначити, що який би різновид скрайбінгу викладач не обрав, у його використанні потрібно дотримуватись таких основних принципів: 1) його зміст

повинен відповідати змісту практичного заняття, а відтак – змісту навчальної програми дисципліни; 2) обрана граматична тема має бути розкритою, а її виклад – логічним, точним і послідовним, без жодних помилок, з урахуванням попередньої мовленнєвої підготовки студентів та особливостей їх професійної підготовки; 3) озвучування теми (голосу за кадром) повинно бути чітким, зрозумілим. У цьому випадку викладач має виступити не тільки в ролі наставника, порадника, друга, але й артиста, здатного зацікавити студентів емоційно й фахово; 4) виконання скрайбінгу повинно бути технічно правильним і цікавим, а його тривалість, зважаючи на відведений для заняття час − до 5-10 хвилин, тому що викладач має враховувати вимоги щодо особливостей викладання іноземної мови у закладах вищої технічної освіти. Технічно правильним скрайбінг є тоді, коли він відповідає вимогам оформлення: вдало підібраний фон, колір тексту, якість зображення тощо. Текстове оформлення має поступатись графічному.

Дотримання викладачем зазначених вище принципів дозволить скрайбінгу стати тією новітньою медіаосвітньою технологією, яка дозволить привернути увагу студентів, допоможе їм виокремити головну інформацію й водночас забезпечить їх сучасним баченням тієї чи іншої проблеми, розширить їх країнознавчий світогляд, збагатить додатковими лінгвістичними знаннями, дозволить ефективно порівняти особливості української та англійської мов, значно полегшить процеси запам’ятовування та відтворення іншомовних лінгвістичних одиниць.

Не тільки вивчення граматичних аспектів англійської мови за допомогою скрайбінг-технологій є можливим у навчальному процесі у закладах вищої технічної освіти. Ця медіаосвітня технологія стане у пригоді й на практичних заняттях з англійської мови професійного спрямування, коли перед викладачем поставлено завдання навчити студентів професійно-спрямованої англомовної лексики. Це довів досвід викладання англійської мови студентам – майбутнім екологам на ІІІ курсі Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу (ІФНТУНГ). Навчальна програма з дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» базується на засвоєнні професійної лексики з таких тем, як «Air pollution», «Land pollution», «Water pollution», «Radioactive contamination». Навчальний модуль V семестру завершується підготовкою проекту з вивчених тем. Студенти самостійно обирають тему дослідження, визначають джерела інформації та терміни підготовки етапів проекту, а обсяг дослідження, його складність та структурне наповнення залежать від індивідуальної іншомовної підготовки кожного студента. Захист проекту зазвичай відбувається у вигляді доповіді у супроводі слайд-шоу, яке містить необхідні фото та відеоматеріали, діаграми, таблиці, малюнки, схеми тощо. Зазвичай слайд-шоу готується за допомогою програми Power Point. Проте деякі студенти готують доповідь із залученням скрайбінг-технологій (відеоскрайбінг є найпоширенішим різновидом такої технології).

Висновки. Застосування проектної методики на заняттях з іноземної мови професійного спрямування (зокрема у групах сп. «Екологія») із одночасним використанням медіаосвітніх технологій (у т.ч. скрайбінгу) дозволяє зробити висновок про те, що така методика є ефективною, цікавою та актуальною у вивченні іноземної мови. Вона спонукає студентів до самостійного навчання та враховує їх індивідуальні особливості, а саме: рівень іншомовної підготовки, комп’ютерні навички, психологічні особливості. Одночасне застосування методу проектів та медіаосвітніх технологій сприяє розширенню світогляду студентів, збагачує їх професійними знаннями, навчає основам наукової діяльності, комп’ютерній грамотності, так як спонукає працювати з різними програмами, наприклад, Power-Point, Sparcol VideoScribe, Moovly тощо. За допомогою проектної діяльності та скрайбінг-

технології студенти мають можливість розвинути свої мовленнєві здібності, удосконалити фонетичні, лексичні, граматичні та стилістичні навички володіння англійською мовою професійного спрямування. Оволодіння ораторським та акторським мистецтвом (коли застосовується озвучування проекту у скрайбінг-техніці) також є важливим для студентів, особливо у майбутньому на керівних посадах, а також і для загального розвитку студентів як майбутніх батьків. Студенти із слабкою іншомовною підготовкою отримують можливість підвищити рівень зацікавленості у вивченні іноземної мови, удосконалити власні комп'ютерні навички, а відтак й мотивацію щодо успішного навчання у закладах вищої технічної освіти та отримання високого рівня професійної кваліфікації.

Перспективи використання результатів дослідження. Результати дослідження можуть бути використаними в процесі підготовки до практичних занять з іноземної мови у закладах вищої технічної освіти.

Список використаних джерел

1.Белоусова Л. И., Житенева Н. В. Дидактические аспекты использования технологий визуализации в учебном процессе общеобразовательной школы [Електронний ресурс] / Л. И. Белоусова, Н. В. Житенева // Информационные технологии и средства обучения. – 2010. – Том 16. – № 2. – Режим доступу до журн.: http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1017. 2.Блог вчителя інформатики М. Лагудзи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://luchkivmo.blogspot.com/2017/06/blog-post 15.html. 3.Блог методиста Н. Нідерман [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nniderman.blogspot.com/2016/12/blog-post.html. 4.Блог вчителя інформатики О. Сторожука [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://infsto.blogspot.com/2016/02/blog-post 7.html. 5.Сакун А. Таємниці скрайбінгу та візуалізації мрії [Електронний ресурс] / А. Сакун // Нова доба. – 13.01.2017. – Режим доступу: http://novadoba.com.ua/35094-tayemnyci-skraybingu-ta-vizualizaciyiya-mriyi.html. 6.Сорока Т.В. Скрайбінг як сучасна форма візуалізації навчального матеріалу [Електронний ресурс] / Т. В. Сорока // Географія. – 2015. – № 16 (284). – Режим доступу: http://journal.osnova.com.ua/article/518.

О. Г. Черкасова, Г.А. Гарагуля

РОЛЬ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ЛІКАРЯ

На сьогоднішній день в нашій країні відбувається процес, в ході якого формуються якісно нові принципи організації медичної діяльності. У цих умовах на передній план виступають питання підготовки майбутніх фахівців, їх професійної компетентності, ініціативності, гнучкості, здатності адаптуватися в реаліях часу. Вирішити всі ці питання можна тільки на основі функціонування ефективної системи освіти, яка враховує всі тенденції світового розвитку в підготовці майбутніх фахівців. Необхідність підвищення якості підготовки лікарів набуває все більшої актуальності в сучасному житті. Важливим є формування з перших років навчання здатності збирати клінічні дані, аналізувати їх, синтезувати отриману інформацію у вигляді нового знання: синдромного і нозологічного діагнозу, прогнозу, побудови плану індивідуального лікування. Формування такої можливості вимагає не тільки достатнього обсягу знань, а й певного практичного досвіду, який починає формуватися в процесі курації пацієнтів в умовах навчального закладу в рамках виробничої практики і триває в процесі всієї подальшої професійної діяльності [2].

Важливою формою в підготовці і становленні майбутнього лікаря є навчальна і виробнича практики, покликані забезпечити формування практичних навичок роботи майбутніх фахівців. В ході практики у студентів закріплюються теоретичні знання, формується розуміння необхідності постійно їх удосконалювати, виникає

більш стійкий інтерес до спеціальності. Студенти отримують можливість реалізувати свої професійні знання і вміння. Вони вчаться володіти собою, встановлювати правильні стосунки з усіма учасниками лікувального процесу - хворим, його родичами, колегами, молодшим і середнім медичним персоналом. Здатність збирати інформацію про хворого, аналізувати її, проводити медичну діагностику, планувати лікувально-профілактичні заходи традиційно позначається як клінічне мислення. Клінічне мислення - це «професійне, творче вирішення питань діагностики, лікування та визначення прогнозу хвороби у даного хворого на основі знання, досвіду і лікарської інтуїції» [1].

Основний алгоритм практичної реалізації клінічного мислення полягає у вивченні симптомів захворювання на першому етапі (збір скарг, анамнезу та фізикальне обстеження); попереднє уявлення про сутність патології в конкретної ситуації; призначення діагностичних тестів для верифікації та уточнення діагнозу; інтерпретації всіх отриманих фактів у вигляді розгорнутого клінічного діагнозу і прогнозу; планування лікувально-профілактичних і реабілітаційних заходів.

Спеціаліст, що виходить зі стін вузу, повинен бути добре підготовлений до роботи. Саме виробнича практика, що дозволяє студенту безпосередній контакт із пацієнтом, медичною документацією, можливість виконання маніпуляцій під керівництвом лікаря, тим самим сприяє формуванню першого лікарського досвіду. Виробнича практика виконує найважливіші функції в системі професійної підготовки студентів:

- навчальну - актуалізація, поглиблення і розширення теоретичних знань, їх застосування у вирішенні конкретних ситуаційних завдань; формування навичок, умінь;
- розвиваючу - розвиток пізнавальної, творчої активності майбутніх фахівців, розвиток мислення; комунікативні та психологічні здібності;
- виховну - формування соціально активної особистості майбутнього фахівця, стійкого інтересу, любові до професії;
- діагностичну - перевірка рівня професійної підготовки; студент повинен бути досить компетентним – знає і вміє застосовувати на практиці отримані знання.

На IV курсі, відповідно до навчального плану, лікарська практика «Лікарська в стаціонарі» за фахом «Внутрішня медицина» проходить протягом навчального року, паралельно з вивченням основних клінічних дисциплін. На кафедрі внутрішньої медицини 1 практика студентів проводиться в якості помічника лікаря терапевтичних відділень клінічних баз кафедри. Студенти приступають до самостійної роботи в першій половині дня, а після перерви проходить практичне заняття. При такій організації практики студенти можуть одразу задати всі питання викладачу, обговорити в групі. Клінічні ситуації у відділенні розглядаються під час практичних занять і виступають як складова компетентнісної освіти [2].

Оскільки формування лікарських компетенцій пов'язано не тільки з придбанням знань, але формуванням поєднаних навичок: комунікативних, аналітичних, навичок обстеження пацієнта, здатності прийняти рішення в складній ситуації, ми приділяємо виробничій практиці не меншу увагу, ніж практичним заняттям. Виробнича практика дає студентам можливість застосувати весь комплекс отриманих знань, умінь і навичок у професійній обстановці, а значить, оцінити свій рівень професійної готовності до роботи.

Список використаних джерел

1.Бащинский С.Е. Клиническое мышление и наука [Электронный ресурс]. О необходимости научно-обоснованной медицинской практики. / С.Е.Бащинский // Источник: Evidence-Based

Medicine и Международный журнал медицинской практики. – Режим доступа: http://medicinform.net/gyn/gyn_spec5.htm. 2.Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи : монографія / за ред. П. Ю. Сауха. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2011. – 444 с. 3.Максименко С. Д. Педагогіка вищої медичної освіти: підручник / С.Д.Максименко, М.М.Філоненко. – К.: Центр учбової літератури, 2014. – 288 с.

Д. О. Шиян, С. Л. Гарагуц

ЗАСТОСУВАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ПРЕЗЕНТАЦІЙ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

ХХІ століття – це час переходу до високотехнологічного інформаційного суспільства, в якому якість людського потенціалу, рівень освіченості й культури всього населення набувають вирішального значення.

У сучасному освітньому просторі комп'ютерні технології стали невід'ємною частиною спілкування, отримання інформації, розвитку творчих здібностей та самоосвіти. Для студентів це природний та цікавий шлях до отримання знань, розвитку професійних умінь та навичок.

Підвищення якості освіти визначається використанням нових методів і засобів навчання. Активне та інтерактивне навчання потребує залучення студентів у навчальний процес. Широке застосування мультимедійних технологій здатне різко підвищити ефективність активних методів навчання для всіх форм організації навчального процесу: на етапі самостійної підготовки студентів, на лекціях, на семінарських, практичних та лабораторних заняттях.

Аналіз досліджень. На сьогодні проблемам впровадження й ефективного застосування мультимедійних технологій в освіті присвячено немало теоретичних і експериментальних праць вітчизняних і зарубіжних науковців. Так, питання розробки загальних теорій використання мультимедіа в освіті у своїх дослідженнях розглядали В.П. Агеєв, В.П. Безпалько, В.Ю. Биков, А.С. Васюра, Б.С. Гершунский, А.П. Єршов, П.М. Жданович, К. Кастро, Г. Кєдрович, Г.М. Клейман, та ін. Експериментально установлено, що при усному викладі матеріалу за хвилину слухач сприймає і здатний обробити до однієї тисячі умовних одиниць інформації, а при «підключенні» органів зору до 100 тисяч таких одиниць. Тому абсолютно очевидна висока ефективність використання в навчанні мультимедійних засобів, зокрема мультимедійних презентацій, основа яких – зорове та слухове сприйняття матеріалу.

Виклад основного матеріалу. Підґрунтям впровадження мультимедійних технологій до освітнього простору є властивість мультимедіа – гармонійне інтегрування різних видів інформації: текстової, графічної, звукової, анімаційної, телевізійної тощо. Це дає можливість залучити студентів до процесу пізнання як суб'єктів навчальної діяльності.

Завдяки притаманним якостям інтерактивності, гнучкості й інтеграції різних типів мультимедійної навчальної інформації, мультимедіа є виключно корисною і плідною освітньою технологією. До мультимедійних засобів навчального призначення, можна віднести мультимедіа-презентацію, слайд-шоу, електронний журнал, віртуальний тур; мультимедіа-видання, мультимедіа-тренажери, навчальні мультимедіа-системи, мультимедійні Internet-ресурси та інші.

Використання мультимедійних засобів робить навчальне заняття привабливим та сучасним. Заняття, на якому відбувається індивідуалізація навчання, розвивається пізнавальна діяльність студентів, а саме інтелектуальна активність, логічне мислення, увага, пам'ять, мова, уява, інтерес до навчання.

Систематичне використання мультимедійних презентацій на занятті, призводить до: підвищення якісного рівня використання наочності, підвищення продуктивності заняття; установлення міжпредметних зв'язків; з'являється можливість організації проектної діяльності студентів зі створення навчальних програм під керівництвом викладачів. Зрозуміло, що такі заняття потребують великої підготовки.

Традиційно на заняттях ми використовуємо мультимедійні презентації – набір слайдів, представлених у певному порядку. Презентація демонструється на великому екрані за допомогою мультимедійного проектора і служить ілюстрацією до розповіді викладача. В якості інформаційного наповнення презентації можуть бути використані різні види інформації (текстова, аудіо, графічна, анімація, відео та ін.) Презентацію можна демонструвати як за допомогою проектора, так і (при проведенні занять в комп'ютерному класі) на екранах моніторів. Викладач, що створює презентацію, змушений звертати величезну увагу на логіку подання навчального матеріалу, що позитивно позначається на рівні знань студентів.

Включення інформаційних мультимедійних презентацій робить процес навчання більш технологічним і більш результативним. Так, на цьому шляху є труднощі, є помилки. Але є головний успіх - інтерес студентів, їх готовність до творчості, потреба в одержанні нових знань і відчуття самостійності. Комп'ютер дозволяє робити заняття не схожими одне на інше. Це відчуття постійної новизни сприяє розвитку у студентів інтересу до навчання, підсилює мотивацію до навчання, активізуючи їх пізнавальну діяльність, як на рівні свідомості, так і підсвідомості.

Згідно, Р.Кирмайеру, при використанні інтерактивних мультимедійних технологій у процесі навчання частка засвоєного матеріалу може сягати 75 %. Цілком можливо, що це, швидше за все, явно оптимістична оцінка, але про підвищення ефективності засвоєння навчального матеріалу, коли до процесу сприйняття залучаються зорова (20%) та слухова (30%) складові, було відомо задовго до появи комп'ютерів. Крім того, використання мультимедійних технологій в освітньому процесі дозволяє більш широко і повноцінно розкрити творчий потенціал кожного окремо взятого студента.

Форми та місце використання мультимедійної презентації (або навіть окремого її слайду) на занятті залежать, звичайно, від змісту цього заняття, мети, яку ставить викладач. Проте, практика дозволяє виділити деякі загальні, найефективніші прийоми застосування: при вивченні нового матеріалу, що дозволяє ілюструвати його різноманітними наочними засобами; при закріпленні нової теми чи розділу навчальної програми; для перевірки навчальних досягнень студентів; при рішенні задач навчального характеру - допомагає виконати малюнок, скласти план рішення та контролювати проміжні й остаточний результати самостійної роботи за цим планом; засіб емоційного розвантаження; як засіб для виготовлення роздаткового дидактичного матеріалу, карток тощо. Персональний комп'ютер у руках викладача, у доповненні зі сканером і принтером - це міні-друкарня педагога.

Мультимедійна презентація навчального матеріалу – спосіб пред'явлення творчо переробленої викладачем, адаптованої інформації у вигляді логічно завершеної добірки слайдів з певних тем. Під час заняття у студентів задіюються слухові й візуальні канали сприйняття, що дозволяє збільшити не тільки обсяг сприйманої інформації, але й міцність її засвоєння. Зміст матеріалу опирається на принцип обліку індивідуальних особливостей студентів з різним рівнем готовності до навчання.

Висновки. Мультимедійна презентація – один з найбільш поширених засобів унаочнення навчального матеріалу. Інформативність електронних презентацій набагато вище традиційних за рахунок мультимедійності – наявності не лише тексту і графіки, але й анімації, відео та звуку. Використання мультимедійних презента-

ції дозволяє викладачу зручно й ефективно компонувати матеріал виходячи із особливостей конкретної групи студентів, теми та змісту заняття, що дозволяє побудувати заняття так, щоб домогтися максимального навчального ефекту.

Окрім того, заняття, на яких використовуються презентації, відображають один з головних принципів створення сучасного заняття – принцип фасціації (привабливості). Використання мультимедійних презентацій дозволяє проводити заняття на високому естетичному і емоційному рівні завдяки використанню анімації та музики, забезпечує наочність, залучає велику кількість дидактичного матеріалу, підвищує обсяг виконуваної роботи на занятті в 1,5-2 рази; забезпечує високий ступінь диференціації навчання (індивідуально підійти до студента, застосовуючи різнорівневі завдання).

Ми вважаємо, що науково-обґрунтоване та методично дозоване використання мультимедійних презентацій сприяє значній активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів, розвитку їх самостійності, творчого потенціалу, інтелектуальних здібностей, робить процес навчання більш змістовним, динамічним та ефективним, що дозволяє поліпшити ефективність навчального процесу.

Список використаних джерел

1. Білоконна Н.І. - До проблеми використання інформаційних технологій у навчальному процесі., - Тирасполь, 2003. 2. Бученко І. В. Комп'ютеризація навчання – свідчення професійної майстерності педагога / І. В. Бученко. – К., 2007. – Режим доступу: http://ippo.org.ua. 3. Казаков Ю.М. - Педагогічні умови застосування медіаосвіти в процесі професійної підготовки майбутніх учителів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец.: 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. / Ю.М. Казаков. – Луганськ, 2007. – 21 с. 4. Пищик О. В. Методика використання мультимедіа-технологій на уроці // Класному керівнику. Усе для роботи. – Х. : ВГ «Основа». – № 2 (50), 2013.

СЕКЦІЯ VIII.
КОМУНІКАЦІЯ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Л. О. Кочубей

СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПОЛІТИЧНІЙ СФЕРІ: МАНІПУЛЯТИВНИЙ КОНТЕКСТ

Сучасні інформаційні технології мають значний вплив на свідомість громадян через їх широке впровадження в життя суспільства. Цей факт актуалізує вивчення глобальних світоглядних трансформацій як наслідок поширення сучасних інформаційних технологій. Отже, актуальним є дослідження маніпулятивної ролі сучасних інформаційних технологій у політичній сфері, особливо у контексті трагічних подій.

Так, у 2014 році на території України розпочалось справжнє збройне російсько-українське протистояння, що супроводжується агресивною медійною політикою Росії спрямованою на інформаційне забезпечення сепаратистського руху на сході України.

Для впливу пропагандисти з РФ обрали надійний інформаційно-комунікативний інструментарій – спотворення реальної картини, деморалізація ворога, створення фейків, фінансування, так званих «тролів». І чим абсурднішою була і є поширена дезінформація, тим сильнішим буде ефект. Окрім того, російська пропаганда використовує технології 25-кадру, що вважаються небезпечними методами психотропної дії.

На сьогодні спостерігається конвергенція медіа та мультимедійності, злиття різних медіа на одній платформі, яка об’єднує текст, відео, аудіо та інші види цифрового контенту. Найактивнішу реакцію інформаційні виклики з РФ, отримує в Інтернеті, де паралельно з підробленими фотографіями «українських звірств» працюють особи, які навмисно вступають у суперечки, провокують на агресію заданого супротивника. Їх мета – створити уявлення, що потрібні меседжі підтримує багато людей, тобто фактично повернути певній владі контроль над соціальними мережами.

Однією з технологією, що може використовуватись мережевими ЗМІ, є подкастинг − процес створення та розповсюдження звукових та відеофайлів (подкастів) у стилі радіо- і телепередач в Інтернеті (мовлення в Інтернеті) [2].

Ще одним з найбільш поширених прийомів здійснення психологічного тиску став так званий «телефонний тероризм», тобто телефонні дзвінки з інформацією про замінування місць масового скупчення людей (торговельні центри) або об'єкти інфраструктури (вокзали). Такі новини стали особливо «популярними» впродовж 2014-2015 років.

Дезінформування та маніпулювання інформацією – метод, який передбачає введення об'єкта спрямувань в оману щодо справжності намірів для спонукання його до запрограмованих суб'єктом дій.

На думку дослідників, найчастіше у світовій практиці застосовуються такі форми дезінформування та маніпулювання інформацією: термінологічне «мінування», яке полягає у викривленні первинної правильної суті принципово важливих, базових термінів і тлумачень за- гальносвітоглядного та оперативно-прикладного характеру; «сіре» дезінформування, що передбачає використання синтезу правдивої інформації з дезінформацією; «чорне» дезінформування, яке передбачає використання переважно неправдивої інформації [1].

Говорячи про інформаційні інтернет-технології варто зауважити, що сучасні

мережеві ЗМІ у своїй діяльності все частіше використовують медіавіруси − технології розповсюдження інформації, що змінює сприймання людьми локальних і глобальних подій. Завдяки своїм можливостям, Інтернет можна вважати однією із найсприятливіших сфер творення та розповсюдження медіавірусів.

Проте, навіть викриття неправди і брехні з боку прокремлівських медійників не дає результату. Адже головне у гібридній війні – поширити сумнів, який рано чи пізно у голові «зазомбованих» перетворюється на погляд. Зупинити ці процеси зараз дуже складно, бо вони розпочались задовго до військового наступу і базувалось на специфіці інформаційного середовища сходу України. Російські телеканали були і продовжують бути джерелом політичних новин для більшості жителів сходу та півдня України. Не останню роль у деструктивному інформаційному впливі відіграє медійна безграмотність населення як України, так і Росії.

Список використаних джерел

1.Петрик В. Сутність інформаційної безпеки держави, суспільства та особи. [Електронний ресурс] / В. Петрик. – Режим доступу :http://justinian.com.ua/ article.php?id=3222. 2.Чілачава Т. Р. Сучасні інформаційні технології як чинник оптимізації журналістсько-редакційної діяльності: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.01.08 / Т. Р. Чілачава; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2011. − 18 с.

А. О. Житко

КОМУНІКАЦІЯ В СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЯХ: ПОЛІТИЧНИЙ ВИМІР

Сучасне поняття «політична система» розпочало інтенсивне формування в західній політичній науці у 50-60 роки минулого століття, в УСРСР – 70-х років. Вирішальний вплив на створення всезагального поняття «політична система» зробили: 1) осмислення складності і багатовимірності відносин влади; 2) усвідомлення внутрішнього взаємозв'язку структур і процесів; 3) проблема розгалуження влади відносно державних структур.

Сприяння «політичної системи» є основою моделюванні влади, як складної суспільної системи, що в свою чергу несе за собою створення новітньої системи комунікації у політичній сфері. Ще один фактор, з введенням в науковий обіг терміну «політична система» отримав розвиток позитивістський погляд на владу. Наголошення ставиться не на сутності влади, а на тому, які її конкретних функціях і способах їх реалізації. Нинішнє поняття «політичної системи» пов'язане з розробкою питань влади на основі інформаційно-комунікативного, структурно-функціонального, та системного підходів.

У політологічному контексті термін «комунікація» вперше було вжито німецьким етно-соціологом Р.Фрідріхом на початку XX століття. У той період, мова йшла про передачу інформації в політичному відношенні, що вона є найважливішою зі всіх комунікаційних послуг [1,с.273]. Для досягнення певних політичних цілей носії влади нерідко використовували тактику ідеологічного «промивання мізків» або більш м’які форми інформаційного впливу, які нагадують сучасні прийоми пропаганди, агітації, зав’язків з громадськістю і не менш недооцінену політичну рекламу.

Політичне життя в будь-якому суспільстві неможливе без сталих методів політичної комунікації. Відповідно до використання різних способів комунікації, можна виділити три основні [2]: 1) комунікація через засоби масової інформації (друковані, електронні засоби); 2) комунікація через організацію, коли проміжною ланкою є політичні партії, групи інтересів (нагальний спосіб ведення політичної

комунікації в Україні); 3) комунікація через неформальні канали з використання особистих зав'язків.

У сучасному світі, людина відстежує політичні події не тільки через внутрішні ЗМІ своєї країни. Закордонні медіа, уряди, бізнес організації, терористичні угрупування, самопроголошені держави та багато інших категорії політичних діячів використовують глобальну комунікаційну систему для просування власних інтересів [3,с.14].

Трансформація «політичної комунікації» в інформаційному суспільстві привертає увагу науковців через те, що сучасне українське суспільство переживає зрощення сфер масового комунікаційного впливу та політики. Це дає змогу, масмедіа стати могутнім інструментом політичної дії, а українська влада здебільшого перетворюється на медіа-владу. Не менш важливою є проблема «політичної комунікації» у вітчизняній системі, яка потребує дорозробки. Категорична нестача одностайного рішення в межах понятійно-категоріального апарату, методів вивчення політико-комунікативних процесів, а також цілісності в оцінці наслідків впливу новітній технологій на політичну комунікацію в Україні.

Електронна демократія успішно розвивається в країнах західної Європи та США за допомогою таких явищ, як комп'ютерне лобіювання, он-лайн голосування, формування кібер-партій. Застосування в політичній сфері новітніх інформаційно-комп'ютерних технологій, безперечно, розширює можливості політичної участі та становлення різних форм е-демократії – механізмів комп'ютерно-опосередкованої політичної комунікації, що відповідає потребам інформаційного суспільства.

Таким чином, «політична комунікація» в інформаційному суспільстві має декілька особливостей: вона передбачає обмін політичною інформацією між учасниками системи, використовуючи технічні засоби зв'язку та віртуальні мережі. Вирішальну роль у цьому процесі відіграє Інтернет, який не тільки поширює інформацію і формую транскордонні потоки, але й виступає ядром створення нових технічних засобів зв'язку.

Позитивом формування політичної комунікації в інформаційному суспільстві є становлення електронної демократії і, як наслідок, створення електронного уряду. Такі сучасні форми політичної участі громадян формують новий тип інтерактивної комунікації, яка характеризується високою активністю. Однак існує загроза використання сучасних технологій для встановлення режиму медіакратії, коли влада узурпує інформаційні ресурси у власних цілях.

Список використаних джерел

1. Ратцель, Фридрих // Культурология. XX век. Энциклопедия. / С. Я. Левит (гл. ред.) Т. 2. М–Я. СПб.: Университетская книга; Алетейя, 1998. – 370 с. 2. Политическая коммуникация и СМИ. Политология [Электронный ресурс] // Методические рекомендации для самостоятельной подготовки студентов всех специальностей. – Режим доступа: http://www.twirpx.com/file/642895/. 3. Белл Д. Социальные рамки информационного общества [Электронный ресурс] / Д. Белл // Новая технократическая волна на Западе. – Режим доступа : http://www.alt-future.narod.ru/Future/bell.htm.

О. М. Кулакова

ФІЛОСОФСЬКА ПАРАДИГМА МОВИ

Мова, як природна знакова система, здатна до розвитку і змінюється разом з людиною, носієм і створювачем мови. На сучасному етапі мовні проблеми стають у центрі дискусій через швидкий розвиток суспільства, якісні зміни інформації, перебудови соціальних інститутів. Крім того, мова стає предметом політичних суперечок і міжнаціональних конфліктів. Загострюється проблема взаєморозуміння.

Цьому сприяє різка інтенсифікація контактів між людьми, кількісне зростання актів спілкування, що є властивим для сучасної людини.

Спираючись на філософський аналіз мови як предмета дослідження можна виділити такі підходи:

а) у межах аналітичної філософії: логічний аналіз мови, де вивчаються формальні мови з метою реформування, вилучення логічних невідповідностей; лінгвістичний аналіз мови, головне завдання якого є в ретельному вивченні вживання мови для уникнення непорозумінь при її використанні;

б) герменевтичний, де мова розглядається скоріше як філологічний феномен, сукупність літературних текстів [1];

в) структурний, де кожний елемент мови розглядається у взаємозв'язах з іншими елементами у складі єдиної системи;

г) семіотичний, де мова розглядається як знакова система [3];

д) лінгвістичний, де мова розглядається як універсально-безособова система, а знання про неї містяться між рівнем фонем і речень.

Від давніх часів до Гумбольдта теорія мови не поділялася на філософію мови і лінгвістику [2]. З розвитком лінгвістичних учень можна виділити такі домінуючі напрямки, що послідовно замінювали один одного: а) логічний, власне філософський; б) порівняльно-історичний; в) структурний; г) конструктивний.

Через недостатню інформацію у межах однієї науки з II половини XX ст. з'являються міждисциплінарні дослідження різних явищ і мови також. Так на базі філософії утворилася соціолінгвістика, яка поєднала в собі лінгвістичні та соціологічні розробки. У межах цієї науки мова розглядається невідривно від суспільства. З одного боку, мова впливає на різні види діяльності людини і не стільки в особливих випадках вживання мови, скільки в її постійно діючих загальних законах і у повсякденній оцінці нею тих чи інших явищ. З іншого боку, суспільство впливає на мову і це позначається на таких мовних сферах, як графіка і орфографія, термінологія, нормативно-стилістична система мови.

Мова, з одного боку, пов'язана з матеріальною діяльністю суспільства, з іншого, - зі всіма формами духовного життя, із свідомістю. Свідомість, як буденна, так і суспільна, матеріалізується в мові, яка активно використовується в суспільних цілях, стає є не тільки засобом спілкування, але і засобом контролю.

Одним з найважливіших чинників, що визначають функціонування і розвиток мов, є характер комунікативного простору. Мова вбирає в себе і своєрідно відтворює всю сукупність знань і уявлень людини про світ. У будь-якій мові виділяються універсальні, регіональні і національно-специфічні ознаки. В умовах глобалізації світової економіки, засобів зв'язку мовні системи стають взаємопроникними, більш відкритими, що сприяє зближенню мов, інтернаціоналізації словникових фондів.

На сьогоднішній час постає проблема дослідження мови як основного засобу сучасних комунікативних технологій, що важливо для людей нових комунікативних професій (іміджмейкери, спічрайтери, менеджери публік рілейшенз, перекладачі-референти, прес-секретарі, психотерапевти, кризис-менеджери, рекламісти, професійні політики та інші).

Мова – явище суспільне, що стихійно становиться разом із соціальністю, колективом. Розбіжності в умовах людської життєдіяльності обов'язково віддзеркалюються в мові. У філософії знакова система розглядається у тріаді «свідомість-мова-суспільство», де середня ланка у філософських дослідженнях розглядається як найважливіша частка буття. Своєрідність мови як суспільного явища базується на її двох особливостях: по-перше, в універсальності мови як засобу спілкування, по-друге, у тому, що мова – це засіб спілкування, а не зміст і не мета спілкування.

Список використаних джерел

1.Гадамер Х. Г. Истина и метод : Основы философской герменевтики / Х. Г. Гадамер. – М : Прогресс, 1988. – 699 с. 2.Гумбольт В. Избранные труды по языкознанию / В. Гумбольт. – М. : Прогресс, 2000. – 400 с. 3.Лотман Ю. М и тартуско-московская семиотическая школа / Ю. М. Лотман. – М.: Гнозис, 1994. – 547 с.

А. А. Головко

ВЗАЄМОДІЯ ВЛАДИ І ГРОМАДСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ: НА МАТЕРІАЛІ ПРАЦЬ Ж. БОДРІЯРА

Криза легітимації влади в Україні, яка досягла свого апогею в 2013 р., призвела до Євромайдану, або Революції гідності, що ставив ціллю зміни у національному законодавстві та повернення до легітимної Конституції, а також цілу низку інших вимог. Склад уряду, який прийшов на зміну попередньому режимові, спочатку користувався порівняно високою підтримкою у населення, але поступово його рейтинги серед населення почали падати: так, дослідження Соціологічної групи «Рейтинг» показало, що станом на кінець 2017 р. близько 59% вважають, що країні потрібні радикальні зміни, у той час як рейтинг президента наближується до 15,6% [4].

У той же час Сюзанн Воршех з Європейського університету «Віадріна» зазначає, що громадське суспільство в Україні – це амбівалентний феномен: не дивлячись на існування сильних дисидентських рухів, воно досі не було здатне до перетворення цих пасіонарних течій у продуктивні політичні рішення [6, с. 28]. Таким чином, українське суспільство здатне швидко мобілізуватися, але не здатне підтримувати політичну і культурну трансформацію в силу відсутності чи недостатньої розвиненості і сполученості громадських інституцій.

Нам здається, що сучасну ситуацію в Україні можна інтерпретувати з точки зору культурної критики Жана Бодріяра. Згідно з його уявленнями, сучасне суспільство представляє собою простір імплозії, тобто вибуху, який спрямований усередину себе [1, с. 9]. Будь-які революційні процеси спрямовують енергію суспільства назовні. Таку подію Ж. Бодріяр називає «оргією», тобто вибуховим моментом у сучасній культурі, коли якісь суспільні сили звільнюються назовні. Судячи з такого визначення, українська пост-революційна сьогоденність – це «стан після оргії» [2, с. 7]. Цим терміном Ж. Бодріяр назвав історичний період взагалі, який наразі переживає західна цивілізація. Даний стан характеризується дисемінацією і дисипацією (тобто розсіюванням і дробінням) означників – тих головних понять і категорій, на яких побудована сучасна культура. Такі означники в працях філософа отримують назву симулякрів, інакше кажучи, знаків, які обмінюються на такі ж знаки згідно з законом цінності, але ні на що реальне. В таких умовах подібні знаки можуть репродукуватися безкінечно, що породжує особливий простір гіперреальності [3, с. 55]. Саме у цьому просторі існують політичне і маси (саме так Ж. Бодріяр, слідом за представниками Франкфуртської школи, характеризує громадське суспільство).

Гіперреальність утворює трикутник з вершинами, які відповідають масам, ЗМІ і зовнішній загрозі, всередині якого і розгортається імплозивність [1, с. 68]. Сама політика перетворюється на трансполітику, тобто на систему, яка базується на симулякрах і намагається втриматися у влади шляхом безкінечної саморепродукції і тавтології. Отже, така політична система лише вдає, що в ній існує певна опозиція, але насправді представляє собою щось на кшталт спектаклю, який розігрується перед масами через ЗМІ [1, с. 46]. У той же час Бодріяр наголошує, що іншої стра-

тегії у влади не існує, тому що уряд не в змозі інакшим чином вплинути на маси.

Маса як така – імплозивне явище, головна характеристика якого це мовчання. Але не у сенсі пасивного мовчання, а скоріше мовчання нейтральне. Маса – це завжди невизначена площина, де усяка інформація і смисли розсіюються, вона не має означуваних, це симулякр третього порядку. Вона складається з множини індивідів, які більшу частину часу знаходяться у стані збудження чи тривоги [1, с. 17]. Влада може вважати, що вона маніпулює масами, але все відбувається навпаки: насправді влада намагається пізнати і «прозондувати» маси, але через те, що маси «мовчать», або не відсилають ні до яких означуваних, то владі доводиться інтерпретувати маси. Слід прояснити те, що під владою Бодріяр, вочевидь, розуміє не тільки політичну владу, а весь спектр соціальних інститутів, які впорядковують суспільне життя і несуть у собі дискурс (або код) влади. Ми є частиною маси, але намагаючись проінтерпретувати масу, ми надаємо їй певне значення у рамках певного дискурсу, тож тим самим переходимо у відношення влади.

Таким чином, Ж. Бодріяр вважає, що маси не можуть бути суб'єктами влади, адже як суб'єкт вони не існують. Тож загалом, маси не відповідають революційним вимогам, бо революція вимагає від мас заперечити себе [1, с.30]. Революція може реалізуватися через конкретного індивіда, а не через маси. А влада, щоб не здаватися симулякром (чим вона і є, на думку Бодріяра) повинна «запускати» інформаційні сигнали у маси, виробляти не тільки сам смисл, але й попит на смисл (адже самі маси на таке не здатні). Але Бодріяр зазначає, що рано чи пізно наступає момент, коли у влади не достане інформаційних ресурсів для подібного виробництва. Саме тоді наступає криза легітимації, і сутність влади як симулякра стає очевидною.

У результаті, Бодріяр вважає, що не маси, а саме індивіди представляють соціальне. Тож революція також може бути лише особистою. З цього приводу Ж. Бодріяр каже: «Вона [революція], надавши людині право на свободу і власну волю, з нещадною логікою примусила її спитати у себе, що є його власна воля, чого вона хоче насправді і чого може чекати від себе… Це є парадоксальний підсумок будь-якої революції: разом з нею приходять невизначеність, тривога і плутанина» [2,с.39].

Судячи з того, що сучасна Україна побудувала систему громадянського активізму, яка ніяким чином не пов'язана з провладними структурами [6, с. 42], громадянське суспільство в умовах гіперреальності озброєного конфлікту все ще здатне підтримувати себе, не опираючись ні на владу, ні на маси, а лише на індивідуальні сили громадян. Крім того, існують певні способи впливу громадян на владу: так, громадівський підхід до місцевого самоврядування сприяє автономності і активізації територіальних громад і створює умови для розмежування функцій публічної влади [5, с. 6]. Сучасний стан взаємодії мас і влади не дозволяє казати про плідний діалог між ними, але влада, у свою чергу, повинна пам'ятати, що процес її легітимації залежить саме від громадськості.

Список використаних джерел

1.Бодрийяр, Ж. В тени молчаливого большинства, или Конец социального / Жан Бодрийяр ; [пер. с фр. Н.В. Суслова]. – Екатеринбург : Издательство Уральского университета, 2000. – 95 с. 2.Бодрийяр, Ж. Прозрачность Зла / Жан Бодрийяр ; [пер. с фр. Л. Любарской и Е. Марковской]. – М. : Добросвет, 2000. – 258 с. 3.Бодрийяр, Ж. Символический обмен и смерть / Жан Бодрийяр ; [пер. с фр. С.Н. Зенкина]. – М. : Добросвет, 2000. – 387 с. 4.Настрої та очікування українців: регіональні особливості [Електронний ресурс] / Соціологічна група «Рейтинг». – 2018. – Режим доступу: http://ratinggroup.ua/ru/research/ukraine/nastroeniya_i_ozhidaniya_ukraincev_regionalnye_osobennosti.html. – Назва з екрана. 5.Шемшученко Ю. Концептуальні проблеми регіональної політики і децентралізації влади в Україні в контексті євроінтеграційних процесів / Юрій Шемшученко // Віче. – 2015. – №12. – С. 3-6. 6.Worschech S. New Civic Activism in Ukraine: Building Society from Scratch? / Susann Worschech // Kyiv-Mohyla Law and Politics Journal. – 2017. – No. 3. – P. 23-45.

Т. С. Гиріна

ТРАНСФОРМАЦІЯ МОДЕЛЕЙ ПОШИРЕННЯ СИГНАЛУ В УКРАЇНСЬКОМОВНОМУ РАДІОМОВЛЕННІ

Відсутність кінцевої форми, а також ідеального уявлення про довершеність радіо як цивілізаційного феномену дозволяють йому постійно змінюватися, набувати нових властивостей завдяки конвергенції (зближенню) медіасередовища.

Різних аспектів трансформації журналістикознавчих практик стосуються розвідки українських науковців О.Сербенської, В. Бабенко [2], М.Тимошика [3]. Зарубіжні дослідники Дж.Алехандро [4], І. Дьоміна [1], Е.Кульчицкі [6], розглядають трансформаційні процеси як безальтернативний вектор поступу медіа. Зміни в журналістиці під впливом військових конфліктів осмислювали С. Мелона, Г.Терзіс, О.Белелі [7], викривлення реальності під час висвітлення подій на Сході України російськими журналістами обґрунтувала американська дослідниця Дж.Догерті [5].

Інтенсифікація трансформаційних процесів радіомовлення відбувається і на рівні технологій поширення сигналу від найпростіших одноканальних до цифрових та інтернет:

«АМ радіо» – широко розповсюджений в 1920–1950-х рр. стандарт поширення радіосигналу на довгих та коротких хвилях.

«Проводове радіо» – поширювана в СРСР з 1925 р. система передачі радіосигналу для колективного прослуховування в місцях скупчення людей надалі трансформована в мережу квартирних радіоприймачів з підключенням до єдиної мережі через кабель.

«FM» радіо – винайдений в 1933 р. Е. Армстронгом спосіб передачі радіосигналу з підвищеною якістю відтворення звуку.

«FM stereo» радіо або «Radio Data System» популяризований з 1970-хх рр. в Німеччині, а далі у світі спосіб двоканального поширення радіосигналу, як привило для прийому через автомобільні приймачі, де окремим аудіопотоком радіостанцією передавалася інформація для відтворення на дисплеї пристрою.

«DAB» радіо – цифрове радіомовлення яке забезпечує високу ефективність використання радіочастотного ресурсу завдяки одночасному розміщенню на одній частоті декількох радіосигналів із високою якістю відтворення звуку, та можливістю передавати додаткову інформацію. Широке впровадження технології розпочалося в Норвегії в 1995 р.

«RoIP» (Radio over Internet Protocol) або «IP» (Internet Protocol) радіо – будь-яка форма доступу до радіостанції з використанням принаймні одного пристрою із підключенням до всесвітньої мережі. Технологія забезпечила покращення якості та спрощення відтворення радіосигналу на фоні розширення комунікативних можливостей, доступу до контенту будь-якого типу для одночасного використання великою кількістю слухачів. Перша інтернет-радіостанція «Internet Talk Radio» створена у США в 1993 р. компанією «The Internet Multicasting Service».

Розвиток технологій поширення аудіоконтенту у найближчій перспективі науковці пов’язують із осучасненням технічних пристроїв, де буде удосконалено доступ на рівні якості, поширення, полегшення можливості доступу до радіоконтенту через програмне забезпечення, розширення лінійки пристроїв доповнених опцією відтворення радіо. Зміст радіопрограм, їхня актуальність та конкурентність цілком в руках творчого колективу станції та визнається орієнтацією на мультиплатформність (кросплатформність) контенту.

Список використаних джерел

1.Демина И. Трансформация медиасистемы: взаимовлияние экономики и журналистики / И.Демина. // Известия ИГЭА. – 2010. – №5. – С. 183–187. 2.Сербенська О. Комунікативний потенціал української мови: трансформації та інтерпретаціїадаптація терміна media в українській мові / О. Сербенська, В. Бабенко. // Теле- та радіожурналістика. – 2015. – №14. – С. 270–274. 3.Тимошик М. Українська журналістика в умовах наступу консервативних сил на демократію / М. Тимошик. // Журналістика. Преса. ТБ. Радіо. – 1992. – №24. – С. 20–28. 4.Alejandro J. Journalism in the age of social media / J. Alejandro. – England: Reuters Institute Fellowship Paper University of Oxford, 2010. – 47 c. 5.Dougherty J. Everyone Lies: The Ukraine Conflict and Russia's Media Transformation / J. Dougherty. – Cambridge: Harvard Kennedy School. – 29 c. 6.Kulczycki E. Transformation of science communication in the age of social media / E. Kulczycki. // Theory of science. – 2013. – С. 3–28. 7.Melone S. Berghof Handbook for Conflict Transformation / S. Melone. – Berghof: Berghof Research Center for Constructive Conflict Management, 2002. – 20 c.

О. А. Загудаєва

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ЮРИДИЧНОЇ АРГУМЕНТАЦІЇ

Аргументативні процеси взагалі, та в праві зокрема, досліджуються спеціалістами різних сфер. Тому не дивно, що науковці дають різне визначення одному й тому ж явищу навіть всередині однієї науки. Так, з точки зору логіків, які займаються дослідженням аргументації у праві, поняття «юридична аргументація» визначається по-різному. Як пише у статті «Специфіка витлумачення терміна «юридична аргументація» у логіко-юридичних студіях» О.Ю.Щербина, представники різних підходів визначають цей термін з наголосом на ту чи іншу особливість, як то контекст (наявність чи відсутність акценту уваги на види юридичної діяльності), розгляд аргументації як методу або процесу тощо [2]. Якщо узагальнити визначення, то до характерних рис юридичної (або правової – вживатимемо як синоніми, хоча з приводу доречності вживання «юридична» до аргументації також є суперечки) належать те, що аргументація здійснюється між суб'єктами правовідносин з метою обґрунтування власної позиції та схилення аудиторії до прийняття певного рішення.

Попри те, що деякі дослідники вважають, що юридичну аргументацію можна аналізувати за тими ж моделями, що й інші види аргументації, юридичний дискурс має особливості, які необхідно враховувати, зокрема, роль третьої сторони суперечки, тобто судді (або присяжних). У системах діалогових ігор будь-який діалог завершується за певних умов, чітко прописаних у правилах (зазвичай це відбувається, коли один із супротивників не може відбити атаку іншого або надати аргументи на підтримку своєї позиції). За цим аналогом будувалися й системи для аналізу юридичного дискурсу. Наприклад, система DiaLow А.Лоддера [3], за допомогою якої він аналізує приклад суперечки між двома суддями щодо конституційності одного з законів про термін мандату члену конституційного суду. По суті, діалог між ними – звичайна діалогова гра, але із застосуванням посилання на закони в якості аргументів. Врешті, одна зі сторін з власної волі прийняла позицію іншої. У судових дебатах таке в абсолютній більшості випадків неможливе, здебільшого тому, що сторони перед звертанням до суду вже розмовляли між собою і не дійшли згоди. Тому їхня мета – не дійти згоди, а переконати третю сторону, тобто, суддю, у своїй правоті. Проте А. Лоддер спеціально не моделює роль арбітра, оскільки внесення третього елемента впливає на всю діалогічну структуру.

Наприклад, у Д. Вудса в його логіко-абдуктивній системі [4] є згадка про роль судді як сторони, яка виносить рішення по справі, але суддя повинен керуватися лише відповідністю формалізованої аргументації дедуктивним формам умовиводу.

Дж. Вудс вважає, що в юридичній аргументації є дві сторони (обвинувач і відповідач, пропонент і опонент), кожна з яких висуває свою точку зору і намагається її довести, а також є третя сторона (присяжні чи суддя), яка, оцінивши переваги кожної з точок зору, має ухвалити рішення. Ухвалення рішення – це абдуктивна дія. Одним із головних обов'язків присяжного чи судді є оцінка переваг твердження кожної зі сторін справи.

Цікавою для аналізу аргументації в судовому процесі є постать присяжного, тим більше, у сучасній Україні практика залучення до винесення рішень з юридичних справ звичайних громадян є новою (з 2012 р.). В Україні наразі діє французька модель суду присяжних, яка характеризується наявністю професійних суддів у складі присяжних, а особливістю українського суду присяжних є те, що такий суд може розглядати як кримінальні, так і цивільні справи [1]. Розписана процедура його обрання, правила дії, перед слуханням справи присяжний отримує ті юридичні знання, які можуть йому знадобитися в ході розгляду справи. Присяжний, коли складає присягу, каже, що при ухваленні рішення він керується законом, внутрішнім переконанням і совістю, як личить вільному громадянину і справедливій людині. Оскільки поняття совісті не передбачено в формальних підходах до аналізу юридичної аргументації, актуальності набувають неформальні підходи. Окрім того, саме за допомогою цих підходів можна проаналізувати риторичні прийоми, які були залучені опонентами в ході справи. Адже для пересічних громадян красномовство юриста може стати більш переконливим фактором, ніж раціональні аргументи. Тому, поруч із виправленням недоліків функціонування суду присяжних, які є на сьогодні, до підготовчого курсу для присяжних треба включити відомості про риторичні та маніпулятивні прийоми, щоб уникнути шкідливих для винесення справедливого рішення наслідків морального тиску з боку учасників справи.

Список використаних джерел

1.Григоров Д. Суд присяжних в Україні: французька модель і національні особливості // Українське право. [Електронний ресурс] Режим доступу: http://www.ukrainepravo.com/scientific-thought/legal analyst/sud-prisyazhnikh-v-ukraini-frantsuzka-model-i-natsionalni-osoblivosti-/.
2.Щербина О.Ю. Специфіка витлумачення терміна «юридична аргументація» у логіко-юридичних студіях // Філософські проблеми гуманітарних наук. – 2016. - №25. – С.61-66.
3.Lodder A. R. DiaLaw: On Legal Justification and Dialogical Models of Argumentation. *– Dordrecht/Boston/London: Kluwer Academic Publishers (Law and Philosophy Library). – 1999. – P.265-276. 4.Woods J. Beyond Reasonable Doubt: An Abductive Dilemma in Criminal Law // Informal Logic. – 2008. – V. 28, № 1. – P.60-70*

В. А. Ковпак

КОГНІТИВНА БЕЗПЕКА ЯК ПЕРСПЕКТИВА УКРАЇНСЬКОЇ МЕДІАСФЕРИ

Інформаційна війна, військова інтервенція Російської Федерації до України засвідчили остаточний перехід суспільства від статусу інформаційного до статусу когнітивно-інформаційного; і якщо у ЗМІ часто транслюється меседж про програш Україною війни інформаційної, принаймні на початкових етапах (інформаційно-психологічна війна → ураження волі опонента, боротьба за інформаційні платформи), то когнітивна війна (→ ураження свідомості опонента, боротьба за розум, сферу знання) демонструє нам широкий простір для зміцнення своїх позицій інтелектуальною, історичною, мистецькою, журналістською зброєю, хоча вона, по суті, ведеться проти України з початком латентної фази гібридної війни з 2003 р. «Чому російські експерти вказують на те, що програють когнітивну війну в Украї-

ні? Бо когнітивна зброя має свої обмеження. Вона ефективна у тоталітарній системі, де немає слова правди, місця критиці та проявам моралі» [1,с.9]. У сучасній науковій літературі зустрічається й синонімічне поняття «смислова війна», війна смислів. Так, користуючись тезою Г.Почепцова, можна узагальнити відмінності: «інформаційні війни змінюють набір фактів, смислові – набір знань. На базі змінених фактів починають прийматися інші рішення, і це був початковий етап перебудови. А потім на базі змінених знань факти вже не потрібні, людина сама приймає потрібні рішення. Це постперебудовчий період» [4].

Також учений зауважував, що смислові війни, прикрашені естетично, як-то у засобах масової комунікації – кіно, художній літературі, театрі тощо, охоплюють і віртуальний, і когнітивний простори, а також програмують у результаті й простір інформаційний навколо людини, що пов'язано «з феноменом вибіркового сприйняття, відповідно до якого людина бачить навкруги тільки те, що відповідає її картині світу» [4].

Отже, виходить, що саме картина світу має бути єдиною та україноцентричною, аби вберегти «матрицю ідеї нації» від деструктивної смислової інтервенції. Досліджуючи смислову матрицю інформаційно-комунікаційної діяльності післявоєнної української еміграції, зокрема визначаючи за допомогою когнітивного моделювання, які саме чинники (домінантні вершини когнітивної моделі) серед шести, а саме: смисли; ЗМК; державне управління; картина світу (соціальна міфологія); ідеологія; самоорганізація, що мають обопільний зв'язок, в еміграційному розрізі післявоєнного періоду у медіасфері найбільше впливають на процес смислоформування ідеї нації, дійшли до висновку, що це самоорганізація як конструктивний чинник і державне управління як деструктивний, адже його ресурс працював на захист радянсько-партійних інтересів [2,с.318]. Так, соціокультурні смисли формують потужне концептуальне асоціативне мікрополе, рефлексійно співзвучне певному співтовариству, суспільству. Це мікрополе забезпечує його етнокультурну компетенцію: медіасфера – медіадискурс – медіатекст – конвертація інформації у смисли, які більшість розкодовує однаково, не сперечаючись з приводу наповнення смислів «герой – ворог», «рідна мова» тощо [2,с.318]. Таким чином, рух соціокультурних смислів у соціальному часі та просторі післявоєнної української еміграції забезпечив наповнення матриці ідеї української нації на довгостроковий термін, що красномовно продемонструвала Революція Гідності, що пройшла під гаслами і концептами, ідеологемами повоєнних українських емігрантів («бандерівці», «Слава Україні! Героям слава!»).

Як зауважують Н.Зубар та І.Рущенко, у доповіді для військового комітету Сенату відомий експерт Rand-Corporation Ренд Валтцман (Rand Waltzman) обґрунтував нагальну потребу в когнітивній безпеці (Cogsec) у контексті інформаційної війни, яку розв'язала Москва проти Заходу з використанням найновіших ЗМК та мережевої зброї: «Термін «когнітивна безпека» вживається, аби підкреслити загрози й ризики, які пов'язані з пізнавальною діяльністю, негативними впливами мас-медіа, перебуванням людини у віртуальній реальності, де свою чорну справу роблять і кібер-злочинці, і різні отруйні й девіантні проповідники, і пропагандистські мережі ворожих режимів» [1, с.5]. Згідно з твердженнями учених, глосарій із понять «когнітивна зброя», «когнітивна безпека», «когнітивна війна», «лінгвокогнітивна безпека» (уперше потрактовано на конференції в Академії ФСБ у травні 2010 р. як збереження ментальних ресурсів індивіда або групи у царині колективного несвідомого і на рівні раціонального усвідомлення власної ідентичності, історії, цінностей тощо) потужно розроблявся в Росії в останні десять років передусім у контексті протистояння із західною цивілізацією, США; аби «зламати ментальний європейський тренд і розвернути масову свідомість українців до Росії.

Для просування власних сенсів й ідеології путінізму … приходи УПЦ МП, осередки Партії регіонів, КПУ, деякі ветеранські організації й інші проросійські структури і, звичайно, підконтрольні засоби масової інформації. Транслювалися ідеї «руського світу», концепт спільної історії та традицій, велика перемога, яку мала символізувати імперська «георгіївська стрічка» тощо» [1,с.8–9]. Проте в нашому інформаційному полі така дефініція зустрічається радше в науковому дискурсі, а не на стратегічному державному (до слова, «дослідження з когнітивної безпеки зробив своїм провідним напрямом Центр розробки наукової політичної думки та ідеології» у РФ [1,с.5]), хоча україноцентричними смислами мають бути об'єднані всі домінантні вершини когнітивної моделі смислоформування ідеї нації в медіасфері, тобто весь простір соціальних інститутів та соціальних смислів української нації (включаючи простір еміграційний, діаспорний) у контексті інформаційно-комунікаційної діяльності, створення спільного комунікаційного простору.

Для цього потрібно розвивати «когнітивні практики в інформаційному суспільстві як вияв сучасної трансгресії сфери знання» [5,с.14], коли інтелектуальні пошуки та наукові практики, теоретизація та методологізація (наприклад, аналіз сценаріїв когнітивного моделювання як пошук стратегій) стають основою формування когнітивних практик як духовно-перетворювального впливу когнітивної активності людини на соціально-функціональні прояви когнітивно-інформаційного суспільства.

У розвідках Г. Почепцова знаходимо свідчення того, що «війна за своєю суттю – це війна наративів, оскільки кожна зі сторін намагається представити себе більш потужною і сильною, що веде справедливу війну», створити ментальну картинку дійсності у швидкому режимі як серію емоційних історій, що взаємно посилюються, які людям важко відкинути [3]. Відповідно, за Г. Почепцовим, когнітивна безпека починається з посилення власного наративу, боротьби з дезінформацією й інформування тих, хто має іншу точку зору, а це, на нашу думку, вимагає розробки потужного інтелектуального контексту не для архаїки, а для перспективи.

Список використаних джерел

1.Зубар Н., Рущенко І. Війна інформації Центр воєнної політики та політики безпеки «Оборонний вісник» 2017. № 8. С.4-9. 2. Ковпак В. Смислова матриця національної інформаційно-комунікаційної діяльності післявоєнної української еміграції : монографія. Запоріжжя, 2016. 380 с. 3.Почепцов Г. Смислові та інформаційні війни: пошук відмінностей. URL: http://osvita.mediasapiens.ua/ethics/manipulation/smislovi_ta_informatsiyni_viyni_poshuk_vidminnostey/. 4. Почепцов Г. Війна в когнітивному просторі. URL: http://www.ji-magazine.lviv.ua/2017/Pocheptsov_Vijna_v_kognityvnomu_prostori.htm. 5. Рубанець О. Системні прояви когнітивності в еволюції науки : автореф. дис.... д. філос. наук. Київ, 2008. 21 с.

А. В. Кліщ

ПРЕСА УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ В КОМУНІКАЦІЙНІЙ СИСТЕМІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ. МИНУЛЕ ТА СЬОГОДЕННЯ

До сучасної комунікаційної системи України хибно не включати засоби масової комунікації: преса, телебачення, радіо; художнє та документальне кіно; інституції комунікації: бібліотеки, конференції, архіви, освітньо-наукові заходи; інститути самоорганізації: громадські об'єднання, партійні організації, народні доми тощо) (за В. Ковпак) [3], що становлять окремі комунікаційні підсистеми та комунікативні системи. В межах комунікаційної системи здійснюється управління процесами передавання інформації через різні види соціальних комунікацій між різними комунікативними системами [4]. Н. Вінер, розглядаючи комунікацію як кібернетичну систему, вважав, що «будь-яка система працює ефективно, коли вона

отримує інформацію про стан цієї системи. І на її основі модернізує свої управлінські сигнали» [1,с.160].

На сучасному етапі розвитку телекомунікаційних систем, зв'язок між материковою Україною та українською діаспорою повністю забезпечений: «найефективнішим каналом комунікації вважається мережа Інтернет, тому український Уряд, об'єднання діаспор та засоби масової інформації повинні зайнятися подальшим вивченням можливостей створення єдиного спеціалізованого веб-сайту, а також використовувати нові соціальні медіа для того, щоб заохочувати регулярний обмін інформацією із українцями, які мешкають за кордоном» [2].

Проте в 1949 році ситуацію обміну інформацією в дихотомії «Україна-діаспора» можна було охарактеризувати як «повна ізоляція», не рахуючи окремих позацензурних видань з передруками публіцистичних статей діаспорних діячів, журналістів, політиків, що з'являлися на території материкової України.

Роман Рахманний, відомий український журналіст та публіцист, лауреат Шевченківської премії досить точно охарактеризував стан української преси діаспори в 1947 році: «Маючи на увазі українську пресу (мова про українську еміграційну пресу, бо вона не є під тотально-диктаторським терором) на європейському й американському континентах, то слід сказати, що в ній є познаки недуги світової преси, а крім того окремі ще, вже рідного походження, недомагання».

Орієнтиром розвитку української таборової преси в післявоєнні роки стають американські видання (мова йде про українську таборову пресу в Канаді). Роман Рахманний пише: «впадає в вічі стандартизація (хоч ще неповна, як це є вже в американській неукраїнській пресі) та неспроможність вирватися з вузького кола своїх регіональних інтересів, зацікавлень і справ. Всі, майже без винятків, українські часописи на європейському суходолі мають тавро льокальности, точніше – мають характер унрівсько-таборових газеток» [5].

Про основні тематичні акценти Роман Рахманний вказує у своїй іронічно-викривальній манері: «вони з балакучістю, прикметною підтоптаним тіткам, розповідають і це й те з таборових новин, смакують в них, а тільки мимохідь заторкують міжнародню ситуацію та ледь-ледь у пасивній формі виявляють становище українців у ній і до неї».

Тому передовим органом преси української діаспори в Канаді в 1947 рокі став громадсько-політичний тижневик «Гомін України» – орган Ліги Визволення України, головним редактором якого був Роман Рахманний (1949–51). Він приваблював увагу широкого загалу, бо був змістовним і естетично гарно оформленим. Більше того, «Гомін України» був найсильнішою ланкою, що об'єднує українських поселенців у їх спільній дії з самоорганізації, самодопомоги, самозахисту. Він ішов у ногу з добою найновіших досягнень науки, став ідеологічною зброєю за національне визволення, за самостійну державу, за демократичний принцип: волю народам, волю людині. Проте, «Гомін України» – один із небагатьох видань післявоєнної комунікаційної системи української таборової преси, що намагалося постійно включати передруки із видань материкової України.

Сьогодні одним із топових аспектів дослідження в сфері соціальних комунікацій – є аналіз та розробка ефективної комунікаційної системи сучасної України та отримання повних пакетів даних від підсистем української діаспори (преса, телебачення, радіо; художнє та документальне кіно; інституції комунікації: бібліотеки, конференції, архіви, освітньо-наукові заходи; інститути самоорганізації: громадські об'єднання, партійні організації, народні доми). Відсутність у післявоєнних період ефективних каналів зв'язку української діаспори і материкової України та створення штучних перешкод для обміну інформацією всередині комунікаційної

системи дихотомії «Україна - діаспора» призвело до деструктивних ефектів всередині системи та посилення тоталітарного режиму.

Список використаних джерел

1.Винер Н. Кибернетика, или Управление и связь в животном и машине / Винер Н.; [пер. с англ. И.В.Соло вьева, Г. Н. Поварова ; под ред. Г. Н. Поварова]. – 2-е изд. – М. : Наука; Глав. ред. изд. для заруб. стран, 1983. – С. 160. 2.Звіт конференції «Україна та світове українство: розбудова ефективного партнерства заради розвитку» // Міжнародна організація з міграції (МОМ). – Київ, 2013. – режим доступу : http://iom.org.ua/sites/default/files/conference-report_ukr_screen.pdf. – Назва з екрану. 3.Ковпак В. Смислова матриця національної інформаційно-комунікаційної діяльності післявоєнної української еміграції : моногр. / В. Ковпак. – Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2016. – 380 с. 4.Литвиненко В. В. Комунікативна та комунікаційна системи – диференціація понять / В. В. Литвиненко // Актуальні питання масової комунікації. – 2013. – Вип. 14. – С. 30–32. 5.Рахманний Р. Кров і чорнило // Пролог. − 1960. − 141 с.

Ю. О. Нагорняк

ОСОБЛИВОСТІ НОВІТНЬОЇ ПОЛІТИЧНОЇ РЕКЛАМИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

За сучасних умов комунікацію можна здійснювати різними способами, що, відповідно, породжує багатоманіття форм політичної реклами. Поряд з класичними формами політичної реклами (ролики, плакати, сувеніри, щити тощо) з'являються сучасні: політичні карикатури, анекдоти, шоу, графіті, загальнодержавні та міжнародні події (Євробачення, Помаранчева революція, Євро-2012, Євромайдан, Євробаскет-2015 тощо). Ефективність політичної реклами значною мірою залежить від того, як точно сформульована центральна ідея кампанії, чи вдало вона спланована. Тому застосуванню будь-яких рекламно-комунікативних заходів передує всебічний аналіз ринку, вивчення громадської думки, що дозволяє виявити соціальні проблеми і очікування, визначити їх ієрархію, дослідити ефективність певних форм політичної реклами, діяльність конкурентів, рейтинг ЗМІ і, відповідно, вибрати найоптимальніші форми реклами для конкретних сегментів аудиторії, тобто раціонально організувати рекламну кампанію.

Питання політичного рекламування досліджували як зарубіжні, так і вітчизняні фахівці. Серед вітчизняних науковців проблеми політичної реклами розглядали М. Томенко, О. Зернецька, М. Варій, В. Королько, Ю. Ганжуров, Є.Тихомирова, О.Гриценко та ін. [1].

На думку українських дослідників, «політична реклама як один зі способів політичної комунікації в демократичному суспільстві, як джерело інформації про політичні партії, виборчі блоки, кандидатів на виборні посади дозволяє забезпечити взаємодію між політичними лідерами, інститутами та громадськістю» [2, с.4].

Отже виходимо з того, що, політична реклама – це спосіб інформування споживача про політичний «товар» з метою впливу на його думку та формування в його свідомості особливих характеристик даного «товару»; політична реклама спонукає та викликає бажання отримати, обрати рекламований товар.

Соціальні медіа змінили природу нашого спілкування, тому що якщо раніше воно було в основному або усним, чи письмовим, то тепер вперше з'явилася можливість широкого використання візуальних комунікацій. Віізьмемо такий відносно новий жанр комунікації − мем.

Першими мемами можна вважати наскальні малюнки, на яких було зображено, наприклад, як стародавні люди вбивали мамонтів. Правда, ми до кінця не знаємо, чи дійсно на них показана полювання, або, можливо, це була розвага або якийсь

інший ритуал. Надалі роль мемів виконували, в тому числі анекдоти. Вони стали реакцією суспільства на політичні події та інформацію, які, з одного боку, викликали відгук у аудиторії (здивування, обурення тощо), а з іншого − люди розуміли, що з цим нічого не можна вдіяти, це даність, над якою можна тільки посміятися. Такими були, наприклад, анекдоти про радянських вождів: їх розповідали тільки на кухні серед вузького кола довірених осіб.

З появою Інтернету і соціальних мереж у мемів з'явився новий медійний канал поширення, і вони знайшли потужну вірусну механіку впливу. Медійні меми-новини живуть в середньому три дні, шаблон протримається близько трьох тижнів, а віртуальна історія − до півтора місяців.

Але найбільша проблема − це моделювання корпоративної реальності за допомогою інноваційних технологій, зокрема, фейкові новини, інформаційна містифікація або навмисне поширення мізінформації в соціальних медіа і традиційних ЗМІ з метою введення в оману, для того щоб отримати фінансову або політичну вигоду. Автори підроблених новин часто використовують помітні заголовки або повністю сфабриковані історії для збільшення читацької аудиторії і цитованості.

У цифрову епоху набагато легше, ніж будь-коли, опублікувати неправдиву інформацію, яка швидко поширюється і буде сприйматися як правдива (таке часто спостерігається у надзвичайних ситуаціях, коли новини з'являються у реальному часі). Інколи такі чутки поширюються внаслідок паніки, інколи – з лихого наміру, інколи – внаслідок зумисної маніпуляції, коли корпорація чи режим платять за донесення їхніх меседжів. Ви розширюєте пости друзів на ФБ, щоб продемонструвати, наприклад, згоду з точкою зору, або спорідненість, або що ви «в курсі справ» − і в такий спосіб видимість цих постів збільшується і для всіх інших.

Складовими політичної реклами є: суб'єкт, об'єкт, предмет, мета, засоби, прямі і зворотні зв'язки політичної реклами. Класифікація політичної реклами є досить різноманітною. Сьогодні у науці існує дуже багато підходів, дослідники та вчені дедалі частіше розширюють свої класифікації. Це пояснюється розвитком політичних взаємодій та взаємовпливів, завдяки яким формуються нові способи політичного рекламування.

Проблемою залишається законодавча невизначеність поняття „політична реклама». Неабияке значення для ефективної діяльності ЗМІ під час формування іміджу країни має достатня визначеність основних понять такої діяльності. Саме відсутність чіткого трактування певною мірою сприяє впровадженню маніпулятивних технологій.

Список використаних джерел

1.Королько В. Г. Зв'язки з громадськістю. Наукові основи, методика, практика : [Підруч. для студ. вищ. навч. закл] / В. Г. Королько, О. В. Некрасова. – [3-тє вид. доповн. і перероб.]. – К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2009. – 831 с. 2.Луценко К. В. Політична реклама як іміджева технологія у системі комунікації та маркетингу : автореф. дис... канд. політ. наук / К. В. Луценко; Чернів. нац. ун-т ім. Ю.Федьковича. − Чернівці, 2006. − 18 с.

А. М. Кот

ІМІДЖ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ: PR-КОНТЕКСТ

Поняття «імідж» набуває все більш широкого розповсюдження і використання в найрізноманітніших галузях знань та сферах людської діяльності: філософії, соціології, політології, економіці, психології, педагогіці – тож закономірно, що існує багато наукових праць щодо його структури, різних аспектів прояву та особливос-

тей функціонування. Із зрозумілих причин у радянський період не знаходимо досліджень вітчизняних фахівців ні про імідж окремої людини, ні держави в цілому. В останні ж десятиліття специфіку формування іміджу держави досліджували Н.Барна, О.Бойко, Д.Богуш, Г.Вербицька, О.Дубас, В.Дячук, О.Зубик, Н.Качинська, І.Лябухов, Л.Новохатько, М.Павалакі, Г.Почепцов, О.Семченко, Є. Скулиш, Т.Федорів та багато інших.

Формування іміджу України як держави у різних аспектах – історичному, соціальному, економічному, політичному, культурно-спортивному – це надзвичайно важливе завдання для зростання авторитету у світі, можливостей вигідного співробітництва й партнерства.

За період з 2000 по 2016 роки в 10 країнах світу різними фахівцями, як зазначає Д. Богуш у статті «Імідж України в умовах інформаційної агресії», були проведені дослідження іміджу України (Центр Разумкова, 2000, 2006; МЗС України 2006-2007; TMA Communication (Великобританія), 2006; Ahelis&Partners Public relations (Німеччина), 2007; УЦЕПД, 2000; Bohush Communications (Україна), 2006-2008, 2015-2016) [1]. На їх основі зроблено узагальнення, що основними меседжами (50-60%) є дані про нестабільність і політичні конфлікти в Україні, про втрати у війні і смерть людей внаслідок нещасних випадків, аварій на шахтах, ДТП, а також про високі інвестиційні ризики, нестабільність валюти, корумпованість у різних органах влади, проблеми анексованого Криму – і вони переважно негативні. На цьому фоні туристична привабливість, культура, досягнення спортсменів, унікальна українська кухня втрачають природню привабливість.

У 2014 році, як свідчать різні джерела, у сприйнятті України світовою спільнотою відбулися суттєві зміни: було відзначено поділ на українську владу та український народ, що прагне достойних умов життя, може демонструвати стійкість у боротьбі за свої інтереси і готовність боронити країну. Наша держава, що має багате історичне минуле, але є суверенною тільки з 1991 року, опинилася в центрі надважливих подій: тепер її вже не ототожнюють з Росією, ми ведемо боротьбу за власну історію, територіальну цілісність, право самостійно обирати вектор розвитку. Але й досі у сприйнятті історії і виборі майбутнього є суттєві відмінності серед самих українців: сум за радянським минулим, віра у «неминучість єднання із старшим братом», невпевненість у власних силах, неготовність до радикальних змін тощо. У книзі «Четверта республіка» Б. Ложкін (голова адміністрації Президента України з червня 2014 року) [2] надзвичайно прямолінійно характеризує основні причини гальмування реформ в країні і неможливість відчути позитивні наслідки діяльності влади з часу Революції Гідності: олігархічна політична і економічна структура, що склалася ще з 1990 і продовжує посилюватися; необхідність протистояти агресії з боку Росії; недостатній рівень професіоналізму серед працівників держструктур, неготовність їх брати на себе відповідальність і працювати на результат тощо.

Імідж будь-якої держави складається з уявлень громадян всередині країни та ставленні до неї у світі, він є змінною категорією, і наразі можемо констатувати суттєве розчарування у діяльності політичної еліти України і в очах світової спільноти, і серед співвітчизників. Формування позитивного іміджу України ускладнене такими факторами як корупція, малоефективний соціальний захист, гібридна війна з Росією, високий рівень безробіття населення, прагнення молоді залишити країну в пошуках заробітку.

На думку багатьох дослідників, міжнародний імідж України має перехідний характер, тобто це імідж країни, що перебуває в процесі змін. Іміджева політика держави є доволі хаотичною, можна констатувати відсутність системних спланованих і чітких дій для формування бренду країни, недостатнє використання PR-

ресурсу. У той же час інші держави активно маніпулюють слабкістю інформаційної політики України з метою трактування суперечливих моментів у відносинах на свою користь, хоча необхідно також враховувати, що через загальну геополітичну ситуацію в світі та доволі складну обстановку в Європі на імідж України негативно впливає і низка об'єктивних, незалежних від неї обставин, таких, наприклад, як референдум в Голландії щодо угоди про асоціацію з ЄС або міграційна криза.

Іміджева політика нашої держави наразі не є ефективною, країна потребує позитивних соціально-економічних зрушень усередині, крім того потрібна чітко спланована, систематична інформаційна діяльність, спрямована на популяризацію України у світі. Для досягнення державних цілей у сфері іміджевої політики необхідно впроваджувати використання новітніх технологій, різних методів для демонстрації позитивних рис України світовій спільноті, бо PR на сучасному етапі відіграє дуже важливу роль у встановленні та розвитку зовнішньополітичних зв'язків усіх розвинених держав.

Список використаних джерел

1.Богуш Д. О. Імідж України в умовах інформаційної агресії. / Д.О.Богуш // Імідж і репутація. Сучасна корпоративна репутація, бренд, ідентичність та імідж: міфи, проблеми, рішення: Міжнародна науково-практична конференція; 22 квітня 2016 р. / Д. О. Богуш. – Київ: Видавничий центр КНУКіМ, 2016. — С. 9–15. 2.Ложкін Б. Є. Четверта Республіка / Б. Є. Ложкін. – Харків: Фоліо, 2016. – 252 с.

І. В. Нещадименко

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ: СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ

Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) є невід'ємною і дуже вагомою частиною держави та бізнесу у теперішньому світі. Проте поняття, методи та програми, що використовуються в ІКТ постійно розвиваються. Діапазон ІКТ охоплює будь-який продукт, який буде зберігати, отримувати, маніпулювати, передавати або отримувати інформацію в електронному вигляді в цифровій формі, наприклад персональні комп'ютери, цифрове телебачення, електронна пошта тощо. Без перебільшення можна стверджувати, що найважливішим фактором, який визначає ефективність державної влади є рівень її інформаційного забезпечення, ступінь оснащеності сучасними технічними, технологічними і телекомунікаційними системами. Серед безлічі варіантів телекомунікаційних технологій безперечним лідером за останні роки став Інтернет. Сьогодні він є найважливішим елементом інформаційної інфраструктури світової спільноти. Інтернет дає сучасним політикам нові можливості порівняно із загальноприйнятими засобами масової інформації та комунікації.

Тільки одна мережа Facebook налічує більше 1 млрд. активних відвідувачів, користуються електронною поштою 2,2 млрд. населення, аудиторія Twitter нараховує близько 300 млн. користувачів [1]. Загалом кількість користувачів Інтернету складає 3,4 млрд., що складає майже 45% населення усього світу [2]. В Україні аудиторія Інтернету становить близько 20 млн. осіб. Динаміка цього руху передбачає 100% охоплення людських ресурсів комунікативними сервісами.

Так, наприклад, Інтернет для розважальних цілей використовують близько 42% користувачів, для спілкування на форумах, у соціальних мережах – майже 25%, on-line шопінгу – 7%, пошуку різного роду інформації та перегляду Інтернет-преси – 40% і лише 17 % користувачам усесвітньої мережі, Інтернет потрібен для роботи чи навчання [3].

Інформація та комунікація в управлінні державою, політичні технології − це не тільки актуальна теоретична проблема. Технології не всесильні, але саме грамотне, кваліфіковане їх використання дозволяє змінювати світ, впливати на політичний процес, боротися з суб'єктам політики за реалізацію своїх інтересів і досягати поставлених цілей.

Отже, стратегічне значення розвитку сектора ІКТ в Україні може визначитися тим, що успіх або стагнація у даній сфері суттєво впливає на місце України в світовому співтоваристві: чи зможе наша країна зберегти своє місце серед країн, що є донорами науково-технічних досягнень та різноманітних розробок для усього світу, чи буде перетворена в джерело її кадрів.

Сучасні інформаційно-комунікативні технології є визначальним системоутворюючим чинником формування світоглядних орієнтацій як на рівні окремої людини, так і на соціо-глобальному рівні. Глобальне поширення соціальних мереж формує новий тип комунікації – соціально-мережевий. Однак нові інформаційно-комунікативні технології виробляють нові форми соціального контролю, які дозволяють маніпулювати поведінкою людини.

Отже, суттєву роль в поширенні інформаційно-комунікативних технологій відіграє комерційний чинник, який вимагає прибутковості, що в свою чергу призводить до залучення користувачів у процес споживання розважального контенту. В підсумку це знижує загальний культурний рівень населення на глобальному рівні, відволікає від політичних і соціальних проблем.

Список використаних джерел

1.Мобильная аудитория Facebook впервые опередила веб-аудиторию. [Електронний ресурс]. − Режим доступу: http://korrespondent.net/business/web/1490080-mobilnaya-auditoriya-facebook-vpervye-operedila-veb-auditoriyu. 2.Cisco: в ближайшие четыре года нас ждет четырехкратный рост объема интернет-трафика. [Електронний ресурс]. − Режим доступу: http://www.cisco.com/web/RU/news/releases/txt/2012/060112a.html. 3.Мартинова О.С. Інтернет-залежність. [Електронний ресурс]. − Режим доступу: http://crk-knteu.kiev.ua/61778-Internet_zavisimost.html.

СЕКЦІЯ ІХ.
ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ. ПРАВОВІ ТА ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Т. В. Підлісна

ПОНЯТТЯ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ТА ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ В ЗАГАЛЬНІЙ СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Загальна політика європейських країн спрямована на забезпечення національної безпеки, зміцнення демократії, забезпечення конкурентоспро можності національних економік, високий рівень життя громадян тощо, що, як правило, закріплено в їх конституціях. У сучасному неспокійному світі перед кожною державою постає питання, як забезпечити власну національну безпеку і оборону.

Правове регулювання громадського порядку полягає в цілеспрямованому організаційно-нормативному впливі на суспільні відносини в сфері охорони громадського порядку за допомогою правових засобів (юридичних норм, індивідуальних приписів, правовідносин) з метою їх упорядкування, закріплення, охорони та розвитку.

Вагомий внесок у розвиток даної теми були такі науковці як О.М.Бандуркою, М.В. Білокон, якими досліджувались загальні положення громадського порядку Ж. Веделем, М.І.Тропкіним, А.П. Клюшніченко, В.П. Нагребельним, які присвятили свої роботи визначенню базових принципів забезпечення громадського порядку, М.В., Лошицький дав трактування громадського порядку в широкому та вузькому значенні, Н.Р. Нижник, Г.П. Ситник, В.Т. Білоус.

Громадський порядок забезпечується різноманітною діяльністю нормотворчих органів держави, пов’язаною з вибором і реалізацією типу, методів, форм, способів регламентації, визначенням співвідношення нормативних та індивідуальних засобів регулювання юридичного механізму охорони громадського порядку. Механізм правового регулювання здійснюється через систему всіх державно-правових (юридичних) засобів, за допомогою яких держава здійснює владно-розпорядчий вплив на сферу громадського порядку.

В системі державно-правових (юридичних) засобів впливу на забезпечення суспільних відносин у сфері охорони громадського порядку переважають адміністративно-правові форми.

Адміністративно-правові форми забезпечення громадського порядку мають державно-владний характер, що полягає у здійсненні суб’єктами охорони від імені держави в межах своєї компетенції повноважень, визначених законами та іншими нормативно-правовими актами. Адміністративне забезпечення громадського порядку носить розпорядчий характер, оскільки органи державної влади мають право віддавати розпорядження та давати вказівки, обов’язкові для виконання всіма, кого вони стосуються, а за необхідності застосовувати передбачені законом заходи примусу.

Аналіз чинного законодавства свідчить, що термін «громадський порядок» вживається у багатьох значеннях, вчені дають йому різні визначення. Поняття «громадський порядок» вживається у низці законодавчих актів держави і, зокрема, в Конституції України (статті 34, 35, 39).

Дотримання державного і громадського порядку забезпечує формування нормативних умов життєдіяльності суспільства, створює передумови для реалізації соціальних функцій держави, пов’язаних з задоволенням інтересів всіх соціальних груп і прошарків населення, зміцненням на цій основі соціальної згоди і єдності народу».

Практично всі дослідники обмежують просторові межі, в яких охороняється

громадський порядок, тільки громадськими місцями. Під ними розуміються громадські місця, доступні для невизначеного кола осіб (вулиці, парки, громадський транспорт, місця масового відпочинку). Так, О. Коренєв визначає громадський порядок як соціально-правову категорію, зумовлену потребами суспільства, як систему врегульованих соціальними нормами відносин, які складаються в громадських місцях у процесі спілкування людей, з метою забезпечення спокою громадського життя. Поняття громадського порядку, на його думку, пов'язане з місцями, де складаються відносини між людьми, тобто місцями спілкування людей із метою задоволення різних життєвих потреб. До громадських місць належать вулиці, площі, парки, транспортні магістралі, вокзали, пристані, аеропорти й інші громадські місця. Г ромадське місце пов'язується з перебуванням у ньому людей, оскільки порушення правил поведінки в місцях спілкування людей однією особою зачіпає інтереси іншої особи, групи людей, суспільства.

А. Джангман і А. Шмід визначають громадський порядок як стан мирного співіснування членів суспільства, позначений відсутністю ворожих дій, повстань, бунтів або іншої поведінки, здатної порушити повсякденне, нормальне громадське життя. До порушень належать носіння зброї, дії напіввійськових формувань, носіння форми певної партії або групи, заклики до повстання.

Загалом під громадським порядком можна розуміти доцільне розміщення та поведінку людей і речей у місцях, які мають громадське значення, шляхом встановлення їх правового статусу за допомогою правових норм. А. Файоль, французький вчений у галузі наукового управління, дав таке визначення громадського порядку: «Всяка річ на своєму місці, всяка особа на своєму місці». Ю.М. Козлов, російський вчений-адміністративіст, визначив громадський порядок як встановлений державою порядок і правила поведінки в громадських місцях: на площах, вокзалах, стадіонах, базарах, в магазинах, під час вуличних маніфестацій, демонстрацій тощо. Для громадських місць характерна певна концентрація людей, не пов'язаних між собою особистими, сімейними, трудовими відносинами і, як правило, не знайомих. Але такі ознаки звужують характеристику громадського порядку, вони обмежують вжиття заходів щодо його охорони. Згідно з позицією Ю.М. Козлова, якщо в суспільно значимому місці зібрались знайомі, родичі, близькі між собою за іншими ознаками люди і хтось із них порушує встановлені правила поведінки, то це не буде порушенням громадського порядку.

Визначення поняття громадського місця має як теоретичне, так і практичне значення. Від змісту поняття «громадське місце» залежить належна правова оцінка суспільних відносин, що виникають у такому місці. Практичне значення полягає в тому, що з урахуванням дислокації громадських місць організовується охорона громадського порядку, розробляються правила поведінки людей у таких місцях (в парках, кінотеатрах, музеях, на виставках, ринках, пляжах тощо), виділяються необхідні сили і засоби для контролю за дотриманнях встановлених правил поведінки в громадських місцях.

У багатьох правових державах визначення громадського місця зафіксоване у законодавчих актах. Зокрема, в Акті про вогнепальну зброю, прийнятому парламентом Англії, зазначено, що громадське місце це будь-яка територія чи місце, до якого люди мають доступ або у певний час, або за певну плату, або безкоштовно. В Кримінальному кодексі Норвегії під громадським місцем розуміється місце, призначене для публічного використання або яке без обмежень може відвідуватись іншими людьми. У Македонії в законодавчому акті про правопорушення проти громадського порядку та спокою вказано, що громадським місцем є таке місце, до якого має вільний доступ невизначена кількість осіб без будь-яких умов (вулиці, площі, пляжі, пристані, торговельні заклади, кав'ярні, будівлі загального ко-

ристування, землі, транспорт).

Українським законодавством визначення громадських місць не передбачено, але в підзаконних нормативно-правових актах міститься орієнтовний перелік громадських місць, а саме: вулиці, площі, парки, транспортні магістралі, вокзали, пристані, аеропорти й інші громадські місця.

Найбільш ґрунтовне визначення поняття «громадський порядок», на думку автора, дає В.П.Нагребельний. «Громадський порядок урегульована правовими та іншими соціальними нормами система суспільних відносин, що забезпечує захист прав і свобод громадян, їх життя і здоров'я, поважання честі та людської гідності, дотримання норм суспільної моралі. Сферу громадського порядку становлять переважно відносини, що виникають і розвиваються у громадських місцях, до яких належать насамперед місця спільного проживання, праці, відпочинку, а також спілкування людей з метою задоволення різноманітних життєвих потреб».

Потрібно розрізняти поняття громадського порядку у вузькому і широкому значенні цього слова. В широкому (соціально-політичному) аспекті громадський порядок розглядається як суспільний лад, весь устрій суспільства, вся система відносин, що існують у суспільстві. В більш вузькому сенсі громадський порядок розглядається як певна сукупність (система) суспільних відносин в окремих сферах життя і побуту.

Поряд з різною трактовкою громадського порядку в законодавстві та юридичній літературі його поняття вживається і в більш вузьких значеннях, передусім у практичній діяльності з охорони громадського порядку, коли розглядається не вся система суспільних відносин, а лише окремі сукупності відносин, що виникають в окремих сферах суспільного життя.

Громадський порядок у вузькому розумінні означає безпеку громадян, захист їх прав і свобод, охорону всіх форм власності, нормальні умови праці та побуту.

Поняття громадського порядку у вузькому розумінні вперше обґрунтував французький вчений Деламар (градоначальник Парижа при королі Людовіку XIV). У своєму «Трактаті поліції» він характеризував поліцейську діяльність як важливу сферу державної діяльності, спрямовану на охорону порядку в громадських місцях і припинення проявів «кулачного» права, заснованого на свавіллі.

Охорона громадського порядку досягається:

а) всебічним правовим і соціальним забезпеченням громадського спокою, нормальних умов для праці, відпочинку й побуту людей, зокрема, врегульованістю відносин громадського порядку певною сукупністю правових і соціальних норм, передусім нормами адміністративного та кримінального права;

б) забезпеченістю охорони громадського порядку ефективною діяльністю спеціальних правоохоронних органів (внутрішніх справ, служби безпеки, прокуратури, суду тощо) та громадських організацій (добровільних народних дружин, товариства сприяння діяльності органів внутрішніх справ тощо);

в) наявністю дисциплінарних, адміністративних, кримінальних та інших видів юридичної, а також моральної відповідальності за порушення громадського порядку.

Здійснюючи охорону громадського порядку, уповноважені державні органи виконують профілактичну, адміністративно-проваджувальну та кримінально-процесуальну функції.

Охорона громадського порядку здійснюється через:

а) профілактичну функцію, що передбачає: державний нагляд у формі контролю (перевірка, інспектування, спостереження); припис (правила, обов'язкові до виконання); попередження правопорушень адміністративно-правовими заходами; видача дозволів та їх припинення; зв'язок з населенням (роз'яснювальна робота, бесіди, лекції, залучення громадян до взаємодії);

б) оперативно-розшукову функцію, діяльність спеціальних підрозділів правоохоронних органів з охорони громадського порядку;

в) охоронну діяльність із забезпечення громадського порядку в небезпечних, екстремальних і надзвичайних умовах;

г) попереднє слідство та дізнання з виявлення обставин вчинення злочинів та виникнення кримінальних ситуацій.

Варто розрізняти поняття громадського порядку і громадської безпеки. На думку О.Коренєва, під громадською безпекою необхідно розуміти врегульовану правовими нормами систему суспільних відносин, що забезпечує особисту безпеку, громадський спокій, сприятливі умови для праці та відпочинку громадян, нормальне функціонування державних органів, громадських об'єднань, підприємств, установ і організацій від загрози злочинних та інших протиправних діянь, порушення порядку користування джерелами підвищеної небезпеки, предметами і речовинами, вилученими із вільного цивільного обігу, явищ негативного техногенного і природного характеру, а також особливих обставин. До сфери громадської безпеки належать суспільні відносини, пов'язані з дотриманням правил, що забезпечують безпеку дорожнього руху та пішоходів; правил проведення будівельних і ремонтних робіт у громадських місцях, правил протипожежної безпеки; правил боротьби зі стихійними лихами, епідеміями, епізоотіями, правил користування предметами, які підпадають під ліцензійно-дозвільну систему (правил придбання, зберігання та перевезення вогнепальної зброї, вибухових матеріалів). Громадська безпека залежить від ряду інших чинників, у тому числі від стану правопорядку, благоустрою населених пунктів, устаткування об'єктів життєзабезпечення.

Громадська безпека забезпечується діяльністю державних органів, зокрема органів внутрішніх справ, спрямованою на створення і підтримку необхідного рівня захищеності об'єктів безпеки, вжиття заходів нормативно-правового, організаційного, правоохоронного й іншого характеру, що адекватні загрозам життєво важливих інтересів особи, суспільства, держави. Слід пам'ятати про взаємозв'язок громадської безпеки та громадського порядку. Зміцнення громадського порядку безпосередньо впливає на стан громадської безпеки і, навпаки, посилення громадської безпеки, неухильне дотримання правил та вимог громадської безпеки є важливою умовою забезпечення громадського порядку.

Список використаних джерел

1.Ільницький О. М. Правове регулювання охорони громадської безпеки в Україні / О. М. Ільницький // Європейські перспективи. – 2010. – №3. – С. 31–33. 2.Радюшин Я. Н. Компетенция органов государственной власти и органов местного самоуправления в сфере обеспечения общественной безопасности: дис. ... кандидата. юрид. наук : 12.00.14 / Радюшин Яков Николаевич. – М., 2004. – 214 с. 2.Пилипишин В.П. Поняття та основні риси державного управління / В.П.Пилипишин // Юридична наука і практика. – 2011. – № 2. – С. 10–14. 3.Державне управління : [підручник] : у 2 т. / [під ред. Ю.В. Ковбасюка, К.О. Ващенка, Ю.П. Сурміна та ін.]. – К. : Дніпропетровськ : НАДУ, 2012. – Т. 1. – 2012. – 564 с. 4.Ткач М.П. Проблеми визначення поняття державного управління / М.П. Ткач // Правовий вісникУкраїнської академії банківської справи. – 2012. –№ 1 (6).

М. М.Тимченко, К. Р. Проценко

ПРОЗОРІСТЬ АПАРАТУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

В умовах активізації діяльності громадського сектору, дедалі більше зростає потреба у підвищенні рівня прозорості та підзвітності органів державного управління. Це дає можливість узгодження цілей всіх зацікавлених у прийнятті політи-

чних рішень сторін і полегшує взаємодію державних, недержавних акторів та наднаціональних структур. Механізм прозорості та гласності формує публічні майданчики для залучення до процесу прийняття політичних рішень, спрямованих на досягнення суспільно значимих цілей, усіх задіяних у суспільно-політичному та державному житті країни акторів. Прозорість є важливим чинником модернізації державного управління, вона сприяє досягненню соціальної стабільності та збільшенню рівня довіри громадян до влади.

Збільшення прозорості державного управління дає змогу нейтралізувати такі негативні явища як: 1) надмірна бюрократизація держпослуг; 2) маніпулювання державними замовленнями з метою власного збагачення; 3) хабарництво та корупція; 4) низький рівень залучення громадськості в наслідок її поганої інформованості [1].

Введення механізму прозорості в апарат державного управління сприятиме перетворенню політичної бюрократії на своєрідний суб'єкт індустрії послуг, становленню суспільних інтересів в пріоритеті над державними.

Наразі в Україні існує чимала кількість нормативно-правових актів, що покликані забезпечувати населенню право на участь в управлінні державними справами, проте ситуація з обговоренням рішень влади та доступом до інформації змінюється досить повільно і поки що далека від ідеалу. На наш погляд, впровадження політики прозорості відбувалося недостатньо системно та комплексно, приділяючи багато уваги одній проблемі із поля зору втрачалася інша.

Як показує практика успішного європейського досвіду, основними кроками на шляху до подолання корумпованості та збільшення рівня прозорості мають бути: 1) впровадження сильної кадрової політики із чіткими критеріями відбору працівників на державну службу, «омолодження» кадрів; 2) виключення будь-якого зовнішнього тиску на посадовця, наявність чіткого механізму прийняття рішень; 3) публікація рішень прийнятих з ключових питань політичного адміністрування; 4) систематичне підвищення кваліфікації працівників з обов'язковим вивченням етичного кодексу професійної діяльності.

Україна також намагається крокувати у відповідному напрямку користуючись європейською практикою. На сучасному етапі в країні активно впроваджуються інноваційні механізми управління (конкурсні, тендерні, комбіновані, координаційні), що активно висвітлюються у ЗМІ і забезпечують взаєморозуміння органів влади та громадських організацій. Оскільки такі новітні механізми базуються на узгодженні інтересів і потреб між владою та громадськістю, втілення принципу прозорості в державне управління є невід'ємною складовою якісних демократичних перетворень. Ми можемо спостерігати реальне підвищення готовності органів місцевої та центральної влади до відкритого обговорення, спілкування з громадськістю, оприлюднення своїх дій та рішень. Тож перспективи «опрозорення» державного управління в Україні, за умови підтримання нинішніх темпів, достатньо реальні та позитивні.

Також важливо зазначити, що на сьогоднішній день в країні за посиленням прозорості у різних сферах суспільно-політичного життя слідкує безліч приватних кампаній та громадських організацій. Зокрема це: DiXi Group, «Еліта Держави», «Комітет виборців України», «Відкрите суспільство» та безліч інших. Проводиться багато круглих столів з представниками громадських організацій та представників органів влади, безліч тренінгів для журналістів та держслужбовців щодо підвищення рівня прозорості в їх діяльності. Також при деяких міських та обласних радах було створено так звані «Громадські ради», органи, рішення яких мають дорадчий характер та забезпечують одночасно зв'язок рад із громадськістю і на-

гляд за прийняттям та виконанням рішень.

На сьогодні в Україні питанню прозорості державного управління нарешті почали приділяти достатньо уваги. Вивчення недоліків чинного законодавства, визначення напрямів його вдосконалення та подальше впровадження принципів прозорості позитивно відобразяться на ситуації та політичному просторі країни в цілому, підвищиться рівень довіри до органів влади. На шляху до підвищення рівня прозорості нам бачаться найбільш ефективними такі кроки: 1) збільшення інформованості населення про діяльність усіх владних ті силових структур; 2) створення довідкових видань, особливо їх електронних версій та Інтернет-сайтів написаних доступною мовою, що популярно висвітлюватимуть права та обов'язки громадян під час їхньої взаємодії з органами державної влади; 3) висвітлення судових процесів, надання документальної інформації про хід судових розглядів, з метою зниження суб'єктивності судових рішень; 4) підвищення прозорості у проведенні кадрової політики.

Список використаних джерел

1.Пухкал О. «Прозорість як важливий чинник модернізації державного управління» // Вісник національної академії державного управління при Президентові України. - 2010. - № 1. - С. 13-22. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2013/11/2010-1-4.pdf. 2.Гудима Н. «Принципи відкритості і прозорості та їх реалізація в державному управлінні/ Н. Гудима // Вісн. НАДУ. - 2005. - No 3. -С. 77-85. 3.Чуклинов А. Е. «Прозрачная государственная политика: некоторые проблемы теории и практики» / А.Е.Чуклинов // Вестн. Рос. унта дружбы народов. -2006. - No 8. - С. 44-50. 4.Новак-Каляєва Л. Пріоритетні напрямки модернізації державного управління в Україні на основі прав людини // Науковий вісник. – 2014.– Вип. 14. Демократичне врядування.

О. В. Федорчак

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

В Україні створено потужну законодавчу базу для здійснення інвестиційної діяльності, яка, за підрахунками різних дослідників, охоплює від 150 до 1000 нормативно-правових актів. Серед них: кодекси, закони, постанови, укази, положення, інструкції та інші документи, що спрямовані на регулювання інвестиційних відносин [1]. Їх аналіз дозволив виявити проблеми правового регулювання інвестиційної діяльності в Україні.

1. Відсутність єдиного нормативно-правового акту, який би комплексно охоплював регулювання усіх сфер інвестування. Так, основний нормативний акт, що регулює інвестиційну діяльність в Україні, ЗУ «Про інвестиційну діяльність», не враховує особливостей державного регулювання усіх видів та форм здійснення інвестиційної діяльності, зокрема: реального та фінансового, вітчизняного та іноземного, державного та місцевого, приватного та публічного інвестування; а також інтересів усіх учасників інвестиційних відносин тощо.

2. Недосконаліть законодавства щодо іноземного інвестування. Так, у різних нормативно-правових актах України, таких як ЗУ «Про режим іноземного інвестування», ЗУ «Про зовнішньоекономічну діяльність» та міжнародних угодах про захист інвестицій, визначаються різні режими іноземного інвестування – від національного до спеціального режиму та режиму найбільшого сприяння. Крім того, точкові зміни до законодавства, зокрема, скасування обов'язкової державної реєстрації іноземних інвестицій, є мало ефективними. Іноземним інвесторам потрібна всебічна підтримка, гарантії, стабільні та зрозумілі умови інвестування.

3. Скасування пільг для інвесторів у спеціальних економічних зонах. На

сьогодні ситуація щодо функціонування СЕЗ є дещо парадоксальною. З правової точки зору, положення законодавства, які передбачають спеціальний режим інвестування і здійснення господарської діяльності на цих територіях є чинними. Однак на практиці, спеціальні економічні зони фактично закриті з того часу, коли до них почали застосовуватися загальні правила оподаткування, і жодні спеціальні заходи стимулювання інвестицій в їх межах не застосовуються.

4. Існування бар'єрів при отриманні пільг за умови інвестуванні у пріоритетні галузі економіки. Можливість отримання суб'єктом господарювання податкової пільги сьогодні залежить від розміру інвестицій та виду діяльності, а не від території, на якій проваджується така діяльність. Так, в Україні державна підтримка інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки (АПК, ЖКГ, транспортній інфраструктурі, машинобудуванні, курортно-рекреаційній сфері, металургії) надається у формі пільгового оподаткування діяльності. При цьому ставки податку на прибуток становлять: 8 % (з 2018р. до 2023 р.) та 16 % (з 2023 р). Але, для того, щоб отримати пільги з оподаткування, розмір інвестицій в окремих випадках має перевищувати: 3 млн. євро (для великих підприємств); 1 млн. євро (для середніх підприємств); 0,5 млн. євро (для малих підприємств). Отримання податкових пільг, часто, є недоступним для малих підприємств. Це при цьому, що у світі малі підприємства є індикатором умов інвестування і створюють сприятливе середовище для приходу на ринок великих і середніх компаній.

5. Недостатня підтримка інвестиційних проектів в індустріальних парках. В Україні державна підтримка учасників індустріальних парків надається у формі: звільнення від сплати ввізного мита при ввезенні обладнання і звільнення від пайової участі у розвитку інфраструктури населеного пункту. На сьогодні розвиток вітчизняних індустріальних парків перебуває на початковому етапі і потребує більш ґрунтовної державної підтримки. Стимулом до інвестування може стати пільгова ставки податку на прибуток (0 % – перші 5 років, і 9 % – наступні роки).

6. Недотримання законодавства щодо забезпечення прав власності. Захист прав власності інвесторів гарантується Цивільним кодексом та ЗУ і забезпечується державною реєстрацією речових прав на нерухоме майно, що означає офіційне визнання і підтвердження державою фактів набуття прав власності на майно. Однак, в сучасних реаліях, права власності іноземних інвесторів в Україні досі не захищені.

7. Відсутність відкритого ринку землі. Щороку, протягом останніх років, приймаються зміни до Земельного кодексу стосовно продовження заборони на відчуження земельних ділянок сільськогосподарського призначення. Мораторій на купівлю-продаж земельних ділянок вперше був введений ще у 2001 році. Протягом 16 років він продовжувався 9 разів. У 2017 р. було знову продовжено дію мораторію ще на рік. Відсутність відкритого ринку землі стримує приплив інвестицій в аграрний сектор.

8. Відсутність законодавчого стимулювання розвитку державно-приватного партнерства. В Україні визначено доволі широкий перелік сфер економічної діяльності, в яких можуть реалізуватися договори щодо державно-приватного партнерства. У рамках державно-приватного партнерства можуть укладатися договори про концесію, про спільну діяльність, про розподіл продукції тощо. Однак, за даними МЕРТ, реально діючими є незначна кількість таких договорів.

9. Неврегульованими є також питання щодо пайового внеску забудовників у розвиток інфраструктури населеного пункту. Зокрема у договорах про пайову участь у розвитку інфраструктури населених пунктів відсутня конкретизація об'єктів інфраструктури, на розвиток яких вносяться грошові кошти замовників. Це дозволяє владі зловживати своїми правами та використовувати кошти не за

цільовим призначенням.

10. Постійні зміни податкового законодавства. Для систематизації податкового законодавства було прийнято Податковий кодекс, який скоротив кількість податків і зборів. На сьогодні кодексом визначено 6 загальнодержавних податків (податок на прибуток, ПДФО, ПДВ, акциз, екологічний податок, рентна плата), 2 місцевих податки (податок на майно, єдиний податок) та 2 місцевих збори (збір за паркування транспортних засобів і туристичний збір). Зауважимо, що деякі податки в кодексі штучно зазначені як один податок. Так, до складу податку на майно входять 3 податки: податок на нерухомість, транспортний податок та плата за землю.

Хоча прийняття кодексу надало нові стимули для інвестування, проте проблемним питанням залишилися часті його зміни. Так, з часу прийняття Податкового кодексу до нього було внесено більш ніж 100 поправок, які часто кардинально змінювали підходи до нарахування і сплати податків. Останні зміни плануються щодо впровадження податку на виведений капітал замість податку на прибуток підприємств. На думку експертів, введення цього податку, покращить умови для залучення інвестицій і дасть поштовх економічному зростанню малих і середніх підприємств. Очевидно, що запропоновані зміни приведуть до покращення умов інвестування, однак введення даного податку планується лише з 2019 року. Слід розуміти, що ці нововведення можуть бути і не прийняті.

В Україні існують і інші проблеми правового регулювання інвестиційної діяльності. У межах дослідження ми охопили найважливіші з них. На нашу думку, приплив інвестицій в Україну стримують не стільки податкові пільги та високі податкові ставки, а швидше за все інституційні проблеми: корупція, брак довіри до судів тощо, вирішення яких спростить умови інвестування, сприятиме залученню інвестицій та покращенню інвестиційного клімату.

Список використаних джерел

1.Федорчак О.В. Систематизація законодавчого забезпечення інвестиційної діяльності в Україні : [Текст] / О.В.Федорчак // Теорія та практика державного управління : збірник наукових праць ХарРІДУ НАДУ. – Вип. 4 (59). – 2017. – С.114 – 123.

Є. Р. Устименко

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ ЯК ФАКТОР СТАБІЛЬНОСТІ: СИЛЬНІ І СЛАБКІ СТОРОНИ РЕФОРМ

Реформи місцевого самоврядування, розвитку територіальних громад та децентралізації влади, які відбуваються сьогодні в Україні мають на меті подолання наступних негативних викликів: залежності певної території (міста, села, району, області) від сильної вертикалі центру, низького рівня інвестиційної привабливості територій, високого рівня дотаційності громади, фінансової слабкості громади та низького рівня розвитку інфраструктури тощо. Взагалі, під словом «децентралізація» розуміємо декілька значень, проте в нашому випадку цей термін означає наявність системи управління, де окремі функції центральних органів влади переходять до владних органів місцевого значення, аби якомога більше повноважень мали б ті органи, які б найбільш ефективно використовували ці повноваження в інтересах громади [1]. Початком проведення реформ місцевого самоуправління в Україні є затвердження Кабінетом Міністрів України 1квітня 2014 року Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації в Україні, де передбачене також надання необхідних для розвитку територіальних громад фінансових ресурсів за умови збереження унітарності, територіальної

цілісності і суверенітету України.

На особливу увагу заслуговує факт одночасного проведення процесу реформи в умовах ведення неоголошеної війни з боку Російської Федерації, зокрема, ні для кого не є секретом, що після розпаду Радянського Союзу майже всі без виключення держави – колишні республіки СРСР будували свою матрицю влади на сильній вертикалі з тотальною підпорядкованістю місцевої влади. Її слабкість означала би перехід державного управління та місцевого самоврядування під «партійний дах», партії, яка є «президентською / урядовою» а далі мало би відбутися поглинання «тимчасово незалежних» республік Кремлем. На щастя, цей сценарій в Україні не відбувся, проте говорити про повну відсутність небезпеки ще зарано [2].

І тут ми маємо звернути увагу не тільки на сильні, а й на слабкі сторони реформи, які несуть потенційну загрозу для унітарної, децентралізованої держави Україна:

1.) У результаті затвердження 6 серпня 2014 року Державної стратегі регіонального розвитку (ДСРР) на період до 2020 року було, зокрема передбачено автоматичний розподіл коштів фонду регіонального розвитку між областями за таким механізмом: двоетапний відбір проектів регіонального розвитку (попередній відбір здійснюють обласні державні адміністрації, фінальну оцінку та відбір - Міністерство регіонального розвитку,будівництва та житлово-комунального господарства України); фінансування проектів з фонду регіонального розвитку здійснюється між областями відповідно до формули: певний відсоток коштів – відповідно до чисельності населення, яке проживає у відповідному регіоні). Основними мінусами є: низька інституційна спроможність органів місцевого самоврядування до підготовки проектів регіонального розвитку (адже більшість проектів спрямована на мінімальне відновлення інфраструктури, що не відповідає стратегії розвитку) та небажання керівництва області через певні політичні мотиви давати «зелене світло» проектів розвитку регіонів;

2.) Після ухвалення Верховною Радою 5 лютого 2015 року закону про «Добровільне співробітництво територіальних громад», який передбачає розробку з боку обласних рад та затвердження з боку обласних державних адміністрацій перспективних планів формування спроможних громад, не обішлося без наявності низької інституційної спроможності новоутворених громад, які отримали повноваження, але не мають достатньої компетенції спроможності управляти територією об’єднаної громади, не можуть освоїти нові повноваження та фінансові ресурси, переважно через низьку кадрову спроможність [3, с 16].

Процес децентралізації в Україні ще не закінчений, проте до її перспективної моделі в наших умовах варто висловлюватися дуже й дуже обережно, оскільки інфраструктура на рівні регіонів досі залишається неякісною, а отже успішність реформ в умовах країни, що розвивається є під великим сумнівом. Як відзначив американський фінансист Джеймс Шуровьєскі, децентралізація з одного боку – стимулює незалежність і спеціалізацію, а з іншого – дозволяє людям координувати свої дії і вирішувати складні проблеми. Суттєвий недолік децентралізованої системи – відсутність гарантій того, що цінна інформація, отримана в одній частині системи стане всезагальним надбанням [4,с.84].

Список використаних джерел

1.Словник української мови: в 11 томах. –Том 2, 1971. – С.260. 2.Про децентралізацію, федералізацію, сепаратистів та ультиматуми (запитання та відповіді) / Анатолій Ткачук. – К. : ІКЦ «Легальний статус», 2014. – 56 с. 3.Реформи під мікроскопом: 2015 рік /Коаліція громадських організацій «Реанімаційний Пакет Реформ» / За ред. Міського В.В., Галушки О.М., 2015. – 88 с. 4.Шуровьески Дж. Мудрость толпы. Почему вместе мы умнее, чем поодиночке, и

как коллективный разум формирует бизнес, экономику, общество и государство / Джеймс Шуровьески : [пер. с англ. В.Н. Логвинова]. – М.: И.Д.Вильямс, 2007. – 304 с.

І. В. Шевчук

«ТІНІЗАЦІЯ» ЕКОНОМІКИ ЯК ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ В ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ

Забезпечення стійкого, сталого економічного зростання держави та добробуту населення можливе через мінімізацію загроз економічній безпеці України, яку можна визначити як здатність держави протидіяти та протистояти загрозам, які спрямовані на різні сектори економіки. Однією із ключових загроз безпеці держави в економічній сфері є «тіньова» економіка, зростання частки якої перешкоджає стабільному функціонуванню вітчизняної економіки, залученню інвестицій та інтеграції України у міжнародний економічний простір.

У науковій літературі існує ціла низка визначень поняття «тіньова економіка». Зокрема, Мочерний С.В. категорію «тіньова економіка» трактує як сферу прояву економічної активності, яка спрямована на отримання доходу від здійснення заборонених видів діяльності або на ухилення від державного контролю та сплати податків при здійсненні легальних видів економічної діяльності [1, с. 637]. Підтримує автора і З.С. Варналій, який визначає тіньову економіку як складне соціально-економічне явище, яке представлене сукупністю неконтрольованих і нерегульованих як протиправних, так і законних, але аморальних, економічних відносин між суб'єктами економічної діяльності щодо отримання надприбутку за рахунок приховування доходів і ухилення від сплати податків [2, с. 430].

Тіньова економіка є однією із головних проблем світового господарства і кожна держава прагне викорінити це явище з метою оздоровлення економіки та забезпечення інтенсивного розвитку підприємництва. Міжнародна практика свідчить, що досконала нормативно-правова база може зменшити частку тіньового сектора до несуттєвого рівня (5-12%), тоді коли розмір сягає 30% і більше настає критична межа. Щодо України, то вона увійшла до трійки країн із найбільшим обсягом тіньової економіки, який станом на 2017 рік становить 46% від ВВП або 1,1 трлн грн. У Нігерії цей показник становить 48% ВВП, на першому місці – Азербайджан, 67% ВВП. Наступні з найбільшим обсягом тіньової економіки йдуть Росія і Шрі-Ланка (39% і 38% відповідно) [3].

Забезпечення економічної безпеки держави й державна політика детінізації вітчизняної економіки має стати важелем активізації підприємницької діяльності, зростання добробуту населення та сталий соціально-економічний розвиток країни. Варто зауважити, що економічна стабільність держави визначає імідж держави на міжнародній арені, що сприятиме процесам інтеграції та інвестування.

З метою зменшення рівня «тіньового» сектора пропонуємо провести комплекс заходів в економічній сфері, зокрема: 1) удосконалення грошово-кредитної політики; 2) стабілізація курсу національної грошової одиниці; 3) дотримання безпечного рівня державного боргу; 4) забезпечення прозорості функціонування фондового ринку та підтримка конкурентноспроможності небанківського сектору економіки.

Запропоновані напрями зменшення рівня тінізації економіки країни сприятимуть захисту економічної безпеки держави, стабільності національної економіки та утвердженню засад громадянського демократичного суспільства.

Список використаних джерел

1.Економічна енциклопедія: у трьох томах. Т. 3 / Редкол. С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. Київ:

Видавничий центр «Академія», 2002. - 952 с. 2.Економічна безпека: навч. посіб. / за ред. З.С.Варналія. Київ: Знання, 2009. 647 с. 3.Україна посідає третє місце в рейтингу країн із найбільшим обсягом тіньової економіки – дослідження. URL: http://gordonua.com/ukr/news/politics/-ukrajina-zajmaje-tretje-mistse-v-rejtingu-krajin-z-najbilshim-obsjagom-tinovoji-ekonomiki-doslidzhennja-195533.html.

А. О. Перфільєва

ГАРМОНІЗАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА ЯК СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ УКРАЇНСЬКОЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Проголошений нашою державою стратегічний курс на інтеграцію до Європейського Союзу передбачає всебічне входження до європейського політичного, економічного, в тому числі й правового простору. Підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом у травні 2014 року ознаменувало новий етап у взаємовідносинах двох сторін та поставило їх на якісно новий рівень розвитку. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом включно зі створенням поглибленої і всеосяжної зони вільної торгівлі за своїм обсягом і тематичним охопленням є найбільшим міжнародно-правовим документом за всю історію України та найбільшим міжнародним договором з третьою країною, будь-коли укладеним Європейський Союзом [1,с.50]. Угода стала стратегічним орієнтиром системних соціально-економічних та правової реформ в Україні. Особливе місце в цих процесах посідає вдосконалення законодавства, саме в аспекті узгодження діючих правових норм. Тобто перед українським законодавцем стоїть непросте завдання у короткі терміні здійснити адаптацію та гармонізацію законодавства України та Європейського Союзу.

В цілому гармонізація законодавства дуже кропіткий та тривалий процес, який вимагає тісної координації усіх гілок влади та спеціалістів в усіх сферах суспільного життя. Нині створено потужний комплекс нормативно-правових актів з процесу гармонізації, який забезпечує просування у бік адаптації української правової системи до європейського правового простору. Водночас слід зазначити, що частина цього комплексу ґрунтується на дещо застарілій нормативно-правовій базі, в основу якої свого часу було покладено Угоду про партнерство та співробітництво 1994 року, яка втратила свою актуальність з підписанням Угоди про асоціацію. Тож на практиці дотепер процес гармонізації законодавства України та ЄС, не дивлячись на кількадесятилітню історію, має дещо невпорядкований, безсистемний характер. Окремою проблемою в цьому контексті постає відсутність в Україні цілісного законодавчого поля та низька якість, відверта нефункціональність, декларативність частини нормативних актів, норми яких часто є слабо узгодженими. Додатковою перешкодою стає недостатній рівень мовної юридичної підготовки, фактична відсутність перекладів актів законодавства ЄС на українську мову та відсутність уніфікованого глосарію термінів права ЄС. Наслідком відсутності уніфікованого глосарію термінів права є ускладнення прямої імплементації норм Європейського Союзу в українське законодавство. Водночас перенесення відповідних правових норм із європейського законодавства до національного здійснюється за допомогою традиційних правових механізмів та засобів, притаманних українській системі законодавства, але в окремих випадках ми зіштовхуємося з відсутністю або несумісністю норм, тоді гармонізація здійснюється за рахунок апроксимації – із застосуванням запозичених або новоутворених правових механізмів імплементації в національне право уніфікованих європейських правових стандартів [2,с.117]. В результаті ми не завжди отримуємо належні правові наслідки, оскільки

в українському законодавстві відсутні і належні правові засоби для імплементації деяких відповідних європейський правових стандартів, і належні правові механізми для їх реалізації.

Отже, в цілому, під час розгортання процесів гармонізації проявилось декілька перепон. По-перше, мова йде про наявність значної кількості нормативних актів у кожній із галузей законодавства ЄС, які визначаються як законодавчий масив, щодо якого передбачається узгодження норм. По-друге, незрозумілим є питання відбору джерел права Європейського Союзу до яких необхідно адаптувати українські закони у першу чергу. По-третє, не існує чіткої схеми, до яких конкретно актів Європейського Союзу необхідно адаптувати той або інший нормативний документ. По-четверте, в процесі виявляється деяка невідповідність існуючих нормативно-правових актів, які ще вимагають адаптації, та новоприйнятих, що простежується у відсутності однозначного узгодженого тлумачення понять та термінів, які використовуються у міжнародно-правових документах. По-п'яте, більшість норм права не є нормами прямої дії, а є нормами бланкетними, тобто такими, що не встановлюють певних правил поведінки, а передбачають існування інших норм, розміщених навіть в інших нормативних актах, у яких сформульовані конкретні правила поведінки. Вочевидь, все це помітно ускладнює процес гармонізації, оскільки створює необхідність опрацювання та вдосконалення величезної кількості взаємопов'язаних, несуперечливих, комплексних нормативно-правових актів. Тож процес гармонізації законодавства ЄС та України супроводжується низкою проблем, які здатні серйозно ускладнити та затягнути його. Проте, вплив норм права Європейського Союзу на право України вже зараз є досить значним, незважаючи на те, що інтеграційні процеси ще не завершені. Очевидно, що найближчим часом ми спостерігатимемо подальше зближення правових систем ЄС та України, оскільки досягнення певного рівня узгодженості українського законодавства з правовими нормами ЄС є ключовим елементом успішної євроінтеграції нашої країни.

Список використаних джерел

1.Хаустова М.Г. Міжнародні стандарти в контексті євроінтеграційних процесів в Україні / М.Г. Хаустова // Вісник Національної академії правових наук України. – 2017. – № 2. – С. 43-51.
2.Хоббі Ю.С. Проблеми імплементації європейських стандартів до національної правової системи України / Ю.С.Хоббі // Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Право. – 2014. – Вип. 7. – С. 113-118.

М. В. Несправа

СВОБОДА СОВІСТІ У ПРАВОВІЙ ДЕРЖАВІ

Поняття «правова держава» є фундаментальною категорією теорії держави і права. Ключовим критерієм правової держави є забезпечення нею прав і свобод людини. Історично першою в їх універсальному переліку постає свобода совісті. Бо становлення концепції правової держави тісно пов'язане із принципом секуляризму. Його затвердження на початковому етапі обумовлено саме визнанням права на свободу віросповідання в рамках християнства. У Вестфальському договорі 1648 року, який ознаменував закінчення тридцятирічної релігійної війни в Західній Європі, було закріплено принцип «чия влада – того і віра». Тобто про свободу совісті особистості ще не йшлося, бо вибір віри все ж таки залишався залежним від влади. Водночас, володарь, обираючи віру для себе і підданих, не створював окремої Церкви. І тут важливо зробити особливий наголос на тому, що принцип «чия влада – того і віра» не означає «чия влада – того і Церква». Тобто держава і Церква постають як

рівновіддалені суб'єкти. Це і стало відправним пунктом секуляризму.

Хоча Реформація і не народила свободу віросповідання у її сучасному розумінні, можна сказати, що вона стала каталізатором генези цього принципу. Його подальше становлення пов'язане з Великою французькою революцією та становленням незалежності США. При цьому, всупереч усталеному погляду, цей розвиток відбувався зовсім не тотожними шляхами. У статті 10 Декларації прав людини і громадянина 1789 року прописано, що ніхто не може зазнавати утисків через вираження своїх поглядів, навіть релігійних, якщо їх вираження не порушує громадського порядку, встановленого законом [6]. Як бачимо, французи тут зробили акцент на гарантіях прав людини.

А у третій статті американського Біля про права 1791 року йдеться про те, що Конгрес не приймає жодного закону про встановлення релігії або про заборону її вільного здійснення; або скорочення свободи слова або преси; або права народу мирно збиратись та подавати петицію уряду щодо виправлення скарг [13]. Тобто для американців домінантою є законодавче закріплення зобов'язань держави щодо забезпечення свобод громадян.

Різниця у пріоритетах була обумовлена тим, що у Франції свобода совісті виборювалася у боротьбі не тільки з королівським абсолютизмом, але й з пануванням католицького духовенства, в той час як у Сполучених Штатах перші переселенці-пуритани створювали державу за власними переконаннями можна сказати «з нуля». Ці нюанси проявилися у подальшому становленні моделей відносин між державою і релігією. Французьку модель, яка отримала розвиток у Західній Європі можна назвати антиклерикальною, а американську – секулярною.

У цьому сенсі важливо підкреслити, що свобода релігії не означає примусового відриву від релігії на рівні особистого вибору, а відділення Церкви від держави не означає, що держава звільняється від будь-яких моральних зобов'язань, якщо мова йде саме про правову державу. Як відомо, проведений в Радянському Союзі тоталітарний експеримент побудови моделі суспільства, вільного від релігії, в ході якого ідейну суперечку між атеїзмом і релігійною вірою держава, керована КПРС, намагалася вирішити за допомогою політичних засобів, закінчився повним крахом.

Антиклерикальна модель рано чи пізно вироджується в агресивний атеїзм, який підриває духовні основи суспільства. Метастази цього руйнівного процесу проявляються сьогодні у Західній Європі, що спричиняє ціннісну кризу Союзу. «Люди у багатьох європейських країнах збентежені або бояться говорити про свою релігійну приналежність, – із тривогою зазначає Алессандра Нуччі. – Свята, які мають релігійне підґрунтя, скасовуються або навіть називаються якось по-іншому; їх суть приховується, як і їх моральна основа. Це відкриває прямий шлях до деградації та примітивізму, що призводить до глибокої демографічної та моральної кризи» [10].

Навпаки, у США Церкви відіграють важливу роль у розвитку громадянського суспільства, подоланні багатьох соціальних проблем і державотворенні. Дослідження проведені американськими фахівцями Ентоні Гіллом [7], Браєном Грімом, Роджером Фінке [8], Родні Старком [11] довели, що вільний релігійний ринок посилює плюралізм, який, в свою чергу, сприяє релігійній участі, бо коли держава, з одного боку, не підтримує офіційну релігію, а, з іншого, – і не обмежує релігійні можливості, загальний рівень публічних релігійних зобов'язань буде високим. Отже, ця модель найефективніше сприяє як всебічному забезпеченню свободи віросповідання, так і дотриманню моральних аспектів у процесі законотворчості.

Саме у такому контексті принцип свободи совісті отримав універсального нормативно-правового закріплення у Загальній Декларації прав людини (ЗДПЛ), яка

була прийнята ООН у грудні 1948 року. У статті 18 цього фундаментального міжнародно-правового акту проголошується: «Кожна людина має право на свободу думки, совісті і релігії; це право включає свободу змінити свою релігію або переконання та свободу сповідувати свою релігію або переконання як одноосібно, так і спільно з іншими, публічним або приватним порядком у вченні, богослужінні та виконанні релігійних та ритуальних порядків» [1].

Базові положення ЗДПЛ були розвинені у статті 9 прийнятої у 1950 році Радою Європи Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Але якщо перша частина цієї статті практично повністю повторює аналогічну статтю ЗДПЛ, то у другій частині проголошено, що свобода сповідувати свою релігію або переконання підлягає лише таким обмеженням, що встановлені законом і є необхідними у демократичному суспільстві в інтересах громадської безпеки, для охорони публічного порядку, здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб [2]. Така акцентуація на захисті свободи від авторитарних зазіхань є характерною рисою правової держави.

Звернемо увагу, що означена Конвенція набула чинності для нашої держави 11 вересня 1997 року, але її положення майже буквально були відображені у Конституції України, прийнятій ще 28 червня 1996 року. Стаття 35 проголошує: «Кожен має право на свободу світогляду і віросповідання. Це право включає свободу сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати ніякої, безперешкодно відправляти одноособово чи колективно релігійні культи і ритуальні обряди, вести релігійну діяльність. Здійснення цього права може бути обмежене законом лише в інтересах охорони громадського порядку, здоров'я і моральності населення або захисту прав і свобод інших людей. Церква і релігійні організації в Україні відокремлені від держави, а школа - від церкви. Жодна релігія не може бути визнана державою як обов'язкова» [3]. Крім того, право на свободу совісті та віросповідання захищається ст. 11, 24, 35 та 37 Конституції України. Зокрема ст. 11 гарантує державне сприяння розвитку «релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України». Ст. 24 гарантує рівність громадян перед законом та в правах і свободах, та не дозволяє будь-які привілеї чи обмеження за ознаками релігійних та інших переконань. Ст. 37 забороняє утворення і діяльність політичних партій та громадських організацій, програмні цілі або дії яких спрямовані на розпалювання релігійної ворожнечі. Окрема ст. 64 стосується встановлення відступів від прав і свобод людини в умовах воєнного або надзвичайного стану [3]. Можемо констатувати, що Конституція України чітко зорієнтована на розвиток секулярної моделі взаємовідносин між державою та релігією.

Але така модель передбачає, що, відмежовуючи релігію від держави на законодавчому рівні, держава не полишає своїх обов'язків щодо гарантування свободи совісті на практиці. Це, зокрема, витікає зі статті 3 Конституції України, у якій зазначається: «Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави» [3]. Конкретніше ці обов'язки прописані у Законі України «Про свободу совісті та релігійні організації». Стаття 5 цього Закону декларує, що держава захищає права і законні інтереси релігійних організацій; сприяє встановленню відносин взаємної релігійної і світоглядної терпимості й поваги між громадянами, які сповідують релігію або не сповідують її, між віруючими різних віросповідань та їх релігійними організаціями; бере до відома і поважає традиції та внутрішні настанови релігійних організацій, якщо вони не суперечать чинному законодавству [5].

Однак, не дивлячись на те, що українське законодавство у сфері захисту релі-

гійних прав вважається одним із найкращих у Східній Європі та на пострадянському просторі [12], на практиці держава не забезпечує надійного захисту прав віруючих. Це пояснюється тим, що застосування норм Конституції та законів, які регулюють діяльність релігійних організацій, визначається змінними, котрі випливають з політичних інтересів можновладців. Відтак, деякі чиновники намагаються регулювати порядок відправлення церковних таїнств, визначити наявність апостольського правонаступництва в Церквах, та водночас закривають очі на насильницьке захоплення приміщень релігійних громад, виправдовуючись при цьому думкою пасіонарних представників маргінальних меншин. Побідні спроби є прикладами огидного атавізму більшовицької практики порушення прав і свобод людини, котрі є неприпустимими у правовій державі.

Принцип свободи совісті, що встановлює невтручання держави в особисте духовне життя, одночасно передбачає індивідуальну відповідальність за вибір власного шляху до Бога (по відношенню до дітей таку відповідальність несуть батьки). Колізії, які знову виникли в цій галузі та сколихнули громадську думку в європейських країнах, особливо в Україні, поставили питання: чи будуть постмодерні суспільства відстоювати принципи правової держави, яка збалансовує свободи різних соціальних акторів, чи держава стане інструментом маргіналів, які нав'язуватимуть іншим власне розуміння прав людини? Держава є основою політичної системи та регулює суспільні відносини інструментами права. У свою чергу віра, формуючи відповідний світогляд, впливає на стосунки у соціумі за допомогою релігійної моралі. Тому відносини між державними та релігійними інститутами постають як стрижневі у соціальній структурі та значною мірою визначають характер політичного режиму. При цьому, на думку Арно Нювенхюса, проблема відносин між державою та релігією розпадається на три виміри: місце релігії в державній сфері, роль уряду у релігійній сфері, а також взаємодія держави та релігії у проміжних сферах [9].

У процесі розбудови незалежної суверенної держави Україна зіткнулася із проблемою формування власної моделі взаємовідносин між державою і релігією. Егоїстичні інтереси та безвідповідальні вчинки окремих політико-релігійних угруповань підривають взаємодію української держави і Церкви на шляху до суспільної злагоди, миру і процвітання країни. Ця проблема обумовлює необхідність напрацювання найефективнішого варіанту поєднання досвіду демократичних правових держав із особливостями національної релігійної системи, яка сповнена численними внутрішніми суперечностями, що склалися історично. Побудова ефективної моделі взаємодії держави і Церкви є необхідною складовою формування правового суспільства в Україні, котре, як зазначає Сергій Максимов, виступає альтернативою як деспотизму, так і анархії [4, с. 30]. Тому нагальним завданням у створенні ефективної моделі такої взаємодії є наповнення існуючого законодавчого каркасу, який у цілому відповідає стандартам правової держави, тим моральним вмістом, який живиться тисячорічною духовною традицією народу та сприяє згуртуванню української нації.

Список використаних джерел

1.Загальна Декларація прав людини від 10.12.1948. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата доступу: 28.02.2018). 2.Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/ru/995_004 (дата доступу: 28.02.2018). 3.Конституція України: редакція від 30.09.2016. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр (дата доступу: 28.02.2018). 4.Максимов С. І. Верховенство права: світоглядно-методологічні засади. Вісник Національного університету

«Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». (Серія: Філософія). / редкол.: А. П. Гетьман та ін. Харьків : Право, 2016. № 4 (31). С. 27-36. 5.Про свободу совісті та релігійні організації. Закон України від 23.04.991 р. № 988-XII. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/987-12 (дата доступу: 28.02.2018). 6.Déclaration des droits de l'homme et du citoyen de 1789 Site officiel du Ministère de la Justice de France. URL: http://www.textes.justice.gouv.fr/textes-fondamentaux-10086/droits-de-lhomme-et-libertes-fondamentales-10087/declaration-des-droits-de-lhomme-et-du-citoyen-de-1789-10116.html (Dernier accès: 26.02.2018). 7.Gill A. The Political Origins of Religious Liberty. Interdisciplinary Journal of Research on Religion. 2005. Vol. 1, Article 1. URL: http://www.religjournal.com/articles/article_view.php?id=1 (Last accessed: 27.02.2018). 8.Grim B. J., Roger R. International Religion Indexes: Government Regulation, Government Favoritism, and Social Regulation of Religion. Interdisciplinary Journal of Research on Religion. 2006. Vol. 2, Article 1. URL: http://www.religjournal.com/articles/article_view.php?id=13 (Last accessed: 27.02.2018). 9.Nieuwenhuis A. J. State and religion, a multidimensional relationship: Some comparative law remarks. International Journal of Constitutional Law. 2012. Vol. 10, Issue 1. P. 153-174. URL: https://doi.org/10.1093/icon/mos001 (Last accessed: 25.02.2018). 10.Nucci A. Europe's War on Christian Ethics. The Catholic World Report. 2015. 28 May. URL: http://www.catholicworldreport.com/2015/05/28/europes-war-on-christian-ethics/ (Last accessed: 03.03.2018). 11.Stark R. Religious Competition and Roman Piety. Interdisciplinary Journal of Research on Religion. 2006 Vol. 2, Article 6.URL: (Last accessed: 27.02.2018). 12.Report: Honouring of obligations and commitments by Ukraine. Committee on the Honouring of Obligations and Commitments by Member States of the Council of Europe. Doc. 10676. 19.09.2005. Official site of PACE. URL: http:// assembly.coe.int//main.asp?link=http://assembly.coe.int/documents/WorkingDocs/doc05/EDOC10676.htm (Last accessed: 25.02.2018). 13.The Bill of Rights: A Transcription on December 15, 1791 National Archives. America's Founding Documents. URL: https://www.archives.gov/founding-docs/bill-of-rights-transcript (Last accessed: 26.02.2018).

Л. М. Юрчук

ОСВІТНІЙ ПРОСТІР ВІННИЧЧИНИ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ

Започаткований процес децентралізації влади в Україні, в умовах добровільного об'єднання територіальних громад, передбачає використання нових механізмів державно-громадського управління регіональною освітою на засадах прозорості, партнерства. Так можливо забезпечити громадян рівний доступ до якісних освітніх послуг, зробити більш демократичною систему управління освітою.

Слід зазначити, що система управління освітою перебуває у стані оновлення і потребує створення нових дієвих механізмів взаємовідносин між владою і громадою, солідарної відповідальності, консолідації зусиль, відкритості і динамічності, завдяки яким освітяни стали вільними та відповідальними, а громадяни самі змогли б обирати де, як отримувати освітні послуги, разом думати і домовлятися яку мати оптимальну мережу освітніх закладів та систему управління освітою.

Ми маємо доволі закриту систему регіональної системи освіти, тому для залучення широких верств громадянського суспільства до процесів ЇЇ реформування потрібен прозорий інформаційно-аналітичний простір про усі існуючі освітні послуги для вільного доступу громадян, споживачів та виконавців освітніх послуг, що можливо лише за умов дії державно-громадського управління освітою в регіоні.

Система управління регіональною освітою потребує створення нових управлінських структур, дієвих механізмів для взаємовідносин влади і громади, солідарної відповідальності, консолідації зусиль, відкритості оптимізації освітньої мережі, закриття малокомплектних шкіл та створення опорних шкіл і філій.

Практика минулих років свідчить, що місцеві органи влади часто зловживають вимогами щодо надання інформації про модернізацію галузі освіти. Тому варто передбачити певні запобіжники таким зловживанням у законодавстві чи принаймні

розробити аналітичні інформації та методичні рекомендації для місцевих органів щодо реалізації цих повноважень в процесі реформ в регіональній системі освіти.

У перспективі вся інформація про освітні послуги та їх виконавців має бути в єдиній електронній базі, і підстави вимагати додаткові звіти та довідки - зникнуть. Можуть бути спроби місцевих органів втручатися до внутрішніх справ закладів освіти, під приводом своєї відповідальності за реалізацію державної політики, але це можу відбуватись в інший - демократичний спосіб. В усіх районах слід створити громадський супровід процесу реформування системи освіти, спільно проводити пошук сприятливих умов та ефективних інструментів для прозорості процесу оптимізації освітньої мережі та приведення освітніх можливостей у відповідність до потреб громади.

Аналізуючи досвід європейських країн які успішно пройшли реформування системи управління освітньою, зробивши акцент на нове нормативно-правове забезпечення змін окреслили основні завдання щодо розвитку партнерства органів управління освітою та організацій громадянського суспільства у супроводі процесу реформування освіти Вінниччини. Для початку вивчили стан реформування і визначились, що потрібен банк даних та інтерактивна карта Вінниччини, на якій показати усі існуючі освітні послуги від формальної і неформальної освіти. Для цього було потрібне формування інформаційно-аналітичної групи, для визначення дійсних потреб та варіантів існуючих освітніх послуг, ефективності надання освітніх послуг. Для публічності цієї роботи вирішили створити інтерактивну карту освітніх послуг Вінниччини. Це стало можливо зробити за ресурс гранту обласної Ради [2].

Для цього проекту потрібно: виконувати функції збору і аналізу інформації, прогнозування, планування (на рівні відповідної території) виконувати підготовчу аналітичну роботу для прийняття рішень відповідними місцевими органами в питаннях реформування регіональної системи освіти; об’єднати зусилля громадських організацій що займаються питаннями освіти та створити інтерактивну карту освітніх послуг Вінниччини; зібрати базу даних позитивного освітнього досвіду; сприяти створенню шкільної мережі, що відповідає демографічній ситуації та матеріальній базі територіальної громади; визначити доцільність витрат на утримання закладів освіти; визначити доступність до високоякісних освітніх послуг, що відповідають вимогам ринку праці та потребам громад; підготувати методичні рекомендації щодо організації заходів для розвитку самоорганізації громадян та створення партнерських стосунків між владою, освітянами та споживачами освітніх послуг; використати можливості обміну досвідом на регіональному та міжнародному рівнях; підготувати відеоматеріали про кращі практики управління освітою в об’єднаних територіальних громадах (ОТГ). Висвітлення усіх освітніх послуг регіону на освітньому порталі Вінниччини – заклади, ініціативи, проекти – регулярні програми на телебаченні про досягнення учнів, вчителів, молодих науковців, тощо; висвітлення етичних, психологічних, освітніх, наукових досягнень дітей та вчителів; дослідження *потенціалу освітніх закладів регіону д*ля поширення позитивних практик на загальну систему освіти регіону; сприяння *створенню інклюзивного середовища* у навчальних закладах; інформування про *можливості дистанційної освіти* дітей та дорослих, які її потребують [1].

Використання на основі об’єктивних і чітких розрахунків усіх варіантів забезпечення послуг позашкільними навчальними закладами, розташованими поза адміністративних кордонів ОТГ, а саме: спільного фінансування, сума якого може бути визначена, виходячи з суми коштів на оплату праці педагогічних працівників, які забезпечують надання позашкільних освітніх послуг дітям ОТГ та пропорційної суми адміністративних витрат; створення власних структур управління освітою.

Розробка і реалізація Стратегії розвитку освіти в громаді є унікальною можливістю ОТГ, яка впливає на одну з найбільш соціально значущих і масштабних сфер життєдіяльності громади.

Список використаних джерел

1.Бондар С. Концепція інтегрованого розвитку Вінниці 2030 освіта і наука. Матеріали презентації. Жовт.2017 р. Вінниця. 2.Юрчук Л. Проект «Освітній простір Вінниччини в умовах реформування» Вінницька обласна громадська організація «Освітній простір». http://i-vin.info/news/vidomo-yaki-organizatsiyi-vinnychchyny-otrymayut-finansuvannya-z-oblasnogo-byudzhetu-24368.

Л. П. Требик, О. А. Посвістак

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

На сьогодні в Україні існує ряд внутрішніх проблем, а саме диспропорції у перерозподілі матеріальних ресурсів, монополізація політичної та економічної сфери елітою. Це явище зумовило злиття політики та економіки в єдине ціле, що призвело до таких наслідків як корупція та низький рівень ефективності забюрократизованої системи державного управління, а також низький рівень довіри суспільства до представників публічної влади.

Під публічним управлінням ми розуміємо владний вплив органів державної влади, спрямований на регулювання життєдіяльності людей та процесів, які відбуваються у суспільстві з метою їх впорядкування, що обмежується суспільним контролем.

Публічне управління в Україні проходить етап свого становлення. Тільки тоді, коли в Україні буде проаналізовано та виділено головні пріоритети для удосконалення державного управління та розпочато впровадження їх в життя, наприклад, через розроблення концепції публічного управління в Україні, стане можливим не тільки становлення публічного управління, а й його розвиток.

Певні внутрішні і зовнішні фактори зумовили проведення реформування українського суспільства для досягнення розвитку демократичних інститутів. Серед цих факторів, зокрема, важливе значення мають інтереси людини, потреби громади, а також різних рівнів публічної влади, та, насамперед, євроінтеграційний курс України, який вимагає децентралізації владних повноважень, що зміцнить місцеве самоврядування шляхом перерозподілу владних повноважень між центром та регіонами на користь останніх, наблизить регіональні і місцеві органи влади до населення, а також надасть громадянам можливість приймати участь в прийнятті управлінських рішень, що впливають на їхнє життя. Це передбачено Законами України «Про місцеве самоврядування в Україні» [1], «Про службу в органах місцевого самоврядування» [2], «Про місцеві вибори» [3].

Внесення змін в систему державного управління повинне забезпечити стабільність, відкритість та прозорість у діяльності органів місцевого самоврядування та забезпечити їм авторитет і довіру суспільства.

Досвід реформування управління в країнах Східної та Західної Європи, а саме Італії, яка здійснила ці реформи в середині ХХ ст., та Польщі і Латвії, які мали тривалий досвід централізованого управління свідчить, що децентралізація є важливим кроком на шляху до демократизації і трансформації суспільства, переходу до інститутів, що засновані на ініціативі та відповідальності окремої людини та громади [4,с.5]. Досвід кожної країни з впровадження децентралізаційних реформ є унікальним та відображає специфіку розвитку окремої країни. Тому, на нашу

думку, упровадження зарубіжного досвіду є доцільним лише з урахуванням особливостей економічного та політичного розвитку України.

На разі в європейських країнах виділяють три основні моделі місцевого самоврядування, які склалися під час муніципальних реформ, а саме: англосаксонська (Великобританія), континентальна (Франція, Італія, Іспанія, Бельгія, Нідерланди, Польща, Болгарія), змішана (Німеччина, Австрія) [5].

На основі досвіду європейських країн, до раціональних аспектів функціонування інституту публічного управління, які доцільно адаптувати в Україні, належить необхідність розмежування публічного управління та державного, які співвідносяться відповідно як ціле і часткове, підвищення вмотивованості публічних управлінців та посилення їх мобільності.

Ефективне реформування державної служби сприятиме скороченню надлишкових функцій і дублювання повноважень в органах державної влади, застосуванню новітніх інформаційно-комунікативних технологій, введенню електронного документообігу, для вироблення і реалізації цілісної державної політики, з метою забезпечення сталого розвитку суспільства і адекватного реагування на суспільні виклики, ліквідації корупційних схем та належному забезпеченню прав, свобод та інтересів людини і громадянина. Створення дієвої системи управління в Україні дасть змогу підвищити ефективність державно-управлінської діяльності та покращити імідж державних інституцій і повернути довіру громадян до влади.

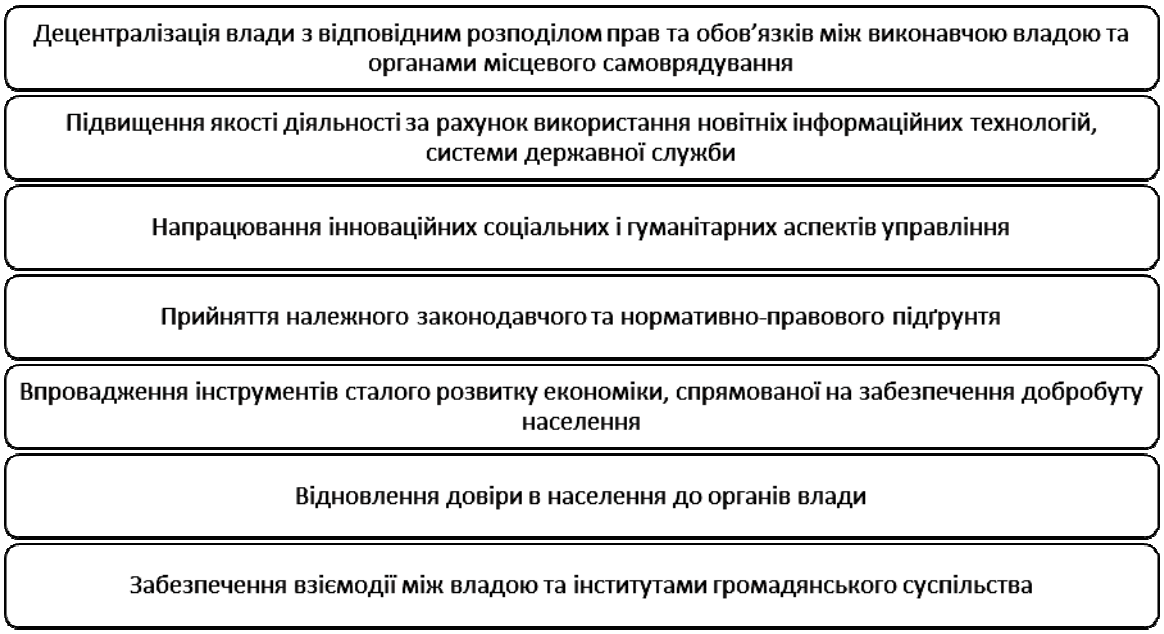

Рис. 1. Напрями створення дієвої системи публічного управління

Список використаних джерел

1.Про місцеве самоврядування: Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80. 2.Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 7 червня 2001 року № 2493-14 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2493-14. 3.Про місцеві вибори: Закон України від 14 липня 2015 року № 595-19 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/595-19. 4.Камінська Н. Децентралізація і досвід її проведення у зарубіжних країнах / Н. Камінська [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nzizvru_2014_4_9.pdf. 5.Пігуль Н. В. Зарубіжний досвід проведення децентралізаційних реформ / Н. В. Пігуль, Люта О. В. // Глобальні та національні проблеми

економіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://global-national.in.ua/archive/9-2016/140.pdf.

Т. С. Гавриленко

НЕВРЕГУЛЬОВАНІСТЬ В ЧИННОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ НОРМ, ЩО ВИЗНАЧАЮТЬ ПОРЯДОК УСУНЕННЯ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ З ПОСТА В ПОРЯДКУ ІМПІЧМЕНТУ

Становлення інституту Президента України було основним у реформуванні державної влади, пов'язаному із проголошенням її незалежності та зміною конституційного ладу України. У системі представницької демократії інститут президентства посідає особливе місце.

Відповідно до статті 5 Конституції України носієм і єдиним джерелом влади в Україні є народ. Народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Ніхто не може узурпувати державну владу [1].

У статті 102 Конституції України зазначено, що Президент України є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина [1].

Проаналізувавши коло повноважень Президента України за Конституцією, можна констатувати - основний Закон створює правове поле, згідно з яким глава держави залишається домінуючим елементом політичної системи.

Одночасно, Основний Закон України закріплює особливі правові гарантії діяльності Президента України. Так, у відповідності до статті 105 Конституції України Глава держави користується правом недоторканості на час виконання повноважень [1].

При цьому, в Рішенні Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень частини першої статті 105, частини першої статті 111 Конституції України (справа щодо недоторканності та імпічменту Президента України) № 19-рп/2003 від 10 грудня 2003 року (далі – Рішення № 19-рп/2003 КС України) зазначається:

«1.1. Положення частини першої статті 105 Конституції України треба розуміти так, що Президент України на час виконання повноважень не несе кримінальної відповідальності, проти нього не може бути порушена кримінальна справа.

1.2. Положення частини першої статті 111 Конституції України треба розуміти так, що конституційна процедура розслідування і розгляду справи про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту здійснюється без порушення проти нього кримінальної справи» [1].

Отже, право недоторканності Президента України не може бути скасоване, призупинене або обмежене шляхом порушення проти нього кримінальної справи і переслідування у порядку кримінального судочинства.

Таким чином, Президент України на час виконання повноважень не несе кримінальної відповідальності, проти нього не може бути порушена кримінальна справа.

Стаття 108 Конституції України закріплює вичерпний перелік підстав дострокового припинення повноважень Президента України. Однією з таких підстав є усунення його з поста в порядку імпічменту [1].

Згідно Рішення № 19-рп/2003 КС України, встановлена Конституцією України процедура імпічменту є єдиним способом притягнення Президента України до

відповідальності і за своєю правовою природою не аналогічна обвинуваченню особи відповідно до норм Кримінально-процесуального кодексу України. Розслідування і розгляд справи про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту здійснюється без порушення проти нього кримінальної справи [15].

Відповідно до вимог статті 111 чинної Конституції України імпічмент (особливий порядок відсторонення від посади і притягнення до відповідальності) є особливим видом юридичної, а не політичної відповідальності [1]. Приписи частини шостої статті 111 Конституції України наголошують на необхідності отримання висновку Верховного Суду України про те, що діяння, в яких звинувачується Президент України, містить ознаки державної зради або іншого злочину [1]. Це означає, що в даному випадку йдеться про юридичну, а не про політичну відповідальність Президента України. Тобто основою відповідальності є правопорушення. Чинний Кримінальний кодекс України не передбачає кримінальної відповідальності за порушення присяги [14].

Отже, в даному випадку йдеться про чисто політичну оцінку дій Президента парламентом, а також про необхідність політичного рішення Верховного Суду України стосовно Президента, оскільки Верховний Суд України змушений буде формулювати об'єктивну сторону обвинувачення Президента яка відсутня у Конституції і Кримінальному кодексі України. Текст присяги включає в себе суто політичні обіцянки, а не юридичні делікти. Звідси випливає можливість суто політичної оцінки дій Президента різними політичними силами парламенту, інтереси яких є часто протилежними, а також наділення Верховного Суду України повноваженнями, які суперечать принципу незалежності суддів (стаття 126 Конституції України), зокрема їх безсторонності та підкоренню при здійсненні правосуддя лише закону (стаття 129 Конституції України) [1].

Конституції країн СНД закріпили дещо схожі підстави для імпічменту президентів. Такими підставами за конституціями Вірменії (стаття 57) [2], Білорусі (ст. 88) [3], Киргизстана (п.1 ст. 51) [4] є вчинення державної зради або іншого тяжкого злочину; за конституціями Азербайджану (ч. 1 ст. 107) [5] вчинення тяжкого злочину, Грузії (ст. 75) [6]– державна зрада, вчинення інших злочинів або порушення Конституції, Казахстану (ч. 2 ст. 47) [7] – державна зрада, Молдови (ч. 1 ст. 89) – вчинення тяжкого діяння і порушення тим самим положень Конституції. [8] Аналогічні підстави відсторонення президентів: державну зраду і порушення конституції або законів, вчинення злочину – у різному співвідношенні передбачено конституціями Болгарії [9], Польщі [10], Румунії [11], Словаччини [12], Чехії [13].

Загалом, процедура імпічменту є одним із елементів системи стримувань і противаг, а тому виконує ряд важливих функцій. Однією з них є каральна функція за вчинення президентом державної зради або іншого злочину. Але, не менш важливою є також превентивна (попереджувальна) функція, сутність якої полягає у тому, що імпічмент – механізм контролю суспільства за інституціями публічної влади, який одночасно забезпечує реалізацію частини четвертої статті 5 Конституції України про недопустимість узурпації державної влади. Крім того, зазначене положення повинно спонукати президента не вчиняти діянь, що можуть посягати на основи національної безпеки [1].

Конституція України визначає правові засади усунення Президента України з поста в порядку імпічменту. З метою деталізації та уточнення вищевказаних положень свого часу було ухвалено Закон України «Про тимчасові слідчі комісії, спеціальну тимчасову слідчу комісію і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України» від 15 січня 2009 року № 890-VI, який рішенням Конституційного Суду України у справі № 20-рп/2009 від 10 вересня 2009 року було визнано таким,

що не відповідає Конституції України (є неконституційним), а відповідно він втратив чинність [17].

Законом України від 10 лютого 2010 року № 1861-VI затверджено Регламент Верховної Ради України (надалі – Регламент). Глава 30 Регламенту визначає порядок дострокового припинення повноважень Президента України у зв'язку з неможливістю виконання ним своїх повноважень за станом здоров'я, а також у разі усунення Президента України з поста в порядку імпічменту. Водночас, окремі статті Глави 30 Регламенту містять посилання на закон про тимчасові слідчі комісії, спеціальну тимчасову слідчу комісію і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України, який визнаний неконституційним та втратив чинність ще 10 вересня 2009 року [16].

Крім того, Регламент містить ряд прогалин, які унеможливлюють реалізацію положень Конституції України щодо усунення Президента України з поста в порядку імпічменту. Зокрема, залишаються неврегульованими окремі питання щодо обрання спеціального прокурора та спеціальних слідчих, не визначений правовий статус спеціального прокурора, спеціальних слідчих, а також голови, заступника голови, секретаря та членів спеціальної тимчасової слідчої комісії, гарантій діяльності членів комісії, фінансового та матеріально-технічного забезпечення діяльності комісії тощо.

Отже, чинне законодавство, що визначає порядок усунення Президента України з поста в порядку імпічменту, містить ряд невизначеностей та суттєвих недоліків, без усунення яких практична реалізація цього порядку є малоймовірною та, взагалі, може бути визнана незаконною. Відсутність дієвого механізму реалізації положень Конституції України про імпічмент Президента України робить неможливим виконання Конституції в цілому, що є прямим порушенням проголошеного статтею 8 Конституції України принципу верховенства права [1].

Таким чином, прийняття єдиного нормативно-правового акту має на меті усунути зазначені колізії та прогалини, щодо порядку усунення Президента України з поста в порядку імпічменту.

Зважаючи на викладене існує необхідність розробки та прийняття Закону України «Про спеціальну тимчасову слідчу комісію», який допоможе врегулювати прогалини норм Конституції України щодо порядку усунення Президента України з поста в порядку імпічменту.

Список використаних джерел

1. Конституції України: закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96 // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141. 2. Конституція Вірменії від 27.11.2005 року. 3. Конституція Білорусії від 15 березня 1994 р. // «Закон Республики Беларусь от 25 августа 1991 г. № 1017-XII «О придании статуса конституционного закона Декларации Верховного Совета Республики Беларусь о государственном суверенитете Республики Беларусь». 4. Конституція Киргизстана від 27.06. 2010 року. 5.Конституція Азербайджану від 27 листопада 1995 року. 6. Конституція Грузії від 24 серпня 1995 року // «Ведомства Парламента Грузии, 31-33, 24/08/1995». 7. Конституція Казахстану від 5 вересня 1995 року. 8. Конституція Молдови від 29.07.1994 року. 9. Конституція Болгарії від 12 липня 1991 року. 10.Конституція Польщі від 2 квітня 1997 року. 11.Конституція Румунії від 8 грудня 1991 року. 12. Конституція Словаччини від 11 жовтня 1992 року. 13. Конституція Чехії від 1 січня 1993 року. 14. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. 15. Рішенні Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень частини першої статті 105, частини першої статті 111 Конституції України (справа щодо недоторканності та імпічменту Президента України) № 19-рп/2003 від 10 грудня 2003 року. 16. Закон України від 10 лютого 2010 року № 1861-VI «Про Регламент Верховної Ради України». 17. Закон України «Про тимчасові слідчі комісії, спеціальну тимчасову слідчу комісію і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України» від 15 січня 2009 року № 890-VI, який рі-

шенням Конституційного Суду України у справі № 20-рп/2009 від 10 вересня 2009 року визнано неконституційним (втратив чинність).

В. В. Кононенко

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПРЕДМЕТА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА УКРАЇНИ ЯК ГАЛУЗІ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРАВА

На сучасному етапі відбувається переосмислення системи адміністративного права України як галузі національного права. Сучасна юридична наука має ряд суттєво нових підходів щодо визначення місця галузі в системі регулювання суспільних відносин, а питання визначення предмета та методів правового регулювання є фундаментальними, оскільки визначають центральні дефініції адміністративного права та його місце в системі права України. Методологічною основою дослідження даної проблеми є теоретичні надбання провідних вітчизняних учених-адміністративістів сучасності – В. Авер'янова, О. Андрійко, В. Бевзенка, Ю.Битяка, С. Гончарука, Є. Додіна, Р. Калюжного, В. Колпакова та інших.

Предметом будь-якої галузі права є коло суспільних відносин, що нею регулюються. Отже, в основі визначення предмета адміністративного права як галузі національного права, лежить проблема визначення кола суспільних відносин, що регулюються нею. За твердженням Ю. Битяка, суспільні відносини, які формують предмет адміністративного права, є надзвичайно широкими і різноманітними [1,с.9]. Традиційно, до предмета адміністративного права відносили ті суспільні відносини, що виникають, змінюються, припиняються в процесі здійснення державного управління – як діяльності уповноважених органів, посадових осіб виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в межах делегованих повноважень щодо виконання завдань та функцій держави. Таку діяльність називають управлінською і вона домінує в процесі здійснення виконавчо-розпорядчої діяльності, а отже й в змісті предмета адміністративного права України.

Утім, з утвердженням терміну «публічне управління», дещо розширилось коло як суб'єктів, так і видів адміністративних суспільних відносин, які не можна вважати виключно державно-управлінськими. Так, В. Авер'янов вважає, що вітчизняне адміністративне право має бути орієнтоване на забезпечення прав та інтересів людини, їх ефективний захист, а не задоволення потреб держави, державного управління (фактично – державного апарату) [2, с. 9].

З огляду на це, до системи адміністративних входять відносини щодо розгляду і вирішення індивідуальних адміністративних справ за зверненнями приватних (фізичних і юридичних) осіб; надання різноманітних адміністративних (управлінських) послуг у вигляді дозвільно-ліцензійних, реєстраційних та інших подібних дій; захисту порушених прав і свобод громадян (адміністративний розгляд скарг і судочинство в адміністративних судах); застосування до осіб заходів адміністративного примусу тощо. Ці відносини виходять за межі управлінської діяльності, а звідси й з'явилася необхідність перегляду місця адміністративного права в системі загальних відносин «суспільство-держава».

Окрім того, вченими також обговорюється питання щодо виведення з адміністративного права групи суспільних відносин, що могли б стати самостійними галузями права. Так, Ю. Битяк виступає за виправдане виведення з особливої частини цієї галузі певних груп норм і утворення на їх основі самостійних галузей права зі своїми предметом та методом регулювання [1,с.9].

І.Бойко вважає, що остаточно не знайшов свого місця в предметі цієї галузі адміністративний процес та ратує за виведення відносин, пов'язаних із діяльністю суду із предмету адміністративного права [3,с.8, 9].

В.Галунько стверджує, що оскільки головним завданням адміністративного права України є забезпечення прав та свобод громадян і реалізація положення Конституції України, що «людина є найвищою цінністю для держави», саме забезпечення прав та законних інтересів суб'єктів господарювання є провідним напрямком галузі адміністративного права у країнах з ринковою економікою [4,с.147].

А.Комзюк при аналізі предмета адміністративного права вважає що настав час повністю відмовитись від терміна «державне управління» на користь дефініції «публічне управління», що більш точно буде відображати як коло суб'єктів адміністративно-правових відносин, так і предмет правового регулювання галузі [5, с. 147].

Отже, на сучасному етапі відбувається зміна підходів до визначення предмета адміністративного права України, поступовий відхід від радянського тлумачення поняття адміністративно-правових відносин. Виходячи з концепції пріоритету прав та свобод людини і громадянина перед охороною державних, колективних чи в цілому суспільних інтересів, держава змінює загальну систему відносин «держава-суспільство», що у свою чергу змінює коло адміністративних суспільних відносин, як предмету правового регулювання, за рахунок введення одних та виведення інших.

Список використаних джерел

1. Питання адміністративного права. Кн. 1 / [відп. за вип. Н. Б. Писаренко]. – Харків: Право, 2017. – 282 с. 2. Авер'янов В. Б. Утвердження принципу верховенства права у новій доктрині Українського адміністративного права / В. Б. Авер'янов // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2006. – № 11(61). – С. 57-63. 2. Бойко І. В. До питання про предмет адміністративного права / І. В. Бойко // Адміністративне право і процес. – 2016. – № 1(15). – С.8-10. 4. Галунько В. В. Концептуальні підходи до розвитку сучасного адміністративного права України / В.В.Галунько // Форум права. – 2009. – № 3. – С. 143-151. 5. Комзюк А. Т. Публічне адміністрування і сучасна доктрина адміністративного права / А. Е. Комзюк // Сучасні проблеми адміністративного права та процесу. – Харків, 2017. – С. 15-18.

О. В. Олійник

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ПРИМУСУ НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ

Правове становище діяльності органів Національної поліції визначається Законом України «Про Національну поліцію», що набув чинності 07 листопада 2015 року. Відповідно до статті 1 даного Закону Національна поліція України визначається як центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Очевидно, що для ефективної імплементації діяльності даного органу необхідні спеціальні, в тому числі і силові заходи примусу.

Відповідно до статті 42 Закону України «Про Національну поліцію» під час виконання своїх повноважень, працівники поліції уповноважені застосовувати наступні заходи примусу: 1) фізичний вплив (сила); 2) застосування спеціальних засобів; 3) застосування вогнепальної зброї [1].

Слід зауважити, що захід примусу, як і будь-який інший поліцейський захід, відповідно до чинного законодавства, застосовується виключно для виконання повноважень поліції і має бути законним, необхідним, пропорційним і ефективним. З іншого боку, завжди існує ризик виходу узаконеного застосування сили за межі

нормативного регулювання. Отже, не втрачає актуальності проблема пошуку способів досягнення раціонального балансу між захистом основоположних прав і свобод людини, закріплених Конституцією України та міжнародно-правовими актами та збереженням інтересів держави та порядку у суспільстві.

Примусові заходи поліцейськими застосовуються з метою забезпечення подолання спротиву проведенню превентивного поліцейського заходу, відновлення публічного порядку та безпеки, локалізації. Керівні принципи застосування поліцією заходів примусу, процедурні аспекти та обмеження щодо інтенсивності застосування фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї поліцейськими визначено у Резолюції 34/169 Генеральної асамблеї ООН «Кодекс поведінки посадових осіб по підтримці правопорядку», а також у Резолюції Парламентської Асамблеї Ради Європи № 690 (1979) «Декларація про поліцію». Керівні положення даних міжнародно-правових актів знайшли своє відображення у статтях 42-46 Закону України «Про Національну поліцію» [2, с. 25].

Відповідно до статті 44 Закону України «Про Національну поліцію», поліцейський має право застосовувати фізичну силу, у тому числі спеціальні навички боротьби, прийоми самозахисту та фізичного впливу з метою забезпечення особистої безпеки та/або безпеки оточуючих, запобігання злочину та/або адміністративному правопорушенню, з метою затримання правопорушника, у разі, якщо методи фізичного контролю є неефективними і не забезпечують виконання законних обов'язків поліцейського [1].

Під час виконання службових обов'язків, захисту публічного порядку та

безпеки, боротьби зі злочинністю поліцейський має право застосовувати спеціальні засоби, визначені законодавством України (пункт 4 статті 42 Закону України «Про Національну поліцію»). Варто відзначити, що законодавство не містить режиму використання спеціального засобу, вказуючи на можливість їх застосування виключно за призначенням [1].

Відповідно до статті 46 Закону України «Про Національну поліцію» найбільш суворим заходом примусу є застосування вогнепальної зброї. Згідно з діючим законодавством поліцейський є уповноваженим на зберігання, носіння вогнепальної зброї, а також на її застосування і використання лише після проходження ним спеціальної підготовки у межах курсів первинної професійної підготовки та підвищення кваліфікації протягом усього часу перебування на поліцейських посадах [1].

Аналізуючи вищезгаданий Закон, варто відзначити, що ним визначено умови застосування поліцейських заходів. Зокрема у статті 29 Закону України «Про Національну поліцію» зазначено, що поліцейський захід має бути: а) законним – якщо він визначений законом; б) необхідним – якщо для виконання повноважень поліції неможливо застосувати інший захід або його застосування буде неефективним, а також якщо такий захід заподіє найменшу шкоду як адресату заходу, так і іншим особам; в) пропорційним – якщо шкода, заподіяна охоронюваним законом правам і свободам людини або інтересам суспільства чи держави, не перевищує блага, для захисту якого він застосований, або створеної загрози заподіяння шкоди; г) ефективним – якщо його застосування забезпечує виконання повноважень поліції.

Проте, на нашу думку, деякі питання чинного законодавства потребують додаткового правового регулювання та уточнень. Зокрема, наприклад, критерії розмежування застосування різних за впливом спеціальних засобів, критерії, за якими поліцейський може визначити, чи може особа внаслідок певних дій «створити небезпеку» чи «завдати шкоду», а також було б доцільним додаткове тлумачення термінів «застосування зброї» , «активне застосування зброї», «використання зброї» [2, с. 26].

Підсумовуючи вищесказане варто зазначити, що встановлення обмежень прав

і свобод людей, що можливі при застосуванні примусових заходів, повинно бути пропорційним цінностям правової держави. Такі обмеження повинні враховувати необхідний баланс інтересів особистості, суспільства і держави. У зв'язку з цим, зміцнення законності в діяльності поліцейських вимагає забезпечення, перш за все послідовної нормотворчості. При застосуванні примусових заходів важливо розуміти, що права людини представляють собою імперативний стандарт, адже отримуючи закріплення у правових нормах, що чітко прописують можливі варіанти поведінки поліцейських, права людини стають правилом, формально визначеним, обов'язковим для всіх, гарантованим відповідними механізмами забезпечення і процедурами захисту.

Список використаних джерел

1.Закон України «Про Національну поліцію» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580-19/ 2.Мінка Т. П. Актуальні питання застосування Національною поліцією заходів фізичного впливу, спеціальних засобів та зброї / Т. П. Мінка // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. - 2015. - № 4. - С.24-28.

О. М. Круглов

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: ЮРИДИЧНИЙ АНАЛІЗ ОКРЕМИХ ПРОБЛЕМ КОЛІЗІЙНОГО ХАРАКТЕРУ

Проголошений у Конституції України (ст. 1) [2] шлях на побудову правової держави, як організації державної влади, заснованої на визнанні та реальному забезпеченні прав і свобод людини, верховенстві права і взаємній відповідальності особистості і держави [1, с. 511], обумовлює необхідність підвищення рівня ретельності у сфері дотримання вимог чинного законодавства.

Конституція України є Основним законом нашої держави. Це означає, що будь-який інший нормативно-правовий акт (закон, підзаконний акт, локальний нормативний акт, наказ, розпорядження тощо), який містить норми, що суперечать Конституції підлягає зміні або повному припиненню чинності.

Зважаючи на обраний предмет дослідження, необхідно звернути увагу на низку конституційних принципів, які не можуть бути обмежені чи скасовані, у тому числі, в освітньому процесі.

Так, держава у Конституції України (ст. 41) гарантує, що кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Швидкий розвиток науково-технічного прогресу призвів до появи цілої низки пристроїв, які спрощують процес доступу до інформації – мобільні телефони, смартфони, планшети, ноутбуки тощо. Приймаючи до уваги той факт, що вони (пристрої), а також інші речі (за винятком вилучених з цивільного обігу) є об'єктами власності, необхідно зробити висновок, що здобувачі освіти мають можливість безперешкодно володіти, користуватися і розпоряджатися ними, в тому числі, і під час освітнього процесу. Зрозуміло вказане правило не стосується виключень, передбачених ч. 6 ст. 41 Конституції України, у якій зазначається, що використання власності не може завдавати шкоди правам, свободам та гідності громадян, інтересам суспільства, погіршувати екологічну ситуацію і природні якості землі.

Головним контрагентом здобувача освіти у суспільних відносинах, що виникають у процесі реалізації конституційного права людини на освіту, виступають

особи, які залучаються до освітнього процесу (педагогічні працівники тощо). Самостійно обираючи форми та методи навчання, останні нерідко залишають поза межами своєї уваги цілу низку конституційних прав людини, обмеження чи скасування яких є прямим порушенням закону з відповідними наслідками. У якості прикладу може виступати системна практика встановлення заборони на використання зовнішніх джерел інформації під час письмових робіт, що, крім того, на рівні Закону України «Про освіту» (ст. 42) [3] визнається списуванням. Списування є однією із форм порушення академічної доброчесності, негативним наслідком чого може бути, у тому числі, відрахування з навчального закладу.

До часу не звертаючи уваги на відверто оціночний характер такого терміну як «зовнішнє джерело інформації» (взагалі не є зрозумілим зовнішнім по відношенню до чого чи кого – татуювання, написи на тілі тощо), ми вимушені визнати таку позицію вразливою як з точки здорового глузду, так і з точки зору дотримання в Україні основних прав і свобод людини.

Ціла низка положень чинних нормативних актів у досліджуваній сфері відверто суперечить Основному закону цієї країни. Окремі форми і методи навчання, які нерідко використовуються працівниками освіти, можуть викликати здивування з точки зору знавців у галузі права і зацікавленість у працівників правоохоронних органів – заборона користування телефонами, вилучення особистих речей, вимога зняти верхній одяг, встановлення дрес-коду, обмеження свободи пересування під час занять, обмеження думки і слова, вільного вираження своїх поглядів і переконань тощо.

Шляхом до вирішення вказаних вище проблем є не тільки системний перегляд чинного законодавства в освітній сфері на предмет його відповідності Конституції України, але, у першу чергу, корінні зміни у сприйнятті освітнього процесу особами, на яких Закон України «Про освіту» покладає обов'язок формувати у здобувачів освіти усвідомлення необхідності додержуватися Конституції та законів України, захищати суверенітет і територіальну цілісність України (ст. 54).

Список використаних джерел

1.Загальна теорія держави і права: [Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів] / М.В. Цвік, О.В. Петришин, Л.В. Авраменко та ін.; За ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М.В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О.В. Петришина. – Харків: Право, 2011. – 584 с. 2.Конституція України від 28.06.1996. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ 254к/96-вр. 3.Про вищу освіту: Закон України від 05.09.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19.

І. В. Мазій

ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ПРОВАДЖЕННЯ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Українське суспільство на сучасному етапі розвитку ставиться до волонтерів з повагою та довірою, адже волонтерство сприймається як різновид суспільно-корисної діяльності, найчастіше безоплатної та соціально значимої. Отже, можна сміливо стверджувати, що волонтерський рух може стати рушійною силою для розвитку нашої країни.

Законодавство у сфері волонтерської діяльності складається з Конституції України, Законів України, міжнародних договорів згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, та інших нормативно-правових актів.

Одним із перших нормативно-правових актів, що засвідчив значущість волонтерської діяльності стало розпорядження Президента України від 22 березня 2001

р. № 67/200-1 рп, «Про організацію проведення в Україні у 2001 р. Міжнародного року волонтерів», що зобов'язало органи державної влади забезпечити підтримку громадським організаціям [1].

Роль волонтерства у соціальній сфері визнана на державному рівні, що знаходить своє підтвердження в окремих законодавчих документах.

У Законі України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю», що був прийнятий 21 червня 2001 р. визначено поняття волонтерського руху під яким розуміли добровільну, доброчинну, неприбуткову та вмотивовану діяльність, яка має суспільно корисний характер. Також було визначено основні напрями державної політики у сфері соціальної роботи з дітьми та молоддю серед яких знайшло закріплення такий напрям як сприяння розвитку та підтримка волонтерського руху [2].

Законом України «Про соціальні послуги», що був прийнятий 19 червня 2003 р. на законодавчому рівні було визначено, що волонтером є фізична особа, яка добровільно здійснює благодійну, неприбуткову та вмотивовану діяльність, що має суспільно-корисний характер [3].

В Україні волонтерство офіційно визнано постановою Кабінету Міністрів від 10 грудня 2003 р. № 1895 «Про затвердження Положення про волонтерську діяльність у сфері надання соціальних послуг». У постанові були визначені принципи діяльності волонтерів, напрями волонтерської діяльності які полягали у наданні допомоги у сфері соціальних послуг громадянам які перебувають у складних життєвих обставинах (інвалідність, часткова втрата рухової активності у зв'язку зі старістю чи станом здоров'я, відсутність житла або роботи, наслідки стихійного лиха, катастроф тощо); та надання соціальних послуг дітям та молоді, що перебувають у складній життєвій ситуації у зв'язку з інвалідністю, хворобою, сирітством, безпритульністю, малозабезпеченістю, конфліктами і жорстоким ставленням у сім'ї, а також було визначено шляхи надання волонтерської допомоги [4].

Зазначена вище постанова відповідно до постанови КМУ від 06 липня 2011 р. № 711 втратила чинність у зв'язку з ухваленням Верховною Радою України Закону від 19 квітня 2011 р. № 3236-VI «Про волонтерську діяльність» який є основним законодавчим актом який регулює волонтерську діяльність.

У Законі визначено, що волонтерська діяльність це добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги. Також визначені принципи на яких ґрунтується волонтерська діяльність, а саме: законності, гуманності, рівності, добровільності, безоплатності, неприбутковості [5].

Після анексії Криму і початку війни на Донбасі волонтерство піднялось на найвищий рівень розвитку за весь час незалежності України.

Основним напрямом діяльності волонтерів у 2014 році стала допомога українській армії та пораненим – цим займались 70% волонтерів. До подій Майдана найбільш актуальними напрямами діяльності були допомога соціально незахищеним групам населення та благоустрій громадського простору [7].

Отже, кульмінаційним моментом для розвитку волонтерської діяльності в Україні став кінець 2013 – початок 2014 року – Революція Гідності та ескалація війни на східних теренах держави. Упродовж 2014 року 9% людей почали займатися волонтерством [6]. Зазначені подіїї слугували також поштовхом до прийняття нових Законів, внесення змін та поправок до існуючих нормативно-правових актів які регулюють волонтерську діяльність.

Міністерством фінансів України від 30 січня 2014 р. був ухвалений наказ «Про затвердження Порядку формування та ведення Реєстру волонтерів антитерористичної операції» Зазначеним наказом було впроваджено реєстр волонтерів анти-

терористичної операції, що містить інформацію про волонтерів АТО [8].

Питання волонтерства у Законі України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» розглядається у контексті визначення порядку формування та ведення Реєстру волонтерів антитерористичної операції [9].

Але в Україні законодавча база яка регулює волонтерську діяльність є не досконалою та потребує внесення змін до деяких законодавчих актів України, зокрема щодо питань забезпечення національної безпеки і оборони.

Список використаних джерел

1. Про організацію проведення в Україні у 2001 році Міжнародного року волонтерів: Розпорядження Президента України від 22 берез. 2001 р. № 67/2001 рп. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/67/2001-%D1%80%D0%BF. 2.Про соціальну роботу з сімями, дітьми та молоддю: Закон України від 21 черв. 2001 р. № 2558-14. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2558-14/ed20010621. 3. Про соціальні послуги: Закон України від 19 черв. 2003 р. № 966-15. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/966-15/ed20180107. 4.Про затвердження Положення про волонтерську діяльність у сфері надання соціальних послуг: Постанова Кабінету Міністрів від 10 груд. 2003 р. № 1895. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1895-2003-%D0%BF. 5. Про волонтерську діяльність: Закон України від 19 квіт. 2011 р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3236-17/ed20180120. 6. 32,5% українців особисто переказали свої кошти на рахунки української армії. Селяни відзначились вищою доброчинністю, аніж міські жителі / Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва. URL: http://dif.org.ua/ua/commentaries/sociologist view/32anizh-miski-zhiteli.Htm. 7.Матяш М. Одним із найбільш значущих результатів Революції Гідності стало виникнення волонтерського руху. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2324579-ukrainske-volonterstvo-avise-unikalne-jomu-zavdaciemo-suverenitetom.html. 8. Про затвердження Порядку формування та ведення Реєстру волонтерів антитерористичної операції: Наказ Міністерства фінансів України від 30 січ. 2014 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1471-14. 9. Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 06 лист. 2016 р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5073-17.

І. М. Пічкур

ТРАНСФОРМАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЇХ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В СИСТЕМІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Економічна безпека України як фундамент національної безпеки набуває виключної актуальності. Трансформація економіки України затягнулася, а в останні роки має місце світова економічна криза. В таких умовах загострюються протиріччя, які існують в економічних відносинах, та з'являються все нові загрози державній безпеці. Тривала економічна криза спричинила багато непередбачених небезпек і загроз, які з'являються в нашій країні і в ще не зміцнілому бізнесі. Крім того, на розвиток підприємництва впливають і такі фактори, як нестабільна політична і соціально-економічна ситуація в країні, міжнаціональні, регіональні, територіальні конфлікти, недосконаліть комерційного законодавства, криміналізація суспільства, шахрайство, корупція та ін. Усе це різко загострило проблему забезпечення економічної безпеки підприємства.

Перед усіма суб'єктами господарювання виникає необхідність внутрішньої самооцінки та прогнозування можливих змін в стані їх економічної безпеки. Такий підхід покликаний тим, що вони повинні адекватно реагувати на дію різних чинників зовнішнього чи внутрішнього походження, які формують як потенціал підприємства, так і можливості його повноцінного використання.

Економічна безпека – це універсальна категорія, що відбиває захищеність суб'єктів соціально-економічних відносин на всіх рівнях, починаючи з держави і закінчуючи кожним її громадянином. Зміст даного поняття містить у собі систему засобів, що забезпечують конкурентоспроможність та економічну стабільність підприємства, а також сприяють підвищенню рівня добробуту робітників.

Необхідність постійного дотримання економічно безпеки зумовлюється об'єктивно наявним для кожного суб'єкта господарювання завданням забезпечення стабільності функціонування та досягнення головних цілей своєї діяльності. Рівень економічної безпеки фірми залежить від того, наскільки ефективно керівництво і спеціалісти будуть спроможні уникнути можливих загроз і ліквідувати шкідливі наслідки окремих негативних складових зовнішнього і внутрішнього середовища.

Отже, основою формування економічної безпеки підприємства повинно стати визначення площин, у межах яких виникають фактори небезпеки. До них належать: економічні; технічні – пов’язані з використанням застарілих технологій та обладнання; інформаційні – спричинені неповноцінністю інформації; правові – недосконаліть правової бази; соціальні – незадоволеність працівників певними аспектами управління та інші.

Трансформація державного регулювання діяльності підприємств робить найбільш помітний і значний вплив на формування економічної безпеки підприємства в системі євроінтеграційного розвитку, при цьому використовуючи прямі і непрямі важелі впливу.

Непряме регулювання керування діяльністю підприємств формує систему мотивацій створює стимулюючі умови для їхньої діяльності і виступає в таких формах: податкова система; цінова і фінансово-кредитна політика; державне замовлення.

До прямого державного регулювання відноситься розробка нормативних актів, положень, заходів, що роблять безпосередній вплив на діяльність підприємства.

Державне регулювання діяльності підприємств здійснюється за такими основними напрямками: 1) забезпечення правової основи діяльності підприємств; 2) проведення ринку; 3) проведення інвестиційної політики; 4) формування систем оподатковування; 5) формування й розвиток інфраструктури підприємництва; 6) регулювання інноваційних процесів; 7) фінансова підтримка у формі державних гарантій, забезпечення іноземних кредитів.

Правову основу діяльності підприємств складають закони, що регулюють правові відносини між державою та підприємствами, укази і постанови органів влади з питань господарської діяльності підприємств.

Формування системи оподатковування є однією з найбільш значних сфер державного регулювання.

Численні дослідження впливу системи оподатковування на діяльність підприємств показує, що цей вплив в основному носить негативний характер. Це обумовлено великою кількістю видів податків , високими ставками оподатковування, не завжди продуманими і логічними схемами стягнення податків.

У даний час система оподатковування не стимулює діяльність підприємств їхнього розвитку і заходу для підвищення ефективності виробництва.

Поняття економічної безпеки української держави після проголошення державної незалежності набуло надзвичайно великого значення. І це не дивно: гарантування економічної цілісності відтворювального комплексу країни, його ефективності є необхідною відповіддю на принципові виклики часу, передусім на питання: чи в змозі колишня радянська республіка мати стабільну фінансову систему, знайти нових геостратегічних партнерів, обрати правильні інтеграційні орієнтири та перейти у «вільне плавання» у світовому ринковому середовищі із непіль-

говими цінами на енергоносії та жорсткою конкуренцією, високими вимогами споживачів до якості продукції. Існує як пряма залежність між макроекономічними показниками та рівнем економічної безпеки держави, так і зворотня. Саме тому, акцентуючи увагу на відповідних напрямках економічної безпеки, можна ефективно впливати на макроекономічний розвиток держави.

Низька ефективність та несприятлива структура зовнішньої торгівлі товарами, відсутність помітних успіхів у залученні до сфери міжнародних економічних відносин поки що значного вітчизняного науково-технічного та інтелектуального потенціалу є факторами, що погіршують економічне становище держави.

Можна сказати, що саме економічна безпека є кардинально значущою складовою державної безпеки взагалі. Чітке розуміння поняття економічної безпеки, її параметрів та пріоритетних цілей є обов'язковим для вироблення тих практичних заходів, яких було б доцільно вжити з метою гарантування життєвих пріоритетів державного, національного розвитку.

Список використаних джерел

1.Владимирова И.Г. Глобализация мировой экономики: проблемы и последствия.2001.№3. URL: www.mevriz.ru (дата обращения: 29.12.2016). 2.Іванов Н. Глобалізація и проблеми оптимальної стратегії розвитку // Світова економіка і міжнародні відносини. 2000. - 18 с. 3.Економіка виробничого підприємництва: Навч.посіб./ За ред.Й.М.Петровича.- К.:Знання,КОО, 2001.

П. А. Лепак

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ СУСПІЛЬСТВА

Проблеми взаємовпливу та взаємозв'язку економіки і культури складні й різноманітні, тому є теоретично й практично актуальними: без глибокого вивчення і методологічного та інституціонального визначення їх ролі неможливо зрозуміти сутність сучасних тенденцій в глобалізованому економічному процесі і нові тенденції українського суспільного середовища.

Економічна культура є найважливішою складовою загальної культури, одночасно з тим виступає її специфічною формою та видом. Деякі автори вважають економічну культуру певною проекцією загальної культури на сферу економіки. Тобто, культурна складова економічної діяльності залежить безпосередньо від самої діяльності, є її необхідною передумовою та здатна активно впливати на неї, посилюючи або стримуючи розвиток економіки [1].

Економічна культура - це структурна якість особистості, що розвивається в процесі навчання та виховання і синтезує в собі знання основ функціонування економіки та вміння індивіда використовувати ці знання в процесі життєдіяльності [3].

Окремі аспекти економічної культури завжди перебували в колі наукових інтересів економістів – представників різних шкіл і течій. Зокрема вони розглядались у роботах В.Богині, М.Вебер, А.Гальчинського, В.Геєця, Т.Заславської, В.Колота, Я.Корнаї, В.Лагутіна, А.Морозова, П.Печчеї, С.Покропивного, Л.Пономарьова, В.Попова, Л.Портера, Р.Ривкіної, В.Рижиков, П.Самуельсона, С.Сливка, А.Сур'як та інших дослідників.

Поняття економічної культури можна розкрити через її структурні елементи, зокрема, національні стереотипи та норми образу життя, рівень й структура потреб, організаційні форми господарської культури, ціннісно-мотиваційне ставлення до праці й багатства, ступінь реалізації економічної цілі та інтенсивності оволодіння економічним простором. Усі вищеперераховані елементи (в різних

комбінаціях) входять до переліку визначень економічної культури, наведених різними авторами. Однак загальним для них є те, що людина виступає продуктом, носієм та творцем економічної культури. [2, с. 45-46]

Економічна культура відображає економічний досвід, накопичений попередніми поколіннями людей; цей досвід використовується в сучасному економічному житті. Економічна культура накопичує норми, правила, образи економічної поведінки, що склалися в минулому, відбирає їх, вилучивши ті, які вже не відповідають новим умовам; передає, транслює ці «відібрані» правила і зразки економічної поведінки від минулих поколінь сучасним (через механізми соціалізації); одночасно з'являється багато нових зразків економічної культури й економічної поведінки в нових, сучасних умовах (інноваційна функція). У той же час виникають нові, затребувані сучасними умовами, зразки економічної поведінки, основу мотивації яких становлять цінності, властиві західній економічній культурі, відбувається їх запозичення.

Економічні успіхи Заходу, високий рівень життя більшості людей в цих країнах неможливо пояснити, залишивши без уваги особливості економічної західної культури, ті фундаментальні цінності, які визначають мотивацію економічної поведінки більшості людей в цих країнах.

Державне управління економічною культурою представляє собою формування певних загальнонаціональних цілей, політики та стратегії, обов'язкових для економічної активності в країні та підтримуючих розповсюдження нових форм господарського життя й збереження корисних традицій [4].

Стан економіки відображає той рівень економічної культури, який може репрезентувати окремий індивід і все суспільство в цілому. Визначаючи політику економічного розвитку нашої країни, та конкретні кроки економічних реформ слід також враховувати особливості економічної культури, що історично склалася, як підґрунтя, на якому має формуватися система трансформаційних змін в Україні.

Список використаних джерел

1.Иванов Г.П. Экономика культури: учеб. пособие для вузов / Г.П. Иванов, М.А.Шустров. – М. : ЮНИТИ-Дана, 2001. – 183 с. 2.Крупський О.П., Стасюк Ю.М. (2010) Особистість у просторі економічної культури. Особистість у просторі культури: Матеріали II Севастопольського Міжнародного науково-практичного симпозіуму 23 вересня 2010 р. - Севастополь: Рібест, 2010. - С. 45-46. 3.Медянцева С.Г. Экономическая культура студентов в условиях рыночной экономики / С. Г. Медянцева, Н. В. Кавкаева // Знание. Понимание. Умение. - 2005. - № 4. - С. 74-79. 4.Помпеев Ю.А. Основи экономической культури. - СПб.: Изд-во СПГУК, 2008. - 296 с.

В. В. Миколайчук

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Глобалізація, яка стала однією з визначальних характеристик світової економіки кінця XX – початку XXI століть, поставила перед урядами багатьох країн проблему пошуку прийнятної моделі економічного розвитку, яка забезпечувала б національну конкурентоспроможність і орієнтувала б національну економіку кожної країни на довготермінове зростання. Так, цією моделлю стала модель інноваційного розвитку, яка є тим фундаментом, який визначає економічну силу країни та її перспективи на світовому ринку [1].

Європейський вибір України на шляху інтеграції у високотехнологічне конкурентне середовище зумовив необхідність формування та запровадження інноваційної моделі розвитку, яка повинна забезпечити високі та стабільні темпи економіч-

ного зростання, вирішити певні соціальні й екологічні проблеми, забезпечити конкурентоспроможність національної економіки, підвищити експортний потенціал країни, гарантувати їй економічну безпеку та чільне місце в Європейському Союзі.

Законом України «Про наукову та науково-технічну діяльність» визначено, що бюджетні витрати на цивільні наукові дослідження в Україні мають становити не менше 1,7% ВВП [4]. Проте фактично цього не відбувається, причому питома вага обсягу виконаних науково-технічних робіт у ВВП зменшилася від 0,69% у 2014р. до 0,64% у 2015 р [5]. Слід пам'ятати, що активізація інноваційного процесу неможлива без заохочення та ефективного використання новаторської розумової праці, що створює нові знання і новітні технології.

Аналіз інноваційної активності промислових підприємств свідчить про низьку позитивну динаміку розвитку інноваційних процесів в Україні. Починаючи з 2009 року, коли 12,8% від загальної кількості промислових підприємств займалися інноваційною діяльністю, в 2016 році кількість таких підприємств склала лише 18,9%. Проте в цілому знизилася частка інноваційної продукції – в 2014 році вона склала 2,5% від усієї виробленої в країні, а в 2015 році – 1,4% [5].

Варто підкреслити, що така ситуація, насамперед, пов'язана з [1]: 1) недостатнім фінансовим забезпеченням науково-технічної сфери; 2) відсутністю стимулів до інновацій у приватного бізнесу; 3) недоступністю дешевих довгострокових і середньострокових кредитів; 4) згортанням внутрішнього ринку внаслідок низької платоспроможності суб'єктів господарювання та фізичних осіб; 5) малорозвиненістю ринку венчурного капіталу та конкуренції в інноваційному підприємництві.

Добре скоординованої та всеохоплюючої системи управління інноваційними процесами в Україні поки що не існує. Таку систему необхідно створювати, використовуючи окремі наявні й запроваджуючи нові елементи, а особливо сприяти розвитку венчурного підприємництва.

Проте, незважаючи на кризові явища, у країні ще не втрачені можливості інноваційного розвитку. Вдалося зберегти розгалужену мережу наукових організацій та потужний науковий потенціал. Це, зокрема, наявність визнаних у світі власних наукових шкіл та унікальних технологій з розробки нових матеріалів, фізики низьких температур, ядерної фізики, потенціал літакобудування, ракетно-космічної галузі тощо. А тому Україна може бути залучена в процес циклічного інноваційного руху та має можливості до швидкого економічного зростання на основі технологічного й технічного прориву. Перед нею стоїть стратегічне завдання – пройти етап інтелектуального виробництва і створити основи постіндустріального суспільства за якомога коротший термін, щоб ввійти на умовах рівноправного партнера у світову спільноту. Нині в Україні, незважаючи на останні події, сприятливий момент для розроблення та втілення нової радикальної інноваційної стратегії – входження до глобальної гуманітарної економіки.

Основними перешкодами інноваційного розвитку є політична нестабільність, відсутність належної державної уваги інвестиційно-інноваційним процесам, недостатнє фінансування, відсутність сприятливих умов кредитування тощо [2]. Проте Україна належить до тих країн світу, що мають достатній науково-технічний потенціал у таких напрямах дослідження як: металургія, створення й виробництво найсучасніших моделей авіаційної техніки, суднобудування та машинобудування, ракетно-космічній сфері та інших галузях. Тому зниження впливу негативних факторів на інноваційну сферу дозволить розвивати інноваційно-орієнтовану економіку в Україні.

Список використанних джерел

1.Антонюк Л. Л., Поручник А. М., Савчук В. С. Інновації: теорія, механізм розробки і комерціалізації: Монографія. – К.: КНЕУ, 2003. – 394 с. 2.Геєц В.М., Семиноженко В.П. Інноваційні перспективи України. – Х.: Константа, 2006.– 272 с. 3.Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 р. № 40-IV [Електронний ресурс]. – Доступний з: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/40-15/card6. 4.Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 11.10.2017 р. № 2148-VIII [Електронний ресурс]. – Доступний з: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/848-19/page. 5.http://www.ukrstat.gov.ua/ - сайт Державної служби статистики.

Д. В. Попова

ВПЛИВ СИСТЕМИ РИНКОВИХ ВІДНОСИН НА ЕКОЛОГІЧНУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ

Констатуючи перехід до ринкових відносин як даність, як єдиний можливий шлях розвитку суспільства, деякі дослідники далеко не завжди усвідомлюють всі позитивні та негативні чинники ринкової економіки, насамперед її загрози для екобезпечного розвитку та можливості їх мінімізації. Як зазначає С. М. Сокол: «Ми часто повторюємо вислів, що Україна перебуває в «перехідному періоді», але розуміння того куди ми переходимо буває найрізноманітнішим» [1].

Реформатори нашої економіки, як правило, говорять про перехід до ринку, а ідеальним станом економіки, до якого варто було б прагнути, вважають той, що існує в розвинутих країнах Заходу. Але справа в тому, що сам Захід, його економічні і соціальні відносини швидко змінюються. І те, що здається ідеальним, може виявитися надбанням минулого. А це істотно впливає на всю світову ситуацію, на взаємовідносини розвинутих країн та країн, що розвиваються, створює не тільки нові можливості, але й нові складні проблеми. Пошук Україною власного шляху в світову співдружність народів має бути співзвучним до проблем сьогодення, віддзеркалювати насущні питання її економічного, політичного, культурного буття, зумовлені менталітетом народу, його характером, психологією, інтелектуальним потенціалом. Держава і представники громадянського суспільства (неурядової організації, органи місцевого самоврядування) покликані встановити систему законів, прав і відповідальності, розробити комплекс механізмів, імплементованих у ринкові відносини. Такий тип політики існує у США і країнах Західної Європи. Зокрема, американська модель екологічної політики – це тісна інституціалізована взаємодія держави і представників громадянського суспільства. Держава підтримує ринкові «правила гри», при цьому не стаючи на бік ні екологічних організацій, ні промислового сектора.

Для визначення впливу економіки на навколишнє середовище часто використовують метод аналізу часових рядів. Аналіз динамічних рядів дозволяє виявити ряд закономірностей і тенденцій, які проявляються в досліджуваному періоді. На першому етапі за допомогою рядів динаміки можна отримати такі дані, як інтенсивність зміни досліджуваних показників (зростання, зменшення, стабільність); середній рівень показника і середню інтенсивність змін; тенденції зміни показників. Потім робиться спроба пояснити його поведінку за допомогою інших змінних і з'ясувати ступінь зв'язку як між спостереженнями одного ряду, так і між різними рядами. Отримані дані дають можливість при необхідності прогнозувати характер зміни показника в майбутньому, враховуючи причинно-наслідкові зв'язки [2].

Екологічної модернізації підприємств України значною мірою сприяв і такий чинник, як прикордонне розташування країни, яке сприяє розвитку трансгранич-

них контактів, дозволяє використовувати західні послуги, полегшує експорт продукції. Цим пояснюється і той факт, що в інвестуванні екологічних програм багатьох підприємств в тій чи іншій мірі бере участь ЄС, зацікавлений в поліпшенні екологічної обстановки прикордонних регіонів. Роль державного регулювання в екології України значно зменшилася. Новий економічний механізм природоохоронної діяльності ще не створений, а старий виконується формально. Для державних органів екологічний фактор не є ключовим, вони прагнуть скоріше до того, щоб поліпшувалися соціально-економічні умови життя населення (стабільність доходів, зниження безробіття і т.п.).

Брак комплексності та виваженості у реалізації ринкових реформ призвів до того, що в Україні не відбулося глибинної трансформації економічної системи. Відсутність чітких екологічних імперативів у державному регулюванні унеможливлює стабілізацію соціально-екологічних процесів, не кажучи про економічне піднесення. Постає необхідність вирішення проблеми створення ефективної системи управління природокористуванням, що означає не просто коригування нинішньої економічної політики, а перехід до принципово іншої – еколого-економічної моделі ринкових реформ [3]. У ринковій економіці біоресурси, як і будь-які інші, є невід'ємним елементом складної системи економічних відносин і носієм вартості. У зв'язку з цим інтерес представляють систематизація та аналіз еколого-економічних факторів, що визначають тенденції в сучасній системі природокористування в країнах транзитивної економіки. З урахуванням особливостей перехідного періоду, який переживає Україна, національними цілями розвитку держави повинні стати економічне зростання – забезпечення можливостей, мотивів і гарантій праці громадян, якості життя, функціонування ринкової економіки та раціонального споживання матеріальних ресурсів.

Список використаних джерел

1.Власенко І. В. Економіка природокористування та екологізація навколишнього середовища / І. В. Власенко // Інноваційна економіка: Всеукр. науково-виробничий журнал. – 2012. – № 10. 2. Дружинин П.В., Шкиперова Г.Т., Морошкина М.В. Влияние раз- вития экономики на окружающую среду: моделирование и анализ расчетов / Институт экономики КарНЦ РАН. Под общей ред. П.В. Дружинина. Петрозаводск: Карельский научный центр РАН. - 2010. - 119 с. 3. Попова І.В. Особливості реалізації екологічної безпеки в системі ринкових відносин / І.В. Попова // «Гілея. Науковий вісник. Збірник наукових праць». – Випуск 89 (№10). – К.,2014. – С.328 – 333.

Н. Г.Сербов

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ ЭКОНОМИКО-МАТЕМАТИЧЕСКИХ МЕТОДОВ АНАЛИЗА ДИНАМИЧЕСКИХ ПРОЦЕССОВ В ПРЕСНОВОДНЫХ СИСТЕМАХ

Оценка возможности потери устойчивости экономико-экологической пресноводной системы требует разработки специальных методов анализа состояния и управления данной системой с применением методов многомерного математического моделирования.

Проведенные в [1,4] исследования показывают наличие двух источников запаздывания в реакции пресноводных систем на проведение каких либо действий, в том числе и природоохранных, по их развитию: 1) объемность системы, в результате чего проявляется инерционность и ложное преставление о неэффективности воздействия на сложившуюся в данный момент времени ситуации; 2) временная задержка при реализации достижений науки и техники при выполнении природоохранных программ, которая может возникать при неудовлетворительном адми-

нистрировании природоохранных и нормативных актов, а также при наличии недостаточного финансирования.

Согласно [4,6] можно выделить следующие четыре вида запаздывания реакции пресноводных систем при обеспечении безопасности и сбалансированности в их развитии:

- запаздывание начала реакции по отношению к моменту начала воздействия на экономико-экологическую систему со стороны достижений науки и техники при осуществлении природоохранной деятельности;
- стратегическое запаздывание, в результате наличия которого реакция экономико-экологической системы наступает только после внедрения всех предполагаемых вариантов достижений науки и техники в совершенствование природоохранной деятельности для обеспечения безопасного развития экономико-экологических систем;
- запаздывание, вызванное угрозой изменения статуса данной водообеспечивающей системы, в результате чего требуется появление дополнительных нормативных и законодательных актов, а также организационных мер по использованию данных достижений науки и техники;
- запаздывание, вызванное инерционностью мышления исполнителей, их психологической неподготовленностью к внедрению такого рода новшеств и, следовательно, к появлению ложных оценок в экономической и экологической эффективности внедряемых достижений науки и техники.

Тот или иной вид временного запаздывания проявляется в зависимости от наличия внешних и внутренних факторов: сложившейся в данный момент экономической и экологической ситуация; наличия инвесторов, готовых предоставить инвестиции в необходимых объемах; наличия соответствующего оборудования, профессионально подготовленных кадров; наличия методик, обеспечивающих внедрение в практическую природоохранную деятельность достижений науки и техники; наличия законодательных и нормативных актов, обеспечивающих правомерность использования соответствующих достижений науки и техники в программах обеспечения безопасного развития экономико-экологических пресноводных систем.

Одним из основных совершенствования направлений динамических систем для предотвращения рисков должно быть применение системного и комплексного подхода к использованию достижений науки техники в природоохранной деятельности для обеспечения безопасного развития указанных выше систем, которое должно предусматривать не только экономическую, экологическую и техническую подготовку данных систем к использованию соответствующих достижений науки и техники в их практической деятельности, но и соответствующую образовательную и психологическую подготовку кадров.

При исследовании динамической модели качественных аспектов водохозяйственных проблем для разработки оптимального временного графика распределения затрат при планировании развития отдельных направлений научно-технического прогресса в качестве целевой функции целесообразно взять зависимость:

$$Q_{CH}^{C} = \int_{t_0}^{t} Q_{CH}(t)dt \to \min, \quad (1)$$

где Q_{CH}^{C} – функциональная зависимость от времени сверхнормативного сброса загрязняющих веществ в водоём со сточными водами предприятия после их очистки на очистных сооружениях, t; $(t - t_0)$ – интервал времени в котором происходит оптимизация распределения затрат на развитие научно-технического прогресса, единицы времени [2,3].

При моделировании динамических процессов, происходящих в количественных и качественных аспектах имеющихся в данном регионе водохозяйственных проблем необходимо учитывать, что практически во всех причинно-следственных цепях, участвующих в построении динамической модели, существует временное запаздывание. Это запаздывание характеризует инерционность в изменении того или иного показателя под влиянием возмущающих факторов, действие которых учитывается в данной модели. Наличие указанного запаздывания изменения показателей вносит соответствующую нелинейность в математическое описание причинно-следственной цепи [1].

Запаздывание в изменениях показателей во времени в причинно-следственной цепи может быть учтена с помощью введения в неё специальных звеньев, которые описываются уравнениями вида:

$$V_{ji}(t-\tau) * L_{ji}(t-\tau) = Q_{ji}(t), \quad (2)$$

где $V_{ji}(t-\tau)$ – значение ji-го показателя на входе в звено запаздывания данной причинно-следственной цепи в момент времени $(t-\tau)$, единицы измерения показателя; τ – время запаздывания, единицы времени;

$L_{ji}(t-\tau)$ – функциональный оператор данного звена причинно-следственной цепи; $Q_{ji}(t)$ – значение ji-го показателя на выходе из звена запаздывания, единицы измерения данного показателя.

При исследовании описанных выше динамических моделей необходимо также учитывать, что физическая сущность большинства исследуемых показателей требует положительности их значений, вместе с тем значения изменений этих же показателей могут быть как больше, так и меньше нуля [1,4].

Динамические модели, учитывающие количественные и качественные аспекты имеющихся водохозяйственных проблем, построенные на основе изложенных выше принципах, могут быть использованы не только для оптимального распределения затрат на совершенствование водохозяйственной деятельности с учетом применяемых технологий и хозяйственных операций на отдельных объектах, но и для планирования научно-технического прогресса в отдельных его отраслях хозяйствования.

Важность оптимизации динамических процессов при решении задач устойчивого и безопасного развития пресноводных систем очевидна, так как они развертываются во времени. Эффективность использования средств, материальных и трудовых ресурсов, направляемых обществом на решение возникающих проблем использования пресноводных ресурсов, во многом зависит от того, насколько полно учитываются при этом временные факторы.

Целевая функция задачи оптимизации динамических процессов, возникающих при решении поставленных задач, будет иметь вид:

$$\Phi = \int_{t_0}^{t_1} F_1(x_1; x_2; x_3 \ldots x_n; t)dt \to экстрем. \quad (3)$$

При этом вводимые ограничения на энергетические, материальные, трудовые и финансовые ресурсы, используемые при решении указанных выше экономико-экологических проблем, могут быть представлены в виде:

$$Y_1 = \int_{t_0}^{t_1} f_j(x_1; x_2; x_3 \ldots x_n; t)dt \geq Y_{зад.}, \quad (4)$$

где интервалы изменения показателей $j = 1,2,\ldots k;\ i = 1,2,\ldots n;\ (x_i)_{\min} \leq x_i \leq (x_i)_{\max}$.

В функциональных зависимостях x_1; x_2; …, x_n – параметры имеющих место

пресноводных проблем, изменяющиеся во времени под воздействием организационно-технических мероприятий, направленных на их решение путем ускоренного внедрения в бытовую и производственно-хозяйственную деятельность хозяйственных объектов соответствующих достижений научно-технического прогресса.

Динамическая задача, сформированная на основе целевой функции вида (3) и ограничений (4) представляет собой многошаговую задачу, при решении которой требуется найти определенное количество последовательных решений. При этом, очевидно, что каждое принятое решение зависит от всех прошлых решений и, в свою очередь, оказывает влияние на все будущие решения. Принцип оптимальности в данном случае может быть сформулирован как: «Оптимальная стратегия обладает тем свойством, что каковы бы ни были начальное состояние и принятое начальное решение, последующие решения должны составлять оптимальную стратегию относительно состояния, возникшего в результате первоначального решения» [5,6].

Используя принятые в теории динамического программирования обозначения, определим принятое решение вектором q. Предыдущее состояние пресноводных проблем характеризуется вектором p. Тогда новое состояние экономико-экологических проблем $(p^{"})$, в которое они переходят в результате реализации принятого решения, может быть представлено как $p = T(p_1 q)$. Значения целевой функции для одного этапа могут быть представлены как $\Phi(p,q)$, т.е. как ее величина, полученная при переходе из состояния p в состояние $p^{"}$. Как уже указывалось выше, целью организации N-этапного процесса решения задачи оптимизации динамических процессов, возникающих при решении пресноводных проблем, является получение экстремального значения целевой функции при выполнении ограничений, т.е. получение экстремального значения суммы значений указанной целевой функции за все N этапов [1].

С учетом всего изложенного выше, а также используя принцип оптимальности, получим в итоге следующую рекуррентную формулу, обеспечивающую нахождение оптимального решения всей многоэтапной задачи:

$$\hat{Q}_{n+1}(p) = \max[R(p,q) + f_n(T_n(p,q))], \quad (5)$$

где $R(p,q)$ – значение целевой функции на одном этапе, которое можно получить, если при начальном состоянии экономико-экологических проблем p принимает значение q; $f_n(T_n(p,q)$ – экстремальное значение целевой функции за h этапов, которое функционально зависит только от начального состояния экономико-экологической проблемы p и числа этапов h.

Очевидно, что для $h = 0$ будем иметь

$$\hat{Q}_1(p) = \max R(p,q) \quad (6)$$

При использовании для решения указанной выше задачи рекуррентного соотношения ограничения могут быть представлены в виде:

$$Y_1 = \sum_{n=1}^{N} (Y_i)_h \geq (Y_{зад.}). \quad (7)$$

При развитии экономико-экологических систем пресноводных бассейнов необходимо учитывать, что результаты внедрения достижений науки и техники проявляются через некоторый временной отрезок. Необходимо также учитывать, что этот временной отрезок для различных составляющих данной экономико-экологической системы будет различным по своей величине. На рис. 1 представлена общая характеристика фактора временного запаздывания.

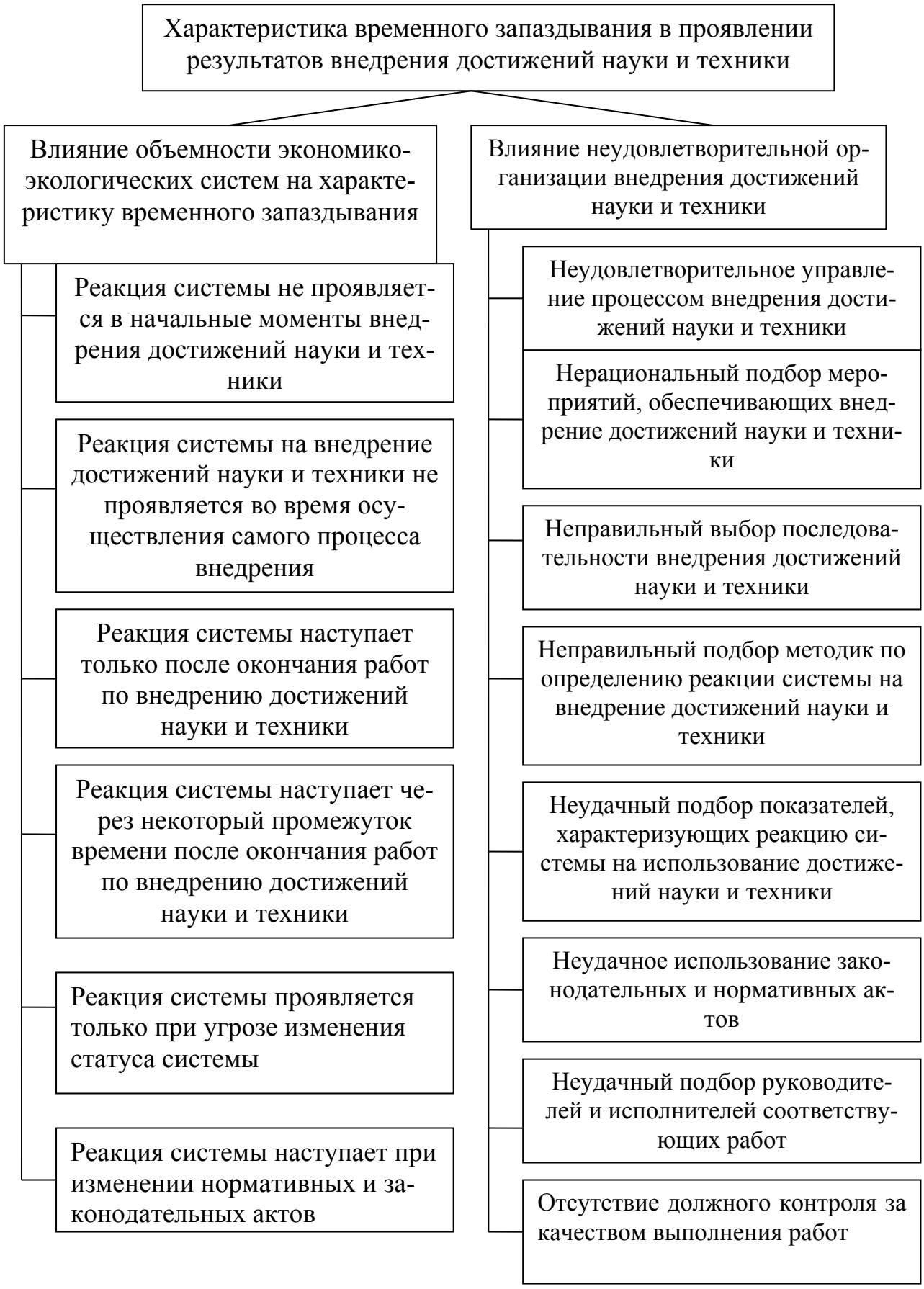

Рис. 1. - Характеристика временного запаздывания в проявлении результатов использования достижений науки и техники [6]

В целом алгоритм решения задачи оптимизации динамических процессов при решении экономико-экологических проблем с использованием рекуррентного соотношения и ограничений может быть представлен из последовательности следующих операций:

1. Формирование задачи с целевой функцией и ограничениями как многоэтапной: определение количества этапов, их продолжительности во времени; определение значений ограничений для каждого из этапов и для всей задачи в целом.

2. Определение условий оптимальности целевой функции для каждого из этапов, формирование рекуррентного соотношения.

3. Формирование ограничений для каждого из этапов.

4. Определение значений управляющих параметров, обеспечивающих оптимальное значение целевой функции на основе использования сформированного выше рекуррентного соотношения с учетом сформированных ограничений.

5. Формирование временного графика изменения управляющих параметров, обеспечивающего решения данных экономико-экологических проблем при достижении экстремального значения целевой функции и при выполнении ограничений.

6. Формирование результатов решения задачи оптимизации динамических процессов при решении экономико-экологических проблем в виде, удобном для практического использования.

Список использованных источников

1. Буркинский Б.В., Степанов В.Н., Харичков С.К. Природопользование: основы экономико-экологической теории / Б.В. Буркинский, В.Н. Степанов, С.К. Харичков. – Одесса: ИПРЭЭИ НАН Украины, 1999. – 350 с. 2. Воробьев Б.В., Косолапов Л.А. Водотоки и водоемы: взаимосвязь экологии и экономики /Б.В. Воробьев, Л.А. Косолапов. – Л.: Гидрометеоиздат, 1987. – 271 с. 3.Дорогунцов С.І., Муховиков А.М., Хвесик М.А. Оптимізація природокористування/ С.І. Дорогунцов, А.М. Муховиков, М.А. Хвесик// Природні ресурси: еколого-економічна оцінка. – К.: Кондор, 2004. – 291 с. 4. Ковалев В.Г., Сербов Н.Г., Рекиш А.А. Производственно-хозяйственная и природоохранная деятельность в водных бассейнах Украины / В.Г. Ковалев, Н.Г. Сербов, А.А. Рекиш. – Одесса: «ПОЛИГРАФ», 2011. – 105 с. 5. Сербов М.Г., Шакірзанова Ж.Р. Економіка гідрометеорологічного забезпечення народного господарства України (гідрологічні аспекти)/ М.Г.Сербов, Ж.Р. Шакірзанова. – Одеса: Экология, 2008. – 123 с. 6. Serbov M.G. Механизмы устойчивого и безопасного развития экономико-экологических систем водных бассейнов Украины// East European Scientific Journal. - № 2(2). – Vol. 2. – 2015. -P. 59-62

О. І. Попович

ВИВЧЕННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В ДВНЗ І-ІІ РІВНІВ АКРЕДИТАЦІЇ

Одним із найважливіших завдань в Україні є будівництво правової, соціальної, демократичної держави, головними принципами якої повинні бути верховенство закону та дотримання прав і свобод людини. Великого значення в навчальному процесі набуває правова освіта, яка формує свідомість майбутніх професіоналів та їх правову культуру.

Проте, практика нашого повсякденного життя засвідчує про типові упущення правової освіти і виховання неповнолітніх. Серед них – правовий інфантилізм, правовий нігілізм та правовий цинізм. Тобто, у молоді виробляється безвідповідальність, формується думка заперечення ролі права в житті та прагнення використання знання юриспруденції з метою уникнення відповідальності. Щоб уникнути таких руйнівних чинників управлінська діяльність будь-якого освітнього закладу повинна бути спрямована на забезпечення належного рівня правової

освіти і правового виховання у ДВНЗ І-ІІ рівнів акредитації, зокрема, на нашу думку, на вивченні цивільного права.

Правове навчання і виховання мають бути взаємопов'язаними. Про це інформує Національна програма правової освіти населення: «Державні заклади, підприємства та організації проводять відповідну правоосвітню та правовиховну діяльність. З цією метою за участю органів виконавчої влади, відповідних управлінь юстиції, навчальних закладів і наукових установ на громадських або договірних засадах створюються лекторії, кінолекторії, проводяться виставки друкованої продукції правового спрямування, зустрічі з фахівцями-юристами, читацькі конференції та інші заходи» [4].

Саме тому ***мета курсу*** «Правознавство» у ДВНЗ І-ІІ рівнів акредитації – формування в студентів розуміння права як відкритої системи, що базується на невід'ємності суспільства від держави, законів від повсякденного життя. Право представлене в курсі елементом цілісного світу, що складається з понять, переживань і практичних дій. Курс спрямований на розвиток правової і громадянської компетентності, відповідних ціннісних орієнтирів, умінь, навичок студентів.

Завдання курсу, що забезпечують реалізацію мети, передбачають створення умов для: 1) засвоєння студентами знань про державу і право, розуміння та усвідомлення їх в певній системі; 2) усвідомлення молоддю тісного зв'язку між правовими знаннями і суспільними відносинами, розуміння системи загальнолюдських принципів і цінностей, відображених у Конституції та законах України, правової системи в цілому; 3) виховання студентів у дусі прав людини, поваги до людської гідності, розуміння зв'язку між правами і обов'язками людини і громадянина.

Курс сприяє розвиткові в студентів умінь та навичок: 1) вільно оперувати в усній та письмовій мові основними поняттями у сфері правової науки; 2) засвоїти способи самостійного отримання та обробки різнобічної правової інформації з різних джерел; 3) орієнтуватись у системі законодавства та вміти використовувати нормативно-правові акти; 4) визначати суть та пояснювати зміст юридичного документу та шляхи його застосування; 5) використовувати знання з правознавства при аналізі та правовому розв'язанні конкретних ситуацій; 6) на матеріалі курсу - міркувати, аналізувати, порівнювати, узагальнювати, спостерігати, критично мислити, аргументувати думку, визначати та обирати альтернативне рішення і підходи, спілкуватись в малих та великих групах; 7) захищати свої права та права інших, спираючись на правові знання; 8) активно та свідомо приймати участь у суспільно-політичному житті країни, впливати на державну політику тощо.

Отже, правова освіта та правове виховання молоді повинні перебувати в центрі уваги будь-якого ВНЗ. Нормативна і правова бази повинні сьогодні вдосконалюватись відповідно до вимог реального життя. Чітко має працювати механізм реалізації прав і свобод особистості, об'єктивно даватися оцінка протиправної та кримінальної поведінки осіб, з'ясовуючи при цьому причини правопорушень та шукати шляхи і засоби запобіганню їм.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту» від 23.12.2010 р. 2.Закон України «Про вищу освіту» №2984-III, із змінами від 19 січня 2010 р. 3. Національна доктрина розвитку освіти // Центр Разумкова. Національна безпека і оборона. – 2002. - № 4. – С. 36-41. 4. Про Національну програму правової освіти населення: Указ Президента України від 18 жовтень. 2001 р. № 992/2001 // Офіційний вісник України – К., 2001. – № 43. – С. 121.

СЕКЦІЯ Х.
ДОСЯГНЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАУКИ У ГАЛУЗІ КУЛЬТУРОЛОГІЇ, ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

П. П. Бачинський, Т. М. Шевченко, М. Б. Щербіна, Т. П. Цігнадзе

ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ СУЧАСНИХ ПРОБЛЕМ ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ

Наукові підходи до вивчення проблем культури пов'язують з діяльністю німецького історика культури Вільгельма Дільтея (1833-1911 р.р.). Його вважають провідним представником одного з філософських напрямів мислення кінця 19-го і початку 20-го років н.е. під назвою «Філософія життя», в якому послідовники виходили з поняття образу «життя» як певної органічної цілісності і творчої динаміки буття, які осягають розумом, інтелектом [15]. В.Дільтей розглядав життя людини як історичний процес, що реалізується в неповторних індивідуальних образах культури. Такий підхід протиставляється вченню іншого німецького історика-філософа Освальда Шпенглера (1880-1936 р.р.), який розробив вчення про культуру як значну кількість замкнутих «організмів» (єгипетська, індійська, китайська та інші), що виражають «душу» народу і які проходять певний життєвий цикл. Концепція О.Шпенглера просякнута ірраціоналістичним пафосом долі та історичним релятівізмом [30].

Сам термін «культура» (від лат. cultura – оброблення, виховання, освіта, розвиток, поважання) вживається для відображення певного рівня розвитку суспільства, творчих сил і здібностей людини, що виражено в типах і формах організації життя та діяльності людей, а також в створюваних ними матеріальних і духовних цінностях [25].

Культура включає в себе предметні результати діяльності людей, наприклад, результати наукового пізнання законів Природи, твори мистецтва художнього, музичного, вокального та інші, соціологічні закони – норми моралі та права, всі форми освіти, вміння, навички, рівень інтелекту, морального та естетичного розвитку, світогляд і різноманітні форми спілкування людей.

Саме мовні форми спілкування людей є ключовими в пошуку та дослідженні шляхів вирішення сучасних проблем культури української історії та історії української культури. Центром сучасних проблем є вживання зовнішньої мови у різних формах мовного спілкування людей, що є світовою проблемою, але особливе загострено в Україні і навіть явилось однією з основних причин так званої «гібрідної» війни і агресивних дій Росії по відношенню до України.

Для розуміння мовних проблем необхідно знати, суть прояву клініко-біохімічних і патологічних фізіологічних процесів, які виникають при зовнішній і внутрішній мові. У «Великій медичні енциклопедії» проблемі мови присвячена найбільша за об'ємом інформація на 72 сторінках [18; 20;21;26;28;29;31].

З усіх видів живих організмів на планеті Земля тільки вид Homo Sapiens (людина розумна) має анатомо-гістологічні структури, які забезпечують виникнення, проголошення і сприймання та засвоєння зовнішної мови у її різних формах.

Є усна форма зовнішньої мови, яка створюється органами мови людини і озвучується за допомогою голосового апарату окремими звуками, словами чи реченнями, що передають думки, почуття і відчуття (мова, спів, плач). Голос

змінюється з віком людини: голоси новонароджених і грудних дітей, голоси дітей ясельного віку, розмовний голос дітей дошкільного та шкільного віку, розмовний голос дорослих, розмовний голос людей похиого віку. Особливо детально досліджено особливості співочого голосу [18]. Вважають, що добрими, чи поганими народжуються птахи, їм все одно судилося літати. Людині народитись – мало. Людиною потрібно ще стати. Справа в тім, що з усіх живих видів новонароджені діти людей найменше пристосовані до життя. Їх клітини кори головного мозку мають лише структурні основи інтелекту і членороздільної мови, які здатні розвиватися в перші три роки життя лише при дії зовнішньої мови оточуючих людей, отже в соціумі. Якщо новонароджені здорові діти залишаються без догляду, вони помирають, про що свідчать численні судові розгляди дій матерів-одиночок. У роботі Л.П.Федоренко «Закономерности усвоения родной речи» описано 32 випадки, коли людські немовлята в найближчі дні після народження попадали під опіку тварин і в перші три роки свого життя вигодовувалися тваринами. Фізичний розвиток у таких дітей був достатнім, але у них не сформувався інтелект, характерний для виду Homo sapiens, не сформувалась зовнішня (експресивна) і внутрішня мови. Їх розумовий розвиток залишивсь на рівні людиноподібних мавп [27].

При вивченні впливу різних екологічних чинників на стан здоров'я дітей в умовах великого промислового міста було проведено дослідження розвитку інтелекту в залежності від засвоєння дітьми в перші три роки їх життя в соціумі генетично рідної чи чужорідної мов. Поки існував політнадзор, такі дослідження і публікація результатів були під забороною. Після проголошення України незалежною державою дослідження були продовжені, а публікації результатів стали можливими [1-11;19;32;33].

В повідомленні представлені узагальнені результати дослідження за досить значний проміжок часу (1984-2017 р.р.) Вимірювання загального інтелекту в балах коефіцієнта інтелектуальності (IQ) проводили за методикою Д.Векслера з використанням «Посібника для психолога-практика» [14;34].

№ групи	**Кількість осіб в групі**	**Межі якісних рівнів у балах IQ, кількість осіб та %**			
		170-141	140-111	110-91	90-71
1 група	329	27 (8.2%)	105 (31.91%)	179 (54.4%)	18 (5.47%)
2 група	344	15 (4.3%)	81 (23.54%)	173 (50.3%)	75 (21.8%)
3 група	488	14 (2.8%)	53 (10.8%)	209 (43%)	202 (43.4%)
4 група	1161	56 (4.8%)	239 (20.6%)	561 (48.3%)	305 (26.2%)

Після проведення кількісного вимірювання загального інтелекту дітей було проведене анкетне опитування їх батьків для з'ясування питання, якою першою мовою було навчено дитину говорити і яка була участь матері в навчанні. Саме така послідовність забезпечує науковість дослідження. За даними анкетного опитування обстежені розділились на три групи. У першій групі першою мовою, якою навчали дитину, була родова мова за материнською лінією (мати, бабуся, прабабуся). У другій групі першою мовою була родова мова батька (діда, прадіда), яка була інша, ніж родова мова матері. До третьої групи обстежених дітей були віднесені ті діти, яких навчали чужорідною мовою. Одержані результати досліджень дозволили вперше дати кількісну оцінку впливу першої мови, якою навчають дитину говорити в перші три роки її життя на формування її інтелекту. Було виявлено, що найкраще сприяє розвитку інтелекту генетично рідна мова за материнською лінією родоводу, тоді як генетично чужорідна мова суттєво гальмує формування інтелекту дитини. Вказаний підхід дозволив вперше в наукових дослідженнях обґрунту-

вати визначення експресивної (зовнішньої) чужорідної мови дорослих людей, які спілкуються з новонародженою дитиною в перші три роки життя в соціумі, як екологічного (зовнішнього) нейролінгвального чинника біологічної природи, під впливом якого відбувається специфічне формування інтелекту в період дозрівання клітин мовного центру кори головного мозку дитини. Вперше представлено наукове обґрунтування терміну «рідна мова», що опирається на виявлені закономірності природи і що необхідно враховувати при написанні і прийнятті соціологічного закону про мови. У відомому «Законі про мови С. Ківалова, В. Колесніченка» терміном «рідна мова» позначалась перша мова, яку засвоювала людина після народження, що є хибним, не науковим, а продиктовано політичними уподобаннями хоч і шкідливими для інтелектуального здоров'я дітей [12;13;16;17;19;22;23;24;25]. Нарешті Конституційний Суд України скасував закон С. Ківалова, В. Колесніченка «про основи державної мовної політики» [23].

Список використаних джерел

1. Бачинський П.П., Дука К.Д., Іванова Л.В. та інші. Шкідливий вплив на стан здоров'я дітей, які перебувають у дитячих комбінатах, розташованих поблизу автомагістралей та транспортних площ. Матер. П'ятого міжнародного конгресу СФУЛТ. Дніпропетровськ. 1994. – С.48. 2. Бачинський П.П., Бачинська Т.П. Шляхи руйнування та створення основ біосферної філософії екологічної культури. Матер. Наук IV Міжнар. Конф. «Франція та Україна, науково-практичний досвід у контексті діалогу національних культур». Дніпропетровськ. «Поліграфіст». 1997. – II Т., II частина. – С.7-8. 3. Бачинський П.П., Бачинська Т.П., Павлов В.О. Нова форма організації вирішення медико-екологічних проблем у велфкому промисловому місті. Матер. Сьомого міжнародоного конгресу СФУЛТ. Українські медицинські вісті, 1998 –Т.2 - №1-2 – С.11-12. 4. Бачинський П.П., Бачинська Т.П. Невирішені та дискусійні питання управління екологічною освітою в Україні. // Освіта і управління. Київ. 1998. – Т.2 - №3 – С.119-130. 5. Бачинський П.П. Про потребу створення особисто орієнтованої материнської дидактики рідної мови // Журнал «Педагогіка і психологія». Київ. «Педагогічна думка». 2000. - №3 (28). – С.16-22. 6.Бачинський П.П. Новий спосіб діагностики та профілактики у першому періоді інтелектуального розвитку дітей. Матер. VIII Міжнар. Конгресу СФУЛТ. Львів. 2000. – С.146-147. 7. Бачинський П.П. Вплив засвоєння першої мови на інтелектуальний розвиток дитини. Педагогічна газета. Київ. 2000. - №8. – С.4. 8.Бачинський П.П. Медико-екологічне обґрунтування права новонардженої дитини на забезпечення оптимального розвитку інтелекту. Матер. VII Міжнар. Конф. «Франція та Україна. Науково-практичний досвід у контексті діалогу національних культур». Дніпропетровськ. 2001. II. С.67-74. 9.Бачинський П.П., Бачинська Т.П., Швидка О.П. Шляхи вирішення підготовки вчителів, які необхідні для реалізації державного стандарту початкової загальної освіти згідно стратегії національної доктрини розвитку освіти України XXI столітті. Матер. VIII Міжнар. Конф. «Франція та Україна. Науково-практичний досвід у контексті діалогу національних культур». Дніпропетровськ. 2002. – II том. – С.17-22. 10. Бачинский П.П., Цигнадзе Т.П., Шевченко Т.Н. Билингвальные проблемы нейролингвистических процессов в перенатальной и пренатальной психологии. Матер. Всеукраинской науково-практичной конф. «Актуальні питання акушерства, гінекології і репродуктивної медицини». Запоріжжя. Запорізький держ. Медуніверситет. 2017. – С.23-25. 11. Бачинский П.П., Цигнадзе Т.П. Следствия нарушений закономерностей Природы законами социума в области применения членараздельной речи с позиции социометрии. Матер. Всеукраинской наук.конф. «Освіта і наука в умовах глобальних транформацій». Дніпро., СПД «Охотнік». 2017. – С.100-106. 12. Богуш А.М. Дошкільна лінгводидактика : теорія і практика. Видав. «Просвіта». Запоріжжя. 2000. – 226 с. 13. Вернадский В.И. Украинский вопрос и русское общество. // Науковий світ. Київ. 1998. - №4. – С.8-12. 14. Гілзбух Ю.З. Вимірювання інтелекту дітей. Посібник для психолога-практика. Частина І. Людський інтелект і його вимірювання Теорія і практика. Київ. 1992. – С.136. 15. Дильтей В.В. Философия жизни. Советский энциклопедический словарь. Изд. «Советская энциклопедия». Москва. 1981. - С. 1425-26. 16. Доман Глен, Доман Дженет. Как развить интеллект ребёнка. Пер.с англ. Москва., «Аквариум». – 2000 – 320 с. 17. Едвардс Джон. Білінгвалізм та інтелект. В кн. «Білінгвальний мозок та засвоєння іноземних мов». Дніпро. Вид. «Ліра». 2016. – С.47-55. 18. Ермолаев В., Топтанова С. Голос. Большая медицинская энциклопедия, «Советская энциклопедия». Москва. 1958. – Т.7 – С.965-980. 19. Заславский Ю.Л., Бачинс-

кий П.П., Борщ В.Л. К вопросу об эколого-социальных аспектах предмета медицины – здоровья человека. 20. Капустин А. Анатрия. Большая медицинская энциклопедия, «Советская энциклопедия». Москва. 1956. – Т.1 – С.1077-78. 21. Кольцова М.М., Лебединский М., Томилин В. Речь. Большая медицинская энциклопедия, «Советская энциклопедия». Москва. 1962. – Т.28 – С.651-678. 22.Конституція України. Розділ І. Загальні засади. Стаття 10. Розділ ІІ. Права, свободи та обов'язки людини і громадянина. Стаття 24;41;50;52;53;54;66. Дніпропетровськ «Дніпрокнига». 1996. –С.7-8;12;14-15;17. 23. Марусик Тарас. Історичний день: Конституційний Суд України скасував Закон Ківалова – Колесніченка. // Газета по-українські. Київ. 2018. - №17. – С.1-5. 24.Порошенко П.О. Указ «Про розробку 10-річної програми укорінення та зміцнення державного статусу української мови». Новини на Gazeta u.a. 2018. 9 березня. 25. Прохоров А.М. Культура. Советская энциклопедический словарь. Москва. 1981. - С.677. 26. Случевский И. Амнезия. Большая медицинская энциклопедия, «Советская энциклопедия». Москва. 1956. – Т.1 – С.996-1000. 27. Федоренко Л.П. Закономерности усвоения родной речи. Москва, 1984 г. – с.160. 28. Филимонов И. Агнозия. Большая медицинская энциклопедия, «Советская энциклопедия». Москва. 1956. – Т.1 – С.164-169. 29. Филимонов И. Афазия. Большая медицинская энциклопедия, «Советская энциклопедия». Москва. 1957. – Т.2 – С.1181-1193. 30.Шпинглер Освальд «Закат Европы». 1923. - Т.1 «Советская энциклопедия». Москва. 1981. - С.1534. 31.Эйдинова М.С. Алалия. Большая медицинская энциклопедия, «Советская энциклопедия». Москва. 1956. – Т.1 – С.650-652. 32.Bachinski Petro. Role of Ukrainian physicians in encharing intellectual development. GUMANA, Vol.49.№1 (151). Spring 2004. P.48-55. 33. Bachinsky P.P. The Ways of Ecological Education in Ukraine. // Ecology and Noospherology. 2013. Vol.24. - №1-2. – P.81-93. 34. Wechsler D. Wechsler intelligence S call for children. N.Y. 1991 – 121 p.

М. С. Кочубей

ТВОРЧІСТЬ ЮХИМА МИХАЙЛІВА У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СИМВОЛІЗМУ

Твори мистецтва мають довге життя, але їх доля буває часом не менш складною і драматичною, ніж доля їх творців, котрих вони увіковічили. Залишаючись німими.: свідками свого часу, вони майже завжди переживають художника-творця, відкриваючи нам неповторність моменту істини, зберігаючи від забуття обличчя і характери, пейзажі і натюрморти.

Важливі події у художньому процесі у XIX ст., важливі події у європейській художній культурі збігаються із початком мистецької діяльності Юхима Михайліва. Різні види символізму, багатоманніття його моделей, модерн, авангардні течії (від кубофутуризму до примітивізму й супрематизму), пошук нвціональних стилів тощо.

Середі відомих художників 20-30 років минулого сторіччя Юхим Михайлів посідає значне місце. Його творчість вирізняється особливим світовідчуттям. Багато було незвичайного в житті цього художника, і доля його батьків, і його народження 15 жовтня 1885 року в містечку Олешки колишньої Таврійської губернії. Дитячі роки майбутнього художника пройшли з дивовижних місцях, у низових гирлах Дніпра, в прадавньому степу. Саме там колись була Олешківська Січ. Нащадком січовиків вважав себе і Юхим Михайлів. 1906 року Михайлів закінчив Строгановське училище і вступив до Московського училища живопису, скульптури, архітектури, де навчався у майстерні В.Сєрова,. За картину «До богині Лади» він одержав звання класного художника першого ступеня.

Художній стиль Михайліва має багато точок зближення з його улюбленими художниками М.Нестеровим, М.Реріхом і М.Чурльонісом. його захоплював інтерес до давнього минулого, до слов'янської міфології. Цікаві роботи художника «Мусянжовий вік», «Творець богів», «Плач Ярославни». До речі, цю роботу можна бачити в літературно- меморіальній квартирі-музеї П.Г.Тичини в м. Києві.

Художник прагне у своїй творчості до всього прекрасного, піднесеного, віль-

ного. Твори його сповнені великою любов'ю до України, світлим смутком і надією. Автор використовує як традиційні, так і нові філософські поняття та символи для побудови своїх живописних композицій. Юхим Михайлів належить до напрямку художників-символістів. Сприйняття його творів потребує не тільки відчуття, але й роботи розуму – вони відкриваються глядачеві не одразу, а вже відкрившись − не забуваються. Художник поклонявся гармонії природи, а його твори, неповторно-самобутні, вирізняються філософською глибиною думки. Відчувається його захоплення природою саме тих місць, де пройшло його дитинство − Дніпром, безкраїми степовими просторами. Саме це талановито відображено в його живописних творах: «Золоті ворота», «Кам'яні баби», «Душа каменю», «Дніпро в Катеринославі» та інші.

Подарувавши йому талант, доля була суворою до нього. Творчі особистості в ті роки нарікалися «ворогами народу». Ця участь не обминула і Юхима Спиридоновича Михайліва. Його творча й громадська діяльність була жорстоко перервана. Ю.Михайліва заслано в Котлас Архангельської області. Там художник помер 15 липня 1935 року, його ж мистецький доробок, що віддзеркалює духовний світ автора, зберегла для людей його дружина. Вона виконала заповіт художника: «Збережи мою сонату синьо-синьо-голубу».

Цілий світ, загадковий, ліричний, де звучить музика Всесвіту. Символіка сприйняття автором навколишнього світу відбувається на межі синтезу слухового сприйняття із зоровим. Відчувається його захоплення природою саме тих місць, де пройшло його дитинство − Дніпром, безкраїми степовими просторами. Після заслання і смерті творчість Ю.Михайліва на тривалий період була вилученою з художнього процесу в Україні, проте, актуальність розробок, присвячених проблемам синтетизму у мистецтві не лише не зникає, а й набагато зростає на сьогодні.

Він був доволі унікальною особистістю з рідкісним даром синезтезії та синтетизмом художнього мислення, тобто уподібнювати твори одного виду мистецтва іншому: наприклад, живописні – музичним, поетичні – живописним. Художників із такою здатністю у світовому мистецтві – одиниці. Серед них варто відзначити: німецьких митців Ф.О.Рунге та А.Бьокліна, англійців У.Блейка та Д.Г.Россетті, американця Дж.Уістлера, французів М.Дені, П.Серюз'є, П.Боннара, П.Пюві де Шаванна, Ван Гога, росіян М.Врубеля, К.Сомова, М.Волошина, О.Бенуа, В.Сєрова, Ф.Малявіна, литовця М.Чурльоніса, поляків Е.Окуня та С.Виспянського [2, с.27].

Творчість художника – відображення його зовнішнього світу, глибоко особисте, з лише йому притаманним кодом символів-образів. Автор створює свій світ, використовуючи як традиційні, так і нові філософські поняття та символи шляхом побудови живописних композицій , що звучать то могутньо і виразно, то ніжно і замріяно для глядачів з усього світу.

Хоча творчість Ю.Михайліва була побудована на традиціях у західному і східному мистецтві, але світова громадськість відзначає його твори як оригінальні та самобутні. Сучасники називали його «українським французьким символістом», оскільки художник легко засвоїв та використав все, що йому було цікавим у стилях французьких символістів, таких як Густав Моро, Родолфе Бресдін і, особливо, Оділон Редон для створення своїх власних своєрідних методів мистецького вислову [1]. Використовуючи кращі традиції європейського тогочасного мистецтва, Ю.Михайлів у своїй творчості завжди мав свою власну міцну традицію, був завжди свідомий своєї власної української культури та минулого. Ю.Михайлів також був членом «Гуртка Дев'яти», який поєднував майстрів різних видів мистецтва і до якого належали Тичина, Нарбут, Курбас, Козицький, Семенко та Чамківський. Під впливом діяльності у цьому творчому об'єднанні, Ю.Михайлів написав один

із своїх «музичних творів» − «Музику зір» (пастель, 1919 р.).

Безперечно, Ю.Михайлів − характерна постать доби за універсалізмом творчої натури.

Список використаних джерел

1.Певний Б. Про реабілітацію та життя і творчість Юхима Михайліва // Сучасність. − 1987. − №12 (320). 2.Юхим Михайлів: Матеріали міжнародної конференції / За ред. О.Федорук, П.Білецький, В.Рубан. − К.: Абрис, 1997. – 192 с.

Р. В. Базака

ІДЕЙНО-ПОЛІТИЧНИЙ ДИСКУРС ПРЕСИ КІРОВОГРАДЩИНИ ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ

Ідейно-політичний дискурс преси Кіровоградщини 1917 – 1921 років є джерелом розуміння складних процесів боротьби за владу на теренах колишньої Російської імперії та національно-визвольних змаганнь на українських землях. Для репрезентації своїх політичних ідей та ведення активного інформаційного протистояння окрім мітингів, публічних промов, лекцій та інших громадських заходів політичним, а згодом військово-політичним силам потрібна була платформа зі сталою періодичністю. Так з'явилася преса ідейно-політичного спрямування, яку в роботі поділяємо на такі типологічні групи: соціалістичні (видання партій російського соціалістичного крила), національно-патріотичні, комуністичні (більшовицькі), анархістсько-повстанські та антикомуністичні часописи (доби Денікінщини). Видання військово-політичних сил сформували ідейно-політичний дискурс Кіровоградщини (1917 – 1921 років), який складався із сукупності таких дискурсів: соціалістично-революційного, українського національно-патріотичного, анархістсько-повстанського, антикомуністичного дискурсу періоду Денікінщини та комуністичного, який із становленням та зміцненням більшовицької влади трансформувався в ідейно-політичний дискурс радянської влади. Слід зазначити, що хронологічні межі дискурсів не вичерпуються проміжком 1917 – 1921 рр., оскільки передумови їхнього зародження та розвитку були закладені значно раніше. Так, український національно-патріотичний дискурс з'явився у другій половині XIX століття – у часи, коли, за положенням реформи 1870 р., до органів міського самоврядування було обрано багато українських патріотів, наслідком чого стала поява на теренах краю перших українофільських громад. Соціалістичний ідейно-політичний дискурс зародився у кінці 70-х на початку 80-х рр. XIX століття з виникненням народницьких та народовольчих гуртків Кіровоградщини. Зародження анархістського ідейно-політичного дискурсу пов'язане з діяльністю перших анархістських груп періоду першої революції в імперській Росії та у постреволюційний період. Більшовицький ідейно-політичний дискурс на теренах краю поширився після революції 1917 року. Ідейно-політичний дискурс влади періоду денікінщини визначався хронологічними рамками правління цієї військово-політичної сили у 1919 році. Попри те, реальний розвій та активізація дискурсів розпочалися у період національно-визвольних змагань 1917 – 1921 рр.

Ідейно-політична та військова боротьба за владу 1917 – 1921 рр. трансформувала пресу відповідно до соціально-політичних реалій життя. Часописи почали використовуватися як активний механізм управління народними масами.

Ідейно-політичний дискурс періоду національно-визвольних змагань мав не тільки політичну карту військово-політичних гравців, але й мовну складову з притаманними їй засобами, прийомами втілення та відображення. Мова соціалістич-

но-революційного, анархістсько-повстанського, денікінського та більшовицького дискурсів суттєво не відрізнялася, їй була притаманна насиченість гаслами, лозунгами та закликами. На лексичному рівні використовувалися агресивно забарвлена лексика, словосполучення та слова-маркери, які були ключовими засобами впливу на свідомість аудиторії, пропагандисти за допомогою таких слів та словосполучень маркували «зло» та «добро», ділили світ на «своїх» та «чужих», утворюючи альтернативну медійну реальність та формуючи громадську думку.

Мова ідейно-політичного дискурсу української преси Єлисаветграда відрізнялася від інших дискурсів, для неї був характерний виважений поміркований стиль без надмірного вживання штампів, слів-маркерів чи агресивної лексики, за виключенням газети «Республіканець», що видавалася республіканськими військами УНР у грудні 1918 – лютому 1919 року, у якій спостерігалася ультрареволюційна лексика. Очевидно, «огрубіння» мови можна пояснити вимогами боротьби, оскільки газета видавалася у період жорстких військових подій в Україні.

Жанрова палітра ідейно-політичного дискурсу 1917 – 1921 рр. була дуже широкою, від класичних публіцистичних жанрів (памфлет, фейлетон тощо), до політичної поезії та казок, з політичної метою використовувалися навіть телеграми.

Після військового захоплення влади на Кіровоградщині більшовиками чи не першим кроком стало знищення опозиційної думки. Рішенням Єлисаветградського військово-революційного комітету в січні 1920 р. були заборонені всі опозиційні видання. Так почала формуватися система однопартійної радянської преси, яка за своїм характером була проросійською, чужою та ворожою Україні.

Список використаних джерел

1.Боротьба робітників та селян за встановлення й зміцнення радянської влади на Єлисаветградщині (1917–1920 рр.). Збірник док. і матер. – Кіровоград: Кіровоградське обл.видавництво, 1957. – 351 с. 2.Годы борьбы: Сборник матер. – Зиновьевск : Б. и., 1927. – 194 с. 3.Історія міст і сіл Української РСР. Кіровоградська область. – К.: Головна редакція УРЕ АН УРСР, 1972. – 816 с. 4.Серажим К. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність. – К.: КНУ ім. Т. Шевченка, 2002. – 392 с. 5.Серажим К. Дискурс як соціолінгвальний феномен сучасного комунікативного простору: автореф. дис. д-ра філол. наук: спец. 10.01.08 / К. Серажим; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2003. − 32 с. 6.Державний архів Кіровоградської області. Наук.-доп. фонд.

В. Б. Білоус

ПОЛІТИЧНА СИНОНІМІЯ РОЗПОРЯДЖУВАЛЬНИХ ДОКУМЕНТІВ ЯК ОДИН З МЕТОДІВ МАСКУВАННЯ РЕПРЕСИВНИХ ДІЙ ВЛАДИ (на прикладах текстів з документів Держархіву Кіровоградської області)

Зазвичай, предмет або явище, що створюється чи виникає, є первинним щодо свого мовного денотату, але у деяких випадках на позначення нового об’єкту реальності може бути використано вже існуючу лексичну одиницю. Ці ЛФО (лексико-фразеологічні одиниці) як правило не тривкі в часі та мають обмежений діапазон ужитку. З плином часу вони втрачають колишню частотність свого використання, зникають, або, лишаючись у оригінальних текстах та словниках, стають мовними маркерами епохи (див. праці Д. Баранника, В. Білоуса, Р. Будагова, М. Гладкого, В. Жайворонка, Ю. Караулова, С. Карцевського, О. Семенюка, В. Шаклеїна та ін.). Так трапилось, зокрема, з деякими номенами періоду 20-х років XX сторіччя. Проілюструємо це прикладами з текстів окремих документів (1925-27 рр.) радянських органів місцевого управління колишнього Єлисаветградського повіту (нині Кіровоградський район Кіровоградської області).

У той час, шляхом виселення та позбавлення земельних наділів, владою проводилась до пори ретельно приховувана підготовка до загальної колективізації сільського господарства. На позначення потеційних ворогів кампанії до ужитку було впроваджено відповідну (інколи евфемістичну) термінологію. У документах періоду читаємо цей перелік з варіантами, який являє собою практично синонімічний ряд: *«дідичі та великі землевласники», «б. поміщики», «бывш. помещики», «кол. вел. землевласники недворянського походження», «був. Землевласники», «нетрудові орендарі»* [1,с.1, 9, 10, 11].

Добре відомий поколінням радянських людей термін «кулак, куркуль» з'явиться трохи пізніше, але воювати проти його та «підкулачників, підкуркульників» (виразний приклад творчого підходу до процесу творення нових термінів епохи!) будуть значно активніше, аж до «знищення як класу».

Класик української поезії закликав «заглядати до словників». Відомий словник Б. Грінченка містить коротке визначення: «**Дідич**. Поміщик, владєтель» [2,с.388]; більш модерний НТСУМ: «**Дідич**, іст. Те саме, що поміщик, великий землевласник» [3,с.553].

Отже, виходить, що історизм *«дідич»* у часи створення «нового суспільства» отримав новий узус. На нашу думку, ідея цього полягала у тому, щоб за рахунок використання синонімічного ряду на означення практично одного поняття створити у населення території враження критично загрозливої масовості якихось *«дідичів»*, які об'єднались проти трудового народу з різними там «*б. поміщиками», «бывш. помещиками», «кол. вел. землевласниками недворянського походження», «був. Землевласниками», «нетрудовими орендарями».*

Нашу увагу привернув термін *«кол. вел. землевласники недворянського походження».* Можливо, у межах соціального протистояння того часу він мав означати, що це – вороги, але не такі затяті, як *«кол. вел. землевласники **дворянського** походження»* (вид. авт.)? З останніми ЧК вже давно розібралася! Так само, як, мабуть, і з *«**нетрудовими** орендарями».*

Населення треба було підняти на боротьбу з «глитаями та визискувачами»! Партійні й радянські діячі спробували за допомогою мовних засобів (номінативів, зокрема) соціально протиставити учасників подій того часу: *«ще не забутої ворожнечі **бідняка** до бувшого «**пана**», «**громада – пан**»* тощо (виділено авт.) [1,с.20]. Застосованою до категорії *«дідичів»* «міра соціального захисту» була виселенням «*за межі округи»* [1,с.1, 5, 9], що по суті є засобом адміністративним (хоча у перші роки Радвлади існував навіть «адміністративний розстріл», як би парадоксально це не звучало!, прим. авт.). В умовах щільного заселення території це практично означало б переселення до іншої, сусідньої, округи, тому й етапували осіб з названого вище синонімічного ряду разом із сім'ями за межі батьківщини, на Північ СРСР, що означало реальне їх винищення. Хід історичних подій підтвердив, що лексикограф Б. Грінченко ненадарма проілюстрував вживання лексеми «дідич» таким прикладом: *«Якщо хочеш дідичем на Вкраїні сидіти, то перш всього везди сюди огненну бронь да сип замочок кругом будинків»* [2,с.388]. Наші дідичи до поради не дослухались.

У наведених прикладах можна відчути й побачити, як виселення (читай: *знищення*, авт.) сукупності ***особистостей*** (дідичів, землевласників тощо) призвело до виникнення та подальшого соціального домінування ***знеособленої*** аморфної ***земгромади***, попередника майбутнього «безликого» колгоспу (вид. авт.).

Практика використання малозрозумілих для населення термінів –відроджених, таких як *«дідич»*, та новостворених, таких як *«осадник», «лісник»* (для польских переселенців періоду 30-50-х років) – виявилась результативною. Метод «навішу-

вання ярликів» спрацьовував і надалі: згадайте «космополітів», «стиляг», «дисидентів», «демократів», «сепаратистів», «навиків» тощо.

Оскільки противники кампанії боротьби проти дідичів здійснювали *«дезорганізуючий вплив на оточуюче населення»* та організовували *«ріжні антирадянські виступи»* [1,с.5], то щодо них владою вживались відповідні репресивні заходи. Поводження з опонентами, загальне ставлення до них виразно віддзеркалюють недвозначні дієслівні конструкції періоду: *«**негайно виселити** за межі округи»; «**провести перевірку** фактичного виселення б. поміщиків»; «категорично **пропонує донести** про **проведення виконання** постанови ВУЦВК»* тощо (вид. авт.) [1,с.1, 5, 9].

Довготривала акція з руйнування села проводилась таємно, а на першому її етапі – ще й обережно, бо влада боялась небажаного розголосу, що міг би привести до організованого спротиву населення. Про це, на нашу думку, свідчить документ під назвою *«Порядок зберігання, повертання та виконання постанов ЦКК КП(б)У»*, надісланий до місцевих органів виконавчої влади, у якому, зокрема, регламентується таке: *«3. Витяги треба **зберігати в особистих нарочитих обложках** і ні в якім разі **не допускається прилучення їх до радянського та професійного діловодства**. 4. **Безумовно забороняється копіювання витягів, а також писані посилання на їх** в радянськім та професійним діловодстві»* (вид. авт.) [1,с.11].

Ми не знайшли прикладів прямих запитань «зверху» про ставлення населення до кампанії виселення землевласників, але маємо одну відповідь «знизу», що до певної міри розставляє «крапки над «**і**», відверто стверджуючи, що основним рушієм означеного процесу стала не любов чи повага до влади, а елементарна жадібність населення: *«Відношення населення до справи виселення треба рахувати співчуванням Радвладі. З'ясовується воно трохи до ще не забутої ворожнечі бідняка до бувшого «пана», а **головним чином можливістю скористати землькою**, а також будинками та деяким майном, що достається земгромадам по виселенню поміщика»* (вид. авт.) [1,с.20].

Саме у ті часи закріпився у свідомості певної частини населення заклик «грабувати награбоване». Грабували тоді – грабують і зараз: хвиля рейдерських захоплень, масових крадіжок у містах і селах є наслідком саме того періоду безрозділього панування «революційної правосвідомості».

Слово, яке «було на початку», подібне до цвяха для скріплення дій та морально-етичних засад людини. У відомій баладі С. Маршака для закріплення підкови не вистачило цвяха. Як результат: підкова відпала, кінь закульгав, вершник загинув, а далі – *«враг вступает в город, пленных не щадя, // Потому что в кузнице не было гвоздя»*. На жаль, потрібні «цвяхи» у нашій «кузні» давно закінчились…

У незрозумілих переважній більшості населення цієї території англійській, німецькій, французькій (основних мовах Європи) є слова *decency, Ehrlichkeit, honetete; responsibility, Ehrbarkeit, respectabilite; love of God; Liebe zu Gott, l'amour de Dieu*. Вони означають речі добре знайомі, зрозумілі та обов'язкові до дотримання тамтешніми народами. При бажанні кожен може знайти для себе їхнє значення у двомовних словниках (згадайте пораду класика про словники!), ось тільки **пояснити** ці значення **нашому населенню** важкувато: відсутні розуміння та відчуття цих слів. Вибите воно з голів гречкосіїв та волопасів вже давно. І вибивалося (як бачимо на наведених прикладах з документів) на законодавчому рівні уповноваженими представниками злочинної влади, які закликали спочатку до грабунків, а потім до збагачення, які особистим прикладом підтверджували свої слогани та невтомно втілювали їх у життя.

Газети початку обох століть детально повідомляли, на чиї (та на які) гроші

жила політеміграція у Швейцарії та Німеччині; які для здобуття цих грошей здійснювались пограбування банків, що їх скромно називали «експропріація ми»; як у народу (але це вже після «великої та справедливої» революції) відбирали землю, хліб та волю; як після інших «революцій» (та й перед ними, та й під час них так само) народні «благодійники» (з тих, хто нижче) крали добро для себе особисто цілими заводами та колгоспами; а ті, що вище – брали грішми просто з бюджету, обкрадаючи пенсіонерів та дітей, солдатів та робітників, медиків та вчителів.

Багато слів забуто. Багато слів людей змусили забути. Забуто сказане Мойсеєві на горі Сінай. Заповіти «не вбивай», «не вкради» втратили усього тільки по дві літери, але при цьому вони не перестали бути «заповітами» – **своєрідними** «заповітами» для теперішнього покоління нащадків тих, хто під створеними владою прапорами, «історична» та «героїчна» сутність яких придумані тією ж владою [4], грабували та вбивали чесних трударів, тих, хто працював на землі, прагнучи саме працею побудувати майбутнє для себе, своїх дітей та у такий спосіб – для усієї країни. Чи вийшло у них? Чи ж вийде у нинішніх?

У обраний нами для вивчення період 20-30-х років минулого століття почав створюватись та набирати силу радянський *«newspeak»* («новояз») [5]. Виразним маркером канцеляриту епохи слугують, наприклад, такі монструозні конструкції з відібраних нами документів: *«з метою негайного усунення й виправлення всіх допущених РВК хиб в справі виселення дідичів…»; «в останній раз під персональну відповідальність категорично пропонує»; «признать компанию по возбуждению вопросов с выселением бывш. помещиков законченной с 1 февраля 1927 г.»; «останнє майно залічено в держфонд і підлягало до ліквідації держфондовими комісіями на місцях, як немогуще бути використаним по призначенню»* [1,с.1, 2, 9, 11].

Своїм дописом ми прагнемо навести приклад взаємопроникнення наук філології та соціології. Згадуючи відносно нову галузь філології, лінгвокультурологію, ми маємо на увазі перш за все вплив соціуму на мову, але припускаємо при цьому й feedback, тобто, спрацьовування своєрідного зворотного зв’язку. Очікуючи на це проявлення, ми продовжуємо збір мовленнєвих одиниць обраного для дослідження періоду з метою створення характеристик мовленнєвих особистостей епохи, аналізу їхньої поведінки та її наслідків.

Список використаних джерел

1.Державний архів Кіровоградської області, фонд П-2, опис 5, спр. №155; 2.Словарь української мови. Упорядкував з додатком власного матеріалу Борис Гринченко. – К.: «Наукова думка», 1996 р. В чотирьох томах. Том 1 А-Ж, стор. 388; 3.Новий тлумачний словник української мови. Видання друге, виправлене. У трьох томах. Укладачі: Василь Яременко, Оксана Сліпушко. Київ: вид. «Аконіт». – 2006 р., том 1, стор. 553; 4.Orwell, George, «Animal Farm», електронний ресурс; 5.Orwell, George, «1984», електронний ресурс.

Т. Й. Жалко

УКРАЇНСЬКА ДОКУМЕНТОЗНАВЧА ТЕРМІНОСИСТЕМА: ДО ПИТАННЯ УНОРМУВАННЯ ПОНЯТІЙНОГО АПАРАТУ НАУКИ

Українську документознавчу термінологію на сьогодні досліджує та науково формує плеяда фахівців-документознавців, зокрема В. В. Бездрабко, М. В. Комова, С. Г. Кулешов, Н. М. Кушнаренко, Ю. І. Палеха, Г. М. Швецова-Водка та ін. Їхні наукові доробки є своєчасними і важливими для формування документознавчої термінології, оскільки для подальшого розвитку науці про документ потрібна потужна єдина терміносистема.

Термінотворення й терміновживання нині характеризуються динамічністю і різноманітністю. Іноді ці процеси можуть набувати ознак стихійності, про що свідчить аналіз системи спеціальних одиниць будь-якої галузі науки чи техніки. Ненормативне або неправильне вживання термінів, потік запозичень і одночасне обстоювання окремими авторами ідеї творення терміноодиниць виключно на національній мовній основі тощо. Постійне оновлення термінофонду документознавчої галузі є важливою причиною посиленої уваги науковців до спеціальних термінів.

На сьогодні документознавча термінологія розвивається досить швидкими темпами, оскільки в науковий обіг означеної галузі вводиться ціла низка нових понять, які аналізують стан документознавства та окреслюють його теоретико-методологічні основи. З цього погляду нам видається слушною думка Г. М. Швецової-Водки, що термінологія документознавства на сьогодні виникає досить стихійно, в результаті використання фахівцями тих чи інших слів як наукових термінів, але, з іншого боку, цілком свідомо, шляхом домовленостей і узгодження щодо використання окремих термінів [2, с. 66–67].

Кожен термін конкретної наукової дисципліни розглядається з позицій адекватного відбиття глибини семантики конкретного поняття, розкриття суті його відмінності від інших понять, виражених у подібних термінах. Удосконалення системи термінів – один з найважливіших напрямів розвитку будь-якої галузі знань. Українське документознавство стикається з новими викликами: необхідністю розбудови системи спеціальних інститутів, прийняття нормативних актів, стандартів, методичних документів, розроблення проблем уніфікації й стандартизації документації, підготовки кваліфікованих кадрів. Одним із базових завдань стає унормування понятійного апарату науки. Залежно від напряму дослідження, конкретної проблеми передбачається вибір певного варіанта розуміння терміна [1,с.27–28].

На сьогодні існує багато визначень дефініції «документ», зафіксованих не лише у Державних стандартах України, а й працях науковців-документознавців. Така різноманітність визначень для одного поняття підтверджує актуальність проблеми впорядкування термінів розглянутої галузі, оскільки створюється термінологічна плутанина і порушується загальноприйнята вимога в науці: один термін – одне поняття. Тому постає питання про стандартизацію терміносистем документознавого циклу, бо стандартизована термінологія є обов’язковою для вживання в офіційних наукових, ділових, виробничих текстах.

Щоб створити термінологічний стандарт, потрібно здійснити класифікацію термінів, яка дасть можливість визначити її склад та структуру, а також виявити всю сукупність термінологічних неологізмів та термінів-синонімів, які повинні адаптуватися у мовній картині документознавчої галузі. Важливо відмежувати документознавчі терміни від термінів інших галузей знань, близьких до документознавства (історії, архівознавства, бібліографознавства, бібліотекознавства, джерелознавства, інформатики).

Для успішного подальшого розвитку документознавчої термінології вагомим є створення академічного термінологічного словника з документознавства, який би вміщував повний перелік кодифікованих документознавчих дефініцій. На думку вчених, термінологічний словник такого рівня став би вагомим свідченням активного розвитку науки про документ в Україні.

Тому можемо стверджувати, що документознавча термінологія зможе виконувати свої основні функції лише в тоді, коли вона буде загальноприйнята, систематизована, унормована, стандартизована і кодифікована.

Отже, термінологічна система документознавства до сьогодні ще не повністю сформована, тому її розвиток та удосконалення залишається одним із перспектив-

них напрямів документознавчих досліджень. Для повноцінного функціонування документознавчої терміносистеми потрібні, перш за все, потужні наукові дослідження означеної галузі, стандарт з документознавства й академічний термінологічний словник, що значно спростять питання унормування понятійного апарату української документознавчої терміносистеми.

Список використаних джерел

1.Кудлай В.О. Сучасний стан розвитку термінології документаційного забезпечення системи управління якістю на підприємстві / В.О. Кудлай // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія / Нац. акад. керів. кадрів культури і мистецтв. – К. : Нац. акад. керів. кадрів культури і мистецтв, 2011. – № 1. – С. 27–35. 2.Швецова-Водка Г. М. Проблеми розвитку термінології документознавства / Г. М. Швецова-Водка // Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: проблеми науки, освіти, практики : мат. V Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 20–22 травня 2008 р.). – К., 2008. – С. 76–77.

О. С. Залізнюк, І. М. Швець, Л. А. Білименко

ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО (НБУВ) НА СТОРІНКАХ ГАЗЕТ: ДО СТОРІЧЧЯ НБУВ

У 2018 році виповнюється 100 років відтоді, як ініціативна група українських вчених та громадських діячів задумала створити в Україні книгозбірню світового рівня – Національну бібліотеку Української держави, нині Національну бібліотеку України імені В. І. Вернадського (НБУВ) – найбільше за обсягом документно-інформаційних ресурсів книгосховище України, головний комплексний науково-дослідний, науково-інформаційний, науково-методичний та культурно-просвітницький центр держави.

Історія створення НБУВ неодноразово висвітлювалася у наукових працях українських вчених, зокрема Л. Биковського, С. Гутянського, Л. Дубровіної, Н. Зубкової, Г. Ковальчук, О. Онищенката та багато ін. Мета цієї статті дослідити історію створення НБУВ за допомогою такого багатопланового, оперативного історичного джерела як газетні видання 1918–1923 рр., подивитися на події, котрі передували та сприяли заснуванню всеукраїнської книгозбірні очима сучасників.

2 серпня 1918 року Гетьман України Павло Скоропадський затвердив «Закон Української держави про утворення Фонду Національної бібліотеки», попередньо схвалений Радою Міністрів. У Законі наголошувалося на необхідності придбання і систематизації книг, рукописів, карт та інших видань. Тому, за розпорядженням Міністра народної освіти та мистецтв, до 1 січня 1919 року у фонд Національної бібліотеки асигновано 500 000 карбованців Державної скарбниці авансом [2]. Міністрові народної освіти й мистецтв доручили розробити статут і штати Бібліотеки. Директорія Української Народної Республіки (УНР) з метою прискорення заснування Української Національної бібліотеки (УНБ) постановила, а професори О.Грушевський, В.Данилевич, О.Новинський утвердили склад Тимчасового Комітету для заснування Національної бібліотеки Української Держави. Комітет складався з 5 осіб: голова комітету – академік В. І. Вернадський, члени: С. О. Єфремов, Г. П. Житецький, В.О.Кордт, А.Є.Кримський, секретар Тимчасового Комітету – Є.Ю.Перфецький. Голова Комітету та склад призначався Міністром народної освіти й мистецтв. Комітет обирав заступника Голови Тимчасового Комітету та скарбника. Діловодством Комітету займався його секретар. Тимчасовий Комітет мав свою печатку з написом «Тимчасовий Комітет Національної Бібліотеки Української Держа-

ви в м. Київві». Раз на два місяці Комітет звітував про свою діяльність. На підставі «Закону Української держави про утворення фонду Національної бібліотеки» 5 жовтня 1918 року Сенатор Міністерства освіти і мистецтв М. П. Василенко затвердив «Інструкцію Тимчасовому Комітетові для заснування Національної Бібліотеки Української Держави у м. Київві», у якій визначалися мета, задачі та поле діяльності Тимчасового Комітету, зокрема: підготувати відкриття бібліотеки, розробити статут, керувати фондом бібліотеки, закупити бібліотечну техніку, запросити на роботу бібліотекарів, каталогізаторів, діловодів та ін., каталогізувати окремі книжки та журнали, цілі колекції, мапи, нотні видання тощо. Старший бібліотекар, обраний Комітетом, затверджувався Міністром народної освіти й мистецтв. Він завідував бібліотекою та її особовим складом. Скарбник одержував суми з фонду, призначеного на Національну бібліотеку. Концепція бібліотеки викладена у «Відозві від Тимчасового Комітету для заснування Національної Бібліотеки Української Держави» [1]. Тимчасовий Комітет, назва якого не раз змінювалася, активно та плідно працював із 23 серпня 1918 по 8 квітня 1923 рр. Діяльність бібліотеки організовувалася та всебічно підтримувалася силами відомих вчених, громадських та культурно-просвітніх діячів – Д. Багалія, М. Василенка, Д. Граве, В.Липського, В.Міяковського, П.Тутковського, П. Стебницького та ін. [3].

Первісно Бібліотека засновувалася як автономна безплатна доступна установа для широкого кола користувачів, хоча підпорядковувалася Академії Наук. Національна бібліотека планувалася не лише як книгозбірня. Фундатори бачили її науковою та методичною установою, котра розроблятиме проблеми бібліографознавства, бібліотекознавства, книгознавства, вивчатиме давню та сучасну книгу.

Національна бібліотека Української Держави ставила собі за мету зібрати якомога більше пам`яток духовного життя українського народу та за обсягом документно-інформаційного фонду досягти рівня провідних світових бібліотек Австрії, Великої Британії, Німеччини, Сполучених Штатів Америки, а також провідних бібліотек Москви і Петербурга. З метою збільшення фонду Бібліотеки міністрові народної освіти й мистецтв доручили звернутись до українців із закликом щодо фінансової підтримки. Усі небайдужі громадяни України збирали для Національної бібліотеки документи: періодику, книги, рукописи, урядові і громадські оголошення, накази, відозви тощо. Зібраний матеріал передавали тимчасово на зберігання до київської Бібліотеки Університету Святого Володимира та бібліотеки Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові, зазначивши, що матеріали передаються для УНБ при Академії Наук у Києві [4]. Темп наповнення книжкового фонду бібліотеки особливо бурхливо зростав у 1919 і 1920 роках за рахунок закупівлі кількох десятків бібліотек різних вчених, громадських і політичних діячів. Багато приватних бібліотек, окремих збірок та книжок отримали в дар від тисяч осіб, наукових установ, видавництв, просвіт. За рік свого існування бібліотека зібрала до 500 000 томів книг. Таким чином, бібліотека отримала у користування для себе приватні бібліотеки відомих громадських діячів та вчених: Голубєва, Житецького, Іконнікова, Кістяківського, Молчанова, Науменка, Стешенка, Яснопольського та ін. Зібраний матеріал оцінювали фахівці та здійснювали обмін дублікатами з іншими бібліотеками. До обов`язків бібліотеки входила підготовка зведеного каталогу усіх книгозбірень України.

На початку 1920-х рр. зростання книжкового фонду уповільнилося, зменшилося число дарунків і майже припинилася купівля книжок бібліотекою за браком коштів. Боротьба за приміщення, брак опалення, канцелярського приладдя та меблів, нестача людей та несприятливі умови стояли на заваді для інтенсивної праці. Утім на 1 листопада 1923 р. книжковий фонд бібліотеки досяг 1.150.000 томів. Такий колосальний

фонд Національна бібліотека встигла зібрати всього за 5 років свого існування в часи революції і громадянської війни, тоді як інші великі світові бібліотеки свої фонди збирали багато десятиліть, а то й століття. Досить зазначити для прикладу, що за 10 місяців 1923 року бібліотеці подаровано понад 35 тисяч книг, 1039 графічних творів, 19 049 газет, 588 стародруків 15–18 ст., 223 рукописів, 494 нот, 15 277 листівок та плакатів, журналів, альбомів, тощо. Майже третину зібраного фонду склали документи іноземними мовами, зокрема французькою, німецькою, польською, англійською, італійською тощо. Багато книг отримала бібліотека офіційним шляхом, на підставі постанов Раднаркому та Наркомосвіти. Одержувала обов'язковий примірник всіх видань РСФСР і УСРР, багато закордонних журналів [5].

У роки свого становлення бібліотека придбала багато унікальних видань. Особливо цікавий і виключний інтерес являють собою екземпляр «De animalibus» Аристотеля, надрукований на пергаменті у Венеції 1482 року, Ціцерон видання 1465 р. тощо.

Серед книжок і журналів пізнішого часу є унікальні видання енциклопедистів, рідкісні видання Шекспіра, майже повне зібрання прижиттєвих видань Гоголя, Пушкіна, всі «Кобзарі» Шевченка. Зберігається багато книг, оздоблених ілюстраціями; придбано зразки єгипетських, грецьких папірусів, глиняні дощечки з клинописом і «Киевские глаголические листки» – найстаровиннішу пам'ятку слов'янського письма [6].

Упродовж 1918–2018 рр. НБУВ як державна інституція і складова частина Академії Наук не раз змінювала свої функції, напрями діяльності та назви: Національна бібліотекака Української Держави (1918), Національна бібліотека України у місті Києві при УАН (1919); Всенародна бібліотека України при ВУАН у м. Києві (1919, 1920); Всенародна бібліотека України в Києві (1920–1934); Державна бібліотека ВУАН (1934–1936); Бібліотека АН УРСР (1936–1948); Державна публічна бібліотека УРСР (1948–1965); Центральна наукова бібліотека АН УРСР (1965–1988); з 1988 – Центральна наукова бібліотека АН УРСР ім. В. І. Вернадського. Указом Президента України від 5 квітня 1996 р. їй знову надано статус національної та перейменовано в Національну бібліотеку України імені В.І. Вернадського (НБУВ). Водночас вона залишилась у підпорядкуванні НАН України, входить до її Відділення історії, філософії й права.

Список використаних джерел

1.Відозва від Тимчасового Комітету для заснування Національної Бібліотеки Української Держави в Київі // Державний вісник. – Київ, 1918. – 11 жовт. – С. 3. 2.Всеукраінська Академія Наук // Вісти. – Київ, 1921. – 12 листоп. – С. 2, 3. 3.Національна бібліотека // Робітнича газета. – Київ, 1918. – 21 лип. – С.3. 4.Понятенко П. До редакторів, видавців і окремих громадян Українців / П. Понятенко // Вперед. – Львів, 1919. – 19 жовт. – С. 3. 5.Постернак С. Ювілей Всенародньої Бібліотеки України / С. Постернак // Література. Наука. Мистецтво : дод. до «Вісті ВУЦВК». – Київ, 1923. – 18 листоп. – С. 2. 6.Сьоме місце в світі // Літературна газета. – Київ, 1935. – 18 лип. – С. 4.

Ю. П. Лісовська

ВОЄННА БЕЗПЕКА ЯК НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В СУЧАСНОМУ КІБЕРПРОСТОРІ УКРАЇНИ

На сучасному етапі розвитку української держави формування злагодженої правової політики у сфері воєнної безпеки є одним із актуальних питань. Адже якнайшвидше зростання обороноздатності держави за рахунок створення сучасних мобільних Збройних Сил України, Прикордонної служби, Національної гвардії,

підрозділів МВС, добровольчих дружин тощо, здатне забезпечити національні інтереси особи, держави та суспільства. При цьому, проблема сучасного стану України у кіберпросторі свідчить, що неможливо сформувати ефективну політику безпеки, якщо не проведений аналіз існуючих та потенційних загроз, а також не напрацьовані принципи взаємодії силових структур [2, с. 74-75].

З огляду на це саме відродження обороноздатності нашої країни та відновлення її суверенітету є сьогодні визначальним, особливо на тимчасово втрачених територіях Сходу України. У зв'язку з цим серед перших реформ новообрана Верховна Рада VIII скликання визначила реформу системи забезпечення національної безпеки і оборони [1]. Але за чотири роки гібридної війни на території Донбасу успіхів поки що не спостерігається, при цьому, належного значення нормативно-правовому забезпеченню воєнної безпеки не надається, оскільки нормативно-правова база із зазначених питань застаріла в силу політико-етичних мотивів.

Тому є надія сподіватися на те, що незабаром новий закон «Про основи національної безпеки України» якісно змінить безпекоздатність нашої країни. Цьому має сприяти Воєнна доктрина, стратегічний оборонний бюлетень, стратегія національної безпеки України тощо. Саме така доктрина (вчення, теорія, концепція) закріплює основні цілі та завдання держави у сфері воєнної безпеки, оскільки необхідність пізнання її природи визначається формально-юридичними передумовами. Сьогодні завдяки політико-правовим рішенням змінено формат ведення військових дій на Сході України «АТО» на формат «Об'єднаних Сил України», а також набув чинності закон про реінтеграцію Донбасу і про Росію як «агресор». Проте, існують суперечності у поглядах вчених на поняття та систему джерел права, оскільки чітко не визначена класифікація джерел права у правовій системи України. На нашу думку, Воєнна доктрина є тематично-строковою доктриною, тому і її визначення може бути в залежності від пройдених державних етапів, епох. Це спостерігається і стосовно змін державної політики України у сфері оборони, починаючи з 1993 року, коли була прийнята перша редакція Воєнної доктрини незалежної України.

У свою чергу, в сучасних державно-політичних, воєнних умовах, коли Україна нарешті проголосила чіткий курс на євроатлантичну інтеграцію і вступ до ЄС, існує загроза подальшого порушення територіальної цілісності держави. Тому Воєнна доктрина у сучасному кіберпросторі повинна стати джерелом у військовій сфері, оскільки містить систему офіційних поглядів та положень щодо забезпечення воєнної безпеки держави, визначає напрямки створення інформаційної інфраструктури (штучного інтелекту у вигляді кібервійськ, безпілотних літальних об'єктів «дронів» тощо), підготовки держави та збройних сил до війни і форми її ведення.

Таким чином, однією з визначальних проблем у проведенні інноваційних реформ є прийняття нової Воєнної доктрини, що відповідає мудрості українського народу. Така доктрина повинна визначати: до яких війн слід готуватися, яким буде їх характер, якими методами їх проводити, які збройні сили потрібно створити і в якому напрямку їх слід розвивати для успішного ведення сучасної війни.

Для такого ефективного функціонування саме *людський капітал* потребує: підвищення рівня освіти; зміцнення здоров'я; входження в економічні відносини з метою суспільно-корисного використання, а також отримання ресурсів для воєнної безпеки в сучасному кіберпросторі.

Список використаних джерел

1.Коаліційна угода ВР України VIII скликання від 21.11.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/1doc2nsf/link1/23590.html. 2.Погібко О. Концептуальні засади нової воєнної доктрини України / О.Погібко // Юридичний вісник. – 2013. –№ 3. – С.72-81.

Н. І. Кобижча

ДОКУМЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Головним показником культурного ресурсу є накопичені державою бібліотечні, музейні, архівні фонди, якими володіє нація на даний момент свого розвитку. Іншими словами це можна означити і як «національний культурний капітал», який зосереджений в інформаційних інституціях, і без якого не можна уявити механізм виробництва і збереження національної культури, історичної пам'яті. Саме тому культура як цінний капітал нації має особливе, першорядне значення у порівнянні з фінансовими, промисловими та іншими капіталами.

Розгляд бібліотеки і її документно-інформаційних ресурсів як феномену культури сучасності в контексті глобалізаційних викликів свідчить, що вони є складним динамічним процесуальним цілим, у якому відбувається взаємодія як внутрішніх, так і зовнішніх соціокультурних детермінант [4].

Усвідомлення більш повного розуміння глобальних тенденцій суспільного розвитку, соціального життя в умовах переходу до інформаційного суспільства неможливе без *розуміння ролі книги* (а саме вона є основою документно-інформаційних ресурсів) і електронних засобів інформації, формування цінностей і практичних навиків, які вимагає від нас нова епоха цивілізаційного розвитку.

Дискусії як зарубіжних, так і українських дослідників виявляють досить неоднозначну постмодерністську інтерпретацію соціокультурного контексту щодо ролі книжкової культури. Західний світ прийшов до розуміння об'єктивної необхідності певної рівноваги між новим і традиційним у книжковій культурі: найперш – бережно відносяться до норм і цінностей, на яких ґрунтується суспільство, видання книг у традиційній формі збільшується, інтенсивно розвиваються комп'ютеризовані книжкові магазини, проводяться різного роду експерименти щодо пошуку і апробації нових форм, пов'язаних з стрімким розвитком інформаційних систем, комп'ютерних технологій, зближенням гуманітарного і природничо-наукового знання, що формують нові смаки у читачів, тощо

Такий підхід дав можливість динамічно просуватись до постіндустріального інформаційного типу цивілізації [2; 7].

Публічне обговорення в щойно створеному Українському інституті книги видавцями і бібліотекарями програми закупівлі книг Міністерством культури України для поповнення бібліотечних фондів України на 2018 р. було зосереджено довкола таких питань як: обов'язкове систематичне інформування бібліотек про наявність виданих книжок через *механізм формування корпоративного електронного міжвидавничого каталогу*; надання бібліотекам усіх рівнів права відбору літератури, а обласним бібліотекам акумулювати і подавати ці списки Мінкультури для їхньої централізованої закупівлі; необхідність розробки та затвердження на законодавчому рівні нормативів із закупівлі книг (як за змістом, так і кількістю [6].

Перші кроки в діяльності Українського інституту книги засвідчують, що відсутність стратегії його діяльності, масштабність і складність у вирішенні організаційних питань новоутвореної організації роблять очевидним, що досі книжкова галузь і її представники не мають спільного бачення вирішення проблеми книги і читання, форми просування української книги у світі, підтримки програми перекладів (як і першого конгресу перекладачів української літератури); спільної співпраці з українськими посольствами тощо [3].

Відсутність стратегії діяльності інституту книги є вкрай небезпечною з точки зору реалій практики. Адже в Україні на сьогодні створено цілий ряд інституцій

(зокрема 9 національних бібліотек, Книжкова палата, структурні підрозділи в органах виконавчої влади всіх рівнів та ін.), у статутних положеннях яких передбачено вирішення і реалізація завдань, які передбачає здійснювати і інститут книги як новоутворена організація.

Постає питання щодо уникнення дублювання функцій (а відповідно і делегування їхнього змістового наповнення).

Інтеграція документно-інформаційних ресурсів в Україні відбувається на основі документно-інформаційно-комунікаційної взаємодії бібліотечних установ та спільної корпоративної відповідальності [1].

Пріоритетними в національному науково-інформаційному дискурсі стали реалізація Державної цільової національно-культурної програми створення єдиної інформаційної бібліотечної системи «Бібліотека - XXI» [5], яка передбачає переведення в електронну форму документів, що зберігаються в Державному бібліотечному, Національному та Музейному фондах, фонді державного архіву друку Книжкової палати України тощо; забезпечення доступу до зазначених фондів із використанням Інтернету; створення єдиного національного депозитарію електронних бібліотечних ресурсів та єдиного веб-порталу «Бібліотека - XXI».

Існує багато прикладів дієвого партнерства і співробітництва бібліотечних закладів на регіональному й міжрегіональних рівнях, за відомчим і міжвідомчим принципами. Попри відсутність концепції створення інтегрованих ресурсів, все ж реалізується цілий ряд корпоративних проектів створення зведених каталогів бібліотек. В Україні на сьогодні корпоративні каталоги як інтегровані науково-інформаційні ресурси має кожна мережа бібліотек. В основному це зведені каталоги регіонального, обласного чи міського значення; універсальні, галузеві, тематичні чи краєзнавчого характеру; зведені каталоги періодичних, іноземних, цифрованих видань та ін.

У напрямі створення електронних бібліотек як виду інтегрованих науково-інформаційних ресурсів активно працюють лише мережа публічних бібліотек, бібліотек НАН України та бібліотек вищих навчальних закладів. Значущим прикладом інтеграції зусиль бібліотек і наукових установ, закладів культури, видавництв, редакцій періодичних видань стала розбудова Національною бібліотекою України імені Ярослава Мудрого (мережа публічних бібліотек) з 2011 року інтегрованого ресурсу – електронної бібліотеки «Культура України». Національною бібліотекою НАН України ім. В. І. Вернадського реалізується проект по формуванню фундаментальної електронної бібліотеки «Україніка», в основу якої покладено модель, яка використовується при формуванні ЕБ «Культура України». Суттєвою відмінністю фундаментальної цифрової «Україніки» НБУВ від інших електронних бібліотек має стати повнота відображення в ній національного книжкового репертуару.

Значний інтерес становить досвід, набутий у процесі реалізації спільними зусиллями ряду університетських бібліотек проекту «Електронна бібліотека: центри знань в університетах України» (UkrELib) [8], який за своїм характером, значенням та результатами переходить за межі суто міжбібліотечного співробітництва з метою доступу до світових ресурсів наукової інформації в площину багатоаспектної співпраці бібліотек і власне вищих навчальних закладів.

На базі таких інтегрованих ресурсів як інформаційні портали бібліотек буде створено єдине вікно доступу до галузевих інформаційних ресурсів, сформованих, як правило, головними бібліотеками України спільно з іншими книгозбірнями, що є запорукою рівного доступу користувачів України та світу до них. Прикладами таких ресурсів є портал НБУВ «Наука України: доступ до знань», веб-портал ДПНТБ України імені В. О. Сухомлинського.

Без дієвої координації, кооперації та інтеграції зусиль максимально широкого

кола учасників науково-інформаційних комунікацій про формування в Україні інтегрованих науково-інформаційних ресурсів як складових цілісного наукового, освітнього інформаційного простору не може бути й мови. Нині потрібно розробляти справжню комплексну стратегію розвитку усієї інформаційно-бібліотечної справи, яка б розглядала єдиний національний інформаційний простір та інтегровані науково-інформаційні ресурси в його складі як цілісний чітко структурований комплекс, в якому тісно співпрацюють бібліотеки різного рівня, наукові установи, інформаційні центри, архіви, музеї, редакції наукових періодичних видань, видавництва, засоби масової інформації, громадські організації та ін. Зазначене завдання є масштабним і комплексним. Воно вимагає, зокрема, значних і скоординованих повсякденних організаційних зусиль, оскільки не може бути вирішене лише за допомогою нормативно-законодавчого регулювання або шляхом формуванням цільових державних науково-технічних чи культурних програм. Для досягнення поставленої мети важливим є здійснення узгодженої державної політики, формування системи багатопланової вертикальної і горизонтальної координації дій міністерств і відомств, наукових установ і закладів освіти і, не в останню чергу, бібліотек – спеціалізованих наукових, публічних, університетських та інших інформаційних інституцій, активного залучення зусиль громадських організацій. Усі вони мають великий досвід і можливості інтеграції, систематизації, опрацювання й поширення знання, багаторічні напрацювання у цій сфері.

Отже, бібліотечна справа України потребує низки комплексних системних організаційних, структурних і технологічних змін згідно із сучасними загальносвітовими тенденціями. Електронні документно-інформаційні ресурси є одним із видів нематеріальних ресурсів, вони нетотожні традиційним, а їх використання є одним з напрямків суспільного розвитку, які означені значним зростанням інформації і породжує необхідність у їх упорядкуванні і систематизації, а що найголовніше – у створенні можливості безперешкодного вільного доступу до них.

Вже цілком очевидно, що сьогодні актуально говорити не про споживання і використання інформації, а й про діалог суб'єктів дискурсу як споживачів інформації, про паритетність обміну інформацією, яку сучасні філософи означують як взаємну селекцію, тобто взаємну структурованість, іншими словами взаємною діяльністю у відборі інформації. А оскільки інформаційні потоки сьогодні не піддаються регуляції, то на повну силу в умовах наростання технологічних ознак міжкультурної комунікації постають проблеми етичної і корпоративної відповідальності. Саме тому як міжнародні, так і українські інформаційно-бібліотечні спільноти протягом останнього чверть століття прийняли цілий ряд кодексів етики для наукових інформаційних працівників.

Список використаних джерел

1.Вилегжаніна Т. Кооперація як засіб успішного функціонування бібліотек в інформаційному середовищі // Бібліотечна планета. 2013. №4. С. 4-6. 2.Воскобойнікова–Гузєва О.В. Соціальне партнерство як чинник розвитку бібліотечно-інформаційної сфери України // Бібліотечний вісник. 2014. №4. С. 3-7. 3.Герасимова А. Український інститут книги: діяльність і перспективи // БібліоТека. Бюлетень Української бібліотечної асоціації. 201. №4. ULR: UBA_bulleten4 (2017)(3)/.pdf –Foxit Reader (дата звернення: 13.02.18). 4.Давидова І.О. Бібліотечне виробництво в інформаційному суспільстві: монографія. Харків: ХДАК, 2005. - 235 с. 5.Стратегія розвитку бібліотечної справи в Україні до 2025 року «Якісні зміни бібліотек задля забезпечення сталого розвитку України (07.08.2015): проект // Українська бібліотечна асоціація: [офіц. веб - портал]. ULR: https://ula.org.ua/252-dokumenti/dokumenti-uba/3182-stratehiia-rozvytku-bibliotechnoi-spravy-v-ukraini-do-2025-roku-yakisni-zminy-bibliotek-zadlia-zabezpechennia-staloho-rozvytku-ukrainy(дата звернення 23.02.2018). 6.Український інститут книги: Європейський досвід та українські реалії. ULR: http:// 100 news. biz/ (дата звернення: 15.02.18). 7.Шемаєва Г. Упровадження інновацій бібліотеками України та їх трансфер // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В.І.

Вернадського. Київ, 2013. Вип. 38. С. 8-17. 8.Ярошенко Т.О. Проект «Електронна бібліотека: центри знань в університетах України»- інновації через співробітництво // Бібліотечний вісник. 2009. №3. С. 3-32.

О. В. Смоляр

МОТИВИ КУЛЬТУРИ АФРИКИ В ПОДАЧІ ДИЗАЙНУ ІНТЕР'ЄРІВ ГОТЕЛЮ «ХРЕЩАТИК» М. КИЄВА 2010-Х РР.

Будівлею житлового спрямування, розміщеною поблизу майдану Незалежності та Європейської площі у центрі столиці України є готель «Хрещатик». Збудований 1980 р. радянського періоду, громадський заклад мав класичний дизайн з обладнанням, популярним в інтер'єрах того часу. Архітектор Л. Філенко запроектував громадську споруду Києва з високими стелями та масштабними приміщеннями внутрішнього середовища.

Слід відмітити, що після вишуканих ремонтних робіт 2010-х рр., готель, так і лишається дивувати гостей і корінних киян, тим же класичним стилем, але у елітному прочитанні образів бароко, рококо, ампіру, модерну тощо. Художники-дизайнени XXI ст. додали присмаку унікальності, коли на відміну від класичного оформлення, у інтер'єрах розробили також дизайн етнічного стилю Африки. Такий різкий контраст експонують громадські приміщення сауни-хаммам (турецької лазні). Формотворення інтер'єрного дизайну закладено у двох залах, які є неординарними у піднесенні етнічних стилів із сучасними. Етнічний стиль (етно-стиль) – повторення в інтер'єрах обладнання житла чи ладшафту іншої нації, схожість досягається шляхом використання аналогічних кольорів, матеріалів й декоративних елементів [1].

Перша зала, котра оздоблена вагомою монументально-декоративною композицією отримала назву «Гаїті». В ній широко перероблений дизайн стін, створений під рельєфне облаштування каменем з вологістю повітря від гарячих випарів. Басейни, один з яких у вигляді кола, а інший – нерівномірної, але симетричної форми, в цілому викладені декоративною мозаїкою блакино-синіх відтінків. Художньо-декоративне монументальне панно, встановлене над басейнами, надихає на дух сиволіки африканських племен. На чотирикутній площині стіни у матеріалі мозаїки, створеної під плитку, за авторським ескізом, презентується маска-образ з симолікою божества, поданою особливими орнаментами звивистих ліній і деякій мірі ламаних хвиль. Це обличчя бога, котрий зображений з людськими рисами обличчя, але з деталями елементів, перетворючих образ на тварину-ідола. Складність елементів декору дає прочитання африканських бачень традиційно-релігіного персонажу, котрий спостерігає за відвідувачами сауни. Колірна гама твору у двох кольорах: бежеве тло й чорне, контурне обличчя. Тема панно розкриває шлях до відчуття переміщення з України на африканський острів Гаїті, де спекотно, і є можливість зустріти традиційно-орнаментальні символи етнічних племен даного регіону. Композиційні категорії означують статику у ритмічній динаміці елементів, завдяки яким панно сприймається довершено з досвідченим поєднанням концептуальної та функціональної моделі.

Інша композиція монументально-декоративного мистецтва подана як барельєфний, скульптурний твір, сформований у матеріалі каменю, як організаційного модульного елемента стін. Куточок приміщення оформлений, як частина скелі, у якій вирізьблене обличчя бога-ідола. Він подається як навмисно непрофесійно створений образ, підкреслюючи силу відчуття дикунського мистецтва у піднесенні релійного контексту. Обличчя має ніс, очі та привідкриті вуста, з яких безперервно, але повільно витікає вода. Статична композиція прокладає шлях відвідування середовища гір на острові, а саме печерних просторів з африканськими ідолами

племен. Прихильність мандрів, загадковість острівних пригод, не лишають гостей готелю без неймовірних вражень. Таке оздоблення скульптурами етнічного стилю відіграє неординарну роль в художньо-декоративному прочитанні сучасного періоду із захопленням традиційних напрямів народу інших материків.

Друга зала сауни-хаммам «Майорі», запроектована як велике, просторове середовище з додатковими кімнатами відпочинку. Дизайн інтр'єру продовжує тему етнічного стилю, чітко зосереджуючи увагу на відчутті присутності африканських островів. Зала розроблена дуже професійно, з точки зору декоративності та підбору екологічних матеріалів. По-перше, надання інтер'єру зовнішнього середовища, шляхом розміщення натяжної, блакитного кольору неба, стелі з точковими світильниками, а широкий басейн з викладенням мозаїки блакитно-синіх відтінків, підсвічується у воді, перетворюючи приміщення на берег океану. По-друге, всі розгортки стін оздоблені матеріалом каменю з доповненням штучно виготовлених рельєфів імітуючих каміння. Таке оформлення, створює середовище океану поблизу гір. По-третє, професійно поданий декор несучих конструкцій – колон, де стилізовано-геометричним орнаментом зображені малюнки африканських племен.

Особливими рисами дизайну є обладнання меблів зі шкіри у зоні відпочинку, яка включає шкіряні декоративні стільчики, подібні до пуфиків та дерев'яний стилізований диван, розміщений півколом з візерунковими ломаними лініями. Настінні світильники-бра, видовжено вирізьблені з дерева, нагадують ідолів у художньому виконанні. Головна стіна з додатковими кімнатами різного призначення сауни, оформлена найяскравіше, завдяки присутності у стінах декоративних вікон круглої, ромбової, прямокутної форми, у деяких отворах з оригінальністю підсвічування вітражів.

Художньо-мистецький аспект визначений поданням монументально-декоративних панно, експонуючи колорит вітражної майстерності. Створене за індивідуальним дизайном, перше панно, розміщене як перегородка між залою з басейном і окремою кімнатою відпочинку. Підсвідки виконують роль освітлення внутрішнього середовища приміщення з круглим диваном та подушками, а також забезпечують особливий ексклюзив центральної зали у нюансності гарячих відтінків. Вітражна композиція «Сонце Африки» з п'яти модулів кольорового скла, видовжених до верху прямокутними формами. Декоративна стиліація малюнку зі складовими елементами різнокутових площин. По центру, майже прямолінійно, викладені шматки жовтого матового скла, а обрамлення деталізованих частин у відтінках жовтогарячого кольору. Злиття колориту надихає на спекотність африканського клімату за темою тропічних берегів. Ідея твору ґрунтується на поданні відвідувачам атмосфери Африки у оздобленні художньо-декоративних засобів, визначених мистецьким та функціональним аспектах.

Універсальністю зали «Майорі» є кімнати відпочинку, котрі запроектовані як поєднання земного і підворного середовища. Інтерес до таких інтер'єрів викликає одна із розгорток стін, яка має круглі вікна, що виходять у підводний простір басейну з підсвітками. Для глядачів присутність в таких кімнатах, лишає пам'ять відчуттів підводної подорожі. В одній з таких кімнат, представлений вітражний твір «Вечірні промені». Монументально-декоративноа композиція нараховує три аркоподібні отвори з художнім оформленням скла, розміщеними симетрично поряд. Колірна гама у жовтих, з відтінками бордових фарб скляних частин у металевому контуруванні круглих, ламаних ліній. Категоріями композиції виступає контрастних ритм і статичність. Домінантна ідея твору: тепло сонячних променів при заході сонця на воді.

Таким чином, варто наголосити на культурологічних мотивах, закладених у приміщеннях готелю «Хрещатик», котрий на сьогодні є однією з визначних буді-

вель, і виступає гордістю культурно-мисецької спадщини України 2010-х рр.

Список використаних джерел

1.Інтернет-ресурс: https://heshi-design.com/african.html.

Ю. Ю. Степанцова, О. А. Юрченко

ГАРМОНІЗАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Глобалізаційні зміни в інформаційному середовищі, швидкий розвиток та масштабне впровадження ІКТ в усі сфери життєдіяльності людини, поступова інтеграція України в інформаційний простір Європейського Союзу та світу зумовлюють необхідність гармонізувати міжнародні нормативно-технічні акти у сфері діловодства та архівної справи. Даний процес означає узгодження українських національних стандартів з міжнародними, що особливо важливе в процесі євроінтеґрації України. За таких умов процес гармонізації стандартів можна вважати як один зі шляхів підвищення конкурентоздатності України на міжнародній арені.

Протягом останніх років Україна робить чимало кроків для переходу до формування єдиного архівного інформаційного простору. Однак, враховуючи те, що більшість національних стандартів у цій сфері були отримані у спадок від Радянського Союзу і морально застаріли, Україна залишалася пасивним учасником глобального процесу. Та бажання України приєднатися до європейського простору та, зокрема, підписання Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і ЄС та їх державами-членами від 14.06.94 [1] дало поштовх для адаптації українського законодавства до законодавства Європейського Союзу та початку процесу гармонізації і впровадження міжнародних стандартів, зокрема й у сфері діловодства та архівної справи.

Так, першим кроком стало прийняття Закону України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18.03.04 № 1629-IV [2]. В якому було визначені пріоритетні сфери, в яких здійснюватиметься адаптація законодавства України. Одною зі сфер й було визначено технічні правила і стандарти.

Разом із тим, довгий час можна було констатувати відсутність розвитку в процесі гармонізації міжнародних стандартів сфери діловодства та архівної справи. Так як до сьогодні в нашій країні гармонізовано та адаптовано всього-на-всього п’ять міжнародних стандартів в даній сфері, а саме: ДСТУ 4331:2004 «Правила описування архівних документів (ISAD (G): 1999, NEQ)» [7]; ДСТУ EN ISO 9706:2008 «Інформація та документація. Папір для документів. Вимоги до довговічності (EN ISO 9706:1998, IDT)» [5]; ДСТУ 4423-1:2005 «Інформація та документація. Керування документаційними процесами. Ч. 1 : Основні положення (ISO 15489-1:2001, MOD)» [3]; ДСТУ 4423-2:2005 «Інформація та документація. Керування документаційними процесами. Ч. 2 : Настанови (ISO/TR 15489-2:2001, MOD)» [4]; ДСТУ ISO 5127:2007 «Інформація та документація. Словник термінів (ISO 5127:2001, IDT)» [6].

Проте реформування українського законодавства дало поштовх продовжити гармонізацію міжнародних стандартів у сфері діловодства та архівної справи. В 2015 році Державною архівною службою України та Українським науково-дослідним інститутом архівної справи та документознавства було розроблено Галузеву програму стандартизації у сфері архівної справи та діловодства (далі – Програма), терміном до 2020 року [8]. Одним із пунктів Програми є перелік міжнародних стандартів, які планується гармонізувати та адаптувати в українсь-

кому законодавстві. Даний пункт налічує більше ніж тридцять міжнародних стандартів в галузі архівної справи, у сферах керування документаційними процесами та електронного документознавства [8, с. 7-11].

Отже, можна стверджувати, що процес гармонізації та впровадження міжнародних стандартів в сфері діловодства та архівної справи на часі є надзвичайно актуальним процесом та важливою умовою для створення єдиного архівного інформаційного простору, оптимізації діяльності архівних установ України та підвищенню ефективності архівної галузі в цілому.

Список використаних джерел

1.Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами: Угода від 14.06.1994 // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/998_012 (дата звернення: 05.03.2018). 2.Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон від 18.03.2004 № 1629-IV// База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1629-15 (дата звернення: 05.03.2018). 3.Інформація та документація. Керування документаційними процесами. Ч. 1: Основні положення (ISO 15489-1:2001, MOD): ДСТУ 4423-1:2005. Київ, 2007. 28 с. 4.Інформація та документація. Керування документаційними процесами. Ч. 2: Настанови (ISO/TR 15489-2:2001, MOD): ДСТУ 4423-2:2005. Київ, 2007. 44 с. 5.Інформація та документація. Папір для документів. Вимоги до довговічності (EN ISO 9706:1998, IDT): ДСТУ EN ISO 9706:2008. Київ, 2012. 6 с. 6.Інформація та документація. Словник термінів (ISO 5127:2001, IDT): ДСТУ ISO 5127:2007. Київ, 2010. 237 с. 7.Правила описування архівних документів (ISAD (G): 1999, NEQ): ДСТУ 4331:2004. Київ, 2005. 15 с. 8.Галузева програма стандартизації у сфері архівної справи та діловодства // Публікації / Держ. арх. служба України, УНДІАСД. URL: http://undiasd.archives.gov.ua/doc/Galuzeva%20programa.pdf, 14 с. (дата звернення: 05.03.2018).

Р. В. Танана

ОЛЕСЬ ГОНЧАР НА ТАРАСОВІЙ ГОРІ В КАНЕВІ

3 квітня виповниться 100 років від дня народження відомого українського письменника, одного із перших лауреатів Шевченківської премії Олеся Терентійовича Гончара.

Через усе своє життя він проніс любов і повагу до геніального українського поета і художника Тараса Григоровича Шевченка Він був добрим другом Кобзаревого дому на Тарасовій горі в Каневі. Приїздив сюди не лише з письменницькими делегаціями, а й у вільні від роботи дні з близькими і знайомими. Проводив цікаві бесіди з працівниками та відвідувачами музею. Сюди його тягло не випадково. Адже в грізному 1941 році він разом із харківськими студентами у складі батальйону добровольців брав участь в обороні Канева .Про це він пізніше напише в романі «Людина і зброя»: «Оці пригнуті вітром дерева, і пооораний хвилями Дніпро, і Чернеча Тарасова гора, що височить поруч, і хмари вечірні, що йдуть над нею, над самою могилою Кобзаря ,- яку тугу навіває, яким смутком лягає на душу!... Чи стане Дніпро останнім рубежем для війни, чи куди ще далі звідси переплеснеться її невгамовний вогонь? Що буде з тими, що зостались на Росі? Що буде з тобою, свята могило Тарасова, з тобою що буде, рідний народе мій? Чи вистоїш, чи перебореш ?» [1,с.166]

В 1961 році все прогресивне людство світу відзначало 100 років з дня смерті геніального українського поета і художника Тараса Шевченка .З цієї нагоди 21 травня на Тарасовій горі відбувся урочистий мітинг, у якому взяли участь і Олесь Терентійович .

В наступному ювілейному 1964 році, коли минало 150 років від дня народження Великого Кобзаря, разом з членами Всесоюзного і Республіканського шев-

ченківських комітетів Олесь Гончар знову приїздив на Тарасову гору. Разом з відомим українським поетом Дмитром Павличком у складі делегації він покладав вінок на Шевченкову могилу, а також посадив пам'ятний дубок у парку поблизу поетової могили.

Неодноразово в музеї Шевченка на Тарасовій горі відбувалися цікаві і незабутні зустрічі з Олесем Терентійовичем. Та особливо запам'яталася зустріч 18 травня 1978 року. Того дня письменник розповідав про свою участь в обороні Канева в 1941році, про роботу над романом «Людина і зброя», який він і подарував до музею з таким дарчим написом: «У Канів, вклоняючись святій горі Тарасовій». А до книги вражень він записав: «Тут духовна вершина нашого народу, вершина ,що світить усій Україні! Світить і єднає, і наснажує ,і кличе всі народи до дружби і братерства. Слава Кобзареві на вічні часи !» [2,с.41].

В 80-х роках минулого століття відомому українському кобзарю Олексію Чуприні, спів якого поетові шанувальники мали змогу слухати на Тарасовій горі більше 20-и років, забороняли співати біля Шевченкової могили. За кожен його виступ треба було платити в касу музею. Десятки відвідувачів стали на його захист .Був серед них і Олесь Терентійович, до якого з листом звертався кобзар Чуприна.

А коли наукові співробітники музею Кобзаря підготували до видання книгу «Із книги народної шани» (на основі записів із книг вражень музею), яка виходила двічі у видавництві «Промінь» у м. Дніпропетровськ (1976,1989р.р.), передмову до неї писав Олесь Терентійович.

Якось письменник, коли приїздив у 1982 році з родиною на Тарасову гору, побачив неподалік музею, на кущі троянди, в гніздечку соловейка**.** Сповнений цього враження, він написав оповідання для дітей «Чи прилетить?».

В 1961 році для відзначення пам'яті геніального українського поета і художника Тараса Шевченка в зв'язку з 100-річчям з дня його смерті, була встановлена щорічна Республіканська премія ім.Т.Г.Шевченка, нині Національна премія України ім.Т.Г .Шевченка. І Олесь Гончар став одним із її перших лауреатів у 1962 році за роман «Людина і зброя»..З часу появи цієї високої відзнаки у Кобзаревому домі на Тарасовій горі з'являється окремий том книги вражень, у яку роблять записи тільки лауреати Шевченківської премії. І розпочав її - Олесь Терентійович Гончар: «Тарасова гора має магічну дію. Багато що скаже вона кожному - і тому ,хто вперше опинився тут, і тому, чия душа від колиски зріднилася з невмирущими рядками «Кобзаря» - цієї заповітної книги українського народу. На цій горі геній Шевченків стає для нас ближчим і відчутнішим, ніж будь-де .Усе тут повите святістю, дихає силою життя. Це місце здатне наснажувати. Людина тут глибшає в думках, чистішає в помислах. Піде вона звідси ще людянішою, звеличившись духом, піде, ще більше упевневшись , що нічого вищого на світі немає – за любов до рідної землі й рідного народу ,нічого достойнішого як жити у мирі ,злагоді та дружбі з усіма живущими на планеті. Тарасову гору видно всій Україні! Видно її сьогодні всім континентам земної кулі. Ніколи стежки сюди не заростуть Світочів своїх людство ніколи не забуде!.» [3,с.1]

В останній свій приїзд, **у** 1985 році**,** подорожуючи з родиною по шевченківських місцях, Олесь Терентійович подарував музеєві свою книгу «Письменницькі роздуми» з написом: « В Канів, у хату Тарасову з поклоном і любов'ю Олесь Гончар».

Список використаних джерел

1. Гончар Олесь Людина і зброя.// О.Т.Гончар. Твори у 7 –и томах.–Київ.–2004.- Т.-4. 2. Книга вражень музею 1978- 1979 р.р..Фонди ШНЗ. 3.Книга вражень «Лауреати Шевченківської премії про Кобзаря» Науковий архів ШНЗ.

СЕКЦІЯ XI.
ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА В УКРАЇНСЬКІЙ ОСВІТНІЙ СИСТЕМІ

Г. В. Охромій, С. В. Аніскевич, Е. Ф. Замовський, В. С. Луганська

РОЗВИТОК ТА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА ПІДТРИМКА СФЕРИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ В УКРАЇНІ

Здоровий спосіб життя стає все більш популярним та широко пропагується в розвинутих країнах Європейського Союзу [1]. Проте ситуація в Україні залишає бажати кращого. Під впливом оточуючих, реклами алкогольних напоїв і тютюнових виробів молоді українці руйнують власне здоров'я. Як свідчить аналіз динаміки та структури захворюваності населення України, в останні роки зростає кількість школярів і студентів із захворюваннями серцево-судинної, дихальної та нервової систем, порушенням опорно-рухового апарату [2]. Це й зумовлює необхідність активізації мотивації молоді до здорового способу життя.

Фізична культура і спорт є специфічною сферою діяльності, що зумовлено, насамперед, результатами людської діяльності та розвитком фізкультурно-спортивних послуг, які спрямовані на досягнення бажаного психофізіологічного чи емоційного стану людини [3]. На сучасному етапі розвитку світової економіки значна кількість країн, які раніше функціонували на засадах адміністративно-командної економіки, стикнулися з низкою проблем, що пов'язані з адаптуванням сфери фізичної культури і спорту до нових соціально-економічних умов. Проте, як свідчить практичний досвід, досягнути такого результату в сфері надання фізкультурно-спортивних послуг можливо лише за наявності ефективного фінансово-економічного механізму, який би стимулював до популяризації та розвитку цих послуг.

Тенденція фінансового забезпечення сфери фізичної культури і спорту в Україні має позитивну динаміку. Однак, на жаль, збільшення бюджетних асигнувань на фізичну культуру і спорт часом відстає від реального зростання «вартості життя», цін на різні товари і послуги, що врешті-решт призводить до загострення проблем із реальним фінансовим забезпеченням реалізації державних і регіональних фізкультурно-спортивних програм [4].

Сфера фізичної культури та спорту як галузь виробництва фізкультурно- спортивних послуг є середовищем, у якому створюється життєвий простір реалізації спеціально-прикладних знань її працівниками з метою задоволення різноманітних потреб фізкультурно-оздоровчого, спортивного характеру соціуму, держави, певних верств суспільства, окремого індивіда. Сфера фізичної культури та спорту знаходиться в кризовому стані, який є небезпечним викликом соціальній і гуманітарній безпеці країни [5]. Ці проблеми, можемо вирішити опираючись на Закон України Про Національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність-здоровий спосіб життя-здорова нація». Закон був прийнятий з метою сприятливих умов для зміцнення здоров'я громадян як найвищої соціальної цінності, для залучення різних органів державного та місцевого самоврядування, вчених та міжнародних експертів аби реалізувати цю стратегію. Серед чинників, що обумовлюють розвиток та поглиблення кризових явищ, є рівень ресурсного забезпечення діяльності галузі, який є вкрай недостатнім, що обумовлено не тільки важким економічним становищем держави, кризами світової економіки тощо, але й проблемами суспільно-політичного, управлінського, науково-методологічного характеру. Саме ці питання обумовлюють необхідність упорядкування та розробки засад державного регулювання розвитку

фізичної культури та спорту в Україні.

Механізм державного регулювання розвитку фізичної культури та спорту – це методологічна сукупність взаємопов'язаних та узгоджених за цільовим спрямуванням економічних, правових, адміністративних методів, засобів, інструментів, важелів спрямованих на формування, розподіл, використання ресурсів, призначених забезпечити функціонування та розвиток фізичної культури та спорту в Україні .Ще однією складовою механізму державного регулювання розвитку фізичної культури та спорту є методологічна сукупність правових, економічних, адміністративних методів, засобів, інструментів та важелів, специфіка застосування та зміст впливу яких визначається цільовою спрямованістю та процесуальним етапом регулювання [6].

Як свідчить світовий досвід, засоби фізичної культури і спорту володіють універсальною здатністю розв'язувати проблеми підвищення рівня здоров'я населення та формування здорового морально-психологічного клімату в колективах і в суспільстві в цілому [7]. Розуміння того, що майбутнє будь-якої країни пов'язано зі здоров'ям членів суспільства, зумовило посилення ролі фізичної культури і спорту в діяльності зі зміцнення держави й суспільства, активного використання засобів фізичної культури і спорту в підтриманні та зміцненні здоров'я населення. Розв'язання проблем адміністративного регулювання фізичної культури та спорту й чіткої правової регламентації, підвищення ефективності діяльності органів публічної влади зі здійснення контролю у сфері фізичної культури і спорту, чітке розмежування повноважень органів публічної влади й органів місцевого самоврядування, розроблення шляхів оптимізації державного регулювання фізичної культури і спорту є визначальними чинниками поліпшення якості цього регулювання.

Важливим чинником реформування економічних відносин у сфері фізичної культури і спорту є впровадження ефективного механізму залучення позабюджетних коштів, зокрема Фонду соціального страхування з тимчасової втрати непрацездатності, відрахування роботодавцями коштів профкомам на фізкультурну і оздоровчу роботу, як це передбачено статтею 44 Закону України „Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності», внесків підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян та фізичних осіб, кошти від фінансово- господарської діяльності закладів фізичної культури і спорту та організацій фізкультурно- спортивної спрямованості, продажу прав на використання спортивної символіки і на трансляцію спортивних змагань, від проведення спортивно-видовищних заходів тощо [8].

Розвиток фізичної культури і спорту – це показник не тільки соціального прогресу, але і одна з умов зростання продуктивності праці, поряд з такими чинниками як науково-технічний прогрес, підвищення кваліфікації та організації праці. Останнє створює економічну основу загальної зацікавленості у розвитку оздоровчої фізкультури та спорту з урахуванням впровадження інноваційних технологій. Виходячи з ролі, яку сьогодні відіграє фізична культура та спорт у становленні і зміцненні української держави, до пріоритетних доцільно віднести потреби у фінансуванні збереження і зміцнення здоров'я населення та потреби у фінансуванні для підготовки українських спортсменів до участі у змаганнях. Також важливим у заняттях спортом , має бути мотивування молоді до здорового способу життя, яке зможе зацікавити їх.

Для цього потрібно на заняттях фізичного виховання застосовувати сучасні та нетрадиційні підходи, які значно підвищать інтерес студентів і школярів до фізичної культури й спорту, створять нові позитивні емоції від занять спортом, розвинуть у молоді витривалість і працездатність та спонукають молодих людей до вибору на користь здорового способу життя.

Список використаних джерел

Підлісна В. Принципи здорового способу життя студентської та учнівської молоді / В. Підлісна, М. Гуска // Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини. Вісник Кам'янець-Подільського нац. ун-ту ім. Івана Огієнка : зб. наук. пр. – 2010. – Вип. 3. – С. 149–153. 2. Нечаєв В. Сучасні тенденції у розвитку фізкультурно-оздоровчих технологій / В. Нечаєв // Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини. Вісник Кам'янець-Подільського нац. ун-ту ім. Івана Огієнка : зб. наук. пр. – 2010. – Вип. 3. – С. 129–132. 3.Імас Є. В. Протиріччя економіки фізичної культури і спорту в перехідних суспільних системах / Є. В. Імас, Ю. П. Мічуда // Економіка та держава. – 2008. – № 2. – С. 40. 4.Экономика физической культуры : учеб. пособ. / под общ. ред. В.Ж. Кузина. – М., 2004. – 496 с. 5.Гончаренко А. І. Спортивне спонсорство як альтернативне джерело фінансового забезпечення дитячо-юнацьких спортивних шкіл / А. І. Гончаренко // Сталий розвиток економіки. – 2012. – № 13 – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua. 6.Шевцова О. Й. Концептуальні засади удосконалення фінансового механізму розвитку людського потенціалу в Україні [Електронний ресурс] / О. Й. Шевцова, С. В. Качула // Вісник Дніпропетровського ун-ту Серія «Економіка». – 2012. – № 6 (3). – Режим доступу : http:// www.nbuv.gov.ua. 7.Кремень О. І. Категорія «Фінансовий механізм»: науково-методичні підходи до тлумачення сутності [Електронний ресурс] / О. І. Кремень, В. М. Кремень // Інноваційна економіка. – 2012. – № 33. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua. 8.Мічуда Ю. Програмно-цільове управління матеріально-технічною базою олімпійського та параолімпійського спорту в Україні: питання теорії / Ю. Мічуда, Ю. Довгенько // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2005. – № 4. – С. 91–95.

А. Х. Дейнеко, І. В. Красова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОНЯТТЯ ОСОБИСТОСТІ ТА ВПЛИВ СПОРТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЇЇ ФОРМУВАННЯ

Вступ. Поняття «особистість» допомагає охарактеризувати в людині соціальну основу її життєдіяльності, ті властивості і якості, які людина реалізує в соціальних зв'язках, соціальних інститутах, культурі, тобто в суспільному житті, в процесі взаємодії з іншими людьми [4].

Мета дослідження: розкрити поняття «особистість» з точки зору соціальних наук (філософії, психології, педагогіки і соціології) та проаналізувати вплив спортивної діяльності на формування особистості людини.

Матеріал і методи дослідження: аналіз спеціальної літератури, в якій розкривається поняття «особистість» з точки зору соціальних наук, а також особливості формування особистості, яка поєднує духовне багатство, моральну чистоту та фізичну досконаліть у сучасному суспільстві.

Особистість є об'єктом дослідження соціальних наук і перш за все філософії, психології і соціології, в межах яких виникло багато різних визначень цього поняття. Найбільш загальним є *філософський підхід* до трактовки особистості, згідно з яким вона розглядається як суб'єкт пізнання, творчості та діяльності. *Психологія* досліджує особистість як стійку цілісність психічних процесів, властивостей і відносин: здібностей, темпераменту, характеру, вольових якостей, емоцій, мотивації, соціальних установок тощо. *Соціологічний підхід* звертає увагу на те, що робить людей схожими один на одного. Соціологія виділяє в особистості соціально-типове, тобто досліджує соціальні типи, що, очевидно, відрізняє її від психології [5]. Найбільш детально у всіх проявах особистість визначається *педагогікою.* Науковці Степанов О.М., Фіцула М.М. вважають, що становлення особистості починається на певному етапі розвитку. Лише серед людей, за умови нормального розвитку людського організму, на їх думку, індивід стає особистістю. Таким чином, особистість – це індивід, який має свідомість, самосвідомість, активно пізнає і перетворює навколишній світ відповідно до людських потреб. Отже, розвиток особистості – це процес кількісних та якісних змін в організмі людини. Результат розвитку – становлен-

ня людини як біологічного виду та соціальної істоти. Біологічне в людині характеризується фізичним розвитком, що включає морфологічні, біохімічні, фізіологічні зміни. А соціальний розвиток знаходить вираження у психічному, духовному, інтелектуальному зростанні. Якщо людина досягає такого рівня розвитку, який дозволяє вважати його носієм свідомості і самосвідомості, здатного на самостійну перетворюючу діяльність, то таку людину називають особистістю [10].

Видатний психолог Платонов К.К. запропонував при соціологічному розгляді особистості робити акцент на її належності до певної соціальної групи, що накладає на людину певний відбиток, впливає на її духовний світ: ідеали, установки й норми поведінки [8]. Автор вважає що, структура особистості складається з чотирьох підструктур, які відрізняються різним співвідношенням біологічних та соціальних елементів в людині, а саме: біологічно обумовлена підструктура (темперамент, тип нервової системи, стать, вік, конституція тіла); психологічна підструктура, яка включає індивідуальні психологічні особливості – пам’ять, відчуття, уявлення, воля, емоції, почуття, увага, мислення тощо; підструктура соціального досвіду (набуті емпіричні та теоретичні знання, уміння, навички, звички, норми тощо); підструктура спрямованості особистості (потреби, інтереси, ідеали, переконання, ціннісні орієнтації тощо) [8].

На думку Бехтерева В. М., поняття особистості пов'язане в науці з великими суперечностями. Під особистістю він мав на увазі як об'єднуюче, так і спрямовуюче начало, що керує думками, діями та вчинками людини [2]. На відміну від Бехтерева В. М. доктор психологічних наук, професор Максименко С.Д. презентує власне визначення поняття «особистість» як форми існування психіки людини, яка являє собою цілісність, здатну до саморозвитку, самовизначення, свідомої предметної діяльності і саморегуляції та має свій неповторний внутрішній світ. Він визначає та пояснює змістовні ознаки особистості: цілісність, унікальність, активність, здатність до самовираження, відкритість, саморозвиток, самоконтроль [6]. На думку соціолога Якуби О.О., особистість – це установлений комплекс якостей і властивостей людини, які набуваються під впливом культури суспільства і конкретних соціальних груп та спільнот, до яких вона належить і у життєдіяльність яких включається [9].

Аналіз науково-методичної літератури показав, що фізична культура та спорт – важливі дієві засоби виховання особистості. Спеціалісти (Волков Л.В., 2002; Лубишева Л.І., 2004; Сутула В.О., 2012) звертають увагу на те, що фізкультурно-спортивна діяльність об’єднує в собі прагнення до високого спортивного результату, розвитку фізичних якостей, спрямована на виховання людини в якій поєднується духовне багатство і моральна чистота. Вони вважають, що виховання особистості дуже довгий і складний процес, який починається з раннього дитинства. За допомогою фізичного виховання у дитини формується моральні звички, які з подальшім життям за умов правильного виховання стають її особистими характеристиками. Слід відмітити, що спортивна діяльність не повинна зводитись до розуміння її як тренувального процесу або участі в змаганнях, це діяльність спільна з іншими видами діяльності людини, яку поєднує ідейна спрямованість, особиста і колективна зацікавленість у кінцевому результаті. Бех І. Д. зазначає, що в усіх видах діяльності, окрім спортивної, об’єктом свідомості і волі людини є різноманітні предмети, явища, інші люди. А в спорті людина є об’єктом і суб’єктом діяльності, так як вона працює над собою, удосконалюючи свої фізичні і морально-вольові якості. Виховний вплив спортивної діяльності залежить від того, як вона організована, чим мотивується, які створює взаємовідносини між спортсменами та оточуючими. Фахівець зазначає, що структура процесу вихован-

ня морально-вольових якостей особистості включає в себе формування моральних переконань, почуттів, звичок, поведінки, сили волі [1]. Так, Л.В. Волков (2002), підкреслюючи особливого значення тренувальних занять у формуванні моральних якостей особистості, зауважує, що заняття фізичними вправами, якщо вони правильно організовані, є справжньою школою морального досвіду. В таких заняттях, як правило, широко використовується метод вправ, тобто багаторазове повторення вчинків та дій, в результаті яких формуються моральні звички [3]. Матвєєв Л.П. (2005) підкреслює, що особистісно-виховний ефект залучення до спорту залежить не лише від самого спортсмену, а й понад усе від системи міжособистісних і спрямованих на виховання стосунків, що складаються у сфері спорту і довкола нього [7]. Спеціаліст в галузі соціології фізичної культури та спорту Лубишева Л. І. відмічає, що важливу роль спорт відіграє у формуванні різноманітних психічних якостей і здібностей людини, виступаючи як «школа волі», «школа емоцій», «школа характеру», оскільки спортивні змагання і вся спортивна діяльність висувають високі вимоги до прояву вольових якостей і саморегуляції [5].

Таким чином, здійснене дослідження дозволяє зробити наступні висновки: по-перше, особистість − інтегральна (цілісна) сукупність соціальних властивостей людини, що формується та видозмінюється протягом усього життя в результаті складної взаємодії внутрішніх та зовнішніх чинників; по-друге спортивна діяльність виступає не тільки як засіб покращення фізичного розвитку, зміцнення здоров'я, розвитку рухових якостей, а в поєднанні з іншими засобами виховання сприяє всебічному розвитку людини. Вона впливає на моральні якості, розвиток, вольової та емоційної сфер людини, естетичних, етичних уявлень і потреб.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Виховання особистості. / І. Д. Бех. - К.: Олимпийская литература, 2003. Т.1. – 227 с. 2. Бехтерев *В.* М. Проблемы развития *и* воспитания человека*:* М.*: Изд-во «Ин-т практ. психологии»;* Воронеж*: НПО «МОДЭК»,* 1997*. – 416 с. 3. Волков Л.В. Теория и методика детского и юношеского спорта. / Л.В. Волков. - К.: Олимпийская литература, 2002. – 295 с. 4.*Герасимчук А. А. Соціологія *: Навч.* посібник */ А.А. Герасимчук,* Ю.*І.* Палеха*, О.*М. Шиян*. – 4-ое вид., випр. й доп. – К. : Видавництво Європейського ун-ту, 2004. –* 246 *с. 5. Лубышева Л. И. Социология физической культуры и спорта : [учеб. пособие] / Л. И. Лубышева – М. : Академия, 2004. – 237 с. 6. Максименко С. Д. Диференційна психологія: підруч. – К. : вид–во Видавничий Дім «Слово», 2014. – 220 с. 7.*Матвеев Л.П. Общая теория спорта *и* ее прикладные аспекты*: 4-е изд., испр. и. доп. / Л.П. Матвеев. – Санкт-Петербург: «Лань», 2005. – 384 с. 8. Платонов К. Занимательная психология. / К. Платонов. – Издание 5-е, исправленное. –* СПб.*: Питер Пресс,* 1997*. –* 288 *с. 9. Соціологія: вивчення особистості.URLhttp://osvita.ua/vnz/reports/sociology/30088 (дата звернення 25.01.18). 10.Степанов О. М.* Основи психології *і* педагогіки*: навч.* посібник */ О. М.* Степанов*,* М. М. Фіцула*. – 2-е вид., випр., доп. Рек. МОН. – К.: Академвидав,* 2006*. –* 520 *с. 11.Сутула В.О. Базові ознаки фізичної культури особистості / В. О. Сутула // Духовність особистості: методологія, теорія і практика : зб. наук. пр. СНУ ім. В. Даля. – Луганськ, 2012. – № 6 (53). – С. 186–192.*

Л. П. Корогод

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ ПРОСТІР ПРОФЕСОРА ВІТАЛІЯ ВАСИЛЬОВИЧА БУГУЙЧУКА (ДО 70-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)

Розвиток фізичної культури і спорту в сучасному світі являє собою динамічний багатоаспектний процес.

Включеність фізкультурно-спортивних практик в різні галузі життєдіяльності сучасного суспільства зумовлює оформлення представників сфери фізичної куль-

тури і спорту в окрему соціальну групу, яка відіграє вагому роль у творенні духовно-культурних цінностей, збереженні історичної пам'яті. «Спортивно-історична спадщина – зазначає О.А. Істягіна-Елісєєва, – це сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених у ході спортивних змагань, заходів спортивної роботи, біографіями спортсменів і організаторів спорту і таких, що мають значення для збереження і розвитку самобутності вітчизняного спорту, народу, його внеску у світовий спорт, світову цивілізацію» [2, с.53].

Діяльність державних установ, громадських організацій, преси в галузі розвитку фізичної культури і спорту; життєвий шлях і досягнення видатних спортсменів, спортивних педагогів, науковців, організаторів, управлінців сфери фізичної культури і спорту України – ось ті унікальні матеріали, які здатні зробити навчальний процес захоплюючим, а виховання нашої молоді – збагатити прикладами для наслідування. Таким чином, історичне краєзнавство, в тому числі і його фізкультурно-спортивний аспект, є важливою складовою підготовки спеціалістів галузі фізичної культури і спорту, формування їх патріотичних почуттів [3, с. 17-18, 22].

У 2017 році виповнилось 70 років від дня народження і 5 років від дня смерті професора Віталія Васильовича Бугуйчука (23.09.1947 – 16.04.2012), визначного вченого-історика, талановитого педагога, організатора науки, одного із засновників наукового напряму гуманітарних досліджень в галузі фізичної культури і спорту в Україні. Це була чесна, порядна, принципова, душевно щедра Людина. Його життя і діяльність нерозривно були пов'язані з Дніпропетровським державним інститутом фізичної культури і спорту, у витоків якого він стояв і, зокрема, з кафедрою соціально-гуманітарних наук, яку він очолював понад 20 років. Формулюючи значимість біографічних досліджень, з'ясування ролі особистості у контексті певної історичної епохи, український вчений В.І. Попик писав: «Одночасно з вивченням окремих людських життів, біограф істика оперує сукупністю біографічних даних, яка робить можливими широкі узагальнення, типологізацію життєвого шляху цілих поколінь, соціальних і професійних груп, що створює можливість глибинного вивчення суспільства тієї чи іншої доби, його зовні прикованої, «внутрішньої» історії» [4, с. 135].

Віталій Васильович Бугуйчук народився 23 вересня 1947 р. у м. Дніпропетровську у родині робітників. Вищу освіту здобув на юридичному факультеті Воронезького державного університету (1969 р.); пройшов військову службу у лавах Чорноморського флоту (1969-1970 рр.). Упродовж трьох років (1971-1973 рр.) працював юрисконсультом юридичного відділу облпотребспілки. У період 1973-1976 рр. навчався в очній аспірантурі Воронезького політехнічного інституту. 25 жовтня 1977 р. захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук у спеціалізованій раді Саратовського державного університету.

До Дніпропетровського державного інституту фізичної культури і спорту (на посаду старшого викладача кафедри суспільних наук) прийшов працювати у 1978 р.; у 1980 р. отримав звання доцента. З квітня 1986 р. В.В. Бугуйчук очолив кафедру соціально-гуманітарних наук.

Починаючи з 1985 р. був, висловлюючись сучасною термінологією, керівником наукових тем Зведених планів науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту Державного комітету з фізичної культури та спорту України (пізніше – Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту) філософського тематичного напряму «Формування гуманістичної орієнтації світогляду у суб'єктів фізичного виховання». В.В. Бугуйчук є знаковою постаттю у становленні напряму гуманітарних досліджень у галузі фізичної культури і спорту в Україні, забезпечення їх філософсько-антропологічного спрямування; формування відповідних

наукових підходів у духовно-культурному контексті сучасного йому історичного періоду. Він писав: «Немає ніяких сумнівів в тому, що спорт і фізична культура мають величезний гуманістичний потенціал… У спорті і фізичній культурі як важливих елементах сучасної культури містяться величезні можливості для позитивного впливу не тільки на здоров'я, фізичну досконалість, але й на духовний світ, на культуру людини – на її світогляд, емоції, моральні принципи, естетичні смаки тощо, а також на взаємовідносини людей» [1, с. 6].

Тематична спрямованість його творчості визначається як філософське осмислення проблем особистості, її буття у просторі фізкультурно-спортивних практик, формування гуманістичних світоглядних орієнтацій.

Очолюючи кафедру соціально-гуманітарних наук понад двадцять років, В.В. Бугуйчук багато сил та творчої енергії присвятив науково-педагогічній та організаційній діяльності. Його науковий доробок складає близько 200 наукових робіт, серед яких монографії, навчальні посібники і наукові статті, тези тощо, які побачили світ на шпальтах українських журналів (перш за все таких, як «Спортивний вісник Придніпров'я», «Гуманітарний журнал», «Грані»), збірки наукових праць, матеріали конференцій, присвячених дослідженню актуальних проблем фізкультурно-спортивного руху в Україні, філософським аспектам формування особистості спортсмена, організації навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі фізкультурно-спортивного профілю тощо. Серед найвідоміших його праць наступні:

– Бугуйчук В.В. Физическая культура, спорт, мировоззрение: Монография. – Днепропетровск: Издательство Днепропетровского госуниверситета, 1997. – 180 с.

– Бугуйчук В.В. Организационные основы местного самоуправления и некоторые проблемы их реализации в Украине. – Днепропетровск: РВВ ДНУ, 2005. – 102 с.

– Савченко В.Г., Бугуйчук В.В., Шуба В.О. Основи охоронної діяльності: Дніпропетровськ: Дріант, 2007. – 487 с.

– Формування гуманістичного світогляду молоді у сфері фізичної культури і спорту: Науково-методичний посібник / Бугуйчук В.В., Корогод Л.П., Лисенко С.О., Острянський М.П., Самошкіна М.Г., Чуднова Т.А., Городецький О.В., Кравченко А.В., Макєшина Ю.В., Вишняков В.М. – Дніпропетровськ: ДДІФКіС, 2012. – 110 с. та ін.

Під впливом В.В. Бугуйчука сформувалась ціла плеяда викладачів і науковців Дніпропетровського державного інституту фізичної культури і спорту, на кафедрі утворився потужний творчий колектив однодумців. В різні часи на кафедрі працювали його учні і послідовники: Бабець П.М., Зарицький О.Г., Шашкова Л.О., Прокоф'єв І.Ф., Попова Н.С., Поставна Є.В., Пікус І.Ю. та ін. А нині його справу у Придніпровській державній академії фізичної культури і спорту продовжують доц. Корогод Л.П., доц. Лисенко С.О., доц. Самошкіна М.Г., доц. Острянський М.П., доц. Макєшина Ю.В., доц. Городецький О.В., ст. викладач Кравченко А.В.

Віталій Васильович був особисто знайомий і дружив з багатьма видатними спортсменами Дніпропетровщини, які в різні часи були його студентами, їх тренерами, управлінцями сфери фізичної культури і спорту, журналістами тощо. Він сам любив відвідувати спортивні змагання. Високий, статний, вродливий, він був окрасою товариських зустрічей футбольних команд інституту. Повністю поринаючи в атмосферу гри, він вправно володів м'ячем, захоплювався самим ходом гри. Його поради як науковця і людини були наповнені професійним досвідом і життєвою мудрістю, надані від щирого серця, були й залишаються для всіх нас орієнтиром у житті.

На всіх ділянках роботи В.В. Бугуйчук проявляв професіоналізм, високу прин-

циповість, інтелігентність, людяність, повагу до колег та студентів. Він був прикладом активної життєвої позиції, вихователем і натхненником молодого покоління і всіх нас, колег і співробітників.

Все життя В.В. Бугуйчука, роки наполегливої творчої праці характеризують його як ініціативного, енергійного, вдумливого керівника і вченого, полум'яного патріота своєї Вітчизни, який всі свої глибокі знання, творчий потенціал віддавав на благо українського народу. Його наукова, педагогічна і громадська діяльність була багаторазово відзначена нагородженнями Почесними Грамотами та урядовими нагородами України, серед яких нагрудний знак «Відмінник освіти України» (1999 р.), Почесна Грамота Верховної Ради України «За особливі заслуги перед Українським народом» (2005 р.).

Віталій Васильович Бугуйчук прийшов у цей світ у вересні – теплому, спокійному і щедрому місяці. Він любив і цінував життя. Любив творчість. Любив людей. Віталій Васильович пішов з життя у розквіті творчих сил, так і не встигнувши реалізувати низку планів та ідей. Пішов під час Великодніх свят… Відтоді для всіх, хто знав цю унікальну харизматичну Людину, розпочався новий відлік часу – часу споминів, вшанування пам'яті талановитого вченого, витонченого педагога, справжнього сина своєї землі. І навіть через п'ять років після смерті Віталія Васильовича якось важко говорити про нього у минулому часі. Але життя продовжується, поглинаючи нас у вирі щоденних планів, поточних справ, пошуків, турбот. Сьогодні кафедра соціально-гуманітарних наук Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту являє собою дружний творчий колектив, що забезпечує напрями навчально-методичної, наукової, виховної діяльності у відповідності з вимогами часу; продовжує розвивати і збагачувати традиції, закладені В.В. Бугуйчуком, здійснює подальшу розробку напряму гуманітарних досліджень у сфері фізичної культури і спорту, розширює творчі контакти тощо.

Список використаних джерел

1.Бугуйчук В.В. Физическая культура, спорт, мировоззрение / В.В. Бугуйчук. – Днепропетровск: Издательство ДНУ, 1997. – 180 с. 2.Истягина-Елисеева Е.А. Социальные аспекты управления спортивно-историческим наследием Российской Федерации / Е.А. Истягина-Елисеева // Вестник спортивной науки. – 2013. – № 6. – с. 52-57. 3.Корогод Л.П., Жавгурьян П.В. Історичне краєзнавство у системі підготовки спеціалістів галузі фізичної культури і спорту: Науково-методичні рекомендації / Л.П. Корогод, П.В. Жавгурьян. – Дніпропетровськ: ДДІФКіС, 2013. – 64 с. 4.Попик В.І. Biography – біографіка – біограф істика – біобібліографія: понятійний арсенал історико-біографічних досліджень / В.І. Попик // Український історичний журнал. – 2015. – № 3. – С. 122-136.

М. В. Данилевич, О. В. Романчук

МОТИВАЦІЙНО-ЦІННІСНИЙ КОМПОНЕНТ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА СПОРТУ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

На сучасному етапі в Україні вища школа зобов'язана виконати соціальне замовлення на підготовку майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту, здатних проектувати діяльність у професійній сфері, методично та психологічно бути готовими до своєї майбутньої роботи та розуміти значущість своєї професії. У діяльності фахівців з фізичного виховання та спорту суб'єктивним критерієм є стійка професійна спрямованість, розуміння значущості професії, її цінностей, сукупність необхідних професійно важливих якостей особистості, позитивне ставлення до себе, як до фахівця та відсутність особистісних деформацій.

Проблема готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до професійної діяльності є актуальною для сучасного суспільства, оскільки наявність або відсутність цієї готовності визначає, чи буде випускник працювати після закінчення вищого навчального закладу за фахом. Приймаючи рішення щодо своєї майбутньої діяльності, молоді фахівці перш за все визначають для себе сенс подальшого професійного самовизначення: відповідають на питання про те, задля яких значущих цілей слід розвиватися в професії і наскільки їхня спеціальність сприяє досягненню конкретних результатів, пов'язаних з цими цілями. У сучасному науковому розумінні поширюється світоглядна позиція вчених (О. Ю. Ажиппо, П. Б. Джуринського, Є. А. Захаріної, Л. І. Іванової, Р. П. Карпюка, Р. В. Клопова, Л. П. Сущенко, О. В. Тимошенка та ін.) щодо розуміння структури готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до професійної діяльності.

Аналіз наукової літератури та власний досвід викладацької діяльності дозволив у структурі готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до професійної діяльності виділити такі компоненти, як мотиваційно-ціннісний, пізнавальний, процесуальний та емоційно-вольовий.

Розглянемо мотиваційно-ціннісний компонент готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до майбутньої професійної діяльності як один з провідних у структурі готовності.

Вважаємо, що вивчення мотивів студентів до успішного виконання майбутньої професійної діяльності вкрай важливо для пошуку різних форм вищої фізкультурної освіти, для оптимізації навчально-освітнього процесу, для вдосконалення системи професійної орієнтації і професійного відбору на спеціальності, пов'язані з роботою у галузі фізичної культури і спорту.

Начальний етап професіоналізму (вибір сфери діяльності, пошук свого місця в професійному співтоваристві, соціальна адаптація та самореалізація фахівця) є ключовим, що визначає усе подальше життя молодої людини. Важливою складовою цього є період навчання у вищому навчальному закладі, в якому майбутні фахівці з фізичного виховання та спорту оволодівають необхідними знаннями та вміннями, формують своє уявлення щодо професійної діяльності, якою вони планують займатися у майбутньому.

Існують різні різновиди навчальної мотивації студентів: професійні мотиви (отримати професію); пізнавальні мотиви (оволодіти новими знаннями); прагматичні мотиви (мати високу заробітну платню); соціальні мотиви (принести користь суспільству); мотиви соціального та особистісного престижу (утвердити себе й зайняти в майбутньому певне положення в суспільстві та у соціальному оточенні).

Образ майбутньої професії є стимулятором до ґрунтовного оволодіння знаннями, вміннями та навичками, які дозволять ефективно здійснювати професійну діяльність. Формування образу майбутньої професії стає засобом розвитку системи професійної мотивації. На нашу думку, лекції та практичні заняття слід планувати таким чином, щоб у свідомості студентів відображалося соціальне значення професії для зміцнення та збереження здоров'я української нації.

Науково цінними для визначення ролі мотиваційної готовності студентів є праці таких учених, як Т. Г. Бохан [1], Е. Р. Сагєєва [5], А. В. Шеіна [7] та інших. Мотиваційна готовність студентів не лише впливає на їхнє відношення до обраної спеціальності та спрямовує до вивчення її змісту, але й, як вважають Т. Г. Бохан, М. В. Шабаловська та С. А. Морєва, спонукає до актуалізації своїх потенцій та використання потенціалу освітнього середовища для якості професійного становлення [1, с. 88]. Е. Р. Сагєєва та О. А. Анікеєнок вказують на те, що мотиваційна готовність відображає не тільки мотиваційні диспозиції особистості, а й ефектив-

ність підготовки майбутніх фахівців у конкретному вищому навчальному закладі [5, с. 79]. А. В. Шеіна акцентує увагу на тому, що мотиваційна готовність студентів визначає професійну придатність фахівця та може відігравати роль компенсаторного фактору при наявності низьких спеціальних здібностей [7, с. 61].

Система ціннісних орієнтацій, пов'язаних з професійними прагненнями людини, як вважає Е. Ф. Зеєр, виступає як сенс праці, заробітної плати, благополуччя, кваліфікації, кар'єри, соціального стану та ін. [2, с. 5]. На думку Є. А. Клімова, для кожної окремої професійної групи характерна своя система цінностей [3, с. 6].

Ціннісні орієнтації детермінують професійну поведінку, забезпечують зміст і спрямованість діяльності та надають сенс професійним діям. Д. І. Костюков і В. А. Котельніков вказують, що сукупність ціннісних орієнтацій обумовлює змістовну грань спрямованості особистості, є основою світорозуміння людини, мотивації життєвої активності та вибору професійного шляху, відіграє значущу роль у взаєминах з іншими людьми та навколишнім світом [4, с. 141].

Теоретичний аналіз наукової літератури свідчить про різноманіття думок щодо визначення мотиваційної готовності студентів до професійної діяльності. Ми ж поділяємо думку А. В. Сотнікової про те, що глибокий аналіз професійної мотивації дозволяє створити благодатний ґрунт для подальших як теоретичних, так і практичних розробок в області створення сприятливих умов для формування позитивної професійної мотивації, спрямованої на зростання внутрішньої мотиваційної енергетики як джерела прагнення до підвищення професійної культури суб'єкта професійної підготовки і професійної діяльності [6, с. 122].

Отже, мотиваційно-ціннісний компонент готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до професійної діяльності передбачає наявність мотивів щодо отримання вищої фізкультурної освіти відповідно до обраної галузі знань, спеціальності, спеціалізації, кваліфікації та освітнього рівня; переконання щодо значущості соціокультурної місії фахівців з фізичного виховання та спорту; стійкого позитивного відношення до професії у галузі фізичної культури і спорту; ціннісних орієнтацій, як основи життєвої активності та вибору професійного шляху; професійної мотивації, яка враховує сукупність потреб та інтересів, що спонукають студентів до професійної самореалізації та професійного вдосконалення; професійної спрямованості на ефективне виховання завдань майбутньої діяльності.

Список використаних джерел

1.Бохан Т. Г. Мотивационная готовность к профессионально-личностному становлению студентов-медиков / Т. Г. Бохан, М .В. Шабаловская, С. А. Морева // Сибирский психолочический журнал. 2014. № 51. С. 88–99. 2.Зеер Э. Ф. Психология профессионального образования / Э. Ф. Зеер // Учебное пособие – М.: Изд-во Московского психолого-социального института. – Воронеж: Изд-во НПО «МОДЭК», 2003. – 480 с. 3.Климов, Е. А. Психология профессионала: Избранные психологические труды / Е. А. Климов – Воронеж: Изд-во НПО «МОДЭК», 2003. – 456 с. 4.Костюков Д. И. Профессиональная направленность как интегральный показатель ценностно-мотивационной сферы личности обучающегося / Д.И. Костюков, В.А. Котельников // Ученые записки. Электронный научный журнал Курского государственного университета. 2016. №3 (39). С.141-144 . 5.Сагеева Е. Р. Мотивационная готовность студентов к будущей профессиональной деятельности и проблемы ее изучения / Е. Р. Сагеева, О. А. Аникеенок // Казанский педагогический журнал 2011. № 3. С. 78-83. 6.Сотникова А.В. Профессиональная мотивация как предмет социологического анализа / А. В. Сотникова //Историческая и социально-образовательная мысль. 2010. № 3 (5). С. 118-122. 7.Шеина А. В. Проблема формирования мотивации про- фессиональной деятельности будущих инженеров в образовательном процессе технического вуза / А. В. Шеина // Педагогический журнал 2011. № 1. С. 103-111.

В. В. Чупилко, В. А. Бабаліч

РУХЛИВІ ІГРИ ДЛЯ ВСЕБІЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Сучасний розвиток педагогічної науки в Україні характеризується пошуком та вдосконаленням шляхів формування гармонійно розвиненої особистості. Дуже важливо виховувати молоде покоління фізично розвинутим, загартованим. Серед усього різноманіття засобів фізичної культури пріоритет надаємо рухливим іграм, адже усі основи здорового способу життя, гармонійного розвитку закладаються в дитинстві.

Вчені одностайні в думці ефективності застосування рухливих ігор з позиції формування вольових (С.Червона, Н.Пащенко), психічних якостей (О. Костенко), засобу фізичного виховання дітей (Е.Вільчковський, О.Курок, Є.Приступа, О.Бік, О.Слимаковський, Ю.Колесніченко, М.Курдяєва), основ для оволодіння більш складних спортивних рухів (І. Посошкова). Багато уваги вихованню і розвитку дітей засобами рухливих ігор присвячено у працях видатних педагогів Я.А.Коменський, А.С.Макаренко, В.О.Сухомлинський, К.Д.Ушинський.

Аналіз літератури показав, що цінність рухливих ігор в багатофункціональності, зокрема це стосується:

- Гармонійного розвитку дитини, що передбачає її фізичне, психічне, соціальне, духовне здоров’я, інтелектуальну достатність, морально-етичну досконалість, є нині пріоритетом у розвинутих країнах світу. Час вносить зміни у зміст ігор, створює багато різних варіантів, лише їхня рухлива основа залишається незмінною. Рухливі ігри – особливий вид діяльності людини, що виникає у відповідь на соціальну потребу підготовки підростаючого покоління до життя [1]. Також гра виявляє особисті риси людини, яка грає, – винахідливість, наполегливість, комунікабельність і навіть чесність.

- Розвитку функціональних можливостей організму. Правильно підібрані рухливі ігри активно впливають на розвиток організму дитини. Різноманітні рухи та ігрові дії дітей під час гри, при вмілому керівництві ними, позитивно впливають на серцево-судинну, дихальну та інші системи організму, збуджують апетит і сприяють міцному сну.

- Формування фізичних якостей, як швидкість, спритність, витривалість тощо. Гра включає всі види природних рухів: ходьбу, біг, стрибки, метання, лазіння, вправи із предметами, а тому є незамінним засобом фізичного виховання дітей. Рухливі ігри задовольняють потребу організму дитини в русі, сприяють збагаченню її рухового досвіду. За допомогою ігор у дітей закріплюються та вдосконалюються вміння і навички з основних рухів (ходьби, бігу, стрибків, рівноваги та ін.). Швидка зміна обставин під час гри привчає дитину користуватися своїми рухами. Все це позитивно впливає на вдосконалення рухових навичок.

- Оволодіння руховими навичками з елементами різних видів спорту. Це одна з головних функцій (педагогічна) рухливих ігор. Заняття з фізичної культури зі школярами повинні проводитись на основі широкого використання елементів спортивних та народних ігор, акробатики, гімнастики, бігу, лазіння, подолання перешкод, стрибків тощо Вважається, що застосування ігор дозволяють знайомитися з новими, раніше невідомими спортивними іграми та вдосконалювати відомі, формувати навички володіння м'ячем, бігу, стрибків, тощо. Проводячи заняття спортивно-ігровим методом, можна не тільки виховати фізичні здібності в цікавій формі, а й закріплювати рухові навички, здобуті в процесі навчання. Світ ігор дуже багатогранний: рухливі, сюжетні, народні, рольові, спортивні, імітаційні, командні, групові, ігри-естафети, ігри-конкурси, ігри-забави, ігри-змагання.

Отже, розмаїття рухливих ігор дає можливість для всебічного розвитку дитини, важливо не розгубитися і навчитися правильно їх добирати відповідно до мети і завдань уроку.

Список використаних джерел

1. Драновська Л.В. Рухливі ігри як засіб фізичного виховання молодших школярів [Еекторний ресурс] – Режим доступу: https://docs.google.com/document/d/1AmSKpI6Rlpf-2OnBs-GoIBG9Tg8rYjUOV4RFzebSKPA/edit.

С. С. Бандура

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ

Спорт стає засобом виховання тоді,
коли він - улюблене заняття кожного.
В. Сухомлинський

Сучасні діти зростають в оточенні різноманітних комп'ютерих гаджетів, все більше поглиблюючись у віртуальний світ, обираючи комп'ютерні ігри, мультики та відео замість м'яча на подвір'ї. Переорієнтація інтересів дітей та молоді спричиняє як зміни в системі освіти взагалі, так і у викладанні окремих предметів, включаючи фізичну культуру.

В сучасному фізичному вихованні та спорті особливо важливою є валеологічна спрямованість, врахування індивідуальних особливостей стану здоров'я учнів. В методичних рекомендаціях для вчителів постійно наголошується на необхідності підбору фізичного навантаження відповідно до фізіологічних і психоемоційних параметрів та рівня здоров'я кожної дитини.

Тому вчителю фізичної культури необхідно не тільки спрямовувати спортивні здібності дитини в русло відповідного виду спорту, а передусім звернути увагу на виконання наступних завдань: 1) зацікавлення дітей та молоді в заняттях спортом; 2) формування свідомого ставлення до особистого здоров'я; 3) підвищення соціальної активності школярів; 4) пробудження національної самосвідомості.

Великі міста України мають змогу культивувати в навчальному процесі окрім стандартних видів спорту ще й такі, як плавання, веслування, лижі, біатлон тощо, на відміну від маленьких селищ та сіл, в яких навіть основні олімпійські види спорту розвинені значно гірше. Перешкодами в покращенні такого становища є неналежний стан спортивних споруд та залів, нестача спортивного інвентарю, недостатня кількість учнів основної групи стану здоров`я (згідно проби Руф`є) для формування спортивних команд.

У дітей сільської місцевості значно менше можливостей відвідувати спортивні секції, просто через їх відсутність та дефіцит спеціалістів-тренерів. Тому позаурочна робота з фізичного виховання часто побудована на ентузіазмі вчителя, якому не байдужа організація дозвілля учнів.

Учні сільських шкіл з великим задоволенням займаються командними видами спорту, до яких належить волейбол, баскетбол, футбол. Відвідування спортивних гуртків є для дітей та молоді головною можливістю міжособистісного спілкування.

На сьогоднішній день кожна сільська школа обладнана інвентарем для настільного тенісу. Діти мають змогу пограти навіть на перервах, а потім позмагатися в майстерності під час дружніх зустрічей з іншими школами.

Спорт – це не обов'язково біг та стрибки, він може бути корисним і для розвитку розумових здібностей, наприклад шахи та шашки. Такі заняття легко організу-

вати, вони не потребують матеріальних витрат та захоплюють молодь.

Формуванню здорового способу життя сприяє проведення різноманітних спортивних заходів. Саме під час шкільних та районних змагань розвивається цілеспрямованість учнів, посилюється згуртованість колективів, з`являється впевненість у своїх силах, зникає сором`язливість та замкнутість – такі характерні риси для дітей сільської місцевості.

Шкільні змагання час від часу відвідують тренери спортивних клубів довколишніх міст та запрошують здібних юних спортсменів до занять. Але, через відсутність фінансових можливостей, батьки часто відмовляються від спортивного майбутнього для своїх дітей. Спортивним талантам доводиться знову сподіватися тільки на уроки фізичної культури в школі.

З метою урізноманітнення уроків фізичної культури, вчителі сільських шкіл опановують інноваційні методики, максимально використовуючи матеріально-технічну базу. Наприклад, популярний спортивний захід сьогодення – велопробіг – можливо організувати в сільській місцевості. Він сприяє як фізичному, так і патріотичному вихованню, тому що проводиться зазвичай з використанням національної символіки або присвячується певній події.

Без спорту не обходяться більшість патріотично направлених заходів, бо історія наших предків напряму пов`язана з гарним фізичним розвитком та міцним здоров`ям. Проведення різноманітних спортивних заходів підвищує соціальну активність та національну свідомість української молоді.

Проблема розвитку фізичного виховання та спорту в сільській місцевості постійно опрацьовується на місцевому та державному рівні, розробляються та реалізуються різноманітні програми та проекти в цій сфері. Благодійними організаціями відновлюються спортивні майданчики, поповнюється матеріально-технічна база сільських шкіл, проводяться тренінги для вчителів фізичної культури тощо. Але потрібно багато часу та зусиль кожного учасника навчально-виховного процесу для здійснення суттєвих змін в реаліях системи освіти.

Список використаних джерел

1.Скороход В. М., Скороход Т. В. Формування культури здоров'я молоді через освіту // Основи здоров'я та фізична культура. - 2007. - №11. - С.7-8. 2.Круцкевич Т. Теория и методика физического воспитания / Т. Круцевич. Том 2. – Киев: Олимпийская литература, 2003. – 392 с.

М. Г. Токарев, О. А. Хауссі

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ У ВУЗАХ. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Проблеми фізичного виховання у вищих навчальних закладах завжди були дещо гострішими, ніж у школах. Звісно, це не стосується ВУЗів з спеціалізацією на фізичному вихованні.

По-перше, головна проблема - знайти баланс між загальною навчальною програму за спеціальністю студента та заняттями фізичною культурою. Не слід також забувати, що пари фізичної культури - це предмет сам по собі а, отже, потребує як теоретичного, так і практичного викладання.

Через це виникає ще одна проблема. Коли час на заняття фізичною культурою вже затверджений, його весь пускають саме на практичні зайняття. Фундаментальні теоретичні знання у цій дисципліні, по першу чергу, пов’язані з питанням «На яку функцію організму має вплив ця вправа?». Студент, який не усвідомлює всі вигоди зайняття фізичною культурою, має занижену мотивацію до зайняття.

Крім цього, у багатьох студентів формуються деякі стереотипи щодо фізичних

вправ. Не усвідомлюючи користі від, скажімо, качання пресу та присідань, вони впевнені, що ці вправи не матимуть користі для їх здоров'я, та зовнішнього вигляду.

Однією з головних проблем є матеріально-технічна [1, с.121]. По-перше, не всі навчальні корпуси ВУЗів обладнанні спортивними залами. Студентам треба долати шлях до сусіднього корпусу й назад за перерву. І якщо літом є можливість займатися в парках й скверах, то взимку погода вимагає адміністрацію знаходити шлях розміщення студентів. По-перше, через це заняття фізичною культурою в одному залі відбуваються упродовж всього дня. Це означає, що деякі студенти мають зайняття усередині інших звичайних пар, корті можуть знаходитись в іншому корпусі. Проблема долання шляху часто закінчується запізненням на початок заняття. Студент змушений обирати: запізнитись на лекцію з іншого, профільного предмету, чи на заняття фізичною культурою? Враховуючи те, що, не всі студенти обізнані про користь фізичних вправ вони обирають запізнення (а іноді й відсутність) на парах фізичної культури.

Друга проблема - це самі спортивні зали. Через великі площі, їх важко й коштовно отоплювати взимку. Й задля переодягання в спортивну форму й, знов, треба у зимню пору приходити до корпусу заздалегідь. Через це, коли зникає можливість занять на відкритому повітрі, явка студентів на заняття фізичною культурою сильно падає [2,с.174].

Як можна подолати більшість з цих проблем? Почати треба, звісно, з балансування часу. У більшості країн заняття фізичною культурою відбуваються саме на останній парі. Завдяки цьому, студент потім не сидить виснажений на основних лекціях й не піклується про погану гігієну упродовж дня. Це стосується й здоров'я: якщо перегрітий після вправ й виснажений після заняття студент йде взимку від спортивного залу до основного навчального корпусу - є висока вірогідність отримати переохолодження.

Звісно, ідеальною мірою є винесення занять фізичною культурою на окремий день тижня, вільний від інших аудиторних занять. По-перше, з вільним часом, не так сильно втиснутим в часові рамки одного заняття, викладачі матимуть можливість робити вправи менш виснажливими, збалансованим та комплексним. У студентів з'явиться можливість на переодягання, відпочинок після вправ і в цілому - на заняття тим видом спорту, який їм що найбільш імпонує. Крім цього, працюючи з одним потоком студентів в день й не постійно переходячи кожен раз на окремі групи, через що виникає велика для викладача напруга, вони матимуть можливість розробки індивідуального підходу до більшості осіб.

Оптимальним є обладнання спортивних площ сучасним обладнанням, тренажерами, спортивним інвентарем. Вирішення проблеми опалення, можна досягти шляхом оптимізації енергозбереження завдяки утеплення будівель, що з економить державні кошти в майбутніх періодах. В довготривалій перспективі це дозволить виділяти більше бюджетних коштів на обладнання внутрішніх приміщень. Зокрема роздягалень, коридорів, спеціальних комор для зберігання спортивних знарядь.

Гарною ідеєю є також проведення цілком теоретичних занять. Лекційні заняття зацікавлять та проінформують раніше немотивованих до фізкультури студентів. Більш того, проведення таких занять є гарною можливістю знайти підхід до спеціальних груп студентів за станом здоров'я, почати долучаючи їх до занять. Також вони отримують інформацію та стимул до того щоб впроваджувати у своє життя фізичні навантаження.

Звісно, існує ще багато гарних ідей й шляхів розвитку фізичного виховання у ВУЗах, таких як: оснащення душових кабінок для зручності й гігієни студентів, обладнання спеціальних спортивних залів й розроблення програм для особливих

за станом здоров'я людей, розвиток усіх видів спорту у межах одного ВУЗу тощо. Проте, маючи низку початкових, фундаментальних проблем в організації занять й оснащенні місця для цих занять, неможливо проводити ніякі інші заходи.

Поступове, плановане й рішуче покращення ситуації із заняттями фізичним вихованням в ВУЗах - шлях до підвищення здоров'я усієї молоді.

Список використаних джерел

1.Усикова Н. І. Методика фізичного виховання в Вузах. Видавництво «Велес» К. 2014. 2.Курчма В.Р. Гігієна студентів. Видавництво «Абрис». К. 2015 р.

В. В. Пічурін

ЗМІСТ ПСИХОФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «МОСТИ І ТРАНСПОРТНІ ТУНЕЛІ» У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ

При розробці концепції психофізичної підготовки студентів залізничних закладів вищої освіти в процесі фізичного виховання одним із ключових є питання про зміст такої підготовки. Мета дослідження – встановити професійно значущі психофізичні якості сучасних фахівців спеціальності «Мости і транспортні тунелі» та розробити засади їх формування у фізичному вихованні.

Спеціальність «Мости і транспортні тунелі» відноситься до числа головних на залізничному транспорті. Спеціалісти цього профілю займають посади інженера-будівельника і працюють на будівництві мостів і транспортних тунелів. До якостей, які сприяють успішному виконанню професійної діяльності інженера-будівельника (мостовика), належать: емоційна стійкість, технічне мислення, просторова уява, гарна довгострокова і оперативна пам'ять, гарний окомір, розвинені концентрація, стійкість, розподіл, вибірковість уваги, особиста організованість, самостійність, організаторські здібності, ініціативність, відповідальність, вестибулярна стійкість, сміливість. Перешкоджають ефективному виконанню професійної діяльності: емоційна нестійкість, безвідповідальність, неуважність, тривожність, вестибулярна нестійкість.

В структурі навчального процесу з фізичного виховання психофізична підготовка студентів цієї спеціальності проводиться на першому і другому курсі в обсязі 4-х навчальний годин на тиждень.

Співвідношення головних засобів психофізичної підготовки для студентів, які навчаються за спеціальністю «Мости і транспортні тунелі» наведено в таблиці 1.

Таблиця 1. Співвідношення головних засобів психофізичної підготовки для студентів, які навчаються за спеціальністю «Мости і транспортні туннелі»

Професійно значущі види спорту	Кількість навчальних годин	% від загальної кількості навчальних годин для занять професійно значущими видами спорту
Спортивна гімнастика, акробатика (за вибором студента)	72	50
Прикладне плавання, веслування (за вибором студента)	28	20
Легка атлетика (біг на середні та довгі дистанції)	24	16
Пауерліфтинг, важка атлетика, єдиноборства, фітнес (за вибором студента)	22	14
Всього	146	100

Загальна структура психофізичної підготовки за авторською концепцією для студентів спеціальності «Мости і транспортні тунелі» наведена в таблиці 2.

Таблиця 2. **Загальна структура психофізичної підготовки для студентів, які навчаються за спеціальністю «Мости і транспортні тунелі»**

Зміст занять	1 семестр		2 семестр		3 семестр		4 семестр		Всього
	місяці	к-ть навч. год.	місяці	к-ть навч. год.	місяці	к-ть навч. год.	місяці	к-ть навч. год.	
Лекції	9	10			9	8			18
Заняття професійно значущими видами спорту: • Спортивна гімнастика, акробатика, (за вибором студента)	10-12	16	2-4	20	10-12	16	2-4	20	72
• Прикладне плавання, веслування (за вибором студента)	9	6	5; 6	8	9	6	5; 6	8	28
• Легка атлетика (біг на середні та довгі дистанції)	10	6	5	6	10	6	5	6	24
• Пауерліфтинг, важка атлетика, єдиноборства, фітнес (за вибором студента)	12	4	2	6	12	6	2	6	22
Виконання спеціальних фізичних вправ для розвитку професійно значущих якостей і вправ для формування навиків саморегуляції психічного стану	10 – 12	10	2 – 5	12	10 – 12	10	2 – 5	12	44
Спортивні змагання з професійно значущих видів спорту	10; 12	8	3; 5	8	10; 12	8	3; 5	8	32
Контрольні заходи	12	4	6	4	12	4	6	4	16
Всього, навчальних годин		64		64		64		64	256

Запропонований зміст психофізичної підготовки було експериментально перевірено на предмет ефективності щодо формування низки професійно значущих (для майбутніх фахівців спеціальності «Мости і транспортні тунелі») якостей. Зафіксовано суттєвий позитивний вплив використання наведених засобів в процесі навчальних занять з фізичного виховання на формування у студентів низки професійно значущих рис особистості, адаптивних і відносно адаптивних копінг-стратегій, толерантності до невизначеності, зниження високих показників особистісної тривожності, розвитку концентрації і стійкості уваги, вестибулярної стійкості.

Г. В. Красовська, О. В. Андрєєва

РОЛЬ І МІСЦЕ СПОРТУ В СИСТЕМІ СТУДЕНТСЬКОЇ ОСВІТИ

У сучасному світі спорт є широко розповсюдженим соціокультурним феноменом, що впливає на різні сфери соціального життя (політику, економіку, культуру, освіту) та суспільство в цілому. Він визначений на законодавчому рівні у ст. 1 ЗУ «Про фізичну культуру і спорт» як діяльність суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, спрямована на виявлення та уніфіковане порівняння досягнень людей у фізичній, інтелектуальній та іншій підготовленостях шляхом проведення спортивних змагань та відповідної підготовки до них [5]. У зазначеній статті також вказано про різновиди спорту, зокрема масового спорту і спорту вищих досягнень, роль і місце яких пропонується розглянути у системі студентської освіти. Актуальність даної теми полягає у тому, що проблематика збереження і зміцнення здоров'я нації полягає у встановленні механізмів і методів оздоровлення студентства як представників молоді засобами здійснення спортивної діяльності і досягненні спортивних результатів як вищої форми цієї діяльності.

Метою роботи є простеження специфічних особливостей впровадження спортивної діяльності в повсякденний побут студентів і опис потенційних можливостей та перспектив формування спортивної молоді держави. Базується дане дослідження на описовому методі з аналізом фактичного матеріалу та наукових публікацій.

Як зазначають І.І.Перевезин, Ф.П.Суслов, спорт поділяється на масовий, загальнодоступний (спорт для всіх) і спорт вищих досягнень. На їх думку, характерна особливість масового спорту полягає у фізичному самовдосконаленні, оздоровленні, підвищенні спортивної майстерності. Такий вид спорту практикується спортсменами - аматорами.

У свою чергу спорт вищих досягнень поділяється на аматорський, що потрібен для самоствердження, спортивного самовдосконалення, суспільного визнання тощо і користується також популярністю у спортсменів - аматорів, на професійний спорт, у якому цільовою мотивацією є грошова винагорода та спортивне вдосконалення, а також на олімпійський спорт, характерними рисами якого є наявність змагальної діяльності та підготовки до неї, а основною метою - досягнення максимально можливого результату в олімпійських видах спорту [4].

Місце спорту в системі студентської освіти є значним. Фізичне виховання в університетах проводиться з урахуванням сучасних методик фізичних вправ, з якісним підбором навчальних програм для занять. Особливість саме спортивних тренувань полягає у тому, що університети мають технічну базу для заняття легкою атлетикою, плаванням, єдиноборствами, спортивними іграми тощо. Університети України у більшій чи меншій мірі забезпечені басейнами, гімнастичними залами, спортивними залами, футбольними полями, тенісними кортами тощо, тобто можливості для заняття спортом передбачені.

Однак, серед студентів наразі розповсюджена проблема невисокої зацікавленості фізичними спортивними університетськими тренуваннями попри наявні технічні бази для фізичного саморозвитку. Внаслідок цього знижується рівень фізичного здоров'я у студентів, які взагалі не займаються фізичними та спортивними вправами. Вирішення проблеми позитивного ставлення студентства до занять з фізичного виховання і спорту фахівці вбачають у створенні, а також розширенні мережі спортивних секцій з видів спорту, проведенні опитувань серед молоді щодо їх спортивних вподобань та загалом розвитку студентського спортивного руху [2].

Практична організація фізичного виховання та масового спорту у вищих навчальних закладах регламентується відповідним Положенням [3]. Відповідно до

пункту 1.3 зазначеного положення навчально - виховний процес з фізичного виховання та масового спорту у сфері вищої освіти ґрунтуються на таких основних принципах: **1.**Пріоритетності освітньої спрямованості процесу фізичного виховання та функціонального фактора в оцінюванні фізичного розвитку студентів. **2.**Багатоукладності, що передбачає створення у вищих навчальних закладах умов для широкого вибору студентами засобів фізичного виховання для навчання та участі в спортивних заходах, які відповідали б їх запитам, інтересам, стану здоров'я, фізичній і технічній підготовленості, спортивній кваліфікації. **3.**Індивідуалізації та диференціації навчального процесу з фізичного виховання. **4.**Поєднанні державного управління і студентського самоврядування.

Також дане положення надає вищим навчальним закладам широкі можливості щодо форм організації фізичного виховання студентської молоді. Відповідно до нього студентів для організації практичних занять розподіляють у навчальні групи – фізичного виховання, спортивного виховання та фізичної реабілітації. Однак практика показує, що найбільш поширеною є спортивно орієнтована форма організації студентських занять з фізичного виховання. Другий рівень залучення студентів до спортивної діяльності пов'язаний з функціонуванням у ВНЗ спортивних клубів та секції з різних видів спорту. Таким чином, організація навчального процесу з фізичного виховання і спорту може існувати в різних формах, однак вона повинна бути спрямована на підтримання і покращення здоров'я студентів.

Функціонування центрів студентського спорту покликане створенню сприятливих умов для поєднання навчання у вищому навчальному закладі та підготовки студентів до участі у головних міжнародних змаганнях. Зокрема, в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка функціонує кафедра фізичного виховання та спорту та спортивний комплекс, де за більш ніж 70 - літній період викладачами та тренерами кафедри з числа студентів університету підготовлені чемпіони та призери Олімпійських Ігор, Чемпіонатів світу, Європи, Всесвітніх Універсіад, України, інших міжнародних турнірів [1].

Список використаних джерел

1.Кафедра фізичного виховання та спорту Навчально - спортивного комплексу Київського національного університету імені Тараса Шевченка. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://sport.univ.kiev.ua. 2.Луценко Л. С. Физическое воспитание студентов ВУзов на основе выбора спортивной специализации / Л. С. Луценко, И. Я. Бодринкова // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. – Чернігів, 2014. – Вип. 118 (3). – С. 177 – 178. 3.Міністерство освіти і науки України (2006), Про затвердження Положення про організацію фізичного виховання і масового спорту у вищих навчальних закладах, Наказ від 11.01.2006 № 4, режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0249-06. 4.Перевезин И. И . О структуре современного спорта высших достижений и социально-правовом статусе спортсменов-профессионалов [Електронний ресурс] / И. И. Перевезин, Ф. П. Суслов // Теория и практика физической культуры. - 2002. - № 5. 5.Про фізичну культуру і спорт: Закон від 24.12.1993 № 3808-XII (Редакція станом на 16.02.2018) // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 14, ст.80

Т. В. Маленюк, В. О. Макєєв

ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ ПІДЛІТКІВ

Розвиток фізичних якостей буде ефективним, якщо акценти педагогічних впливів будуть відповідати найсприятливішим змінами, характерним для кожного вікового періоду [1].

Від рівня розвитку фізичних якостей (сили, швидкості, витривалості, гнучкості, координаційних здібностей) залежить стан здоров'я, загальна працездатність,

фізична підготовленість, успіхи у майбутній професійній діяльності тощо. Розвиток фізичних якостей підлітків має свої особливості, які пов'язані з закономірностями розвитку їхнього організму [2].

Силові здібності проявляються у здатності переборювати зовнішній опір або протидіяти йому за допомогою м'язових зусиль.

У підлітковому віці поступово, але не рівномірно розвивається вибухова сила. Вона залежить від віку й статі. Достовірне збільшення вибухової сили зафіксовано у дівчат 8 – 10 і 11 – 14 років, а у хлопців – у 11 – 12 і 13 – 14 років.

Так, висота стрибка угору з місця у дівчаток збільшується до 12 – 13 років, потім результати дещо стабілізуються, а у подальшому погіршуються. У хлопчиків висота стрибка угору з роками поліпшуються, досягає максимуму в 15 – 17 років. Найбільші показники дальності стрибка у довжину з місця спостерігаються у хлопців до 13 років, а у дівчат – до 12 – 13 років. У процесі співставлення результатів стрибків (з місця угору, у довжину, потрійний стрибок) з віком і індивідуальними темпами статевого дозрівання підлітків була встановлена закономірність: результати стрибків залежали не лише від паспортного віку, але і від індивідуальних темпів статевого дозрівання. Виявлено, що підлітки різного віку, але з однаковим рівнем статевого дозрівання, як правило, досягали рівних результатів у швидкісно-силових вправах (В.М. Волков, 1973).

Найінтенсивніше максимальна сила розвивається від 13 – 14 до 16 – 17 років, що обумовлено збільшенням ваги м'язів, удосконаленням центральної регуляції і периферичного нервово-м'язового апарату (А.В. Коробкова, 1958). У підлітків 13 – 14 років різко зростають показники абсолютної м'язової сили, а до 15 років подібне збільшення стає характерним для м'язів-згиначів і розгиначів (Ф.Г. Казарян, 1965). Найбільший приріст сили м'язів-розгиначів тулуба спостерігається у віці від 14 до 16 років (В.П. Філін, 1974).

Швидкісні здібності – комплекс функціональних властивостей, які забезпечують виконання рухових дій за мінімальний проміжок часу. Розрізняють елементарні (латентний час рухової реакції, швидкість рухових реакцій, швидкість поодиноких рухів, частота рухів) і комплексні (дистанційна швидкість, прискорення на старті тощо) форми прояву швидкісних здібностей.

На думку Н.А. Фомина і В.П. Філіна [4] швидкісні здібності залежать від фізіологічних (рухливості нервових процесів, швидкості обмінних процесів, сили і еластичності м'язів) і від психологічних передумов. Найбільш сприятливі передумови для збільшення рухливості нервових процесів створюються у дітей до 12 – 13 років.

Так, латентний час рухових реакцій кисті у дітей 9 – 11 років наближається по показників дорослих людей. До 13 – 14 років аналогічна закономірність спостерігається у рухах плеча, стегна, гомілки і стопи.

Швидкість рухових реакцій у юних спортсменів з віком майже не змінюється. Спостерігаються незначні статеві відмінності у показниках максимальної частоти рухів у суглобах кінцівок. У 7 – 10 років темпи приросту більші у хлопчиків, а в 13 – 14 – у дівчаток (Л.В. Волков, 1993).

У віці від 11 – 12 до 14 – 15 років у дівчат і до 15 – 16 років у хлопців спостерігаються високі темпи приросту швидкості цілісних рухових дій (поодиноких та циклічних).

При спостереженні за максимальною частотою обертання педалей велосипеда було відмічено, що темп обертання у спортсменів у віці від 11 до 20 років неухильно збільшується. Найбільший приріст частоти рухів відмічено до 15 – 16 років [5].

Швидкість рухів підлітків знаходиться у прямій залежності від паспортного і біологічного віку. Так, підлітки 13 років (початковий етап статевого дозрівання)

пробігають 20 м з результатом 3,66 с, а їх однолітки з високим рівнем статевого дозрівання – за 3,32 с (Г.И. Вербицкий, В.М. Волков, 1971).

Витривалість – здатність виконувати роботу, протидіючи втомі; критерієм її є час, упродовж якого людина здатна підтримувати задану інтенсивність діяльності.

У підлітковому віці розвиток загальної витривалості уповільнюється, у порівнянні з учнями молодшого шкільного віку. У дівчат з 8 до 13 – 14 років означений показник неухильно збільшується, а після 14 років загальна витривалість зростає у середньому темпі. Загальна витривалість хлопців має високі темпи приросту від 8 – 9 до 10, від 11 до 12 та від 14 до 15 років. У віці від 15 до 16 років темпи розвитку загальної витривалості у хлопців різко знижуються, а в інші вікові періоди спостерігаються середні темпи її приросту [2].

Швидкісна витривалість хлопців має високі темпи приросту у віці від 13 до 14 та від 15 до 16 років. Середні темпи припадають на вікові періоди від 11 до 13, від 14 до 15 та від 16 до 17 років.

З віком показники статичної витривалості збільшуються, проте у дівчат з 7 до 17 років вони значно нижче, ніж у хлопців. Найдовше утримують положення вис хлопці 14 років – 4 хв. 30 с і дівчатка 11 років – 4 хв. 35 с. Тривалість максимального утримання положення упор зростає у хлопців до 16 років, а у дівчат – до 14 років, після чого приріст даного показника уповільнюється (Л.В. Волков, 1973).

Світові досягнення у видах спорту з проявом витривалості демонструють спортсмени у віці від 20 – 22 до 30 – 32 років. Означений чинник свідчить про те, що найбільші абсолютні показники різних видів витривалості спостерігаються у осіб, які досягнули біологічної зрілості [5].

Отже, витривалості властиві вікові, статеві та індивідуальні особливості розвитку, що дає змогу досить об’єктивно визначати потрібний обсяг навантажень вибіркового впливу.

Гнучкість – комплекс морфо-функціональних властивостей опорно-рухового апарату, що визначають ступінь його рухомості [2]; здатність виконувати рухи у суглобах з максимальною амплітудою [5].

Збільшення показників сумарної рухомості хребта у хлопчиків і дівчаток 7 – 17 років відбувається нерівномірно. У хлопчиків найбільший приріст спостерігається з 7 до 10 років, з 11 до 13 років він зменшується, а з 14 років знову збільшується і досягає максимуму в 15 років. У дівчат з 7 до 14 років показники рухомості хребта збільшується нерівномірно: з 7 до 10 років приріст невеликий, а з 10 до 14 років – найбільший (В.Б. Сермеєв, 1968).

Залежно від вікових змін рухомості суглоби поділяють на дві групи. До першої групи, що характеризується збільшенням показників рухомості до 14 – 15 років з наступним їх зменшенням, належить хребет і кульшовий суглоб. Другу групу становить плечовий суглоб, рухомість якого збільшується до 11 – 13 років, після чого утримується на даному рівні, а в 16 – 17 років зменшується.

Незважаючи на відмінності у показниках приросту рухомості окремих суглобів, спостерігається загальна закономірність її розвитку: у 7 – 11 років зростає рухомість всіх суглобів, у 12 – 15 років – досягає постійної величини, а в 16 – 17 років – зменшується (Л.В. Волков, 1993).

Розвиток гнучкості залежить також від індивідуальних особливостей, зумовлених рівнем фізичного розвитку [2].

На думку Б.М. Шияна [5], доцільно цілеспрямовано розвивати гнучкість від 7 – 8 до 14 – 15 років. Водночас, фахівець застерігає, що форсований розвиток гнучкості без належного зміцнення м’язів і сполучної тканини може викликати «розхлябаність рухів» у суглобах і, зрештою, порушення постави. Означений чинник, підкреслює необхідність оптимального поєднання розвитку гнучкості та сили.

Спритність, по-перше, визначається як здатність швидко оволодівати новими рухами; по-друге, як уміння швидко перебудовувати рухову діяльність у відповідь на різку зміну умов.

Одним із проявів спритності є здатність орієнтуватися у просторі, яка у 12-річному віці наближається до показників дорослої людини. Просторову точність рухів виявляють під час стрибка у довжину з місця. Точність приземлення носками стоп на риску, що визначає довжину стрибка на максимальну відстань, з 4 до 16 років збільшується у понад 5 разів. Точність влучення у вертикальну ціль досягає найвищого рівня у хлопців 14 – 15 років, а у дівчаток – 13 років. Відтворення заданого м'язового зусилля у дітей поліпшується з 11 до 16 років [5].

Стосовно розвитку спритності підлітків існує дві протилежні думки. Одна – у підлітків 14 – 15 років порушується гармонія рухів і вони стають «неповороткими». Інша – підлітки дуже добре управляють своїми рухами, як підтвердження, діти підліткового віку успішно оволодівають технічними прийомами у фігурному катанні, художній і спортивній гімнастиці, акробатиці тощо (В.М. Волков, 1973).

Отже, пізнання вікових особливостей розвитку фізичних якостей підлітків, їх раціональне виховання у періоди природного зростання має велике значення для усебічного розвитку та створення сприятливих передумов успішної діяльності у юнацькому віці. Науковці (Б.К. Бальсевич, Л.І. Лубишева, 1995) відмічають, що нереалізовані у певному віці рухові можливості організму надалі важко піддаються значним змінам.

Таким чином, визначення можливих меж сенситивних періодів розвитку різних фізичних якостей дає змогу впливати на індивідуальну програму розвитку і більш повно і раціонально використовувати потенційні можливості організму. При цьому слід враховувати, що сенситивний період для різних дітей наступає в неоднакові вікові періоди. Для характеристики вікових меж сенситивних періодів розвитку фізичних якостей підлітків необхідно орієнтуватися не тільки на паспортний, але і на біологічний вік, який обумовлює рівень фізичного розвитку (уповільнений, середній, прискорений) і фізичної підготовленості.

Список використаних джерел

1.Волков В.М. Спортивный отбор / В.М. Волков, В.П. Филин. – М.: Физкультура и спорт, 1983. – 176 с. 2.Волков Л.В. Теория и методика детского и юношеского спорта /Леонід Вікторович Волков. – К.: Олимпийская литература, 2002. – С. 294. 3.Тер-Ованесян А.А. Педагогические основы физического воспитания / А.А. Тер-Ованесян. – М.: Физкультура и спорт, 1978. – 206 с. 4.Фомин Н.А. Возрасные основы физического воспитания / Н.А. Фомин, В.П. Филин – М.: Физкультура и спорт, 1972. – С. 4 – 38. 5.Шиян Б.М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Частина 1 /Богдан Михайлович Шиян. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010. – 272 с.

В. М. Вишняков, О. А. Кіреєв, В. В. Грюкова

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ В ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Фізична культура і спорт відносяться до сфери соціального буття, будучи невід'ємним елементом нематеріального виробництва. У зв'язку з цим, для організації діяльності фізкультурно-спортивних структур і осіб задіяних в цьому, доцільне використання поняття «управління», яке не викликає сумніву.

Управління – систематичний, цілеспрямований вплив на систему, її компоненти, з метою підвищення ефективності їх функціонування.

Управління – системна доцільна діяльність суб'єкта, який керує, що здійснюється шляхом владної дії на соціальні чинники виробництва і спрямована на збе-

реження і оптимізацію структури і функціонування виробничого об'єкту заради підвищення його ефективної продуктивності [1].

Досліджуючи сутність компетентнісного підходу в умовах сфери фізичної культури і спорту, ми з'ясували, що принциповою відмінністю навчання у закладах фізичної культури і спорту є те, що воно спрямоване на оволодіння студентами навичками своїх функціональних та колективних спроможностей під час виконання завдань за призначенням, тобто компетенцій. На основі компетентнісного підходу зміст навчання у закладах фізичної культури і спорту необхідно розділяти на три умовні розділи: підготовка спеціалістів до практичної діяльності, підготовка спеціалістів до науково-дослідної роботи, підготовка спеціалістів до завдань педагогічного спектру.

Сучасна система управління сферою фізичної культури і спорту має спільні риси за аналогічними системами інших країн, як далекого, так і близького зарубіжжя. Основною спільною рисою систем управління сферою фізичного виховання і спорту є те, що у ній представлені два типи організацій: державні і громадські (або недержавні). Організацій названих типів є значна кількість, а майбутнім фахівцям фізичного виховання слід знати їх назви, побудову, коло повноважень, підпорядкованість та інше.

Система фізичного виховання і спорту в Україні має у своєму складі велику кількість підсистем – організацій. Загалом, всі складові системи можна поділити на дві групи: державні і громадські організації.

Управління системою фізичного виховання і спорту в Україні також здійснюється на базі взаємодії двох чинників: державного та громадського [1, с. 99].

Систему державних органів у сфері фізичної культури і спорту залежно від обсягу компетенції поділяють на три види: 1) органи загальної компетенції; 2) органи міжгалузевої (функціональної) компетенції; 3) органи галузевої (спеціальної) компетенції.

Державне управління фізичною культурою і спортом здійснюється:

- на центральному рівні – органи управління з питань фізичної культури і спорту;
- на регіональному рівні – органи управління фізичною культурою і спортом;
- на місцевому рівні - місцеві органи управління, Комітети з фізичної культури і спорту районних адміністрацій і міських рад;
- на рівні селищних утворень – громадські комісії або відділи з фізичної культури і спорту [2].

Формування колективних умінь у майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту як складової готовності вирішення проблемних ситуацій є актуальною проблемою підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту, вирішення якої має важливе значення як їх професійної підготовки, так і для великих досягнень у спорті [2].

Аналіз досліджень публікацій в галузі управління фізичною культурою і спортом. Є різні аспекти організації проблеми, які висвітлені у працях вітчизняних та закордонних науковців і практиків, зокрема Б. Авер'янова, О.Ф. Андрійко, І.К. Залюбовської, М.С., Студенікіна, В.К. Колпакова, В.І. Курило, В.Л. Грохольського, С.Г. Стеценко та ін.

Таким чином, ми можемо відмітити, що спорт є органічною частиною фізичної культури, особливою сферою виявлення й уніфікованого порівняння досягнень людей у певних видах фізичних вправ, технічної, інтелектуальної та іншої підготовки.

Список використаних джерел

1.Банникова Н.А. Управление деятельностью региональной олимпийской академии по формированию общественной поддержки населением идей олимпизма / Н.А. Банникова // Фізичне виховання в рідній школі. – 2016. - № 5. – С. 99-102. 2.Вишняков В.М., Кіреєв О.А. Формування вмінь

до вирішення проблемних ситуацій професійної діяльності у студентів, що займаються фізичною культурою і спортом//Україна в гуманітарних і соціально-економічних вимірах. Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції 24-25 березня 2017р. Частина II. Дніпро– 2017. 3.Закон України «Про фізичну культуру і спорт». [Електронний ресурс] – режим доступу: http:// www.zakon.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cginreg 3808-12. 4.Кузьменко О.О. Сучасний стан державного управління фізичною культурою та спортом в Україні та Європі [Електронний ресурс]: http://archive.nbuv.gov.ua/Portal/soc gum/Dtr du/2011 3/files/DU311 07.pdf.

А. П. Шпіганєвич

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ – ЗАПОРУКА ЗДОРОВ'Я НАЦІЇ

Сучасний стан суспільства, найвищі темпи його розвитку висувають певні умови до людини й її здоров'я. Проблеми, пов'язані зі здоров'ям, часом просто заганяють людину у кут, звужують життєві перспективи. Про культуру людини можна судити, зокрема, й за її ставленням до власного здоров'я.

Фізично – оздоровча культура й спорт є невід'ємною частиною національної історії й культури народу, що сприяють гармонічному розвитку особистості, досягненню довголіття,утвердженню здорового способу життя. Проблема формування,а надалі підтримки рівня фізичної активності, ведення здорового способу життя, пропагування спортивно – оздоровчої діяльності є досить актуальним, адже здоров'я – це сукупність фізичних і духовних якостей людини, які є необхідною передумовою успішної трудової діяльності, здійснення творчих планів, створення міцної дружної родини, народження й виховання дітей, оволодіння досягненнями культури.

Соціально – економічна, екологічна й демографічна ситуація в Україні привели до значного зниження рівня здоров'я всіх груп населення, особливо дітей, підлітків і молоді. Стан здоров'я підростаючого покоління катастрофічно погіршується. Понад 90% учнів загальноосвітніх шкіл і студентів мають відхилення в стані здоров'я через хронічні захворювання, 50% - незадовільно фізичну підготовленість. Збільшується кількість ракових й алергічних захворювань, розлад нервової системи, лавиноподібно поширюються неспецифічні захворювання органів дихання і руху. Більше 50% студентів мають порушення опорно – рухового апарату. Сколіотична постава й сколіози відмічаються у 45 – 55% підлітків. Характерними явищами стали гіподинамія, шкідливі звички, недбале ставлення до власного здоров'я, відсутність пріоритету здоров'я і мотивації вести здоровий спосіб життя. Радикально змінити ситуацію на краще за рахунок наявності в країні традиційної системи охорони здоров'я, загальної освіти практично неможливо через відсутність необхідного фінансування на їхній розвиток.

Особливо різко зараз зросла потреба в реабілітаційних діях з використанням рухової активності. Фізичний вплив, фізичну культуру та спорт необхідно розглядати як економічно найдоцільніший та найефективніший спосіб профілактики та лікування захворювань, зміцнення генофонду нації, вирішення багатьох соціальних проблем. Сьогодні ми бачимо, що дві третини захворювань пов'язані із порушенням способу життя, які можуть бути усунуті волею і розумом людини.

Основний профілактичний вплив фізичної активності пов'язаний з її здатністю збільшувати енергетичний потенціал організму. Стимуляція адаптаційних процесів за допомогою фізичного тренування збільшує енергетичне забезпечення життєдіяльності організму (стимуляція енергетичного компонента здоров'я). Активний відпочинок, рухові переходи як форми фізичної активності забезпечують поліпшення інтеграції функцій – другого важливого компонента здоров'я. Найбільший оздоровчий ефект при використанні різних видів фізичної активності досяга-

ється у тому випадку, якщо застосовані дії відповідають не тільки можливостям (дозування засобів), але й потреба організму (специфічні засоби).

При підборі засобів, форм і методики проведення занять необхідно знати особливості впливу фізичних вправ і засобів загартування на хворий організм, вміти вибрати необхідні для лікування певних захворювань засоби й методи фізичної культури, оцінити ефективність їх впливу на організм [1].

Викладач, що займається фізичним вихованням дітей та молоді повинен ще зі студентської лави знати як зберегти та зміцнити власне здоров'я та навчити цьому своїх вихованців. На сучасному етапі, за словами Н. Степчук та Л. Ляховець, «основним завданням фізичного виховання є збереження і розвиток інтелектуального та фізичного потенціалу нації, що вимагає виховання повноцінної, гармонійно розвиненої, фізично і психічно здорової особистості» [2,с.184].

Спорт, як складова фізичного виховання, впливає на основні сфери життєдіяльності суспільства, на ділове життя, суспільне становище, формує моду, етичні цінності, спосіб життя людей. Виховний потенціал фізичної культури та спорту реалізується завдяки формуванню у особистості такого поняття як здоровий спосіб життя [3,с.123].

Список використаних джерел

1.Андріанов Т.В. Система роботи з формування культури здорового способу життя студентської молоді / Т.В. Андріанов // Фізична культура, спорт та здоров'я нації: Зб. наук. праць. – Вип. 12. – Вінниця: ВДПУ ім. Михайла Коцюбинського, 2011. – Т. 1.- С. 77 – 82. 2.Степчук Н. Актуальні аспекти підвищення ефективності фізичного самовдосконалення студентської молоді / Надія Степчук, Лариса Ляховець // Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія «Педагогіка. Соціальна робота». - № 32. – Ужгород, 2014. – С.184 – 186. 3.Цьось А. Народна фізична культура та можливості її використання в сучасних умовах /А. Цьось // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2002. - № 2 – 3. – С. 149 – 152.

В. М. Вишняков

УПРАВЛІНСЬКІ КОМПЕТЕНЦІЇ В ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Фізична культура – складова частина загальної культури суспільства, спрямована на зміцнення здоров'я, розвиток фізичних, морально-вольових та інтелектуальних здібностей людини з метою гармонійного формування її особистості. Фізична культура є важливим засобом підвищення соціальної та трудової активності людей, задоволення їх моральних, естетичних і творчих запитів, життєво важливої потреби взаємного спілкування, розвитку дружніх стосунків між народами.

Спорт *є органічною частиною фізичної культури,* особливою сферою виявлення й уніфікованого порівняння досягнень людей у певних видах фізичних вправ, технічної, інтелектуальної та іншої підготовки.

В умовах соціально-економічних і політичних перетворень сучасної України особливого значення набувають питання зміцнення фізичного і духовного здоров'я людини, формування здорового способу життя. Фізична культура – складова частина загальної культури суспільства, спрямована на зміцнення здоров'я, розвиток фізичних, морально-вольових та інтелектуальних здібностей людини з метою гармонійного формування її особистості. Фізична культура є важливим засобом підвищення соціальної та трудової активності людей, задоволення їх моральних, естетичних і творчих запитів, життєво важливої потреби взаємного спілкування, розвитку дружніх стосунків між народами.

Особливістю управління у галузі фізичної культури і спорту органами загаль-

ної компетенції є те, що вони здійснюють зазначену діяльність і разом з тим розв'язують інші завдання, віднесені до їхньої компетенції, – розвиток економіки, соціальної сфери, національної безпеки та оборони тощо. Органи міжгалузевої компетенції координують діяльність інших органів виконавчої влади з вирішення окремих питань міжгалузевого характеру. Цю групу представлено переважно державними комітетами (державними службами) та деякими міністерствами (наприклад, у сфері спорту Міністерством фінансів тощо). На відміну від них, для органів галузевої (спеціальної) компетенції управління у галузі фізичної культури і спорту є основним або одним з основних напрямів їхньої діяльності.

До системи державних органів загальної компетенції, які здійснюють управління у галузі фізичної культури і спорту, належать: Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, місцеві органи виконавчої влади.

Метою управління є розробка у взаємодії з галузевими (функціональними) органами місцевого самоврядування міста Маріуполя, фізкультурно-спортивними та громадськими організаціями перспективні планів розвитку фізичної культури і спорту за показниками, включеним в плани економічного і соціального розвитку міста Маріуполя; участь в розробці та підготування проектів муніципальних правових актів органів місцевого самоврядування міста Маріуполя, що регулюють відносини в галузі фізичної культури і спорту, вносить зазначені проекти та інші пропозиції з питань, що належать до відання Управління, на розгляд відповідних органів і посадових осіб, погоджує проекти муніципальних правових актів, розроблених органами місцевого самоврядування міста Маріуполя в галузі фізичної культури і спорту; здійснення в установленому законодавством порядку функцій засновника підвідомчих комунальних установ міста Маріуполя, фізкультурно-спортивних установ і освітніх установ, що здійснюють тренувальний процес, в тому числі підготовку спортивного резерву та спортсменів високого класу від імені міста Маріуполя, відповідно до законодавства України; здійснення загального керівництва, координації та контролю діяльності підвідомчих комунальних закладів фізичної культури і спорту Управління; внесення в установленому порядку міському голові Маріуполя пропозицій про створення, реорганізації та ліквідації комунальних закладів фізичної культури і спорту, підвідомчих Управлінню; участь в реалізації соціальних проектів в галузі фізичної культури і спорту, виступає в установленому порядку замовником, розробником і координатором в реалізації муніципальних програм в галузі розвитку фізичної культури і спорту; розробка, затвердження та реалізація календарних планів офіційних фізкультурних заходів і спортивних заходів міста Маріуполя, організовує і проводить міські (районні) змагання, тренувальні заходи, бере участь в організації, узгодженні всеросійських і міжнародних змагань на території міста Маріуполя; фінансування в межах виділених коштів підготовки збірних команд та провідних спортсменів міста Маріуполя і їх участь в крайових змаганнях, розробка і затвердження положень про проведення офіційних міських фізкультурних заходів і спортивних заходів.

Список використаних джерел

1.Вишняков В.М., Кіреєв О.А. Формування вмінь до вирішення проблемних ситуацій професійної діяльності у студентів, що займаються фізичною культурою і спортом//Україна в гуманітарних і соціально-економічних вимірах. Матеріали ІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції 24-25 березня 2017р. Частина ІІ. Дніпро–2017. 2.Закон України «Про фізичну культуру і спорт». [Електронний ресурс] – режим доступу: http:// www.zakon.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cginreg 3808-12. 3.Кузьменко О.О. Сучасний стан державного управління фізичною культурою та спортом в Україні та Європі [Електронний ресурс]: http://archive.nbuv.gov.ua/Portal/soc_gum/Dtr_du/2011_3/files/DU311_07.pdf.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ

Амерідзе Ольга Сергіївна, викладач кафедри англійської мови технічного спрямування № 2, НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського».

Андрєєва Олександра Володимирівна, студентка 3 курсу Юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Андрущенко Аліна Василівна, методист КЗ «ЦОЗО» Слов'янської райради, Донецька обл.

Аніскевич Світлани Вікторівни, старший викладач кафедри фізичної культури, спорту та здоров'я ДВНЗ «Український державний хіміко-технологічний університет».

Антикало Світлана Михайлівна, директор КЗ «Методичний центр Нікольської районної ради Донецької обл.».

Бабаліч Вікторія Анатоліївна, к.пед.н., доцент кафедри теорії та методики олімпійського і професійного спорту Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені В.Винниченка (м. Кропивницький).

Базака Роман Вікторович, кандидат наук із соціальних комунікацій, провідний науковий співробітник Державного архіву Кіровоградської обл.

Бандура Світлана Сергіївна, методист КЗ «Методичний центр Нікольської районної ради Донецької обл.».

Бандус Вячеслав Олексійович, аспірант Одеського національного політехнічного університету.

Бачинський Петро Петрович, д.мед.н., заслужений проф. ДНУ ім. Олеся Гончара, член Правління СФУЛТ та ВУЛТ, почесний професор Рочерстського університету (США).

Білименко Людмила Анатоліївна, молодший науковий співробітник Відділу пресознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.

Білоус Віктор Борисович, к.філол.н., провідний науковий співробітник Державного архіву Кіровоградської обл.

Білянська Ірина Петрівна, аспірантка кафедри практики англійської мови та методики її викладанняТернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Бондарева Оксана Олександрівна, к.мед.н., асистент кафедри ендокринології ДЗ «Дніпропетровська державна медична академія МОЗ України».

Борзенко Олександра Павлівна, к.пед.н., доц., доцент кафедри іноземних мов Харківського національного автомобільно-дорожнього університету

Борисенко Оксана Феєсівна, методист навчально-методичного відділу моніторингу якості освіти та зовнішнього незалежного оцінювання КЗ «Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти».

Браткова Галина Миколаївна, методист навчально-методичного відділу моніторингу якості освіти та зовнішнього незалежного оцінювання КЗ «Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти».

Бурмага Володимир Петрович, к.і.н., доц., завідувач кафедри східно-європейської історії Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Вигоднер Інна Валентинівна, старший викладач Херсонського національного технічного університету.

Висоцький Антон Олександрович, студент Дніпровського національного університету ім. О. Гончара.

Вишняков Василь Миколайович, викладач Дніпропетровського державного інституту фізичної культури і спорту.

Віленський Ярослав Вікторович, аспірант кафедри педіатрії 3 та неонатології ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».

Водославський Василь Мирославович, к.фарм.н., доц., доцент кафедри фармації ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет».

Вятчаніна Світлана Володимирівна, старший викладач кафедри української та іноземних мов Національного університету фізичного виховання і спорту України (м.Київ).

Гавриленко Тетяна Сергіївна, аспірант першого року навчання, Університету економіки та права «КРОК», головний спеціаліст відділу по роботі з депутатськими фракціями Київської міської ради.

Гавриляк Ірина Степанівна, к.пед.н., старший викладач Інституту іноземних мов Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Ганіч Ірина Ігорівна, студент ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».

Гарагуля Ганна Андріївна, к.мед.н., асистент кафедри внутрішньої медицини 1 ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».

Гарагуц Світлана Леонідівна, спеціаліст вищої категорії, старшиий викладач ДВНЗ «Могилів-Подільський монтажно-економічний коледж».

Гашинова Катерина Юріївна, д.мед.н., доц., завідувач кафедри професійних хвороб та клінічної імунології ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».

Гиріна Тетяна Сергіївна, к.соц.ком., доц., докторант Київського національного університету імені Т. Шевченка.

Головко Андрій Анатолійович, аспірант кафедри філософії Дніпровського національного університету ім. Олеся Гончара.

Гончарук Віталій Володимирович, провідний інженер відділу репродуктивної біології рослин та селекції Національний дендрологічний парк «Софіївка» НАН України.

Гоцуляк Олександр Григорович, викладач, спеціаліст вищої категорії ДВНЗ «Могилів-Подільський монтажно-економічний коледж» .

Грибанова Олена Євгенівна, викладач Економіко-правничого коледжу Запорізького національного університету, м. Запоріжжя.

Грюкова Вікторія Валеріївна, старший викладач Дніпропетровського державного інституту фізичної культури і спорту.

Гук Людмила Пилипівна, викладач суспільних дисциплін Чернятинського коледжу Вінницького НАУ.

Гура Олександр Олександрович, аспірант Запорізького національного університету.

Данилевич Мирослава Василівна, к.фіз.вих., доц., декан факультету фізичної реабілітації Львівського державного університету фізичної культури.

Дейнеко Альфія Хамзіївна, к.фіз.вих., доцент кафедри танцювальних видів спорту, фітнесу і гімнастики Харківської державної академії фізичної культури.

Дерека Ірина Вікторівна, старший викладач кафедри авіаційної англійської мови Харківського національного університуту повітряних сил.

Дмитриченко Валерія Валеріївна, к.мед.н., доцент кафедри професійних хвороб та клінічної імунології ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».

Доценко Наталія Андріївна, к.техн.н., доц., доцент кафедри загальнотехнічних дисциплін Миколаївського національного аграрного університету.

Дяченко Ольга Володимирівна, к.і.н., доц., доцент кафедри східно-європейської історії Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Дьяченко Анна Вікторівна, вчитель початкових класів Запорізького загальноосвітнього комплексу № 90 Запорізької міської ради Запорізької обл.

Ерёмченко Ольга Андреевна, старший научный сотрудник Российской академии народного хозяйства и государственной службы при Президенте Российской Федерации.

Жалко Тетяна Йосипівна, к.філол.н., доц., завідувач кафедри інформаційної діяльності, бібліотечної та архівної справи Луцького інституту розвитку людини університету «Україна» (м. Луцьк).

Жержова Тетяна Анатоліївна, к.мед.н., доц., доцент кафедри акушерства, гінекології та перинатології ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».

Жидкова Оксана Олегівна, старший викладач кафедри філософії Харківського національного університету радіоелектроніки.

Житко Андрій Олександрович, аспірант 2-го курсу, кафедри політології, соціології та культурології Харківського національного університету ім. Г.С. Сковороди.

Загудаєва Олеся Андріївна, аспірант Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Залізнюк Олена Сергіївна, науковий співробітник Відділу пресознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.

Замовський Едуард Федорович, к.пед.н., доц., зав. кафедри фізичної культури, спорту та здоров'я ДВНЗ «Український державний хіміко-технологічний університет».

Зарудко Тетяна Петрівна, викладач хімії Коледжу Національного фармацевтичного університету.

Іваненко Валентин Васильович, д.і.н., проф., проректор з науково-педагогічної роботи у сфері гуманітарної освіти та виховання молоді Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Іконнікова Марина Валеріївна, к.філол.н., доц., доцент кафедри іноземних мов Хмельницького національного університету.

Ісаєва Людмила Євгеніївна, к.хім.н., доцент кафедри теорії металургійних процесів і хімії Національної металургійної академії України.

Кабанов Віктор Іванович, к.і.н., доц., доцент кафедри східно-європейської історії Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Кирийчук Катерина Вікторівна, студент ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».

Кіреєв Олександр Анатольович, старший викладач Дніпропетровського державного інституту фізичної культури і спорту.

Кірєєва Тетяна Володимирівна, к. мед. н., доцент кафедри внутрішньої медицини 1 Державного закладу «Дніпропетровська медична академія Міністерства охорони здоров'я України».

Кліщ Алла Вікторівна, старший викладач кафедри журналістики, реклами і соціальних комунікацій Інституту журналістики і масової комунікації Класичного приватного університету.

Кобижча Наталія Іванівна, к.культ., ст. викладач кафедри соціальних комунікацій та інформаційних наук Київського національного університету культури і мистецтв.

Ковпак Вікторія Анатоліївна, д.соц.ком., доц., професор кафедри журналістики, реклами і соціальних комунікацій Інституту журналістики і масової комунікації Класичного приватного університету м. Запоріжжя.

Ковтуненко Раїса Вікторівна, к.мед.н., доцент кафедри педіатрії 3 та неонатології ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».

Колосова Людмила Миколаївна, к.пед.н., директор міського науково-методичного центру Вознесенської міської ради Миколаївської обл.

Кононенко Валерій Васильович, к.і.н., доц., доцент кафедри правових наук та філософії Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського

Конопкіна Людмила Іванівна, д.мед.н., проф., завідувач кафедри внутрішньої медицини 1 Державного закладу «Дніпропетровська медична академія Міністерства охорони здоров'я України».

Корогод Лариса Петрівна, к.політ.н., доцент кафедри соціально-гуманітарних наук Дніпропетровського державного інституту фізичної культури і спорту.

Кот Андрій Миколайович, студент Київського національного університету культури і мистецтв.

Кочубей Лариса Олександрівна, д.політ.н., проф., провідний науковий співробітник Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України.

Кочубей Миколай Саввович, заслужений художник України, доцент, доцент Національної Академії образотворчого мистецтва і архітектури (м. Київ).

Кравченко Алла Анатоліївна, д.філос.н., доц., професор кафедри філософських та соціальних наук Київського національного торговельно-економічного університету (м. Київ).

Красова Інна Вікторівна, старший викладач кафедри танцювальних видів спорту, фітнесу і гімнастики Харківської державної академії фізичної культури.

Красовська Галина Вікторівна, старший викладач кафедри фізичного виховання та спорту Навчально-спортивного комплексу Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Круглов Олег Миколайович, к.ю.н., доц., викладач циклової комісії «Правознавства та гуманітарних дисциплін» Запорізького гуманітарного коледжу Запорізького національного технічного університету.

Крученова Валентина Михайлівна, заступник директора з НВР, вчитель зарубіжної літератури Березанської ЗОШ І-ІІІ ст. Березанської районної ради Миколаївської обл.

Крюкова Єлизавета Сергіївна, к.пед.н., доцент кафедри англійської мови технічного спрямування № 2 НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського».

Кулакова Оксана Миколаївна, к.культ., доц., доцент кафедри філософії та соціології Національного фармацевтичного університету (м. Харків).

Лабуткіна Тетяна Вікторівна, к.т.н., доц., доцент кафедри систем автоматизованого управління Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Лакуша Наталія Михайлівна, к.філос.н., доцент кафедри філософії Київського національного університету будівництва і архітектури.

Лебедева Светлана Анатольевна, магистрант института языка и литературы Удмуртского государственного университета (г. Ижевск).

Лепак Павло Анатолійович, аспірант 1 курсу, денної форми навчання, Київського Національного Торговельно - Економічного Університету.

Лисенко Олена Анатоліївна, аспірантка кафедри психології і педагогіки Київського національного лінгвістичного університету, викладач кафедри англійської мови і перекладу факультету сходознавства Київського національного лінгвістичного університету.

Лісовська Юлія Петрівна, к.ю.н., доцент кафедри адміністративного, фінансового та банківського права Міжрегіональної Академії управління персоналом, м.Київ.

Лічман Лада Юріївна, к.пед.н., доц., завідуюча кафедрою іноземних мов НМАПО імені П. Л. Шупика.

Лотошнікова Світлана Анатоліївна, старший викладач кафедри авіаційної англійської мови Харківського національного університуту повітряних сил.

Луганська Віталія Станіславівна, студентка економічного ф-ту ДВНЗ «Український державний хіміко-технологічний університет».

Лушня Святослав Леонідович, к.мед.н., асистент кафедри травматології та ортопедії ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».

Ляхович Єлізавета Володимирівна, студентка факультету економіки Херсонського національного технічного університету.

Львова Яна Яківна, к.соц.н., вчитель математики Ліцею природничо-наукового навчання м. Жовтих Вод.

Мазій Інна Василівна, здобувач Хмельницького університету управління та права.

Макєєв Владислав Олександрович, вчитель фізичної культури КЗ «Світловодська санаторна загальноосвітня школа-інтернат І-ІІІ ст. № 2».

Маковій Валентина Андріївна, викладач, спеціаліст вищої категорії, методист ДВНЗ «Могилів-Подільський монтажно-економічний коледж».

Маленюк Тетяна Володимирівна, к.фіз.вих., доц., доцент кафедри теорії та методики олімпійського і професійного спорту Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка м. Кропивницький.

Матеуш Ірина Миколаївна, викладач економічних дисциплін, спеціаліст вищої категорії Чернятинського коледжу Вінницького національного аграрного університету.

Матищук Світлана Вікторівна, викладач Чернятинського коледжу Вінницького НАУ.

Мелешко Аліна Василівна, викладач Запорізького авіаційного коледжу.

Мельник Марія Володимирівна, к.фарм.н., доц., доцент кафедри фармації ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет».

Мигдалович Олег Михайлович, викладач комп'ютерних спецдисциплін ДВНЗ «Могилів-Подільський монтажно-економічний коледж».

Миколайчук Володимир Васильович, викладач ДВНЗ «Могилів-Подільський монтажно-економічний коледж».

Мироненко Олена Валеріївна, к.мед.н., доцент кафедри внутрішньої медицини 1 Державного закладу «Дніпропетровська медична академія Міністерства охорони здоров'я України».

Михайлова Валерія Олександрівна, викладач другої категорії, зав. відділенням комп'ютерної та програмної інженерії коледжу ракетно-космічного машинобудування Дніпровського національного університету ім.Олеся Гончара.

Мігалуш Анастасія Олександрівна, старший викладач кафедри соціології Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського».

Мірошніченко Лариса Василівна, викладач вищої категорії, викладач-методист, відмінник освіти України Вищого комунального навчального закладу Сумської обласної ради «Лебединське педагогічне училище імені А.С.Макаренка».

Міщенко Юлія Олександрівна, випускниця гуманітарного факультету Національної металургійної академії України.

Мошенець Катерина Іванівна, асистент кафедри ендокринології ДЗ «Дніпропетровська медична академія Міністерства охорони здоров'я України».

Мухомедьянова Яніна Едуардівна, вихователь санаторної групи раннього віку КЗ «ДНЗ (ясла-садок) №3 КТ»КМР, м.Кривий Ріг.

Нагорняк Юлія Олександрівна, студент Київського університету культури.

Назаренко Наталія Гаврилівна, старший викладач кафедри української та іноземних мов Національного університету фізичного виховання і спорту України (м.Київ).

Найдьонов Іван Миколайович, к.пед.н., доц., професор кафедри теорії та методики професійного навчання ННІ МВСН, МАУП.

Несправа Микола Вікторович, к.філос.н., доцент кафедри соціальних гуманітарних наук Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Нетьосов Сергій Іванович, к.пед.н., доц., завідувач кафедри педагогіки та спеціальної освіти Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Нещадименко Інна Валеріївна, студент Київського університету культури.

Новік Галина Миколаївна, практичний психолог Запорізького авіаційного коледжу ім.О.Г.Івченка.

Новотна Надія Миколаївна, викладач Чернятинського коледжу Вінницького НАУ.

Олійник Олександра Валеріївна, доктор філософії в галузі міжнародних відносин, доцент Міжрегіональної Академії управління персоналом, магістрант Навчально-наукового інституту права ім. Володимира Великого, м. Київ.

Орлова Тетяна Володимирівна, д.і.н., проф., професор історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Охромій Галина Василівна, д.мед.н., проф., професор кафедри «Фізичної культури, спорту і здоров'я» та професор кафедри «ТОВ», спеціальності фармация, промислова фармация ДВНЗ «Український державний хіміко-технологічний університет» (м.Дніпро).

Переведенцева Алла Леонідівна, викладач, спеціаліст вищої категорії ДВНЗ «Могилів-Подільський монтажно-економічний коледж».

Перфільєва Анастасія Олександрівна, к.політ.н., доцент кафедри міжнародних відносин, доцент кафедри міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Перцева Наталія Олегівна, д. мед. н., професор, завідуюча кафедрою ендокринології ДЗ «Дніпропетровська медична академія Міністерства охорони здоров'я України».

Перцева Тетяна Олексіївна, член-кор. НАМНУ, д. мед. н., професор, ректор ДЗ «Дніпропетровська медична академія Міністерства охорони здоров'я України».

Підлісна Тетяна Віталіївна, к.держ.упр., доцент кафедри публічного управління та адміністрування, керівник відділу підготовки публічних управлінців Хмельницького університету управління та права.

Пічкур Ірина Миколаївна, викладач кафедри гуманітарних наук ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».

Пічурін Валерій Васильович, к.психол.н., доц., завідувач кафедри фізичного виховання Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту ім. акад. В.Лазаряна.

Полудьонна Наталія Станіславівна, к.психол.н., доц., Відмінник освіти України, доцент кафедри управління та роботи з персоналом Національної академії внутрішніх справ.

Пономарьова Лариса Валеріївна, викладач історії, спеціаліст вищої категорії, Запорізького авіаційного коледжу ім.О.Г.Івченка.

Попова Діана Вадимівна, магістрантКиївського національного університету ім. Т.Г.Шевченка, м. Київ.

Попович Орест Іванович, викладач історії і права Івано-Франківського музичного училища імені Дениса Січинського.

Посвістак Ольга Анатоліївна, студентка спеціальності «Публічне управління та адміністрування» Хмельницького університету управління та права.

Прохоров Александр Васильевич, к.пед.н., доцент.

Проценко Катерина Русланівна, студентка групи СП-14-1, ФСНіМВ Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Пунченко Олег Петрович, д.філос.н., проф., завідувач кафедри філософії та історії України Одеської національної академії зв'язку ім. О.С. Попова.

Пшеничнюк Сергій Васильович, викладач, спеціаліст вищої категорії, завідувач відділенням ДВНЗ «Могилів-Подільський монтажно-економічний коледж».

Рибакова Лариса Михайлівна, старший викладач кафедри філософії та педагогіки Національного транспортного університету (м. Київ).

Романова Наталя Сергіївна, к.т технічних наук, доцент кафедри термічної обробки металів Національної металургійної академії України.

Романчук Ольга Василівна, к.філол.н., доц., зав. кафедрою української та іноземних мов Львівського державного університету фізичної культури.

Руда Галина Станіславівна, аспірантка факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова.

Салюк Ольга Дмитрівна, к.мед.н., доцент кафедри терапевтичної стоматології ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».

Сахневич Інна Андріївна, к.пед.н., доц., доцент кафедри англійської мови Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу.

Сербов Микола Георгійович, к.географ.н., доц., доцент кафедри менеджменту природоохоронної діяльності Одеського державного екологічного університету.

Слободяник Генадій Іванович, д.психол.н., к.мед.н., майор м/с операційного відділення мед. роти 1 ОТБР, методист вищої категорії Дитячого оздоровчо-екологічного центру (ДОЭЦ), м.Киев.

Смоляр Олена Василівна, аспірантка Київського національного університету культури і мистецтв

Степанцова Юлія Юріївна, студентка Національного авіаційного університету.

Стефіна Надія Василівна, к.пед.н., доц., доцент Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка.

Танана Раїса Василівна, науковий співробітник Шевченківського національного заповідника, заслужений працівник культури України.

Тимченко Михайло Михайлович, викладач кафедри політології Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Тищенко Ірина Валентинівна, к.мед.н., доцент кафедри ендокринології ДЗ «Дніпропетровська державна медична академія МОЗ України».

Токарев Максим Геннадійович, студент денного відділення Дніпровського національного університету ім. О. Гончара.

Требик Людмила Петрівна, к.держ.упр., доцент кафедри публічного управління та адміністрування Хмельницького університету управління та права.

Турута Олена Василівна, к.ю.н., доц., доцент кафедри філософії Харківського національного університету радіоелектроніки.

Уманець Ольга Віталіївна, к.мист., доц., доцент кафедри культурології Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

Устименко Євгеній Радіонович, аспірант кафедри політології факультету суспільних наук і міжнародних відносин ДНУ імені Олеся Гончара.

Федорчак Ольга Василівна, к.н.держ.упр., доцент, докторант кафедри державного управління Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України.

Фоменко Ірина Анатоліївна, магістр за спеціальністю «Педагогіка вищої школи», старший викладач кафедри інженерної педагогіки Національної металургійної академії України.

Хауссі Ольга Андріївна, старший викладач Дніпровського національного університету ім. О. Гончара.

Хвалько Сніжана Ярославівна, докторант МАУП.

Цифрак Олександр Васильович, студент ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».

Цігнадзе Тетяна Петрівна, лікар Дніпровської дитячої обласної лікарні.

Чайдак Людмила Вікторівна, учитель інформатики, спеціаліст вищої категорії, «вчитель-методист», керівник гуртка «Цікава інформатика» Кременчуцької спеціалізованої школи І-ІІІ ст. № 10 Кременчуцької міської ради Полтавської обл.

Черкасова Ольга Григорівна, к.мед.н., доц., доцент кафедри внутрішньої медицини 1 ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».

Чмир Олена Сергіївна, д.е.н., проф., завідувач відділу супроводження академічних ресурсів ДНУ «УкрІНТЕІ».

Чупилко Володимир Віталійович, магістрант кафедри теорії і методики фізичного виховання, Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені В.Винниченка м. Кропивницький.

Швець Ірина Миколаївна, молодший науковий співробітник Відділу пресознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.

Шевченко Тетяна Миколаївна, д.біол.н., проф., зав. каф. клінічної лабораторної діагностики факультету медичної діагностики, соціології та реабілітації.

Шевчук Інна Володимирівна, к.н.держ.упр., доцент кафедри публічного управління та адміністрування Хмельницького університету управління та права.

Шиян Діана Олексіївна, спеціаліст вищої категорії, старшиий викладач ДВНЗ «Могилів-Подільський монтажно-економічний коледж».

Шпіганєвич Анатолій Петрович, викладач Чернятинського коледжу Вінницького НАУ.

Щербініна Марина Борисівна, д.мед.н., проф. декан факультету медичної діагностики, соціології та реабілітації.

Юрченко Ольга Андріївна, к.і.н., доцент кафедри історії та документознавства Національного авіаційного університету.

Юрчук Людмила Миколаївна, к.пед.н., доцент кафедри філології та гуманітарних наук Вінницької академії неперервної освіти.

Ярмоленко Юлія Олександрівна, к.е.н., доц., доцент кафедри маркетингу Академії праці, соціальних відносин і туризму.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ VI. **АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ І НАУКИ В УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЯХ** **3**

Іваненко В.В. Трансформування освіти: практика, проблеми, перспективи . . **3**

Уманець О.В. Вища освіта в контексті сучасних реформ: реалії та суперечності **4**

Прохоров А.В. Человековедческий формат К.Р.Роджерса как конструкт педагогики фрактального саморазвития **6**

Мігалуш А.О. Підтримка молодих дослідників та наукова міграція: нагальні питання української системи освіти **7**

Кравченко А.А. Сенс освіти постмодерного суспільства **8**

Рыбакова Л.М. О реформе сознания **10**

Ерёмченко О.А. Перспективы перехода украинской науки к модели открытого доступа **12**

Лакуша Н.М. Формування національного курикулуму як інтегроване завдання для системи освіти України **14**

Перцева Т.О., Конопкіна Л.І., Черкасова О.Г., Кірєєва Т.В., Мироненко О.В. Професійно-педагогічна компетентність викладача – шлях до розбудови вищої медичної школи України **15**

Lichman L. Yu. Ukrainian Higher School Language Education Ideas and Educational Technologies Evolution Dynamics Relating to Lifelong Learning Theory . . **17**

Перцева Н.О., Мошенець К.І. Із досвіду використання інтерактивного методу навчання Case-Study у процесі викладання клінічних дисциплін для студентів медичних ВНЗ **18**

Полудьонна Н.С. Порядок розробки методичних матеріалів самостійної роботи курсантів (студентів, слухачів) в освітньому процесі навчальних закладів МВС України **20**

Колосова Л.М. Стратегія діяльності методичної служби в умовах трансформації освіти **22**

Крюкова Є.С., Амерідзе О.С. Умови впровадження інноваційних технологій **25**

Лабуткина Т.В. Роль конференций в решении проблем синергетики практических и научных результатов образовательной и педагогической деятельности **26**

Матищук С.В. Роль математики у професійній піготовці студентів коледжів **28**

Лебедева С.А. К вопросу о перспективах приобщения детей дошкольного возраста к Удмуртской национальной культуре **29**

Новік Г.М., Пономарьова Л.В. Проблеми адаптації до нових умов освітнього процесу студентів першого курсу вищої школи **31**

Лисенко О. А. Фаховий розвиток педагогів професійно-технічної освіти Ірландії **32**

Андрущенко А.В. Актуальні проблеми освіти і науки в українських реаліях **34**

Гончарук В. В. Основні структурні компоненти готовності учителів природничих спеціальностей до формування екологічної культури учнів **35**

Михайлова В.О. Проблеми інноваційного розвитку України в контексті впровадження науково-технічних інновацій, розвитку ІТ-технологій та інтеграції науки й освіти як стратегій розвитку держави **37**

Орлова Т.В. Актуальність історичних курсів у сучасній вищій школі України **38**
Вятчаніна С.В., Назаренко Н.Г. Подолання адаптивного синдрому іноземних студентів до чужої культури на початковому етапі вивчення української мови **39**
Переведенцева А.Л., Гоцуляк О.Г. Професійна компетентність і конкурентоспроможність випускників-будівельників вищих навчальних закладів **40**
Гарагуля Г.А., Черкасова О.Г. Морально-етичне становлення майбутніх лікарів **42**
Ярмоленко Ю.О. Стан та пріоритети розвитку освіти у сільській місцевості . **44**
Антикало С.М. Висвітлення досвіду роботи творчої групи «Ґроно» в контексті положень концепції «Нова українська школа» в Нікольському районі . **47**
Бурмага В.П., Кабанов В.І. Педагогічна практика студентів-істориків як етап професійного становлення майбутніх вчителів **49**
Вигоднер І.В., Ляхович Є.В. Типові помилки студентів при вивченні теми «Інтегрування частинами у невизначеному інтегралі» **53**
Бондарева О.О., Тищенко І.В. Анкетування як спосіб оцінки засвоєння знань **55**
Борисенко О.Ф., Браткова Г.М. Готовність закладів загальної середньої освіти до інноваційної діяльності **56**
Мельник М.В., Водославський В.М. Сучасні методи використання аспектів E-Learning для покращення якості викладання дисципліни «Ресурсознавство лікарських рослин» для студентів фармацевтичного факультету ДВНЗ «Івано-Франківський Національний медичний університет» **58**
Ісаєва Л. Є., Міщенко Ю. О., Романова Н. С., Фоменко І. А. Формування у студентів раціонального стилю навчальної діяльності **60**
Жержова Т.А. Профессионально-ориентированные знания как базис успешности будущего врача акушера-гинеколога **65**
Гашинова К. Ю., Дмитриченко В. В. Контроль за якістю самостійної роботи студентів при навчанні на клінічній кафедрі **68**
Чмир О.С. Розвиток цифрових ресурсів наукової інформації **69**
Маковій В.А., Пшеничнюк С.В. Використання веб-квесту як сучасної технології дослідницького (евристичного) навчання у вищій школі **70**
Дяченко О.В. Освіта для народу: до історії появи й діяльності недільних шкіл у другій половині XIX століття **72**
Жержова Т.А. Новые педагогические и инновационные технологии в системе медицинского образования **74**
Дьяченко А.В. Проблеми та перспективи розвитку інклюзивної освіти в Україні **76**
Руда Г.С. Принципові підходи ефективного розвитку музичних здібностей молодших школярів в процесі ігрової діяльності **77**
Іконнікова М. В. Особливості професійної підготовки філологів у ВНЗ України **80**
Крученова В.М. Образ семьи в мировой культуре и его влияние на готовность молодежи к семейной жизни **82**
Бандус В.О. Харківський період життя та діяльності В.О. Добровольського . **84**
Лушня С.Л. Меры профилактики при артроскопическом артродезе голеностопного сустава **86**

Цифрак О.В. Проблема щеплень в Україні **87**
Лушня С.Л. Исследование тромбоза вен нижних конечностей у больных с медиальным переломом шейки бедренной кости **88**
Кирийчук К.В. Микробиологическая характеристика гематотрофного аэроба **89**
Ганіч І.І. Вірус Ебола – загроза сьогоденню **90**
СЕКЦІЯ VII. **ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ** **92**
Пунченко О.П. Коммуникация в образовании как определяющий фактор развития интеллекта обучаемого **92**
Мірошніченко Л.В. Навчально-педагогічні ігри у формуванні професіоналізму майбутнього вчителя **93**
Матеуш І.М. Інформаційні технології як основа і засіб реалізації інноваційних процесів в сучасній освіті **95**
Найдьонов І.М., Хвалько С.Я. Освітні технології як засоби ефективного надання викладачем освітніх послуг у ВНЗ **96**
Висоцький А.О. Екологізація дизайн-освіти **98**
Гавриляк І.С. Застосування інновацій у навчанні іноземних мов: метод проектів **99**
Гук Л.П. використання хмарних технологій у вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації **101**
Грибанова О.Є. Дебатна технологія у професійному розвитку студентів коледжу **102**
Гура О.О. Матриця компетенцій (Skill Matrix) як орієнтир професійної підготовки майбутніх фахівців IT-сфери **103**
Доценко Н.А. Особливості тестового контролю здобувачів вищої освіти інженерних спеціальностей в умовах інформаційно-освітнього середовища . . . **105**
Дерека І.В., Лотошнікова С.А. Застосування кейс-методу в авіаційній англійській мові **106**
Жидкова О.О., Турута О.В. Академічна доброчесність і культура як національна потреба та репутаційний капітал сучасного університету **108**
Зарудко Т.П. Можливості застосування комп'ютерних технологій та інформаційних ресурсів Internet при вивченні хімії **109**
Ковтуненко Р.В., Віленський Я.В. Застосування інноваційних технологій для оптимізації підготовки студентів з педіатрії **110**
Львова Я.Я. Розвиток STEM-освіти в Україні **111**
Борзенко О.П. Інтерактивні підходи у процесі викладання іноземної мови . . **113**
Білянська І.П. Роль художніх аудіокниг у формуванні інноваційного освітнього середовища ВНЗ **114**
Мелешко А.В. Мобільні додатки в сучасній освіті **117**
Нетьосов С.І. До питання використання хмарних технологій в навчально-виховному процесі **118**
Мигдалович О.М. SMART-освіта як невід'ємна складова сучасного суспільства **120**
Мухомедьянова Я.Е. Вплив LEGO-конструктора на здібності дошкільнят . . . **121**
Слободяник Г.І. Гуманітарне та художньо-естетичне виховання молоді в Україні на сучасному етапі **122**
Новотна Н.М. Особистісно-орієнтоване навчання – запорука успішного розвитку та саморозвитку особистості студента **125**

Черкасова О.Г., Конопкіна Л.І. Педагогічні технології в навчальному процесі кафедри внутрішньої медицини **127**
Чайдак Л.В. Методичні аспекти контролю знань учнів з інформатики **128**
Стефіна Н.В. Український дитячий музичний фольклор – феномен вітчизняної народної творчості: неоціненне значення і доцільність використання . . **134**
Салюк О.Д. Організація позааудиторної самостійної роботи студентів при вивченні навчальної дисципліни Пропедевтика терапевтичної стоматології . . **136**
Слободяник Г.І. Становлення та зміст діяльності Дитячого оздоровчо-екологічного центру (ДОЕЦ) Оболонського району міста Києва у історичному контексті у період з 1994 -2018 роки **137**
Сахневич І. А. Застосування скрайбінгу як ефективна медіаосвітня технологія у вивченні іноземної (англійської) мови професійного спрямування у закладах вищої технічної освіти **140**
Черкасова О.Г., Гарагуля Г.А. Роль виробничої практики студентів Медичного факультету в професійній підготовці лікаря **144**
Шиян Д.О., Гарагуц С.Л. Застосування мультимедійних презентацій для підвищення ефективності навчального процесу **146**
СЕКЦІЯ VIII. **КОМУНІКАЦІЯ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ** **149**
Кочубей Л.О. Сучасні інформаційні технології у політичній сфері: маніпулятивний контекст **149**
Житко А.О. Комунікація в сучасних українських реаліях: політичний вимір **150**
Кулакова О. М. Філософська парадигма мови **151**
Головко А.А. Взаємодія влади і громадського суспільства у сучасній Україні: на матеріалі праць Ж. Бодріяра **153**
Гиріна Т.С. Трансформація моделей поширення сигналу в українськомовному радіомовленні **155**
Загудаєва О.А. Деякі особливості юридичної аргументації **156**
Ковпак В.А. Когнітивна безпека як перспектива української медіасфери **157**
Кліщ А.В. Преса української діаспори в комунікаційній системі сучасної України. Минуле та сьогодення **159**
Нагорняк Ю.О. Особливості новітньої політичної реклами в сучасній Україні **161**
Кот А.М. Імідж України на сучасному етапі: PR-контекст **162**
Нещадименко І.В. Інформаційно-комунікативні технології: сутність та особливості **164**
СЕКЦІЯ IX. **ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ. ПРАВОВІ ТА ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ** **166**
Підлісна Т.В. Поняття громадського порядку та громадської безпеки в загальній системі державного управління **166**
Тимченко М.М., Проценко К.Р. Прозорість апарату державного управління в Україні: стан та перспективи **169**
Федорчак О.В. Особливості правового регулювання інвестиційної діяльності в Україні **171**
Устименко Є.Р. Децентралізація в Україні як фактор стабільності: сильні і слабкі сторони реформ **173**
Шевчук І.В. «Тінізація» економіки як загроза національній безпеці України в економічній сфері **175**
Перфільєва А.О. Гармонізація законодавства як складова процесу української євроінтеграції **176**

Несправа М.В. Свобода совісті у правовій державі **177**
Юрчук Л.М. Освітній простір Вінниччини в умовах реформування **181**
Требик Л.П., Посвістак О.А. Напрями розвитку публічного управління в Україні **183**
Гавриленко Т.С. Неврегульованість в чинному законодавстві норм, що визначають порядок усунення Президента України з поста в порядку імпічменту **185**
Кононенко В.В. Сучасні підходи до визначення предмета адміністративного права України як галузі національного права **188**
Олійник О.В. Правові засади застосування заходів примусу національною поліцією **189**
Круглов О.М. Освітній процес на сучасному етапі розвитку українського суспільства: юридичний аналіз окремих проблем колізійного характеру **191**
Мазій І.В. Правовий аналіз українського законодавства щодо провадження волонтерської діяльності **192**
Пічкур І.М. Трансформація державного регулювання діяльності підприємств України у забезпеченні їх економічної безпеки в системі євроінтеграційного розвитку **194**
Лепак П.А. Особливості формування і розвитку економічної культури суспільства **196**
Миколайчук В.В. Стан та перспективи розвитку інноваційної діяльності в Україні **197**
Попова Д.В. Вплив системи ринкових відносин на екологічну безпеку України **199**
Сербов Н.Г. Методологические особенности применения экономико-математических методов анализа динамических процессов в пресноводных системах **200**
Попович О.І. Вивчення правової системи України в ДВНЗ І-ІІ рівнів акредитації **205**
СЕКЦІЯ Х. **ДОСЯГНЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАУКИ У ГАЛУЗІ КУЛЬТУРОЛОГІЇ, ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ** **207**
Бачинський П.П., Шевченко Т.М., Щербіна М.Б., Цігнадзе Т.П. Шляхи вирішення сучасних проблем історії та культури України **207**
Кочубей М.С. Творчість Юхима Михайліва у контексті розвитку європейського символізму **210**
Базака Р.В. Ідейно-політичний дискурс преси Кіровоградщини початку ХХ століття **212**
Білоус В.Б. Політична синонімія розпоряджувальних документів як один з методів маскування репресивних дій влади (на прикладах текстів з документів Держархіву Кіровоградської області) **213**
Жалко Т. Й. Українська документознавча терміносистема: до питання унормування понятійного апарату науки **216**
Залізнюк О.С., Швець І.М., Білименко Л.А. Історія створення Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського (НБУВ) на сторінках газет: до сторіччя НБУВ **218**
Лісовська Ю.П. Воєнна безпека як нормативно-правове забезпечення людського капіталу в сучасному кіберпросторі України **220**

Кобижча Н.І. Документно-інформаційні ресурси бібліотек України в контексті міжкультурної комунікації **222**
Смоляр О.В. Мотиви культури Африки в подачі дизайну інтер'єрів готелю «Хрещатик» м. Києва 2010-х рр. **225**
Степанцова Ю. Ю., Юрченко О. А. Гармонізація міжнародних стандартів як необхідна умова євроінтеграції України **227**
Танана Р.В. Олесь Гончар на Тарасовій Горі в Каневі **228**
СЕКЦІЯ XI. **ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА В УКРАЇНСЬКІЙ ОСВІТНІЙ СИСТЕМІ** **230**
Охромій Г.В., Аніскевич С.В., Замовський Е.Ф., Луганська В.С. Розвиток та фінансово-економічна підтримка сфери фізичної культури та спорту в Україні **230**
Дейнеко А.Х., Красова І.В. Загальна характеристика поняття особистості та вплив спортивної діяльності на її формування **232**
Корогод Л.П. Інтелектуальний простір професора Віталія Васильовича Бугуйчука (до 70-річчя від дня народження) **234**
Данилевич М.В., Романчук О.В. Мотиваційно-ціннісний компонент готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до професійної діяльності **237**
Чупилко В.В., Бабаліч В.А. Рухливі ігри для всебічного розвитку дітей початкової школи **240**
Бандура С.С. Проблеми розвитку фізичного виховання в закладах загальної середньої освіти сільської місцевості **241**
Токарев М.Г., Хауссі О.А. Фізичне виховання у ВУЗах. Проблеми та перспективи **242**
Пічурін В.В. Зміст психофізичної підготовки студентів спеціальності «Мости і транспортні тунелі» у фізичному вихованні **244**
Красовська Г.В., Андрєєва О.В. Роль і місце спорту в системі студентської освіти **246**
Маленюк Т.В., Макєєв В.О. Вікові особливості розвитку фізичних якостей підлітків **247**
Вишняков В.М., Кіреєв О.А., Грюкова В.В. Організаційні аспекти управління в галузі фізичної культури і спорту **250**
Шпіганєвич А.П. Фізичне виховання студентів – запорука здоров'я нації . . . **252**
Вишняков В.М. Управлінські компетенції в галузі фізичної культури і спорту **253**
ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ **255**

Наукове видання

Науковий редактор

О.Ю.Висоцький

У 45 Україна в гуманітарних і соціально-економічних вимірах. Матеріали III Всеукраїнської наукової конференції. 30-31 березня 2018 р., м.Дніпро. Частина II. / Наук. ред. О.Ю.Висоцький. – Дніпро: СПД «Охотнік», 2018. – 268 с.

У збірник вміщено матеріали Третьої Всеукраїнської наукової конференції «**Україна в гуманітарних і соціально-економічних вимірах**», що присвячені осмисленню проблем сучасної Україні в соціальному, політичному, історичному, філософському, культурологічному, філологічному, правовому, економічному, педагогічному та інших дискурсах, визначенню дієвих заходів та оптимальних шляхів подолання негативних та кризових явищ у різноманітних сферах української дійсності. Рекомендовано для студентів, аспірантів і викладачів вищих навчальних закладів, науковців.

СПД «Охотнік» В.С.

49040, м. Дніпро, Запорізьке шосе, буд.40, к. 194.

Код за ДРФО 1708213264

Свідоцтво И № 816689 від 01.01.2011.

Здано на складання 20.03.18. Підписано до друку 21.03.18. Формат 60x84/16.
Папір офс. Друк різографічний. Гарнітура Times. Умовн.друк.арк. 9,00.
Умовн.фарб.-відб. 25,72. Обл.-видавн. арк. 26,05. Наклад 300 прим. Зам. № О_7390